

คำบรรยายวิชาชุดครุฑ: ลมและน้ำนม

พ.ศ. ๒๕๕๕-๕๖

ชุดวิชา

ภาคที่ ๑

ตอนที่ ๒

หลักการศึกษาศาสตร์

บทที่ ๑.๑

ม.ล. ภาจิ ธรรมสาร

คำบรรยายวิชาชุดครูประถมเตรียมชั้น

ของครูสภา

พ. ศ. ๒๔๘๑ — ๒๔๘๐

ชุดวิชาครู

ภาคที่ ๑

หลักสูตรการศึกษา

บทที่ ๑

ผู้เขียน ม.ล. มานะ ชุมสาย

บทที่ ๑

การอบรมศีลธรรม การปกครองชั้น

การอบรมศีลธรรม

การอบรมนิสัยจิตใจ ความประพฤติเกิดให้เป็นคนดี มีระเบียบ ชาติ
อยู่การสอนให้นักเรียนทุกคนได้งาม ๆ ถอดคำถามข้อสอบใจได้คะแนนเต็มเท่านั้นไม่
การอบรมในแง่จริยธรรมเราต้องมุ่งเน้นในการปฏิบัติเสมอ ๆ จนเป็นนิสัย หรือ

สันดานก็ตกไป ไม่มีทางที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นอื่นได้ และมีความกระตือรือร้นที่จะทำอะไร
ที่จะกระทำมิชอบ แม้จะอยู่ต่อหน้าหรือลับหลังผู้ใหญ่—ครู ก็คงเป็นคน ๆ เดียวกัน
โดยสม่ำเสมอ ไม่ใช่ต่อหน้าทำดี ถ้างงคนหน้าไหว้หลังหลอก หรือคนทำหน้า
หน้า ลับหน้าประมก

ปัญหาเรื่องการอบรมจิตใจ เป็นเรื่องที่ระบือถึงแห่งปฏิบัติ ปลูกฝังความ
รู้สึกนึกคิดให้ฝังเข้าไปในหัวใจ ให้มีปฏิภาณไหวพริบและความพิจารณา ว่า
สิ่งใดผิดและชอบ เพราะเหตุผลอันใด เป็นเรื่องที่ระบือถึงเพราะปัญญานี้ในแง่
วิชาศึกษาให้เกิดขึ้น เพราะการปฏิบัติตนในแง่สังคมนั้น มีเรื่องที่จะระบือถึงด้วย
กันเสมอ ปัญหาที่เกิดขึ้นและจะต้องเลือกหาทางปฏิบัติตน หาได้ตรงกับความรู้ใน
ตำราไม่ ย่อมมีเล่ห์เหลี่ยม นกย้าย เข้ามาให้เห็นโคตต่าง ๆ นานา ถึงปัญหา
เรื่องการอบรมจิตใจของเรา ใช้วิธีวางกำหนดข้อให้แก่นักเรียนไปท่องจำมา วาง
ระเบียบข้อบังคับให้นักเรียนปฏิบัติตามแล้ว คราวที่จะเขียนคำว่าเป็นสิบ ๆ เล่ม ให้
นักเรียนนรกไป สร้างระเบียบแบบแผน ๆ ข้อให้นักเรียนปฏิบัติ ครั้นแล้วนักเรียนก็เก
งเลื่อง ที่ไม่มีความหวังดี ก็คงหาทางเลี้ยวระเบียบมาได้ ฉะนั้น กฎหมายที่สร้าง
คอยล่อลึงผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดก็คอยเลี้ยวออกจนได้ และกฎหมายก็ยิ่งชกใหม่
ตาม ฉะนั้น การกำหนดข้อต่อยตัวสำหรับนักเรียนเรียนและปฏิบัติตามนั้น ข้อสำคัญ
หาได้อยู่ที่การเรียนไม่ การอบรมจิตใจอยู่ที่การปฏิบัติ และหนักที่หนัก เพื่อ
ให้มีปฏิภาณแก่กล้าในอันที่จะเผชิญต่อปัญหาต่าง ๆ ได้ ปัญหาแห่งชีวิตมาในแง่ใด
นักเรียนก็ใช้ปัญญาใคร่ครองเหตุผล แล้วเลือกวิถีทางดำเนินอันถูกต้อง

การสอนธรรมาในประเทศเรา สอนเพื่อเอาใจเขาคิดในเวลาสอบใช้มากเกินไป
ไปแล้ว ทุกคนหมกมุ่นในอันที่นักเรียนจะสอบไล่ได้หรือตกมากกว่า นักเรียน
ของเราจะเป็นอย่างไรต่อไปในภายหน้า จะเป็นอย่างไร อนาคตของชาติจะเป็น

อย่างไร.....เท่าที่ข้าพเจ้าจำได้ในประเทศอังกฤษ ไม่เห็นมีใครที่โหดเขา
 สอย หรือแม้แต่สอนวิชารรยาศาสตร์ ไม่มีมหาวิทยาลัยแห่งใดสอนความรู้เบื้องต้นใน
 วิชารรยาศาสตร์ เขาปล่อยให้รรยารักยากับตนเอง กล่าวคือผู้ที่เข้ามาใน
 โรงเรียนจะต้องประพฤติดี ปฏิบัติดี ให้เหมาะแก่สังคม ถ้าประพฤติไม่ดี ก็
 มักแรงแก้ไขให้ดีขึ้นในทางปฏิบัติเสียก่อนที่ดุษณีนัน หักให้นักเรียนใช้ความอดทน เลือก
 ทางดำเนินอย่างเด็ดขาดเสียแต่ต้นมือ กล่าวคือ พยายามให้นักเรียนปกครองตนเอง
 วางแนวปฏิบัติระหว่างกันเอง เพราะถือว่าการศึกษาที่นักเรียนจะปฏิบัติได้หรือไม่
 ไม่ใช่แรงของครู เป็นแรงของนักเรียนจะต้องใช้ความอดทนเลือกทางปฏิบัติให้เหมาะสม
 เด็กใหญ่ปกครองเด็กเล็ก เด็กเก่าปกครองเด็กใหม่ เอาการกีฬา การพลศึกษา
 การแข่งขันระหว่างกันและกันเข้าช่วย เล่นกีฬาทุกายา ถ้าไม่มีการกีฬา หรือ
 การแข่งขัน ก็ต้องไปวิ่งทางไกล ซึ่งเรียกว่า วิ่งข้ามทุ่ง (cross-country run)
 เด็กใหญ่กำหนดไว้เด็กโต เด็กเล็กทำไม่ได้ ทุกคนต้องเล่นกีฬา ทำงานให้เด็ก
 ทุกคนมีงานเล่นงานทำ ไม่ให้อยู่นิ่งเฉยๆ ที่บรรยายความรู้สึก อธิบายไปใน
 ทางเลือกเสียก่อนได้ การปกครองก็มอบให้เด็กใหญ่ รุ่นเก่า รุ่นอาวุโส หรือ
 หัวหน้า (Prefects) ซึ่งอาจารย์ใหญ่แต่งตั้ง เป็นผู้วางกำหนดกฎเกณฑ์ทุก
 สิ่งเสริม ควบคุม และทำโทษ ทำให้เด็กต้องปกครองกันเอง ดูแลได้ทั่วถึง
 เพราะอยู่ด้วยกันตลอดวันอยู่แล้ว และมากหมากตมมากกว่าพรรคครู หักใช้ความ
 พิจารณาตนเองตั้งแต่เด็ก ว่าอย่างไหนจะเอาอย่างไร อย่างไรจะให้ลูกหมู่ปฏิบัติ
 อย่างไร ผู้กระทำผิด หัวหน้าก็มีอำนาจลงโทษ เรียกมาว่ากล่าว เรียกมาหักฉีก
 เรียกมาหักฉีกพิเศษตอนบ่าย ทำกันเอง ควบคุมกันเอง ดูแลระเบียบวินัย การ
 ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของโรงเรียนกันเอง เป็นการสอนให้นักเรียนได้มีภาระ
 รับผิดชอบ เชื่อตนเอง ไว้ใจตนเอง มีความแน่นอน ถือว่าถ้ามีคนมากอยกระตุ่นหัว

คอยสั่งสอน คอยรับผิดชอบ ทุกสิ่งทุกอย่าง นักเรียนต้องปฏิบัติกันเองทั้งนั้น ครู
 ให้อยู่และเรียนของเขาไม่ ครอบงำแต่การสอนอย่างเดียว และคอยให้ความ
 ปรึกษาหารือและแนะนำเท่านั้น นอกนี้นักเรียนต้องรักกันเองหมด ในอังกฤษ
 เขาเรียกว่า Public Schools ซึ่งเราจะบรรยายในเรื่องนี้โดยละเอียดต่อไป.

การปกครองของนักเรียน โดยนักเรียน เพื่อนนักเรียนเองเช่นนี้ เป็นการ
 สอนให้รู้ถึงความรับผิดชอบกันอย่างยิ่ง และทำให้คนเป็นนักทำจริง นัก
 ปฏิบัติ เพราะฉะนั้นในแง่การปฏิบัติ ในแง่จิตใจ ในแง่บรรยากาศไม่ต้องคอยมี
 คะแนนความประพฤติ สมุดพก คะแนนการประพฤติ เป็นเครื่องวัดอีก โดยดีแล้ว
 ทุกคนได้ช่วยกันปฏิบัติกันและช่วยกันไว้รักษา ตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียน.

การสอนรวบรวมนั้นหาได้มีกับนักเรียนหรือไม่ แต่ข้อที่นักเรียนปฏิบัติ
 อย่างไรมากกว่า การสอนรวบรวมนั้นหาเป็นเพียงแต่ชั่วโมงรวบรวมนั้นในห้องเรียนไม่
 จะต้องเป็นการสอนกันในทุกวิชา ทุกเวลา ทั้งในและนอกเวลาเรียน ความคุม
 ควบคุมทำให้ได้ผลกันทุกขณะ และทุกแห่งนั้น ความคุมตรวจตราการเล่นของเด็ก
 การกินของเด็ก การเข้าโรงเรียน การกลับบ้าน เวลาพัก ในเวลาทำงาน สมก
 การงานทำเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด รอบคอบ สะอาดเรียบร้อย เพราะเป็น
 นิสัยที่ดีที่จะต้องเพาะให้เกิดขึ้น อย่างน้อยจะได้ช่วยกันดูแลตรวจตราทั่วถึง นักเรียน
 ก็ระแวงใจไม่กล้าหลวมหรือปฏิบัติผิด ไม่มีโอกาสที่จะกระทำผิด ในที่สุดจึงเป็น
 นิสัย รักความดีความงาม รักระเบียบวินัย ปฏิบัติกันโดยเห็นเป็นของธรรมดา
 เขาพึ่งปฏิบัติกัน นักเรียนเก่าชักชวนนักเรียนใหม่ พวกมากลากไป ไม่กล้ากระทำ
 ผิดหรือกระทำความผิดนอกทาง เพราะใคร ๆ เขากำลังกันทั้งนั้น นักเรียนใน
 โรงเรียนนี้มีแต่คนมีชื่อเสียง คนมีเกียรติยศสงครกระทำชั่วไว้ในที่โรงเรียน คนใหม่
 เข้ามาก็พยายามช่วยกันรักษาต่อไป ช่วยกันส่งเสริมชื่อเสียงและเกียรติยศของ

โรงเรียนให้ควมหนา ที่เรียกว่าทางเสียงของโรงเรียนก็ (School Tone) นักเรียน
ร่วมกันมีจิตรักโรงเรียน ช่วยส่งเสริมแนวทักของโรงเรียน โดยร่วมแรงร่วม
ใจเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน หรือที่เรียกว่า "สามัคคีจิต" (Esprit de Corps) นั้น

การรวมและของครูจึงมิใช่เพราะราคาเข้า ๘.๐๐ น. ถึงตอนย้าย ๑๕.๐๐ น.
หมดแล้วแล้วกันไม่ ทางที่ถูกระบุซึ่งมาก่อนเด็กนักเรียนและกลับหลังเด็กนักเรียน
และช่วยกันร่วมแรงร่วมใจ ร่วมนโยบายที่โรงเรียน คอยหาทางให้การดำเนินการ
การที่เหมือนว่ากล่าวสั่งสอน ระเบียบวินัยได้ไปในแนวเดียวกัน ความเห็นจาก
ใจจะมี ไม่ใช่ต้องว่าเด็กคนนั้นลูกศิษย์คนนั้น ไม่ยอมถ่วงถ่วงกัน ถ้ากระทำผิดแล้ว
จะลูกศิษย์ใครก็ตามก็ต้องช่วยกันว่ากล่าว ไม่ถึงกว่าเคยอยู่ อย่าปล่อยให้ความผิด
เป็นภัยอย่างและลุกลามใหญ่โตต่อไป ไม่ละแนวทางหรือโอกาสที่จะให้นิเวศ
กระทำผิดได้เลย ฉะนั้นในการดูแลการประพฤติปฏิบัติกันแล้ว ก็ของ
วิปริตการนักโทษที่ โทษหนักที่สุด ซึ่งโรงเรียนจึงต้องขึ้นชื่อโรงเรียนที่ความสัมพันธ์
กับการเคลื่อนไหว และสิ่งแรกสุดอย่างใกล้ชิด ไม่ให้นักเรียนปฏิบัติกันอย่างหนึ่ง
นิเวศนิเวศอย่างหนึ่ง แล้วควรไปโดยวิธีหนึ่งซึ่งนักเรียนไม่เคยรู้เห็น ไม่
เคยคาดคะเนและไม่ถึง เนื่องด้วยเหตุแห่งการกระทำที่การกระทำซึ่งให้ครูประจำชั้น
หรือโรงเรียนละ ๕ นาที ก่อนปล่อยนักเรียนกลับบ้านโดยเฉลี่ยว่าวันนั้นได้ทำ
อะไรกันมาบ้าง มีสิ่งอะไรที่ควรแก้ไขกับพวกกันเสีย เช่นงานอะไร ก่อนที่รวม
เหตุผล และถ่วงกระทำ แล้วก็รับดำเนินการแก้ไขต่อไปเป็นระยะๆ ก็ละสิ่งทีละอย่าง

ตัวโรงเรียนจึงไม่น่าจะมีใครสอนให้ดีกว่าครูประจำชั้น เพราะครูประจำ
ชั้นอยู่ใกล้ชิดเด็กนักเรียนในชั้นของตน รู้จักจิตใจนักเรียนในชั้น รู้ว่าใครทำอะไร
อย่างไร ที่ไหน ฉะนั้นควรให้ครูประจำชั้นสอนบรรดาในชั้นของตนเอง เพื่อจะได้
ทั้งเขตรงานความประพฤติโดยเฉพาะของนักเรียนมาไว้ใน ให้เด็กมีความสัมพันธ์กับ

การพออกพอไรมาก ทนกระเรียนน้อยได้กลิ่นแฉะแล้ว และรวกเร็วถูกต้องเป็นข้อ ๆ
เช่นนี้ เหลือมากเข้าพาด้วยความกระตือรือร้น แต่ข้าพเจ้ามองดูเห็นนักเรียนผู้
ฉลาดในชั้นมัธยมต้น ยังมีไม่กี่คน มีพื้นประจวบ และได้เสียจากมีโทษ สกปรก
เป็นดวงต่าง ๆ ไปด้วยสีโคลนบ้าง น้ำหมึกบ้าง และลูกกลม ๆ เม็ด เหลือร่องร่อง
อยู่เพียง ๓ เม็ดเท่านั้นเอง!

นักสอนการร่ายของเราทดสอบได้คะแนนเต็มเวลาสอบได้ สอบได้รวกเร็วแบบ
นกแก้ว เหมือนกับที่ควรให้เข้าไปทุกคำพูด และถามเรื่องอะไรก็ตอบให้ทันนั้น ตรง
ตามคำร่ายอย่าง ข้าพเจ้าสงสัยด้วยซ้ำไปว่า ที่เกิดพูดออกมาเช่นนั้น นักเรียน
เขาได้ท่องทุกหรือเปล่า ส่วนคุณครูท่านก็ปลื้มใจ เพราะนักเรียนว่าง่าย ถึง
ให้ท่องอะไรมา เป็นท่องได้เพียงทุกอย่าง นักเรียนที่ไม่มีสอบตกได้เลย เวลา
ปลายปีเรียนกันหมดก็เกลี้ยงทีเดียว เวลา ๑๐ ปีที่อยู่ในโรงเรียนอะไรก็หัวข้อ
จรรยาไปจนสิ้นตัวสมอง สอบได้ทุกปี คุณครูนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว
จะเป็นพลเมืองของชาติหรือนักใด?

การสอบได้ในแง่จรรยา เป็นของจำเป็นสำหรับ สมุทพจนานุกรมใหม่ กระนั้น
ความประพฤติมีประโยชน์ใหม่ เป็นเรื่องทดลองกันอยู่ แต่กระนั้นแล้วปัญหาที่ถกอยู่
คือการปฏิบัติ และวิธีปฏิบัติ จะมีคะแนนพิเศษในแง่จรรยาจนท่วมล้นเพียงไร หา
ได้แก้ไขให้ความประพฤติของนักเรียนดีขึ้นได้ ถ้าไม่มีคนเขาวิ่งคอยดูแลตรวจตรา
ให้ทำกันจริงๆ ให้เกิดความรู้สึกดีและชั่ว รักดีเกลียดชั่วชั่วไป กลัวยะชั่วร้าย
คะแนนพิเศษต่างๆ เหล่านี้กลัวยจะทำให้ให้นักเรียนเป็นคนที่เห็นแก่ตัวหน้า ทำงานเขา
ถนัดก็ขโมยมา หน้าไหว้หลังหลอก พอพ้นโรงเรียนไม่มีคะแนนคอยควบคุมแล้ว
ก็จะกลับไปสู่สภาพเดิม กตโกง เขาเปรยๆ ช่มเห้ง ไร้ใจไม่ได้ ยังคืบไม่ได้
ก็ ถลก ๆ หนักมาก ใครว่ากล่าวอะไรไม่ได้ เพราะถือว่าโตแล้ว พ้นการศึกษแล้ว

เป็นผู้ใหญ่ หากินได้เองแล้ว บัญชาเรื่องการยอมรับจิตใจไม่ให้ยู่ที่หลักสูตร
และใจว่างสอน เพราะการทวงถามการกระทำทำให้ซึ่งใจ กระจ่างหัวใจ รู้จักผิดและ
ชอบ มีความรับผิดชอบ และรักษาตัวเองได้มากกว่าที่ระแวงเทคนิให้กันฟัง ไม่รู้กลัว
รู้รัก รู้กลัวใจ เกิด ไม่รู้รักหยาบคาย

ครูที่ไม่มีบุคคลิกลักษณะแข็ง ไม่มีลักษณะเป็นผู้นำ ไม่มีความศักดิ์สิทธิ์
พูดไม่ได้เทศาภิบาลไม่เห็นจริง ไม่มีหลักวิชา ไม่ปลุกศรัทธาให้เกิดขึ้นได้ ถึงจะพูด
ไปนักเรียนก็ระหวั่นระแวงใจ ไม่มีความเชื่อถือ ผู้ปกครองเป็นคุณล้นด้วย เป็นนัก
พูด เป็นบุคคลที่ร้ายแรง มีความจริงใจตามที่พูดทุกประการ ความรู้สึกคล้ายความกลัว
และมีความหวงกีดกันนักเรียนอย่างแน่นหนาแล้ว สิ่งทุกอย่างออกไปนั้นมีความจริงทุกประการ
ทั้งใจจริงแน่วแน่และมีความประพฤติดีดั่งใจที่เห็นเช่นนั้น ใครจะละเมิดได้ นั่นแหละ
คือลักษณะของครูทุกแห่งไทย และให้ทุกคนคล้อยตาม และอย่าลืมนึกทำตามทันที

ชีวิตส่วนหนึ่งของผู้ที่ปฏิบัติเป็นวิธีที่กล่าวมาคือการยอมรับความผิด พวกไปดัด
นักเรียนรู้กันว่าผู้ปฏิบัติได้เป็นดั่งที่ว่า ไม่เคยปฏิบัติอย่างว่า พวกไปดัดนักเรียนก็ระหวั่นระ
แวงเหมือนแก่กล้าเข้ามาพูดโดยขาดความเกรงใจ โดยสิ้นใจพูด แม้แต่ผู้ปกครองก็ยังปฏิบัติ
ไม่ใช่ว่าพูดว่า ข้าพเจ้าเลิเถระดีกว่า การหาบุคคลที่พูดให้นักเรียนฟังในห้องประชุม
จึงเป็นวิธีสำคัญยิ่ง ในกรณีสำคัญ ๆ ครูใหญ่ต้องเป็นผู้พูดเอง นั่นคือขอเน้นคำให้
เห็นชัดถึงแรงจูงใจ ชีวิตของครูจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก เปรียบว่าเรื่องส่วนตัว ไม่
เกี่ยวข้องกับงาน ในหน้าที่นั้นไม่ได้ เป็นการพูดนอกที่โดยฝ่ายเดียวทำงานของเขาเพียง
เท่าที่ เกณฑ์ของครูในแง่ผู้นำ ในแง่บุคคลที่ร้ายแรง ที่กระทำทั้งการกระทำ และเจริญ
รอยตาม ถ้าครูมีชีวิตประวัติดั่งกับนักบวช ผู้ที่พ้นอุปสรรคด้วยใจเพียง ก็หากระทำ
ให้นักเรียนมองเห็นและกลายเป็นคนเลวร้ายยิ่งของครูขึ้นมาได้ ถ้าครูมาสายเสมอ ๆ
ครูผู้นั้นไม่ควรไปสอนให้นักเรียนเป็นคนตรงต่อเวลา ถ้าครูทำงานสละสลวยและเพียร

เขียนผิด ๆ ถูก ๆ ด้วยความสะเพร่า เขียนกระดาษคำยุ่งเป็นยุ่งกั๊กกัน ไม่ชอบใจก็
เขียนลบรอยสลักปรกเป็นรอย เขียนไม่เขียนแถวเป็นแนว แล้วจะสอนให้เด็กมีความ
ละเอียดรอบคอบประณีตในการทำงาน ทำงานด้วยความระมัดระวังสะอาดจริงอย่างไร
ได้ ถ้าครูเขียนแก้การทำงานของเด็ก ไม่ละเว้นการทำงานของเด็ก ปล่อยให้เด็กทำ
กันเอง แก้กันเองผิด ๆ ถูก ๆ สลักสลักปรกเลอะเทอะ จดจำไม่จดจำ เขียนสะกด
ตัวผิด ๆ ถูก ๆ ซัดกันทั้ง ๆ วรจธ. อ่านไม่ได้อ่าน ไม่สอนให้นักเรียนลอกจากตำรา
กันไปเอง ขี้เกียจอธิบาย ขี้เกียจพูด จะให้นักเรียนเป็นคนเขียนอย่างไรได้ ถ้าครู
เป็นคนโกงนักเรียน จะไม่เวลาของนักเรียนไปอ่านหนังสืออ่านเล่นในชั้น จะไม่
เวลาของเด็กไปอ่านตำราธรรมศาสตร์ในชั้น แล้วจะสอนให้เด็กเป็นคนซื้อของ
ก่อนหน้าทำการงาน และเขาใจได้ค่าของเงินและหาเงินอย่างไรได้ ครูไม่เขาใจได้
ค่าของการแต่งตัว เสื้อผ้าสละปรกมอมเหม็น ไม่สอน หนักกว่าไม่สอน สมควร
ไม่รู้จักคิด แล้วจะส่งเสริมให้เด็กเป็นคนสะอาดอย่างไรได้ ครูเองทะเลาะครูด้วยกัน
กัน กล่าวคำทนายให้เกลียดกัน อมม อมม สอ ชว เอ็ง ชว เอ็ง ครูใหญ่
ไม่เคารพต่อครูใหญ่ แล้วจะหัดให้เด็กเป็นคนกล้าหาญเรียบร้อยอย่างไรได้

ข้อหาการสอนบรรยาย จึงหาได้สอนที่ควรมอบความรู้ให้แก่เด็กใน เป็นแต่
ที่จะท่องทำจริง โดยครูเป็นตัวอย่างแก่เด็กนักเรียน เป็นผู้นำนักเรียนบางชั้น
อย่างที่จะเคยตอบ ในข้อสอบวิชาข้อสอบอะไร ๆ ว่าครูเป็นกระเทยเจ้าข้าหรือขี้นอนเอง
ขลุ่ยหาเด็กเรื่องหนึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับการรู้จักใจของลูกศิษย์ ครูทรมานความเสีย
สละเพื่อเห็นแก่ศิษย์ เขาใจได้ รักใจรักศิษย์ อยากให้ลูกศิษย์ได้ดี รักทนและ
ลำบากเพื่อเห็นแก่ศิษย์ ศิษย์เห็นใจ ศิษย์จะเคารพรักใคร่และนอบน้อม เคารพใจใน
กล่าวทำอะไรเป็นทศกัณฐ์ เขาก็รัก และเชื่อฟังด้วยความเลื่อมใส และด้วยความ
กันตนหัวใจ ข้าราชการเป็นข้าราชการไม่เอาชกใจเหมือน เพราะรักทำไรกับลูก

คิ้วยังไม่ได้ และเราก็ไม่ได้ดูจ้างของนักเรียน ถ้าท่านอยู่ในงานแล้ว ปัญหาเรื่อ
โรงเรียนราษฎร์ก็ยิ่งชัดๆ กันกับหลักการ เพราะโรงเรียนราษฎร์ก็ขออาศัยเงินค่า
เล่าเรียนมาทำการศึกษาอยู่ได้ เจ้าของโรงเรียนต้องได้กำไร จึงจะคิดตั้งโรงเรียน
เงินไว้แต่โรงเรียนนั้นต้องขึ้นเป็นองค์การกศล โดยให้มีมูลนิธิหรือมีผู้บริจาคช่วยเหลือ
และผู้ที่มาตั้งโรงเรียนนั้นก็มาตั้งเพื่อเห็นแก่การอบรมเด็ก มาอยู่คลุกคลีกับเด็กโดย
ไม่คำนึงถึงค่าสอน พอมีพอใช้พอรับจ่ายและพอขยายกิจการของโรงเรียนได้ ปัญหา
จึงว่าอันนี้ ทำให้เกิดถึงระบอบการใหม่ที่เกิดขึ้นแทนจะเป็นข้าพทนต์ทุกแห่ง ก่อการ
กวดวิชา เพื่อเข้าด้านนี้เดี๋ยวมีคอมมิวนิสต์ ถึงกับเก็บเงินค่ากวดวิชากันแพงๆ

ในระยะเวลาอันสั้น และเพื่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้มาเข้าเรียน ถึงกับถึงเขา
อาจารย์สถานศึกษาอื่น ๆ ของมันเป็นผู้ประท้วง หรือมีโรงเรียนอาจารย์ผู้หนึ่งก็มาตั้ง
โรงเรียนและเรียนอะไรเข้าใหม่มาดกวดวิชาขึ้นเอง โดยเก็บเงินค่าเล่าเรียนแพงๆ
เช่นนี้การกระทำให้อาชีพครูกลายเป็นอาชีพค้าขายซึ่งเสียชื่อเสียง ความหวังอาชีพ
ครูเป็นอาชีพที่หมั่นสอน แต่มีเงินได้บ้าง เกือบเดือนก็อาจจะยังไม่ได้ สมองไม่ได้ขยาย
ว่า และเรียนแล้วครูก็ปลื้มใจภายหลัง ในเมื่อลูกศิษย์ของตนออกไปมีหน้ามีตา เป็น
ใหญ่เป็นโต จึงเข้ามามีหาครู เข้ามากราบไหว้ครู และเรื่อว่าคุณครูของผม
เพราะครูได้สอนมา เพราะครูได้อบรมมา เพราะครูได้รักใคร่สอนผมมา ครูได้
เลี้ยงดูทะนุถนอมผม ผมจึงได้ยกย่องกับเขาเช่นนั้น ถ้าคุณครูปลื้มผม ไม่
เจียนผม ผมก็คงจะเลือกคนไปนานแล้ว อาชีพครูเป็นอาชีพที่กตัญญู และจะต้อง
เป็นอาชีพที่หมั่นสอนว่าว ก็หาทำไรด้วยเขาเหมือนอาชีพอื่นนั้นไม่ได้

อิทธิพลของกรรมส่วนนี้ช่างมากมายในการอบรมนิสัยของเด็ก ครูที่มีบศ
คลั่งคลึงจะสอนเชิงแกว่งอบรมเด็กได้ก็ มองดูด้วยสายตา เด็กก็กลัวแล้ว ครู
บางคนอาจเห็นเด็กเห็นวิชาเกี่ยวกับวิชา ครูคนนั้นทำเดินไม่ได้ เจ็บด้วยหมก แต่

ชน ๆ เกือบกันนี้ พอกระยักคนหนึ่งเข้ามา ก็พูดกันร่ำรึกไม่หยุด ธรรมดา
 เค้าใครก็ไม่ฟัง คราวก่อนคนขึ้นเรือก็ไม่มีใครหยุดหย่อน แต่ครั้นแล้วค่อยขึ้น
 คอยวากล่าวกันอีก แต่ครั้นคนหนึ่งพูดน้อย พอเข้ามาในชน ก็เกิดรู้เฉยแล้วว่าคร
 ึ่งการอะไร นั่งนั่งตงใจฟัง เห็นเป็นระเบียบ ชำนาญ สบายกระพรวนคำให้
 หวีบทนเรื่อขึ้นมาทางไม้ทองลึงอะไร เคี้ยวไม้ให้รู้เรียนร้อยห่มทุกอย่าง แล้ว
 ค่อยฟังคำสั่งต่อไป หรือมีฉนวนหัวหน้าเกินไปตรวจการบ้านของคนทุกคน เก็บเอา
 มาวางไว้บนโต๊ะครว าลา อย่างเป็นระเบียบ ถึงเวลาสิ้นวัน ครบทุกพวก นัก
 เรือนเกยหน้าเรือ ใต้โต๊ะใต้ตรง เก็บของกระพรวนเกลี้ยง เสร็จแล้วนั่งงอศอก
 ทุกคน ครบทุกหน้า หัวหน้าออกตรวจคนด้วยตัวมัน แล้วค่อย ๆ ออกไปทะเลแถว
 อย่างเรียบกริบ และมีระเบียบตลอด โดยสรุปไม้ทองลึงอะไรอีก ระเบียบปฏิบัติ
 กันเป็นการประจำ อย่างนี้เรียกว่า Routine. Routine เป็นของชาวเรือรวมเกิดใหม่
 ระเบียบมาเป็นนิสัย และดำเนินเรื่อยมาทำเป็นนิสัยแล้ว ครบคนใดไปเปลี่ยน
 แปลงซ้ำซากอยู่ ครบที่โดยมากจะกระพรวนเรือของเดิมไม่เปลี่ยนแปลงจนแรง
 นัก เพราะเปลี่ยนบ่อย ๆ ยุ่งหัวเห็ก งานอะไรขึ้นกันแล้ว ปฏิบัติกันแล้ว ก็อย่าไป
 เปลี่ยนเข้า นอกจากยุ่งในชนแล้วยังจะไปลัดกัน ประทับชนชั้นเข้าอีก บางไร
 เรียบคนใหญ่ประชุมคนกำหนดระเบียบประจำในเน่งต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติให้เหมือนกันทั้ง
 โรงเรือน เช่นนักกัเหมือนนัก ที่โรงเรือนราชัน นักเรือนเวลาขึ้นจนคอยคร อด
 ยืนนอกคอก คอยเสร็จแล้วให้ครกก่อนที่ระนั่งลง เข้มครวไว้ในที่เคารพ แม้ระคอยทั้ง
 ทั่ว เช่นนักกัเหมือนนัก ระออกจากห้องหนัก เข้าสู่ห้องประชุมที่ ผ่านผู้ใหญ่ที่
 เกินไปสู่โรงอาหาร การรับประทานอาหารกลางวัน การเลิกเรียน การลั้มเสาชง
 ตอนเช้า ให้มีระเบียบปฏิบัติเป็นการประจำ ก็ทรงน คุก็งามก็ และทำให้คนเรือน
 ด้งปฏิบัติให้เหมือน ๆ กัน มีอารมณ์หัวคอกถึงละประสาทดั้น ในเมื่อไม่ได้ทำ

ความระเขียบ

การอบรมเด็กจึงไม่ควรให้อยู่คนเดียวกับบ้าน เพราะจากการสังเกตการระเขียบ
อันทำงาน จากการศึกษาของคนอื่น จากการศึกษาเปรียบเทียบความเห็น ในส่วน
นี้ความประพฤติแล้ว ก็จำเป็นจะต้องได้มองเห็นแง่ของส่วนรวม หักความเลียดระ
หัดความเห็นคนอื่น หักความร่วมมือ หักความเป็นมิตรไมตรี สดภาพ เรียบร้อย
และการพ้องใจของผู้อื่น ดังนั้นภาระจำเป็นที่ข้าพเจ้าได้สละไปในตัว เด็กที่อยู่คน
เดียวจากอิทธิพลแวดล้อมเช่นนี้ เพราะคน ๆ หนึ่งจะก่อให้เกิดแง่จำเป็นในทางแนว
ความประพฤติไม่ได้ ในแง่ของการอบรมจึงเห็นได้ว่า เด็กอยู่โรงเรียนดีกว่า
อยู่บ้าน เว้นแต่โรงเรียนดีกว่าบ้านอยู่คนเดียว ไม่มีภาระกิจ และหน้าที่
ที่จะต้องปฏิบัติ ไม่มีเพื่อนที่ร่าเริงประจบประแจง ไม่มีครูที่ปรึกษาและคอยพ้อง
กลายเป็นคนเห็นแก่ตัว คนเดียว กระทั่งต่อไปเลย นอกจากนั้นต้องการอบรมให้
เป็นคนไม่อยู่หนึ่ง รั้งไว้ในกระดิ่งของโรงเรียน ในกิจการที่โรงเรียนได้จัดให้มีขึ้น
ให้ร่วมในความสนมสนิมใจของโรงเรียน ในเกียรติและชื่อเสียงที่โรงเรียนได้มี มี
หน้าที่ทำ มีส่วนร่วมทั่วในการรัก ในเคารพ ในการศึกษา ในการศึกษาที่มีงานครึกครื้น
ล้วนเป็นเครื่องดึงดูดหัวใจให้เด็กได้เกิดความรักใจ ที่ได้มีส่วนสร้างสมความเพียร
ของโรงเรียน จนตนเองก็พลอยออกหน้าออกตา เพราะเป็นนักเรียนในโรงเรียนที่มี
ชื่อเสียง มีเกียรติ มีอาราธนาที่มีชื่อเสียง มีเพื่อนนักเรียนที่มีความสามารถ มีนัก
เรียนเก่าที่เป็นใหญ่เป็นโตและเป็นคนสำคัญของบ้านเมือง ล้วนชมหัวใจให้กันเห็น
และภูมิใจเป็นที่องงอน ล้วนกล่อมในโรงเรียนล้วนทำให้ใจกระพือ โรงเรียน
ของตนสะอาด สวยงาม งามเป็นระเบียบ ทั้งสมุทสวดี ทั้งประสมโอใจ
ทุกแห่งดีทั้งงาน ทั้งเรียนทั้งเรียนข้อ สดงามสวย ถนนเรียบ ดอกไม้พราวต้น
ทุก อบรมจิตใจด้วยสิ่งแวดล้อม ด้วยเพื่อนรัก ด้วยระเบียบอันงาม ด้วยระเบียบ

ปฏิบัติประจำเหล่านี้ นักเรียนก็มี ทุกคนทำด้วยความเต็มใจ และได้นิสัยอันดี
ติดตัวต่อไปได้ การรักโรงเรียนในแง่ของสถานที่ ในแง่ระเบียบการงาน ในแง่
นักเรียนประพฤติต่อกันและกัน จึงเป็นเรื่องสำคัญในการอบรมจิตใจส่วนหนึ่งด้วย
และทั้งหมดกันทำให้ทางเสียงของโรงเรียนดี (School Tone) คอยเช็ดหูตัวให้ทุก
คนให้พร้อมที่จะปฏิบัติด้วยความพอใจยิ่ง

การจัดและการปกครองโรงเรียน มีแง่หลายประการในการอบรมจิตใจของ
เด็กให้เหมาะแก่สังคม ให้เป็นพลเมืองดีของชาติ และพร้อมที่จะกระทำตนให้มี
ประโยชน์แก่สังคมและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพราะโรงเรียนก็เป็นวงสมาคมวงหนึ่ง ซึ่ง
มีบุคคลหลายจิตใจมารวมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ถ้าแต่ละคนต่างทำตามชอบใจกัน
แล้ว สมาคมวงนี้จะอยู่ต่อไปไม่ได้ ทุกคนจึงต้องเรียนระเบียบและเคารพต่อกฎ
ของผู้อื่น เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

ในชั้นชั้นการอบรม เด็กยังเล็กอยู่ขาดความอดทน และกระทำความผิด
ทุกอย่าง แต่ครั้นโตขึ้นความอดทนก็หมดหายไป เกิดการเลือกและชอบพองแค้น
กัน ก่อนที่จะกระทำลงไปควรจะคิดให้ถี่ถ้วนถึงการกระทำแล้วมา เปรียบ
เทียบกับการกระทำนั้น ดีหรือไม่ ทำหรือไม่ และทำให้รู้ว่ามีโทษ
ถ้าทำหรือไม่ดีและหาทางที่จะหาหนทางอื่นไปอีก ในการปกครองครูต้องยก
หลักสั่งเสริมการกระทำ โดยวิธีแรงเหตุผล หาเหตุผลที่ดี ชำนาญไปด้วยตัวเอง
และทำด้วย ในเมื่อยังมีของที่ดีพอจะนำมาบอกกันได้ ชักนำไปไกลจากสิ่งชั่วร้าย
โดยไม่กล่าวถึง ให้ได้ฟังแต่ของดีในแง่ดี เราโน้มน้าวด้วยตัวเองไปในทางที่ดี ชำ
ยักกำลังใจ โดยอ้างว่าสิ่งที่ดีมาแล้วยังไม่ดี ก็อยู่แล้ว แต่จะต้องแก้ไขให้ดีขึ้น
ไปอีก ถ้ามีใครกระทำผิดก็อย่านำความผิดนั้นมาวิจารณ์ เพราะจะทำให้คนอื่นมองเห็น
ของผิด และนึกว่าวงสมาคมที่ตนอยู่นั้นไร้เกียรติไปแล้ว ต้องทำให้เห็นว่าคนอื่นก็

ทุกคนก็องค์ให้ล้มกับขลุ่ยอันมาก คนที่ไม่ก็ เรียกตัวออกมาแล้วกันนะเพราะกลัวทั้ง
 หาก เพื่อหาทางให้เขาเห็นว่าเขาได้ลงมือของเขาลงไปสู่ความต่ำต้อย ระวังอย่า
 แก่ใจเสีย เพื่อมิให้คนอื่นที่สนใจของพรอญได้รับความเข้าใจด้วย นอกจากนั้นมันยังคิด
 ในเรื่องการห้ามปราม การห้ามปรามสำหรับเด็กโต เหมือนนัย และเขาทางให้เห็นความ
 ชั่ว และลงโทษ ทางที่ไม่ควรห้าม อย่าทำอย่างนั้น อย่าทำอย่างนั้น ควรพักไป
 ในไม่กี่ครั้งกันข้ามเสียว่า ควรทำอย่างนั้น ทำอย่างนั้น จนหมดแล้ว ก็สรุปแต่ให้
 เกิดคิดไปในแง่ดี คำนี้ถึงเรื่องทุก คนก็ ถึงแล้วละมัยก็ตลอดเวลา หลังกการอบรม
 มีอยู่ว่า ถ้าเราต้องการจะให้เด็กเป็นคนดีเรา เราพาไปอยู่ถึงที่สะอาดสวยงามหมด
 ทั่ว ก็ดีแล้ว และนี่ก็อยากที่สะอาดสวยงามบ้าง มากกว่าที่จะพาไปอยู่ถึงขี้กุส และ
 บอกว่าสิ่งนี้ไม่ดี สิ่งนี้ไม่ดีด้วยไม่งาม

ในการอบรม หักให้เด็กประพฤติตามแบบนั้น ให้เชื่อถือ และมีความเชื่อมั่น
 ในตัวครู ซึ่งกำลังนำทุกคนไปสู่แสงสว่าง ให้หาทางเล่าและแสดงความนิยมชมชอบ
 ของคนทุกคนในการปฏิบัติ ทุกคนเห็นด้วย และยกย่องสรรเสริญ ให้รู้จักใช้ความ
 คิดและหาเหตุผล คัดสินใจว่าอะไรถูก อะไรผิด และควรเลือกปฏิบัติอย่างไร มากกว่า
 ที่จะต้องคอยบอกให้เข้มแข็งให้เหมือนทหารกล้าตลอดเวลา ถ้าไม่จริงเช่นนั้น ถ้า
 ไม่จริงเช่นนั้น เป็นเรื่องที่ต้องถามตนเองเสมอ ก็กล่าวที่จะให้ครูวางระเบียบทุกอย่าง
 หอมหิมให้ เข่นกับออก ถ้าเช่นนั้นแล้วไม่มีระเบียบคงไม่รู้ว่าจะเลือกหนทางปฏิบัติ
 อย่างไรได้ การอบรมควรจะเป็นแง่ของการอบรมความรู้สึกลึกซึ้งให้แก่ลมคม และ
 มีความอภัยซึ่งใจ เลือกหนทางปฏิบัติให้เหมาะสมควรกับเหตุการณ์ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไป
 ได้ร้อยแปดพันประการ ยากที่จะมีระเบียบข้อที่ล่วงลัดมให้ครบถ้วนได้ และถ้ามี
 ระเบียบมาก หัวสมองก็จะต้องจำอยู่ และเลื่อน ในที่สุดทำอะไรไม่ถูก ใช้
 ความคิดเป็นเครื่องวัดได้ในทุกกรณีจะสะดวก รวดเร็ว และดีกว่าเป็นแน่

การอบรมนั้นต้องนึกถึงความนึกคิดโดยทั่วๆ ไป โดยคำนึงถึง ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม นโยบายน ของพวกเราโดยเฉพาะในส่วนรวม ว่า ความนิยมของบุคคลโดยทั่วๆ ไปมีเพียงใด แต่ใด ต้องให้เหมาะกับความจำเป็นอยู่ของชาติ ความรู้สึกนึกคิดของประชาชน เหมาะกับศาสนาประจำชาติ และกลั่นคายตามนโยบายนส่วนรวมของชาติ เพราะเราต้องการอบรมเด็กให้สามารถหมุนเวียนอยู่ในวงสมาคมของชาติได้อย่างเต็มเปี่ยมต่อไปในภายหน้า

การอบรมจริยศึกษา เกี่ยวกับร่างกายและอนามัยของเด็กด้วย ที่จริงเรามีความสัมพันธ์ โดยใกล้ชิดกับการอบรมในแง่พลศึกษาได้

เราอบรมให้เด็กมี ร่างกายไม่สมบูรณ์ ร่างกายอ่อนแอมีโรคภัยเบียดเบียนโรคของพวกโรคโมโหและอื่นๆ เช่นนี้เราเห็นได้ว่าเด็กที่ร่างกายไม่สมบูรณ์ย่อมไม่พร้อมที่จะปฏิบัติไปในทางที่ดี มีผลพลได้ ผลก่อกอง ขยับเขยื้อน ถ้าโรงเรียนช่วยช่วย วัฒนธรรม วัฒนธรรม จะให้เด็กนั่งอยู่ในระเบียบวินัยอันดี ก็คงไม่ได้เช่นเดียวกัน ครูเห็นอ่อนแอ โรคของพวกโรค อ่อนแอ เราอบรมเด็กให้เด็กคงไม่ไปเช่นเดียวกัน เพราะอะไรก็ว่าในใจตนเองก็ควรจะอยู่ประจำที่อันอยู่แล้ว นักเรียนที่มาจากบ้านที่ยากจน อ่อนแอ ขาดแคลน ขาดแคลน ก็เช่นเดียวกัน มักจะไ้ อารมณ์อันไม่แน่นอน ใจน้อย และไม่มี ความตั้งใจนำมาสู่โรงเรียนด้วย อาจทำให้ประพฤติได้ ในเมื่อร่างกายภายในอยู่ในสภาพอันอ่อนแอ และเตรียมพร้อมที่จะเหตุการณมากที่กระทบกระทั่งแก่เด็กน้อยอยู่แล้ว เด็กที่ทำงานมากเกินไปไม่ค่อยได้ ออกกำลังกายเช่นเดียวกัน ครูไม่ทราบเหตุผลนั้นว่า เด็กที่ เรียนมาทำโทษ กุ ฝึกเราที่ยังหาเห็นและแตกหักกันออกไปเลย ไม่มีหนทางที่จะร่วมมือและปรียความเข้าใจระหว่างครูกับศิษย์ ได้

ในแง่พลศึกษา ก็มีส่วนส่งเสริมวิชาได้เหมือนกัน เพราะในการเล่น

โดยฉพาะพวกเล่นท่นแบ่งเป็นหมวดหมู่ นักเรียนต้องร่วมมือช่วยเหลือกัน ทั้งเล่น
ด้วยความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบ แกล้งกัน ต้องรู้จักแพ้ชนะ ไม่ใช่ชนะแล้ว
เย้ย แพนแล้วชวนโย นอกราณของคอยฟังคำสั่งของผู้ที่กลืน ฟังเสียงนกหวีด
เล่นให้ลูกกฎข้อบังคับ.

อนึ่งการฝึกกายบริหารหัดให้คนอยู่ในระเบียบท่าพร้อมกันเหมือนกัน ตามวิธี
ทหารที่กำหนดยให้

ผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ มีจิตใจและอารมณ์สลายปกติ ย่อมปฏิบัติภาระงาน
ด้วยความเที่ยงแท้ว่าแรง เบิกบาน มากกว่าผู้ที่มีร่างกายอยู่ในสถานโรคภัย
เบียดเบียน ไม่มีเวลานึกคิดในเรื่องอื่น นอกจากคอยระงับเส้นประสาท นั่งเศร้า
และทนความรำคาญอยู่เท่านั้น.

การอบรมวิชาศึกษา มีผลสัมพันธ์กับทุกวิชาอย่างใกล้ชิดเช่นเกี่ยวกับ
การเรียนเราต้องส่งเสริมบรรยาการชีวิต ไม่ใช้แต่ในชั่วโมงบรรยาเท่านั้น ส่งเสริม
การเรียนในทางแห่งปฏิบัติ ทำงานก็ สว่าง ด้วยเป็นระเบียบ รวดชอบ ด้วย
ความสดชื่น ด้วยความเข้าใจ ใส่ใจหน้าที่ ไม่ละเลยเวลาให้ผ่านพ้นไปโดยเปล่า
ประโยชน์เช่นนี้เช่นคน.

นอกจากเวลาเรียนวิชาอื่น ๆ เมื่อมีงานทำแยกต้องส่งเสริมความรู้สึคนึกคิด
ในแห่งบรรยาได้ ก็จะต้องไม่ละเลยโอกาสอันงามเช่นนั้นเลย เช่น การสอนภาษา
ไทย ก็อาจให้รู้คุณค่าของภาษา ภูมิใจในชาติภาษาของตน เพราะความรักชาติ
ให้เกิดขึ้น ภาษาของตน มีวัฒนธรรมอันสูงเด่น เป็นภาษาที่ไพเราะ มีประวัติ
วรรณคดีอันมีค่า มีนักปราชญ์ในเชิงภาษามากหลาย ภาษาของเราดี ไม่แพ้ภาษา
อื่นเลย มีเรื่องทรงเครื่องไพเราะอย่างในแห่งโบราณคดี นิยาย นิทาน ประวัตี ฯลฯ
มีเรื่องสอนใจทุกชนิด พอที่จะยกมาเล่าให้นักเรียนฟังเป็นตัวอย่างได้.

ในการสอนประวัติศาสตร์ เราอาจให้เป็นผู้เสียสละเพื่อชาติ ผู้กล้าหาญ
ไ้มากหลาย ตลอดในประวัติศาสตร์ ชาติไทยเราไม่มีคนดี ไม่จำเป็นต้องยกตัวอย่างคน
ต่างชาติเลย และในเรื่องการยกตัวอย่างคนพวกเรากันเองเช่นนี้ เราควรระลึกเป็น
สิ่งที่พากภูมิใจยิ่ง ก็คิดว่าแต่ละคนยกคนอื่นเขาเป็นเยี่ยงอย่าง ทั้งใกล้หูใกล้ตา
และไกลกว่านั้นเข้าใจของเด็กด้วย เพราะเป็นผู้ที่อยู่ต่างไกลออกไป

การยกตัวอย่างโดยทั่วไป จึงควรยกตัวอย่างแต่ในสิ่งแวดล้อม ในที่ใกล้
ในสิ่งที่เด็กเห็น มากกว่าที่จะหาของไกลมาอ้าง และโดยเฉพาะการอบรมจิตใจ
ไม่ควรสาธกบรรยาย โดยใช้อำนาจปราศจากคำสั่งและการยกตัวอย่าง การ
อ้างถึงและการยกตัวอย่างทำให้สมองเห็นจริง และมีตัวคนขึ้น มีแบบอย่างระลึกเป็น
เยี่ยงอย่างได้ดียิ่งขึ้น

แม้แต่การอบรมวิชาการก็ยังสอนให้เห็นความอุตสาหะพยายามของ
แมลงตัวเล็ก ของมดไ้ ตัวเป็นสัตว์เล็ก แต่มีความขยันหมั่นเพียรในการประ
กอบการกระทำหากิน และในการรักพวกรักคณะ

ในแง่ภูมิศาสตร์ ทุกคนได้ศึกษารวมชาติ เพื่อนำสิ่งที่มีประโยชน์ออกมา
ศึกษาประพันธ์ และสร้างสมเพื่อเป็นกำลังเศรษฐกิจของชาติ ทำให้ชาติแข็งแรงยิ่ง
ขึ้น ในเมื่อความสมบูรณ์พูนสุขได้เกิดขึ้นทั่วถึงกัน

เด็ก ๆ ชอบฟังนิทาน เด็กเล็ก ๆ ก่อนนอนต้องให้แม่เล่านิทานให้ฟังจึงจะ
ยอมนอน แม้แต่ในการร้องเพลงก็ยังเป็นเรื่องราวง่าย ๆ เป็นเนื้อร้อง นิทาน
เป็นแง่สอนใจเด็กได้ดี ทำให้ตื่นเต้น แค้นใจโกรธผู้เขาเปรียบ รักผู้กล้าหาญ
และใฝ่ฝันว่าตนเองก็เป็นพระเอกในท้องเรื่อง ขยาดจะแสดงความโดดเด่น ปรายผู้
ก็กร้าว ผู้ทุเรศ ผู้เขาเปรียบมุนย์ เราสอนบรรยายโดยมีเรื่องราวแสดงให้เห็นแง่
ที่ไม่ดี ก็คิดว่าที่พูดถึงแง่ที่ไม่ดีโดยตรง เพราะการยกอุทาหรณ์ ทำให้เข้าใจง่าย

และมองเห็นซึกขงชน ช่งโตขึ้นแล้วก็ชอบเรื่องกล้ำหาญ เรื่องสลาพอนโยน
 เรื่องผจญภัย เรื่องนกสืบและเรื่องผู้กล้าหาญเกี่ยวกับผู้ทคนรู้จัก เกี่ยวกับทางประวัติ
 ศาสตร์ และเกี่ยวกับชาติของตน ช่งมองเห็นอยู่ใกล้ ๆ ใ้ในเวลาทำาน หรือใ้
 ขึ้นไ้ฟัง แต่ทั้งนี้การเล่าของครก็เลือกให้เหมาะกับอารมณ์และเหตุการณ์ ใน
 เวลาที่ความคึกขงกรุ่นอยู่ในเรื่องนั้น พระวงและกิดในเรื่งนั้น อันในเรื่งนั้นช่ง
 เวลาอันเมืองเวรยภทพหขก เขายทคนแชนซึกกไ้ ทุกคนกำลังทนทนในเรื่ง
 นั้น ก็เป็นเวลานั้นเหมาะที่จะพูดถึงความกล้าหาญของทหาวยไทย ความกล้าหาญของ
 นมัทพนายกอง ความอกทน ความกล้าบถ การเสียสละของผู้กล้าหาญ ไม่ใช่เป็น
 เวลาที่จะพูดถึงเรื่งอื่นเสียแล้ว ไม่สมควรกับความคึกขงและความกระหายของเด็กใน
 ช่นนั้น เวลาไ้ครก็ควรพูดถึงความกล้าและความขงคร มากกว่าที่จะ
 พูดถึงเรื่งการประเทยค หรือเรื่งอื่น เชนนั้นเป็นกั้น

เด็กทกระทำผิด ต้องสรนไ้กระทำใหม่ โยทเหตุทคนไ้ทวยายทอหมู่คณะ
 ของตน ทไ้ให้หมู่คณะของตนต้องพอสอยเสียมเสีย เพราะทักคนเคี้ยว ต้องทาวินก
 ไ้เสียเพื่อไ้คณะของตนไ้พ้นมลทิน โดยการปรียรงการกระทำของตน ให้เหมาะ
 สมกับเรื่งของหมู่คณะ ทไ้ให้เด็กมีความรับผิดชอบกับตนเอง เพราะครไม่ใช่มีวิโย
 ความ ทักไ้ไ้ทุกผิดแล้ว เด็กกระจะช่งไ้เพราะการกระทำของตนเอง ทักต้องช่วยตัว
 ของทักเองมากกว่า ไ้ต้องทักไ้รู้จักคิดกลั่นไ้ด้วยตนเอง ว่าสิ่งไรควร สิ่งไรไม่ควร
 เหตุการณ์เปลี่ยนไปทุกวัน ครจะมานั่งคิดไ้ทุก ๆ คนยอมทำไ้ไม่ได้

เมื่อสรปการโดยครแล้วจะเห็นว่ากรอชมมิจคดีไ้เกี่ยวกับ

๑. สอนจากละคร

๒. เพชนเล่น ซึ่งอยู่กันใกล้ซึก

๓. การเขาอย่างกัน โดยความใกล้ชิด เช่น นักเรียนเขาอย่างครู เขาอย่างเพื่อน เขาอย่างพ่อแม่

๔. ผู้ใหญ่เป็นตัวอย่างแก่เด็ก เช่น ผู้ปกครอง ญาติ คนใช้ท่างบ้าน ครู

๕. เครื่องเร้าใจให้เกิดการปฏิบัติ ความพอใจในการปฏิบัติ

๖. สุขภาพและอนามัยของเด็ก การออกกำลังกาย

๗. การฝึกให้เกิดความเคยชิน มีนิสัยขึ้น ไม่ใช่ให้ทำหนเกี่ยวพอสไปที พอเสร็จแล้วแล้วกัน

๘. ฝึกให้นักคิดและวิจารณ์การกระทำ เพื่อมีเหตุผลและการตัดสินใจ เพื่อตัวของตัวเอง ตัวระใดเป็นที่พึ่งของตัวเอง มีความรับผิดชอบในการงาน ทำเพื่อตัวเองได้ การปฏิบัติงานต้องมิตะลุผลทุกกรณี เพื่อให้เหมาะ กับเหตุการณ์โดยฉะเพาะ

๙. ความร่วมมือ และการสนับสนุนของผู้ปกครองทางบ้าน

๑๐. บุคคลกลลภณะของครู อิทธิพลของครู

๑๑. ครูเป็นตัวอย่างอันดีงาม

๑๒. ระเบียบปฏิบัติเป็นมูระจำ (Routine)

๑๓. การรักโรงเรียน การงานและกิจการของโรงเรียน

๑๔. การพูดของครู การประชุม การสั่งสอน

๑๕. วิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร

๑๖. ระเบียบ วินัย ข้อยังกับ และการตรวจตราด้วยความเอาใจได้

นอกจากนี้อาจกล่าวได้ว่า มีสิ่งช่วยเหลือในเรื่องระเบียบวินัย หน้าที่ เกียรติ ความกล้าหาญ ความเสียสละ ความสามัคคี ความสละเพื่อประโยชน์ส่วน รวม เช่น การลูกเสือ การอนุภาชาต ซึ่งล้วนสอนให้มีความอดทน อยู่ใน

ระเบียบวินัยอันดี นำไปพัฒนาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ชีวรมจิตใจในแง่สังคม
ในแง่ความร่วมมือร่วมใจทั้งตน.

ท่านเร็น (Percival Wren) กล่าวว่า การอบรมจริยศึกษา ควรนำวิธีการ
ดังนี้

(๑) เกี่ยวกับการปฏิบัติ ต้องทำให้ทำกันจริงมากกว่าพูด หักทำทุกเมื่อ
และให้มีเหตุผลในการกระทำ

(๒) ควรต้องเป็นตัวอย่างอันดีงาม เช่น ในแง่ความสุภาพ ความตรงต่อ
เวลา แต่งตัวดี ยุติธรรม ซื่อสัตย์ แข็งแรงในทางงาน เพราะเด็กคอยเขาอย่าง
และบูชาครู เหมือนวีรบุรุษในความดี

(๓) วินัยเข้มงวด อย่าผ่อนผันการกระทำผิด หรือ ผ่อนปรน ผิดต้อง
ว่าตามผิด การผ่อนผันกัน ทำให้ความกระตือรือร้น ให้ครูได้เตือนกว่าต่อไปจะ
ต้องไปถูกตักเตือนตักเตือน การที่จะให้เด็กตรงต่อเวลา ซื่อตรง สะอาด ซื่อสัตย์ ไม่ใช่
ด้วยการพูดและสั่งสอนให้เสียเวลา แต่อยู่ที่การทำให้เขาอย่างเด็กเขาทำกัน ให้เหมาะ
สม ในเมื่อเด็กทำผิดปรก ไม่ซื่อตรง ซื่อตรง โทกหักล้ม ถ้าเด็กรู้ว่ากระทำผิดจะ
ต้องถูกลงโทษ เด็กก็จะหลีกเลี่ยงการกระทำผิด จนในที่สุดเขานิยมเสีย

(๔) การอบรมพลศึกษา (Muscular Education) ให้เด็กกล้ามเนื้อแข็งแรง
เด็กเห็นร่างกายตนแข็งแรง พอใจในกล้ามเนื้อที่โตขึ้นเป็นมักๆ ภูมิใจ และพยายาม
หลีกเลี่ยงนิสัยอันไม่ดีที่กระทำทำให้กล้ามเนื้อหมดไป พยายามรักษาตัวให้อยู่ใน
สภาพที่แข็งแรง ทนทานอยู่เสมอ กินเป็นเวลา นอนเป็นเวลา ไม่เที่ยวเตร่ ไม่
สูบบุหรี่

(๕) การเล่นเกมเป็นหมวดหมู่ (Organized-games) ทำให้คนมีน้ำใจเป็นนักกีฬา
มีศีลธรรมอันดี รักความยุติธรรม กล้าหาญ สามัคคี เชื้อพ้อง ไม่เห็นแก่ตัว ออกทน

คนนั่งอยู่ในห้องเลขๆหาเป็นนักกีฬาได้ไม่

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการศาสนา คนเราต้องหากพึ่งปลดปล่อยในยามทุกข์ร้อน
ในยามวิบาก และศาสนาเป็นที่พักพิงได้ทุกที เพราะบนสิ่งที่ยรรพวยเชิดชวมาเป็น
เวลาช้านาน มีความเชื่อมั่นกันมา พอในทางศาสนา ถึงไม่ต้องอธิบายเหตุผลดีก็ทำ
ให้เกิดความศรัทธา ฉะนั้นการขอขมขใจจึงต้องเอาศาสนาเป็นหลักด้วย ขอขมขใจ
เข้าใจในเรื่องศาสนาของชาติให้ถูกต้อง และให้มีการพึ่งพิงกัน ทำบุญตักบาตร ไปวัด
ตามเทศกาลและตามโอกาสอันควร เช่น ให้พานักเรียนไปพึ่งเทศน์เดือนละ ๑ ครั้ง
เป็นอย่างน้อย

ในแง่การขอขมขใจนั้น กระทรวงได้เคยมองเห็นความสำคัญยิ่งในการศึกษา
ซึ่งเกิด เกิดจากความรู้น้อยไปสักหน่อยก็ยังไม่รู้กระทรวง ขอแต่ให้เป็นคนดี เข้ม
แข็ง รักเกียรติ วินัย รักชาติ โดยมีการรื้อใหม่เป็นฝ่ายธรรมและนักเกิด ครูซึ่งมีใจ
เข้มแข็งเป็นหลักเพชร อนาคตของชาติอยู่ที่เด็ก ถ้าขอขมขใจไม่เกิด ชาติในภายหน้า
ระการงอยู่ต่อไปไม่ได้ คงถูกกลืนหมด ถูกกลืนพล วัฒนธรรมอันแรงกว่า มา
ครอบงำ และในทางเศรษฐกิจการผลผลิตน้อยเกินไป เพราะเราไม่เอาเรื่อง ไม่รัก
พวกเรา ไม่รักหมู่รักคณะ เห็นเงินเป็นพระเจ้า ไม่รักเกียรติ และชื่อเสียง ไม่
กระทำตนให้เป็นกันขยดแก่คนต่างดาว

การขอขมขใจไม่มีหลักการ และวิธีการจะกล่าว ดังต่อไปนี้

ชีวิตของคนประกอบด้วยถึง ๓ ประการ คือ สังขาร และสัญญาธาตุ
สังขารได้แก่ร่างกาย สัญญาธาตุได้แก่สำนึกของมนุษย์ที่นำร่างกายให้เกิด
ความรู้สึก และก่อการปฏิบัติไปในทางดีหรือชั่ว และการปฏิบัติตนถ้าทำเป็นฉาถณ
จนเกิดความเคยชินก็ก่อเป็นนิสัยขึ้น นิสัยของตนจึงเจริญขึ้นตามลำดับ แต่การ
ที่นิสัยจะพึงเจริญได้รวดเร็วเพียงใด และระพึงยั้งยั้งทางใดที่ระกำเนินไปสู่ความ

เจริญนั้น ย่อมต้องแล้วแต่เหตุการณ์และกรณี พร้อมทั้งเชื้อที่ระคายชะโลมกระตุ้น
ให้โตไปเร็วหรือช้า คือในส่วนสังขารัตถของเกยวกับกรรมพันธุ์ และความสมบูรณ์
แห่งร่างกายก่อนเป็นต้นตน แล้วจึงต้องมีเครื่องบ่มและหล่อเลี้ยงต่อไปอีก คือ
บุคคลใกล้ชิด การดูแลอบรม ตลอดจนการศึกษาย่อมมีที่จะพึงได้รับในเบื้องต้นสุดท้าย

๑. กรรมพันธุ์ คือเชื้อหรือความสลับเนื่อง อันได้มาแต่บรรพบุรุษ ฉะนั้นเชื้อ
คือยีนแล้ว ความเจริญก็เหมือนกาแฟชงนม ขาดกาแฟก็ชงขึ้นได้รวดเร็วไปในทาง
ดีหรือทางเลวก็ต่อไปได้ ฉะนั้นเชื้อหรือต้นตนไม่ศึกษาจนถึยากหนา ที่จะขึ้นกันต่อไป
ให้โตเร็วเร็วสมใจนัก เปรียบประดุจพืชพรรณไม้ที่เบียดกลุ่ม เป็นเชื้อเพลิงที่ก็ไม่ให้
กรรมพันธุ์เป็นดังสำคัญในการที่มันสลับหรือไม่ก็ได้แต่เพียงโตต่อไปในภายหน้า บาง
ประเทศเขาจึงพยายามส่งเสริมให้เกิดพลเมืองที่ดีโดยรักษาความสะอาด ความ
บริสุทธิ์ และความแข็งแรงของบุตรหลานเขาด้วยการสมรส ทั้งนี้เพื่อลูกหลานต่อไป
ในภายหน้า จะได้พันธุ์ที่ดีกว่าบิดามารดาเป็นต้นตนเจ้าไว้ก่อน

๒. ความสมบูรณ์แห่งร่างกาย เกี่ยวข้องกับกรรมพันธุ์โดยใกล้ชิดก็คือน้ำ
ลาย กรรมพันธุ์เปรียบประดุจขี้หรือต้นตน ร่างกายเปรียบประดุจกำลังที่เรานำต้น
ทุนเหล่านี้ให้เจริญงอกเงย แม้ถึงก้นสาขาต่อไปในภายหน้า ถ้ากำลังน้อยหรือไม่
ก็ ความมรดกที่นำต่อไปก็ย่อมช้าลงตามส่วน

คนที่มีกำลังดี มีอนามัยสมบูรณ์ ร่างกายแข็งแรง ใจก็ว่าเร็ว เมื่อยาน ถ้าวัว
วิ่งเข้าไล่เสมอ ก็คิดว่าผู้ที่ร่างกายไม่สมบูรณ์ หรือไม่มี มีอะไรนั้นๆหน้อยๆ
จนจิตใจไร ทำให้หงุดหงิด ขาดกำลังใจ จะทำอะไรก็ต้องผิดเพี้ยนตนเอง ต้อง
มีวิธีโอภาสที่เหมาะสมและเหมาะสม จึงจะก้าวหน้าได้ ทำให้ความเจริญทางจิตใจ
เกินดีก็ถูกๆก็ๆไม่ร้ายแรง และไม่จึงเหมือนคนที่มีร่างกายสมบูรณ์ปกติ

แม้ถึงปราชาญในสมัยก่อน ก็ยังมีความเห็นเช่นนั้นว่า จิตใจที่สมบูรณ์ย่อม

สิ่งสถิตอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์ (mens sana in corpore sano)

๓. เกี่ยวกับความเจริญของเด็กในขั้นต่อไป ก็คือผู้ที่อยู่ใกล้ชีวิตวัยเด็ก ผู้ที่เด็กของบุคคลใกล้ชิดในวัยเยาว์และโดยละเพาะอย่างอื่น ก็คือ ผู้ที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจในเด็ก อันจะเป็นแสงสว่างส่องนำทางเด็กให้เลือกวิถีทางที่จะก้าวหน้าต่อไปในชีวิต พ่อแม่เป็นอิทธิพลที่ส่งเด่นกว่าคนอื่นใดในจำนวนบุคคลที่ใกล้ชิด เพราะพ่อแม่เป็นตัวอย่างของวิถี เป็นต้นแบบ และให้คำปรึกษา เป็นผู้ผลักดัน คอยชักจูงไปในทางที่ดีหรือชั่ว คอยเลือกบุคคลที่ควรคบหรือไม่ควรคบ พ่อแม่ที่ระมัดระวัง ฉลาด และละเอียดรอบคอบ ก็ทำให้เด็กได้สัมผัสกับวิถีทางที่ดีต่อไป ถ้าพ่อแม่ไม่เอาใจใส่ ปล่อยความเรียงความวาง เด็กก็จะหันไปหาตัวอย่างจากเพื่อนใกล้ชิด คนใช้ เด็กกลางถนน บุคคลที่ชักจูงให้เชื่อและเชื่อใจผิด ซึ่งต่อไปจะทำให้เด็กหลงและแก้ไขได้ยาก

นอกจากพ่อแม่แล้วก็มีญาติพี่น้อง พี่เลี้ยง เพื่อนเล่น ซึ่งล้วนมีส่วนช่วยในการส่งเสริมความเจริญของเด็กด้วย จนกว่าเด็กจะเข้าโรงเรียน ครึ่งเป็นอิทธิพลที่สำคัญสำหรับเด็กในขั้นต่อไป

๔. ทัศนคติอันเป็นสำคัญกับบุคคลที่ใกล้ชิด เพราะเป็นสิ่งที่เด็กจะมองเห็นเสมอๆ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของเด็กให้แนบแน่น เชื่อ หรือ มีความเข้าใจ คล้อยตามเหตุการณ์และกรณีต่างๆ กล่าวกันว่า เด็กที่เกิดในตระกูลดี หรือจะกินมีสิ่งสละสลวยงาม จากเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นสิ่งแวดล้อม ย่อมได้เปรียบเด็กที่อยู๋ในครอบครัวชาวแคณดิน แต่ละทางใกล้ชุมชนชน แต่ทั้งนี้เด็กที่เป็นบุตรผู้มีฐานะก็อาจจะถูกเพิกเฉย อยู๋ในความเฝ้าระวังและลุ่มหลง ผิดกับเด็กซึ่งแน่นอน มีความมานะอดทนเป็นเครื่องแก้ความยากแค้นซึ่งเป็นข้อเสียเปรียบ ก็อาจทำให้เด็กในตระกูลต่ำ ก็ถือว่าเด็กในตระกูลสูงได้เหมือนกัน

แต่อย่างไรก็ตาม เกิดถูกปล่อยให้อยู่ตามหน้าโรงหนัง วิ่งเล่นตามถนน
หนทาง และในสถานที่อื่นไม่เหมาะต่อการปลูกฝังนิสัยไปในทางที่ดี ในบ้านของ
อันรกรูปร่าง สดปรก และไม่มีใครเอาใจใส่ดูแลละออง ความสะอาดของร่างกาย
เครื่องแต่งตัวและสถานที่ เกิดการพลอยได้รับความไม่เอาใจใส่ต่อความสวยงาม
ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย จนเลวร้ายเสีย แม้การถือหลักยึดเหนี่ยว
ใจได้ ในเมื่อความรู้สึกทำนองนี้ ได้เข้าฝังในสันดานเป็นประจำเสียแล้ว คน
โบราณถือว่าเป็นชาติกรรมของมนุษย์ ก็อาจเป็นไปได้โดยที่คนเรานี้เกิดมาในทิว
ล้อมผิดกัน มีถิ่นที่ผิดกัน แต่คนสมัยใหม่ไม่ปล่อยตัวตามชาติกรรม ย่อมอาศัย
ชาติกรรมเป็นหลักในการหลีกเลี่ยงหรือหลีกเลี่ยงในการดิ้นรนให้สูงขึ้นต่อไป

การอบรมจิตใจ เกี่ยวกับข้อให้เกิดขึ้นนิสัยไปในทางที่ดีงาม แบ่งแยกออก
เป็นส่วนสำคัญตามความมุ่งหมายโดยสรุปเพราะดังนี้

- ก. ศีลธรรม
- ข. มรรยาท
- ค. ระเบียบ
- ง. หน้าที่

ศีลธรรม เป็นแง่การกระทำความดีของจิตใจภายใน เช่นความเมตตา กรุณา
ความเป็นผู้ไม่ลบล้างบุญคุณ ความซื่อสัตย์สุจริต ความจริงใจ ความไวใจได้

มรรยาท เกี่ยวกับระเบียบของจิตใจ ซึ่งแสดงออกมาให้เห็นภายนอกด้วย
อาถรรพ์พิธีของพิธีทำ เพื่อให้ผู้เห็นหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องชื่นชมยินดีในการกระทำ
นั้นๆ เช่น เกี่ยวกับความสุภาพอ่อนโยน ความไม่ด่างเกินผู้อื่น ความเป็นผู้มี
วาจากระตือรือร้น ขวักขว้าง ถิ่นคน ความเป็นผู้ดี มีกิริยา วาจา มรรยาท แซ่มน้อย ความ
เคารพ การรักษาทายปราศรัย เป็นอาการกระทำของผู้ที่สุภาพอ่อนโยน

การขีดเขียนด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน ก็เป็นการแสดงปรากฏของผู้ที่มี
นิสัยสุภาพอ่อนโยน

ความสุภาพอ่อนโยน หรือคุณธรรมทางมารยาทโดยทั่วไป สามารถให้
เห็นปรากฏชัดได้หลายวิธี เช่น ในท่วงร่างกาย คือเคลื่อนไหวให้เห็นการกระทำ
ของการปฏิบัติตน ในทางความรู้สึกรักใคร่ ก็แสดงความคิดเห็นโดยการพูด
ออกมา หรือโดยการแสดงเป็นลายลักษณ์อักษร

มารยาทที่ดี ย่อมมีระเบียบและกฎเกณฑ์ให้ถือปฏิบัติ เป็นเรื่องที่ต้อง
กันไว้ เช่น

ก. ผู้ใหญ่ ผู้มีอายุการสูง พระสงฆ์ซึ่งเคารพ ผู้บังคับบัญชา ควรทำอย่างไร

ข. บิดามารดา ควรทำอย่างไร

ค. ผู้เสมอกัน หรือต่อเพื่อน ผู้ใกล้ชิด ผู้สนิทชิดเชื้อ ควรทำอย่างไร

ด. เพศที่อ่อนแอ เด็ก ผู้ชรา คนเจ็บ ควรทำอย่างไร

อ. คนที่ต่ำกว่า เช่น คนใช้ ผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชา คนจน ควรทำอย่างไร

ก. บุคคลโดยทั่วไป ในวงสังคม ทั้งรู้จักและไม่รู้จัก ควรทำอย่างไร

นี้เรียกว่ามารยาท หรือที่บางคนเคยเรียกว่า สมบัติของผู้ดี

นอกจากนี้ยังมีระเบียบการปฏิบัติตนในวงสังคม ในแง่ต่างๆ เช่น การเดิน
การนั่ง การนอน การรับประทานอาหาร การรับใช้ การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้
ลำบาก การให้ของขวัญ การเยี่ยม การงาน การปฏิบัติตนในพิธีต่างๆ ล้วนต้องมี
ระเบียบเป็นเครื่องวัดมาตรฐาน การอบรมความรู้ ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติ

ฉะนั้นจึงได้กล่าวไว้ในกรณีแวดล้อมข้างบนว่า ผู้ใหญ่ในตระกูล และสิ่ง
แวดล้อมที่ก่อกำเนิดได้เปรียบเทียบบ้างไกลจากที่ชุมนุมชน เพราะได้รู้ ได้เห็น ได้ฟัง
มาก ล้วนเป็นสิ่งหนึ่งของการอบรมรอบตัวทั้งสิ้น การอบรมที่ดี ย่อมเกิดจากการได้

เห็น การได้ปฏิบัติเป็นนิสัย ไม่ใช่จากการอ่าน การฟัง หรือ การรับคำสอนเท่านั้น การอบรมต้องมีสิ่งที่ได้สังเกตเห็น ชุมชน และเลื่อมใส ชยาคเขาอย่างแท้จริง
ระเบียบ ทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีระเบียบ ไม่ใช่ว่า ทำอะไรทำได้ตามใจชอบ การงานก็ย่อมไม่สำเร็จเพราะไม่ได้ดำเนินไปตามขั้นของมัน หรือสำเร็จก็ไม่เรียบร้อยถึงขนาด ฉะนั้นคนเราจะทำอะไรก็ตาม จำต้องทำให้เป็นคนมีระเบียบ ง่ายสำหรับปฏิบัติ และสะดวกสำหรับผู้รู้เห็น หรือตรวจตราเพราะมีหลัก หรือระยะที่จะทำอะไรไปตามแนวทางการกำหนด การฝึกหัดนักเรียนให้เคยชินต่อระเบียบเท่าที่ควรอบรมให้รู้จักสังเกตงานและชย ให้มีความมานะอดทนในการที่จะปฏิบัติตนให้สำเร็จ และให้เป็นการเหมาะสม ให้เป็นคนเห็นแก่ผลของงานมากกว่าความสะดวกและความสนุกสนานเพลิดเพลิน เท่าที่เป็นการฝึกหัดการเรียงร้อยส่วนหนึ่ง นอกจากนั้นเป็นการฝึกหัดอารมณ์ให้คงทนในการชกมวยและยากขึ้น ให้มีการสำเร็จลงด้วยความสำเร็จเสมอ ถ้าหากความสังเกตและความรู้สึกนึกคิดไปในตัว เพราะในการที่จะทำอะไรได้ผลนั้น ไม่ต้องการให้รวดเร็วอย่างอื่นๆ ต้องการให้สังเกตว่า อะไรก็ ไม่ทำให้ทุกอย่างขึ้นได้อย่างไร ด้วยวิธีใด หักหรือความสังเกต และความนึกคิด ที่จะได้ความก้าวหน้าและปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เช่น

๑. หักเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ทำงานด้วยความอดทน มานะ พยายามอดเปรี้ยว อดอดเวลาที่ใช้ความพากเพียรเพื่อประโยชน์การงาน คือเมื่อจะทำแล้วก็ต้องทำให้ตลอด เมื่อมีอะไรที่จะต้องทำก็ต้องทำต่อไป ไม่มีการผัดผ่อน รอเวลา รอโอกาส ปล่อยตามอารมณ์ ค้างขังขยิบใจ เข้าทำ กลางวันทำ บ่ายทำ เย็นทำ ไม่เลือกเวลา ถ้าขยิบว่าทำแล้วก็ต้องทำ ขาดขั้นให้สำเร็จลงดังไปให้จงได้

บอกว่าจะต้องไปโรงเรียน ก็ต้องไปเสมอตามกำหนดเวลาของโรงเรียน ระเบียบอย่างไรก็ตามจะต้องถือว่า การไปโรงเรียนนั้นเป็นหน้าที่ของตน ซึ่งจะเป็นของ

ทั้งคนเสียใจ และจะไม่ส่งอันใดที่ระมัดระวังออกนอกหนทางไปใด เช่น ถึง
เวลาแล้วยังมีใจเอื่อยตามถนนหนทาง มองคนโน้นคนนี้เป็นอัน

นี้เป็นการฝึกฝนอารมณ์ และวิจิตใจให้รู้ค่าของเวลา และการงานที่มีอยู่
หมายให้ทำตามหน้าที่

๒. หักให้ขึ้นคนตรงต่อเวลา การฝึกหัดนิสัยเช่นนี้ในโรงเรียน เป็น
นิสัยอันดี สำหรับต่อไปในภายหน้า นักโทษ เวลาใด ไปตามนัด ไม่มีคนลาด
เลาะจน เวลาใดจะต้องทำอะไร ถ้าช้าไปแล้วก็ไม่สบายใจ เพราะไม่เคยที่จะเป็นไป
ได้เช่นนั้น

โรงเรียนเข้าเมื่อใด เลิกเมื่อใด เวลาใดให้ทำงานอะไร เปลี่ยนเวลาเมื่อใด
จะต้องไปห้อยพิศโยทิน เมื่อใด รับประทานอาหารเวลาใด เมื่อใด จะต้องทำอะไร
บ้านเมื่อใด ส่งเมื่อใด เหล่านี้ล้วนเป็นการฝึกหัดให้เป็นคนรักษาวินัย ตรงต่อ
เวลา เร่งรัดตนเอง ไม่นิ่งเฉย หรือปล่อยความประมาทเช่นเคยหรือเคยอยู่
ต้องขึ้นคนทำสิ่งงาน กระฉับกระเฉง คล่องแคล่ว ว่องไว ไม่เห็นแก่ความสับสนวุ่นวาย
ส่วนตัว ต้องบังคับใจ และหักใจเขาละเล่นสนุกสนานในเวลากลางวัน โรงเรียนที่มี
ระเบียบ มีการกำหนดกำหนดเวลา ระบอบการให้และส่งกลับบ้าน การงานที่จะต้องทำ
เป็นระเบียบ วิชา อันแน่นอนและสม่ำเสมอ และควบคุมให้เป็นผลสำเร็จตามเวลา
ที่กำหนดนั้น จึงเป็นผลดีต่อการอบรมมีนิสัยที่ดีให้มีระเบียบในการงาน ต่อไป
จะเป็นคนที่มีนิสัยดี ในเมื่อถึงคราวที่จะต้องลงมือทำงานของตนเองในภายหน้า

๓. ความสะอาดและความประพฤติเรียบร้อย เกณฑ์อบรมให้รักความสะอาด
ความประพฤติเรียบร้อยจนเป็นนิสัย ก็เท่ากับอบรมให้รักตัวของตัว เกณฑ์ของ
ตัวเอง เพราะนอกจากการงานจะต้องมีระเบียบและความสม่ำเสมอ เช่น ฝึกเดิน
ย้อยหน้า ค่อยๆ ขึ้นเขื่อนให้น้ำข่าน้ำก้นแล้ว ความสะอาดและเป็นระเบียบนี้ ยังแ

ไปถึงความสะอาดและความเข้าใจในตัวของตัวเอง เช่น ในเรื่องการแต่งกาย การ
หัดนม การล้างหน้า สอน เลี้ยงลูกให้ ง่ายของนม สิ่งแวดล้อม โต๊ะเขียน หนังสือ
หัดเขียน เป็นต้น ถ้าเด็กปรารถนาจะเขียน เขียนได้ดี ถอนและรักษาความสะอาดของ
สมุดและหนังสือเขียน นิสัยความสะอาดในส่วนตัวก็แผ่กว้างออกไป จนถึง
แวดล้อม และคนอื่นโดยทั่วไป เช่น กลายเป็นผู้รักความสวยงาม มีวินัยความ
สูง ไม่ขีดเขียนทำลายสิ่งสาธารณะให้เสียเรียน สกปรก เปื้อนเปรอะเปื้อน ขีดเขียนตาม
ส่วน ผนัง หรือกำแพง วิวาอาวราม นิสัยความสะอาดก็กลายเป็นคนช่างรวม
ระวัง ละเลียดรอบคอบ เห็นแก่ความเรียบร้อย ความงามของสาธารณะ ซึ่ง
ส่วนรวม และเห็นแก่ใจเขาใจเรา

๔. ความละเอียดรอบคอบ ความไม่ละเอียดรอบคอบ คบ ทำ คิด นึก
เขียน ฯลฯ เอาแต่ใจ ระวังต้องหรือไม่ต้อง ระวังเพี้ยนคลาดเคลื่อนไปสักเท่าไร
ข้าง สมมติหรือเกาๆ เชือกแกพอเป็นประมาณ พอให้วิ่งเสรีๆ ไป - นอกจาก
ก่อให้เกิดนิสัยขี้เกียจ ขี้ขลาดแล้ว ยังเป็นข้อบกพร่องความโหดพดลุมภายหลัง ที่
แรงก็ขี้ขลาดขี้ขี้ขี้ความจริง น้อยกว่าความจริง มากกว่าจริง โดยมีทั้งมีเหตุ
ก่อให้เกิดขี้เกียจ ขี้เกียจฟัง ขี้เกียจอ่าน ก็ค่อยไปเสียอย่างขี้ๆ การที่คอยนั้นก็
ผลดีพอไม่ตรงความจริงก็เสียกลายเช่นการหลอกลวงบ้าง โหดขี้ขลาด ในที่สุดก็เสีย
คอยโหดเหี้ยมต่างๆ เช่นนี้เกิดจากความไม่ละเอียดรอบคอบ

จึงควรที่จะระทอชดเชยให้ใช้ความดีให้รอบคอบสุดม ระทออะไรก็ตาม
ต้องมุ่งให้ตรงความจริง แม้นย่ำที่สุด หนักเป็นนัสนัย การที่จะตอบ ระทอ ระทอ
ให้ความเห็น ชัดเจน พก ระทอ พัง ต้องให้ให้สิ่งทอชดเชยที่สุด โดยใช้ความดี
ให้ให้เห็นถาวรแน่นอนก่อนจึงค่อยพอกออกไป ต้องค้นให้แน่ให้เสียก่อนจึงค่อยตอบ
และต้องให้เรียบเรียง และพิจารณาคำชดเชยให้ให้ชัดแจ้งแม่นยำที่สุด เช่นนี้เป็นถาวร

หัดทั้งความอดทน ความสังเกต ความเข้าใจ และความมั่นใจไปด้วยพร้อมกัน หัดให้เป็นคนขยันขันแข็ง และมีความเพียรประกอบการทำงาน โดยเล็งผลเลิศในการทำงานที่ใคร่จะทำไปนั้น นับเป็นคุณธรรมอันประเสริฐประจำใจ จะหัดทำอะไรต่อไป ในเบื้องต้นน่าจะหัดฝึกคุณภาพดังนี้

ความรอบคอบจนหัดแก่ใจให้ของแพงแพง และใช้ความตั้งใจ ตั้งหน้าตั้งตาทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ผลงานที่แท้จริง ใช้ความอดทนหาหนทางอย่างเต็มที่ถึงความละเอียดรอบคอบจึงเป็นผลการศึกษา ที่ทำให้ได้ผลทางจิตใจอย่างสูงมาก

ในส่วนการอบรมที่จะให้ได้ผลที่ดีของอาศัยหลักและวิธีการ ซึ่งจะได้กล่าวโดยย่อๆดังต่อไปนี้ —

หลักการทั่วไป

๑. โรงเรียนที่รักไว้ก็ มีข้อเดียว วิชา เป็นเครื่องเร่งใจให้เกิดให้ประพฤติดี
๒. วิธีสอน ถ้าดี ก็ช่วยการอบรมก็ควรจะมีที่ดัดดัด ใจคนลงขึ้น
๓. วิชาต่างๆตามหลักสูตร มีทางช่วยการอบรมให้เป็นผล ในเมื่อได้ชักตัวอย่างจากสิ่งที่ยั่งยืนในเมื่อมีโอกาส เช่น จาก :-

หนังสืออ่าน

ประวัติศาสตร์

วิชาการ เกือบจะทุกวิชาเรื่องสัตว์ แม้ตัวเล็กก็เกิดของมีความเพียร ขยันขันแข็งในการทำงาน ซื่อตรงต่อกัน มีความละเอียดรอบคอบ ฯลฯ แม้ตัวเล็กก็เกิดมีความรักใคร่เกื้อหนุน อดทนหาอาหารเก็บไว้สำหรับหน้าหนาว

คนตัว ย่อมหัวใจให้รู้เร่งเร่งใส่ ใจก็พลอยไปเร่ง เกิดความผ่องใส อารมณ์เย็น และบางทีก็ทำให้เกิดความกล้า เข้มแข็ง

๔. การสอน หักขยับจนมาสอนได้เสมอตามแต่จะมีโอกาส ไม่ใช่

สอนแต่ละเพาะในศีลธรรม แต่การสอนนี้ระมัดระวังภัย

ก. ความสนใจ

ข. ความเข้าใจ

ค. ใจพริบ

ง. เมื่อมีโอกาสนั้น จักเห็นขึ้นมาหลายความโอกาสที่เล็ก ๆ น้อย ๆ

จ. ยกเหตุที่แก้ประพฤติก็น่าอ้างกันขึ้น แต่เวลานี้ได้ผลว่ามากกว่าที่
การสอนศีลธรรม นักเขียนไม่พึง เห็นเป็นของน่าเบื่อ ลงลึกท้ายพวกครูเคย
ชวาทิตาทางที่ระคายในใจ ทั้งเพราะครูขาดศิลปะในการสอน ไม่ใช่เพราะเด็ก
ไม่ชอบฟังเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม

การสอนที่จะให้ประโยชน์จริง อยู่หลักของการแสวงหาวิธีการของการสอน ครู
จะต้องมีแผนการสอน ให้แน่นอนเสียก่อนดังนี้

๑. จุดประสงค์ หรือผลที่จะพึงได้ (Ends)

๒. หลักการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ (Principles)

๓. เนื้อเรื่องประกอบของการสอน (Materials)

๔. วิธีการ และอารมณ์ของผู้สอน (Method and Spirit)

การอบรมต้องการเร้าใจให้เกิดความรู้สึก (Feeling)

พอความรู้สึกกันตัว เกิดความตั้งใจ (Will)

เมื่อมีความตั้งใจแล้วก็มีปฏิบัติ เกิดความประพฤติขึ้น (Conduct)

แต่ก่อนที่จะเกิดความรู้สึกได้นั้น เราต้องพอกชำระความรู้สึกให้รู้จักผิดชอบ
ชั่วดี เกี่ยวกับความรู้ คือต้องให้เด็กได้รับความรู้ ความรู้จึงเป็นข้อเกิดของผลที่จะ
ตามมาภายหลัง ถ้ามาความรู้ไม่ถี่ ความรู้สึกก็นำไปสู่อำนาจฝ่ายต่ำ
ทำให้เลือกถ่มก้มค้มชอบ เป็นแนวความประพฤติขึ้น

ส่วนการสอนนั้นทำให้เกิดความรู้ สรุปรวมแล้วเป็นดังนี้

ก. การสอน

ข. ความรู้

ค. ความรู้สึก

ง. ความตั้งใจ

จ. ความประพฤติ

จุดประสงค์ (Ends) การสอนเราต้องมีจุดประสงค์ จุดประสงค์ก็ของ

๑. เราให้เด็กรู้สึก เช่น คนเดิน ถือ ขอบ เห็นด้วย ซึ่งใจ

๒. เกิดความเข้าใจ เมื่อใดความรู้ก็อย่างว่า ความเข้าใจก็มีขึ้น เกิดแห่ง
ชวนคิด มีสติ รู้จักคิดชอบ ชั่วคิด

๓. เกิดแนวความคิดอันแน่วแน่ เมื่อรู้ถึงว่าถึงไรผิด ถึงไรถูก สิ่งไรชอบ
หรือไม่ชอบแล้ว เกิดก็เกิดความคิดขึ้นใจ รู้จักว่าสิ่งไรควรเลือกทำหรือไม่

หลักการ (Principles)

ถ้ามีจุดประสงค์ข้างบน ความรู้สึกของคนนั้นจะต้องปลูกให้มั่นคง การปลูก
จะใช้วิธีสั่งการอย่างตรงไปตรงมาไม่ได้ จะสั่งว่าให้กล้าหาญ แล้วความรู้สึกกล้า
หาญจะเกิดขึ้น หรือสั่งว่าหยาบกล้าหาญ ความรู้สึกก็เหินห่างไปตามสิ่งเช่นนั้นไม่ได้

ความรู้สึกเกิดขึ้นเพราะมีเครื่องเร้าใจ และกลใจ (Excitation and Inspiration)

คือสิ่งที่มีตัวอย่าง ครูก็ยกตัวอย่างประกอบให้เด็กมองเห็น ให้เด็กคิด
ปลูกประสาทความรู้สึกโดยภาษา คำพูด วัตถุ ภาพแสดงประกอบ เล่านิทาน
เรื่องราว เรื่องอิงประวัติศาสตร์ นิยายมหานิเวศน์ ยกประเพณีอันดีงาม
ดีกว่าที่จะยกตัวอย่างเรื่องราวเด็ก ๆ น้อย ๆ ไม่สำคัญอะไรสาระ ครูก็ยกสอน
ไปในทางที่ดีและเห็นจริง

นักภาษานักงาน มีพจนานายอัสป นิยายคำกลอน เพราะคำกลอนเป็นของที่
ง่าย นำทองและจำตกใจไปตลอดชีวิต

หนังสืออ่าน บทจินตกวี คำของนักปราชญ์ บทชัยร้องและคนคว่ำ ประวัติ
บุคคลตัวอย่างในแง่ต่าง ๆ

สุดท้ายก็สำหรับสอนใจเด็กในเรื่องที่เกี่ยวกับความประพฤติ ก็ว่าคำสอน
สั้น ๆ อย่างตรงไปตรงมา

เนื้อเรื่อง (Materials) สอนโดยเอาเรื่องมาเล่าประกอบให้เกิดเห็นจริง

๑. นิทาน ประวัติบุคคลสำคัญ เทพนิยาย นิยายโบราณและประวัติศาสตร์
นิทานอัสป.....

๒. เรื่องจากหนังสืออ่าน วรรณคดี บทประพันธ์ คำของนักปราชญ์ รูปภาพ...

๓. ศึกษาค้น คัดพจนาน

การเลือกเนื้อเรื่องนั้นจะต้องเลือกด้วยความระมัดระวังที่สุด ให้ได้เรื่องที่เหมาะสม
เป็นตัวอย่างอันดีแก่เราไป ปลุกให้เกิดความเลื่อมใส และชื่นใจ

วิธีการและอารมณ์ (Method and Spirit)

ว่าตามลำดับดังนี้

๑. เล่าเรื่อง เพื่อปลุกความรู้สึก ใฝ่ดี และเกิดความรักใคร่

๒. นำข้อความในบทประพันธ์ มาพรา้งแรงแสดงเหตุการณ์เห็นจริง ฟอกชำระ
ความรู้สึกให้ขาวสะอาด และเหมาะสมกับผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง เป็นผู้ที่ไม่
รู้สึกไปตามอารมณ์ และอ่านาฝ่ายต่ำ โดยปราศจากการต่อสู้ และการยับยั้งใจ

๓. ให้เด็กพจนานหรือศึกษา เพื่อจะได้ยึดถือเป็นหลักประจำใจต่อไปในชีวิต
ไม่จำเป็นต้องสอนครบทุกวิธี และตามลำดับที่กล่าวข้างบนนี้ ข้อสำคัญต้องให้
สำเนาเรื่องมุ่งหมาย (Ends) ที่ให้กำหนดไว้แล้ว

วิธี อย่างที่ถนัดต้องแล้วแต่เหตุการณ์และกรณีแวดล้อม

เมื่อเล่าเรื่องให้นักเรียนฟังเสร็จแล้ว ลองซักถามให้นักเรียนเกิดแง่คิดใน
ข้อเท็จจริงต่าง ๆ แห่งชีวิต และการดำเนินคนไปในทางที่เหมาะสม สมเกียรติ.....เกิด
ความสังเกตว่าสิ่งใดก็ตาม สิ่งใดน่าสรรเสริญ ทำให้เด็กซึ่งใจใฝ่ดีคิดว่าควรเลือก
ดำเนินการอย่างไร คือเกิดความคิดขึ้นในตนเอง (Judgment)

ทั้งนี้บางครั้งก็จะต้องบอกว่า การที่นักเรียนทำอย่างนั้นไม่ถูก ไม่ควร
อย่างตรงไปตรงมา แต่ไม่ใช่หยาบหยาบหรือร้ายชัณมาอธิบายในแง่ทฤษฎี เพราะ
ทำให้แห้งแล้ง ไม่สนุก ไม่ทิ้ง และขาดความสนใจ

ครูต้องพูดให้ดังใจ คือออกจากหัวใจของครูเข้าสู่หัวใจเด็ก โดยตัวผู้พูดเอง
มีความจริงใจ และหมายความว่าความที่ได้ออกไปนั้นทุกอย่าง

สิ่งที่ทุกคนจะไม่น่าหนักใจก็คือโดยมีตัวจริงใจให้เห็นเป็นตัวอย่างได้ ครูต้องเป็นตัว
อย่างของคำที่ควรพินิจ หรือยกตัวอย่างนั้นได้ทุกอย่าง ครูเองก็ไม่รู้ ประพฤติ
ไม่ได้ หรือไม่ได้ประพฤติตามปากว่า จะขอให้ลูกศิษย์ทำตามนั้น ยากนัก

เรื่องราวบางอย่างไม่จำเป็นจะต้องให้เด็กฟังในชั้น อาจมอบให้เด็กไปอ่าน
กันเองที่บ้าน เช่น นิยายสนุก ๆ มีคติ ข้อกล่าวสอนหรือหาหนังสือให้อ่าน และให้
ได้ความสะดวกในการอ่านเพื่อตนเอง

เมื่อสอนเสร็จแล้ว ครูมีคำพูด หรือบทประพันธ์ที่อ่านของคณิศร หรือสุภาพ
ให้นักเรียนทบทวน แล้วเขาไปท่องจำขึ้นใจ

การปกครองชั้น

ก่อนที่บทเรียนตั้งต้น ควรตรวจความเข้าใจระเบียบวิธีและสภาพของ
ห้องเรียนเสียก่อน ห้องที่มืด ขอบเขตรัดกุม เป็นปฏิสัมพันธ์ของความสนใจของเด็ก
ควรเปิดประตูหน้าต่างให้มีแสงสว่างและลมเย็นสะดวก เกษะและกระดานตามโต๊ะ
โต๊ะเขาไปทั้งดวงตะวัน ช่วยกันรักษาความสะอาดของห้องเรียน เป็นการอบรมนิสัย
อันนำไปในชั่วเวลา

ถ้าเด็กชมเชาหน้าตาอีกโรย ไม่สู้ตั้งใจฟัง แสดงว่าเหนื่อย ควรให้เปลี่ยน
อิริยาบถ เช่นให้ออกกำลังสัก ๕ นาที ก่อนที่จะสอนต่อไป

เพื่อรักษาความเป็นระเบียบของห้องเรียน นักเรียนนั่งไม่เป็นที่ เปลี่ยนไป
มาด้วยสัน ถ้าทำไ้บ่อย นักเรียนอาจจะนึกเสียว่า ครูไม่กลัวว่าอะไรตน เพราะ
ฉะนั้นครูจึงไม่รู้จักนักเรียนในชั้นดี ควรทำแผนผัง ให้รู้ว่าใครอยู่ที่ไหน ให้อยู่
กบยทอนเสมอ และร้องเรียกชื่อทุกคนได้ดัง จะทำให้คุมชั้นโดยทั่วถึงได้ เพราะรู้
ว่าใครอยู่ที่ไหน และทุกคนอยู่ในสายตาของครูทั้งนั้น.

ครูผู้สอนควรเตรียมบทเรียน เครื่องมือ สมุดแบบฝึกหัดที่กล่าว มาให้พร้อม
พร้อมทุกอย่างล่วงหน้า ดังเวลาที่จะไปตั้งชั้นสอน ไม่ต้องมีวิทยุทำย้ายโน่นที่ย้าย
นั่น ทำให้การสอนต้องหยุดชะงักเป็นครั้ง ๆ พอนักเรียนจะสนใจในเรื่องอะไร ก็
ต้องหยุดชะงักลงทุกที เพื่อรอว่าครูจะเตรียมเครื่องมือหรือคนหาอะไรจะ จะทำ
ระเบียบของชั้นรวนเรไป เวลาที่แขกมาหา แขกมักจะทำการสอนและความ
สนใจจากห้องไปเช่นเดียวกัน และผู้นำแขกมาเยี่ยมชั้นควรรอจนครบทุกคนที่เคย
ก่อนจึงค่อยเข้ามา อีกเรื่องหนึ่งก็คือ ผู้ตรวจการศึกษาเขาห้องเรียน มักต้องการ
ระเบียบจัด และให้นักเรียนยืนค่านับ และคอยทำตามทางอำนาจสั่งของท่าน พิจารณา
อันเขาเกียติยศคุณ ทำให้ทั้งครูและนักเรียนตื่นเต้นไปตลอดวัน วันนั้นไม่ต้องนั่งถึง
บทเรียนอีก มีว่แต่ถึงท่านผู้ตรวจการศึกษาคลออกเวลา ทางที่ดี ควรจะนำเขาไปนั่ง
หลังชั้นอย่างเงียบ ๆ แล้วนั่งลง คอยดูครูสอน หรือเอาหนังสือเตรียมการสอนของ
ครูมาดูอย่างเงียบ ๆ เมื่อหมดบทเรียนครูสอนแล้ว จะต้องการอะไรจึงค่อยนำมาให้

การจดโน้ต ควรสอนให้นักเรียนทำโน้ตกันเองได้ ครูอย่าทำให้ลำบาก แล้ว
จดลงบนกระดานทำให้นักเรียนลอกเอาไป การกระทำเช่นนั้นเป็นการย่นให้
นักเรียน นักเรียนไม่ต้องใช้ความคิดความเข้าใจ และความวินัยของคนเสียเอง

นักเรียนลอกเอาไปฝากกระดานดำอย่างเครื่องจักร และในระหว่างเวลาที่ลอกไปนั้น
อาจจะไม่ได้นึกถึงสิ่งที่ตนลอกไปเสียก็เป็นได้ ทำให้การลอกนั้นไม่ได้ผลทางการ
เรียนแก่ผู้ลอกเลย เพราะผู้ลอกใช้แต่มือเขียน ไม่ได้ใช้ความเข้าใจ และความคิด
เข้าช่วย ดังที่กล่าวไว้.

ทางที่ดีควรแนะแนวทางที่ละเอียดถี่ถ้วน หมายความว่าเขากระทำโน้ตให้พอเหมาะกับ
ความนึกคิดและความเข้าใจของเขาได้ระก็ จะเป็นการส่งเสริมให้เขาต้องพึ่งตนเอง
ต้องพยายามเข้าใจ และคอยเลือกสรรเปรียบเทียบความกลมกล่อม ว่าสิ่งใดสำคัญ ควร
จักเป็นหัวข้อช่วยความจำไว้ สิ่งใดไม่สำคัญ จำต้องพิจารณา วิจารณ์ ใช้เหตุ
ผล และคอยฟังตามเสมอ สิ่งที่เขาสนใจและเข้าใจนั้น เขาจะใช้คำพูดว่าอะไร
ขึ้นที่กลวงไว้ในสมุดว่าอะไร ความสำคัญอย่างไร ทั้งเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักย่อ
ความในใจ จินตนาการถึงความสำคัญขึ้นที่กลวงไว้ ถึงเวลาทวนจะได้ทวนได้เร็ว
และง่าย สิ่งที่เขาจดลงนั้นจะเป็นสิ่งที่เข้าใจด้วยตนเอง ไม่ใช่เอาความเข้าใจของ
คนอื่นมาขึ้นที่กลวง เนื้อหาที่ได้อากการเรียน จึงจะเป็นของเขาเองจริงๆ ไม่ใช่ของ
ที่เขาไม่เข้าใจ และไม่สนใจลงไว้ ถึงเวลาที่ควรอ่านทวน ก็จะไม่ติดใจหรือสนใจ
ที่จะดูสิ่งที่กลวงไว้ด้วยความเข้าใจของคนอื่น.

นอกจากนี้เป็นการฝึกให้รู้จักเลือกสรรคำพูด ความที่ควรเล่ามาทั้งหมดนั้น
จะพูดอย่างไรอย่างสั้น ๆ กระชับ จึงจะทำให้ระลึกถึงความค่อนนันทงหมดได้ เป็น
การฝึกให้รู้จักสรุปผลของเรื่องตามที่ตนเข้าใจจริง ๆ

ที่แรกที่ควร เมื่อให้นักเรียนยังทำโน้ตเองไม่เป็น เมื่อครูอธิบายไปเสร็จหมด
แล้ว ก่อนจะให้รักต่อไป ครูควรจะถามแนะทางให้ช่วยกันสรุปความ ได้ความว่า
อย่างไร รวบรวมลงบนกระดานดำ แล้วจึงให้รักไป ต่อไปการทำโดยความ
ช่วยเหลือของครู ก็ให้ลดน้อยลงทุกที จนนักเรียนทำกันเองได้ แต่ครูก็ต้องควบคุม

และร้องเรียกมากเสมอ ๆ

การที่ให้นักเรียนทบทวน โดยวิธีนี้เห็นได้ว่า การที่ให้นักเรียนลอกคำร่าทั้ง
กัน ๆ ลงในสมุดของนักเรียนนั้น เป็นการปล้ำเวลาของนักเรียน โดยไม่ได้ผล
ใดตอบแทนเลย สิ่งที่ได้ลอกไปทั้งนั้น นักเรียนไม่ได้ใช้ความเข้าใจ และต้องเสีย
เวลาในการลอกมากมายเหลือเกิน อาจเอาเวลาไปทำประโยชน์อย่างอื่นได้ก็ดีกว่า
ยิ่งกว่าสิ่งที่ได้ลอกก็คลุมหมกโดยละเอียดตามเนื้อเรื่องตามคำร่า ไม่รู้ว่าสิ่งใดสำคัญ
ไม่สำคัญ สิ่งใดสำคัญมาจนเสียเพียงไร สิ่งใดพอจะเทียบกันได้ สิ่งใดเป็นผลตาม
มาจากสิ่งไหน และการที่ลอกเช่นนั้น ไม่อำนวยความสะดวกในการทวนเลย เพราะ
มากมายใครจะไปทวนได้ สิ่งที่เขาเขียนไว้ก็ถูกบังคับให้เขียน ไม่ได้เขียนด้วยความ
สนุกและความสนใจหรือความเข้าใจของตนเอง ทางที่นักเรียนควรจะทำภายหลังบท
เรียน และนี่คือควรจะมีแต่สิ่งของที่เขาทำเป็นระโยชน์ทุก พลิกดูได้เสมอ เพราะ
สั้นและช่วยความจำ ความเข้าใจ เวลาอ่านดูแล้วก็เป็นเรื่องที่สะกิดใจให้นักถึง
เรื่องราวอันใหญ่ทั้งหมดได้

ควรให้มีสมุดบันทึกพิเศษ สำหรับรวบรวมความรู้เป็นพวก ๆ เจาะอะไรสำคัญ
ทุกตัว เช่น เกี่ยวกับคำใหม่ คำคล้ายกัน วลี ส่วนวน ภาษาที่ตนยังใช้ผิด ๆ และ
ยังใช้ไม่เป็น ะโยชน์พลิกดูได้เสมอ.

การแบ่งนักเรียน

เพื่อให้เกิดการแข่งขัน แต่ไม่ใช่ใช้วิธีการย่ำส่วนตัวซึ่งกันและกัน ควรแบ่ง
นักเรียนในชั้นออกเป็นทีม ทีมหนึ่งมีจำนวนนักเรียนได้เลือกกัน และพยายามให้มี
คนหลากหลายไปจนเปกกันไปทุกทีม อย่าเอาหลากหลายทีมหนึ่ง ใจไว้ทีมหนึ่ง ทีมที่ใจ
กว่าจะไม่มีทางสู้แล้วก็ไม่สู้เลย ในการเรียน ความประพฤติ ฯลฯ ให้นักเรียน
ในทีมต่างช่วยกันทำคะแนนรายสัปดาห์หรือรายเดือนเพื่อแข่งขันกับทีมอื่นเขา ยอม

ให้ช่วยเหลือกัน และนำกัน เพื่อทุกคนไม่ถลำไป การที่ช่วยเหลือกันนั้น แสดงให้เห็นความสนใจของเขา ไม่ควรวาทาทัก การแข่งขันแบบ Team-work นี้ดีกว่าให้แข่งเป็นรายบุคคล ซึ่งจะทำให้นักเรียนต่างชิงดีกันไปเสีย มีวิชาหาวิชา คอยหาทางเอาเปรียบ หรือกลัวคนอื่นเขาจะรู้มากกว่ากัน ซึ่งเช่นนี้เสียที่ไม่ดี ไม่ควรส่งเสริม แต่การส่งเสริมแบบ Team-work นักเรียนต้องร่วมสามัคคีกัน ช่วยเหลือกันและกัน สละส่วนตัวเพื่อหมู่คณะ ไม่มีความแก่ตัวถ่างเกี้ยว

สำหรับนักเรียนชั้นเดียวกัน ถ้ามีมากของแบ่งออกเป็น ห้า ก. ข. ค. การแบ่งที่ต่างกันมีอยู่ ๓ วิธีคือ แบ่งละครกันไป กับแบ่งเอาที่ใกล้เคียงกันไว้พวกหนึ่ง ที่ไปอยู่อยู่กับพวกหนึ่ง การเรียนและการสอนของครูจะดำเนินวิธีใดก็เขาเข้าอย่างหนึ่งก็ได้สะดวก เพราะสอนคนฉลาดคนนั้นและให้คนอื่นก็เข้าใจ และอาจใช้เวลาสอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ละเอียดและได้ผลยิ่งขึ้นได้ ส่วนเด็กที่เขาสอนไม่ถึงว่าไม่ได้ทั้งแข็งแรงมาก และต้องเอาเวลาการแก้ปัญหาคำถามหลักสูตร ถ้าเขาคนโง่มาปนอยู่กับคนฉลาด ก็จะทำให้ฝ่ายโง่ฝ่ายหนึ่งเสียผลไปก็ และการสอนของครูก็ลำบาก มีวิธีว่าจะทำอย่างไร คือจะเอาแบบสอนคนโง่ คนฉลาดในชั้นที่ต่ำกว่า และแข็งแรงมากเกินไปพลอยให้คนฉลาดไม่ต้องใช้หัวก็เลย ลงท้ายพลอยไม่ฉลาดความกันไปด้วย ถ้าจะสอนวิธีอย่างสอนคนฉลาด เด็กก็ทำตามไม่ทัน เพราะฉะนั้นตามโรงเรียนต่างๆ ในเวลานี้ เขาถึงใช้แบ่งนักเรียนออกเป็นชั้น ๆ ชั้นหนึ่งมีความฉลาดและความเข้าใจพอตามกันได้ หรือมีชั้นนั้นก็แบ่งนักเรียนในชั้นออกเป็นสอง ๆ (sets) และแบ่งงานให้ทำฝึกกัน เด็กฉลาดก็เขาขงยากและต้องใช้ความึกมากในเรื่องนั้นให้ทำ เด็กที่ด้อยก็ของเขาเชื่องช้าและอย่างคร่ำๆ แต่ก็ตามหลักสูตรเหมือนกันให้ทำ หรือมีชั้นตามพวกที่โง่มาก พวกเก่งให้ทวน ให้อ่านพิเศษตามความสนใจ และให้ทำทำงานละเอียดยิ่งขึ้น พวกที่เรียนแต่โดยทั่วๆ ไป ไม่ต้องเรียนถึง

แขนง หรือฝอยของวิชานั้น ๆ พวกเก่งให้ทำแนวทาง ให้ต้องค้นคว้าให้มาก ส่วนพวกทึบให้สรุปสิ่งที่เรียนไปแล้ว แต่ครั้นถึงนักวิชาการทั้งนั้นภายในใจ ย้ำทำให้เห็นว่านักเรียนต้องถูกแยกพวกกันไป ต้องทำให้ทั้งสองฝ่ายรู้สึกว่าได้ทำงานร่วมกันไปไม่มีฝ่ายใดถูกเพิกเฉย ครูต้องทำให้เหมาะกับความสามารถของบุคคล ผลของงานจึงจะบังเกิดขึ้นได้

การส่งเสริมให้นักเรียนแข่งขันกันศึกษา การเรียงแถวตามลำดับที่ แล้วครูถามให้นักเรียนตอบ (Place-taking) ใครตอบไม่ได้อีกครั้งที่ ใครตอบได้ ขึ้นไปอยู่เหนือคนที่ตอบไม่ได้ทั้งหมด วินัยไม่ดี ไม่ควรทำ ถึงจะทำให้ นักเรียน ตื่นเต้นก็ตาม แต่สอนความซื่อสัตย์ธรรมให้แก่เด็ก เพราะเด็กที่โง่ที่สุด อาจจะได้โอกาสเหมาะ เลื่อนที่เกียวยไปอยู่หัวแถว ทั้งนี้เพราะคนได้ฟังคำตอบมาถึง ๗-๘ คนแล้ว แล้วครูบอกว่าผิดทั้งนั้น และมีเหลือคำตอบอยู่อีกขึ้นเดียว ตัวไม่ต้องใช้ หัวก็เลยยกตอบได้ และใครเลื่อนที่ไปอยู่หัวแถวได้ก็เกียวยทั้ง ๆ ที่ตนไม่ฉลาด และไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น แต่ยังมีเฉลียวโอกาสอันสวย

ความมั่งว่องเหงา

การสนทนในชั้น ถ้าเราสอนนักเรียนมั่งว่องเหงา อย่าเพื่อโทษนักเรียนก่อน เพราะความมั่งว่องเหงาอันนั้นอาจจะไม่ใช้เกิดจากความผิดของนักเรียนเองก็ได้ เช่น

ห้องออกชู้ มีคน ลมไม่โกรก

เด็กเห็นขย

ตัวโง่งที่สอนนานเกินไป

คำสอนของครูไม่เร้าความสนใจ และไม่สนุก

เด็กไม่โต้เปลี่ยนอิริยาบถเนื่อง ๆ ไร้พลังหรือทำแต่สิ่งซ้ำ ๆ ซาก ๆ ในอิริยาบถ หนึ่งก็เหมือนกันเช่น ต้องนั่งฟังครูเล่าเฉย ๆ ตลอดเวลา ทั้งแต่เข้าตลอดบ่าย

ขนอมัยของเด็กไม่ดี เช่น เกิดในครอบครัววิธาคติ ไม่ได้รับการเลี้ยงดู
เพียงพอ ร่างกายทนต่อการถ่ายนอกร่างกายไม่ไหว หรือครอบครัวใด มีแต่
คนทวนทวนหรือให้กันคนละแยะสองแยะ เด็กไม่ได้นอนเต็มตา

บางคนปัญญาทึบ ไม่เข้าใจ ไม่รู้เท่าถึงเหตุ เลยทำให้วังง เพราะต้องฟัง
แต่สิ่งที่ตนรู้เท่าไม่ถึงตลอดเวลา

เช่นในควรรหาสาเหตุของความเหนื่อยของเด็ก และผลทางทางแก้ไข เช่น
หยุดสอนชั่วคราว แล้วให้นักเรียนออกกำลังกาย ทำเรื่องที่ต้องใช้วิธีอย่างอื่น
ทำ เช่น รากคิก เป็นฟัง จากฟังเป็นเขียน จากเขียนเป็นเล่า จากเล่าเป็นอ่าน
เงี่ยๆ กรรภาพ เขียนรูปภาพ ฯลฯ หรือวิธีการอย่างอื่น ซึ่งต้องเปลี่ยนรูปการ
ของวิธีสอนเสีย โดยละเอียดอย่างยิ่งให้ช้าลงบ้างๆ ครูต้องหาเรื่องที่สนุกและ
เปลี่ยนวิธีอย่างมากมาย

การสอบความรู้เสมอ

เพื่อให้เด็กนักเรียนต้องเตรียม ไม่ละเลย เพิกเฉย ต้องตรวจทานสิ่งที่ตน
เรียนมาแล้วเสมอ หรือพยายามตั้งใจเรียนเพื่อให้เข้าใจ เพราะเกรงว่าตนจะ
ตอบไม่ได้

การสอบความรู้ที่นักเรียนเคยเสมอๆ นี้ถือว่าเป็นขั้น ทบทวน และเตรียมความ
รู้สำหรับที่จะเรียนต่อไป อย่าให้เสียเวลามากนัก เช่น ถามคนละคำ ถาม
แล้วให้คะแนนตามจำนวนที่ตอบถูก หรือให้ตอบลงในกระดาษกันทุกคน ประมาณ
๕-๑๐ นาที ก่อนบทเรียน คำถามนั้นควรเป็นคำถามสั้นๆ ตอบได้ง่ายๆ โดย
ใช้คำเดียวหรือประโยคเดียว เพื่อที่นักเรียนจะได้ตรวจกันเองได้ในเวลานั้น ไม่เสีย
เวลา และให้คะแนนได้ทันที สำหรับบทลงในสมุดลงคะแนนชั้นของครู ถ้าทำเช่น
นี้ ครูอาจจะถามนักเรียนได้เสมอๆ และนักเรียนก็ทำเป็นประจำจะต้องเตรียมตัวเสมอๆ

ในเรื่องที่เรียนๆมาแล้ว

คะแนนที่ใ้ควรใ้ให้น้อย เช่น ๑๐ หรือ ๒๐ คะแนน จะได้บันทึกความ
สามารถของเก๊ักได้ถูกต้องและแน่นอนมากกว่าเวลาใ้คะแนนมากๆ และเก๊ักควร
ทราบบะแนนของตนเสมอทุกครั้งที่มีการใ้คะแนนกัน จะได้รู้ว่าตนทำได้ดีแค่ไหน
กษณหรือเลวลง

การถามครูต้องระวัง ครูอย่าช่ยถามแต่คนเก่งๆ หรือมัวไปจำใจจำใจแต่
เพราะเก๊ักใจเสีย อย่าลืมนะว่าครูจะคอยคุมชั้นทั้งหมดตลอดเวลา ไม่ใช่คอยคุมแต่
เพียงคนสองคน เวลาถามคนหนึ่ง ครูต้องมองเห็นคนอื่นทั่ว ไม่ใช่คุ้แต่คน
ตอบคนเดียว

การกระทำตัวให้สนุก

การกระทำใ้สนุกนั้น ทั้งรักษาท่าทีของครูไว้บ้าง อย่าเอาแต่สนุกจน
กระทำตนเป็นควักไ้ให้นักเรียนเห็นจน นักเรียนจะดูถูก และการปกครองของครู
ก็เลยเสียด้วย

การกระทำผิด

ในการปกครอง นักเรียนกระทำผิดไ้สองแง่ คือ ๑. กระทำผิดต่อกฎ
ข้อบังคับของโรงเรียน ใ้คนอื่นคุมกันไ้โดยวิธีออกตรวจตราเสมอ อย่าเพื่อให้ล้ง
มือทำผิดไ้ ๒. นักเรียนกระทำตนใ้เป็นที่เสื่อมเสียเกียรติยศ ในกรณีเช่นนี้
ก็ควรร้องเรียนมาสู่แรงตัวต่อตัวว่ากันด้วยเหตุผล ใ้เห็นออกเห็นใ้กัน และรักที่ต่อไป

การจัดใ้หนัง

เก๊ักเล็กๆใ้หนังข้างหน้า เก๊ักโตๆจะได้ไ้หนังยังสายตาเวลาคูร หรือคุ
กระทานคำ เก๊ักสายตาสั้นเขาใ้หน้าชั้น เก๊ักขี้เกียจ ชน หรือเก๊ัก ควรเขาใ้ไ้
ไ้ดีสายตาคูรพอที่ครูมองเห็นไ้เสมอ เวลาคุรยื่น ใ้มีระยะห่างจากหน้าชั้นบ้าง

ถ้ามีฉนวนกระเบื้องชำรุดทั่วแตกแฉกหน้าๆ ไปหมด ทำให้ครูใช้สายตากุมขึ้นไม่
ไต่ทั้งหมด

การนั่งให้นั่งตรง ยึดตัวตรง ไม่ซบหรือเอนเอียงลงข้างใดข้างหนึ่งก็
ว่าไม่เคารพต่อครู ถ้าปล่อยให้ทำได้ เก่งก็จะไต่ไต่ และทำให้การปกครองของ
ครูเสีย เด็กต้องนั่งรับคำสั่งสอนของครูด้วยความเคารพ การยืนขึ้นตอนใดของ
ขึ้นให้ตรง ไม่ใช่เอียงเซ พิงโต๊ะ และต้องยืนตบเสมอ และต้องคอยให้เต็มประโยค
ไม่ใช่ตบอย่างเสียไม่ได้.

การลาออกไปนอกชั้น

ถ้าปล่อยให้ลาตามชอบใจ ก็หมายความว่าครูอ่อน และเกรงไหนก็
เรียน ไม่จำเริญแล้วไม่ให้ลา และในเวลาตอนที่สำคัญครูยังอธิบายอยู่ ไม่
จำเริญจริงแล้วไม่ให้ลาเลยก็เกินไป การลาเช่นนี้ จะทำให้นักเรียนเวลากลับเข้ามา
ไม่เข้าใจ เพราะไม่ได้ฟังคำอธิบายของครูไปเสียคนหนึ่ง การลาออกก็ต้องถือเป็น
ระเบียบว่าให้ไปได้ทีละคน ไม่ใช่จะยกมือออกไปเลยจนเกือบเกลี้ยงชั้น แล้วค่อยไป
เล่นกันเสีย เมื่อคนแรกที่ลาออกไปยังไม่กลับเข้ามาในชั้น คนใหม่จะยังลาออก
ไปไม่ได้

การวัดขึ้นความเป็นระเบียบเรียบร้อย

เป็นการฝึกหัดนิสัยที่ดีขึ้น เช่น มาให้ทันเวลา แต่งตัวให้เรียบร้อย
สะอาดในการแต่งกาย ในการปฏิบัติ และในการงานที่ทำ เช่น สมมติฝึกหัดเขียน
ขึ้น หักความเป็นระเบียบ กิริยามารยาท และหักความละเอียดยุติในการงานที่ทำ
ลงไป ไม่ใช่ชั่วแต่ทำให้เสียๆ ใจเท่านั้น

การแข่งขัน

การแข่งขัน ควรจัดให้มีแต่ในทางที่ดีควร

การแข่งขันระหว่างบุคคลไม่

ควรจักให้^๕ เพราะจะทำให้^๕นักเรียนซึ่ง^๕ก็ ขี้อวด หาทางเอา^๕ก็เอาเปรียบ หรือ
 เห็นคนเห็นแก่ตัวไปเสีย และคนเรา^๕ย่อมมีความสามารถ ความฉลาด^๕ก็ต่างกัน ข้าง
 คนก็จริง แต่มีความ^๕ทั้งใจ^๕ และมีความพยายาม^๕มาก เพราะฉะนั้นทาง^๕ก็
 ควรจักให้^๕แข่งขันกันเป็น^๕คณะ หรือระหว่าง^๕ชั้น^๕ที่มีความสามารถได้^๕เปรียบ^๕กันพอจะ^๕สู้กัน
 ได้ และควร^๕ส่งเสริมให้^๕ทุกคนได้^๕มีส่วน^๕ที่จะช่วยกัน^๕ทำ และมี^๕ส่วน^๕ที่จะ^๕ได้รับความ
 ยกย่อง^๕ด้วยกัน^๕ทั้งนั้น เช่น^๕ให้^๕ประกวด^๕ภาพระหว่าง^๕ชั้น โดย^๕คำนึง^๕ทั้ง^๕จำนวน^๕มาก
 ถ้วย ไม่ใช่^๕เอา^๕แต่^๕คุณภาพ^๕อย่าง^๕เดียว แสดง^๕ให้เห็น^๕ว่า^๕ชั้น^๕ของ^๕ตน^๕พร้อม^๕เพียง^๕กัน^๕ก็
 และ^๕ช่วย^๕กัน^๕ทำงาน^๕ทั่ว^๕หน้า งาน^๕ของ^๕ทุกคน^๕มี^๕ส่วน^๕ที่จะ^๕นำไป^๕ฝึก^๕ไว้^๕โชว์^๕ให้^๕คนอื่น^๕ได้^๕เห็น
 ด้วยกัน^๕ทั้ง^๕นั้น

ครูต้องรักษาความเป็นกลาง

เด็กนักเรียน^๕ที่^๕ฉลาด^๕ทำอะไร^๕ก็ได้^๕ทั้ง^๕ใน^๕ชั้น^๕และ^๕นอก^๕ชั้น^๕ ใคร^๕ๆ^๕ก็^๕ชอบ แต่^๕อย่า^๕ทำ
 ให้^๕เห็นว่า^๕ครู^๕รัก^๕คน^๕นั้น มี^๕หนึ่ง^๕ที่^๕ต้อง^๕ให้^๕คน^๕นั้น^๕ยอม จะ^๕ถาม^๕ก็^๕ถาม^๕คน^๕นั้น^๕ก่อน มี^๕การ^๕บ้าน^๕ก็
 ควร^๕คน^๕นั้น^๕ก่อน จะ^๕ทำให้^๕คนอื่น^๕ๆ^๕ใน^๕ชั้น^๕นั้น^๕ก็^๕ไม่^๕พอใจ^๕ใคร^๕ไป^๕เสีย นึก^๕ว่า^๕ครู
 ไม่^๕เอา^๕ใจ^๕ใส่^๕ใน^๕คน^๕เสีย^๕เลย ทาง^๕ที่^๕ที่^๕ควร^๕รัก^๕คนอื่น^๕ด้วย เรา^๕คน^๕อื่น^๕โดย^๕ทั่ว^๕ๆ^๕หน้า^๕ตาม
 นิสัย^๕ของ^๕เขา^๕เท่า^๕ที่^๕จะ^๕ทำได้

ส่งเสริมการอ่าน

ครู^๕ควร^๕ทราบว่า^๕หนังสือ^๕อะไร^๕ใน^๕ห้อง^๕สมุด^๕บ้าง อะไร^๕ที่^๕จะ^๕เหมาะ^๕กับ^๕วิชา
 ที่^๕คน^๕สอน^๕ใน^๕ชั้น นักเรียน^๕คน^๕ไหน^๕จะ^๕ชอบ^๕เรื่อง^๕ชนิด^๕ใด พยายาม^๕ยืม^๕หนังสือ^๕ให้
 เหมาะ^๕กับ^๕วิชา^๕และ^๕นิสัย^๕เป็น^๕ราย^๕ๆ^๕ไป จะ^๕เป็น^๕การ^๕ปลูก^๕นิสัย^๕ให้^๕รัก^๕การ^๕อ่าน^๕ยิ่งขึ้น
 การ^๕เล่น^๕ชั้น^๕กลาง^๕ปี

สำหรับ^๕ตัว^๕พระ^๕โศภ คอ ๒.๔. ม.๓. เดือน^๕ไม่^๕ได้^๕ตาม^๕ระเบียบ^๕ของ
 กระทรวง^๕ศึกษา^๕การ การ^๕เล่น^๕ชั้น^๕นักเรียน^๕กลาง^๕ปี ถึง^๕นักเรียน^๕จะ^๕เก่ง^๕สัก^๕เท่า

โลกก็ตาม ควรจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษทุกรายไป จะถือตามทวิลักษณ์ ว่า
 โลกเท่านั้นเปอร์เซ็นต์ จะให้เลื่อนไม่ได้ เราพอจะควบคุมได้โดยเหตุการณ์ภายใน
 ก่อนที่จะประกาศออกไป และจะต้องพิจารณาให้รอบคอบหลายแง่เสียก่อน ก็จะไม่
 ใช่ว่าแต่เกิดโลกที่ ๑ ในชั้นเดียว ต้องเป็นเด็กฉลาดเกินธรรมดาที่จะไปเรียนในชั้น
 ที่ต่อไปทันทีจริงๆ โลกนี้คงตาโถมกำลัง เป็นเด็กที่ฉลาดเกินความรู้เด็กนักเรียน
 ทุกคนในชั้นนี้ เด็กนักเรียนทุกคนในชั้นนี้เรียนไม่ทันเขา ถ้าจะเอาเขาไว้ในชั้นนี้
 ก็เท่ากับว่าเป็นการฉ้อโกงให้เขาคงเกินค่าของตามผลของชั้น หากเกินกว่านั้น
 รวดเร็วกว่าตามใจชอบของเขาไม่ เท่ากับว่าเป็นการลดความก้าวหน้าของเขา อาจ
 ของเขามากพอที่จะไปเรียนในชั้นสูงต่อไปได้ ถ้ายังเล็กน้อย เด็กนี้ ไม่สมกับชั้น
 ที่ต่อไปแล้วแล้วแต่เกิดโลกๆ การส่งข้ามชั้นขึ้นไปก็ไม่มีประโยชน์พอ เพราะเป็น
 การเร่งเด็กเกินไปนัก เด็กที่โตๆ มีความรู้เล็กน้อยก็ไปคนละอย่างกับเด็กเล็ก เพราะ
 ฉะนั้นถ้าส่งขึ้นไปรวมอยู่กับเด็กโต ก็เท่ากับทำให้เขาเข้าไปหมุนเวียนอยู่ในความรู้
 สักนิดก็ตกที่แปลภาษาตัวของเขาไป การเรียนของเราไม่มุ่งหวังแต่จะให้ได้วิชาอย่าง
 เกือบเท่านั้น เราต้องการจะให้ได้รับประสบการณ์ทางใจและการสมาคมซึ่งต้องใช้เวลา
 นาน การเลื่อนชั้นข้ามไปนั้นทำให้วิชาที่เรียนขาดหวังเป็นระยะไป ถ้าไม่ใช่เป็นทวี
 ประโยก เช่น จากมัธยม ๑ ไปหามัธยมที่ ๓ วิชาในชั้นมัธยม ๑ เพิ่งเรียนไปครึ่ง
 เกือบ แล้วต้องกระโดดข้ามไปเรียนครึ่งสุดท้ายของวิชาในชั้นมัธยม ๒ หัวที่ยังเกิด
 ขึ้นระหว่างท่อนต้นของชั้นมัธยม ๑ และท่อนปลายของมัธยม ๒ นั้น ถ้าเกิดไม่ฉลาดพอ
 หรือกำลังวังชานามมีความขยันขันแข็งไม่พอ ก็อาจจะทำให้เรียนไม่ทันเขาหรือเรียน
 ไปได้แต่เพียงคร่าวๆ หรือเรียนแล้วไม่เข้าใจ เพราะวิชาที่สอนใหม่กับที่สอนเก่าไม่ติด
 ค่อกันวิชาที่สอนเก่าช่วยเหลือให้เข้าใจวิชาที่สอนใหม่ไม่ได้ ทำให้เกิดท้อใจ หรือทำให้

ความรู้ของเกิดในชั้นต่อไปไม่แตกฉานและภพ เพราะความรู้ซึ่งเป็นพื้นเดิมมันงอน
แน่นอยู่แล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้การข้ามชั้นก็เท่ากับเป็นการลงโทษเกิดในทวี เกิดพอที่
ระลึกรู้และเรียนวิชาให้เชื่อมต่อกันเป็นลูกโซ่ได้ ก็ต้องดัดดัดให้หัดคิด และถูก
ให้เรียนอย่างทยายๆ ไปเสีย ถ้านักเรียนมีกำลังน้อย ยังเล็กอยู่ อนาคตไม่ก็ ต้องมา
ตาโถมทำงานชั้นใหญ่ขึ้น ไหนจะต้องเรียนต่อ ไหนจะต้องเจอของเดิมที่เขาเรียนมา
แต่คนนี้ และพยายามชวนชวนให้เข้าใจ จะต้องทำการบ้านมากขึ้น และอาจจะหัก
โทษลงกลางคืนเสียก็ได้ เพราะฉะนั้นการเลื่อนข้ามชั้น ย่อมมีโทษคิดตัวเกิดไปทั่ว
เสมอไป สำหรับเด็กที่เรียนได้เร็ว และฉลาด ที่เมื่องนอกเขาจึงหาวิธีทำให้ข้ามชั้นกัน
อย่างนี้ไม่ เพราะเขาไม่ต้องการให้นักเรียนเรียนข้ามหลักสูตรเป็นตอนๆ อย่างนี้ จะ
เป็นผลร้ายต่อนักเรียนต่อไปในภายหน้า ทำความหนักใจและยุ่งไหมากขึ้น ในเมื่อ
ความรู้ที่ควรเรียนนั้นของหน้าต้องอาศัยความรู้ที่ไปข้ามไปเสียนั้น และจะหันกลับมา
เรียนใหม่ก็ไม่ได้เพราะตัวโตนบ้านนั้นแล้ว การเรียนเราต้องการความละเอียดรอบ
ความคิดถึงสิ่งสมทุกๆ อย่างไป เพราะฉะนั้นนักเรียนที่ฉลาดในวิชาใด เขาทำให้
ไปเรียนในกลุ่มที่ (Section ใด ๆ) ที่เรียนความหลักสูตรเหมือนคนอื่น แต่มีราย
การนัยมากขึ้น มีข้อให้คิดยาก ก็คงทนกว่าอย่างละเอียดมากขึ้นยิ่งกว่าคนอื่น
เป็นการเพาะปัญญาให้ฉลาดตามหลักสูตรทุกกระเปาะไป ตามแบบของคณินเพลน เขาก็
ให้นักเรียนๆ ตามความสามารถของตนเป็นรายบุคคลไป แต่ไม่ต้องข้ามหลักสูตรใน
ตอนใดก่อนหน้าเลย ใครเรียนได้เร็วก็ส่งผ่านไปก่อนได้ ตามความสามารถและ
ความเพียรของตน

มีอีกอย่างหนึ่ง ที่ระพวงงานถึงกับว่า เด็กนักเรียนชั้นประถม ๔ จะเลื่อนข้าม
ไปอยู่ชั้นมัธยม ๖ นั้น ไม่ควรเลยเป็นอันขาด ทั้งนี้เพราะหลักสูตรชั้นประถม และ
มัธยมนั้นแตกต่างกันอย่างผิดกันมาก แนวคำสำหรับชั้นประถมนั้น เป็นของสามัญชน

ปรปรวมโดยทั่วไป แนวสำหรับชั้นมัธยมชัษกยาก ตะเยือก ลึกซึ้งขึ้น มวิชาเกี่ยวข้องกับ
ประโยชน์และเพราะมากขึ้น เรืองราวก็ชักมีนามธรรมเข้าด้วย ซึ่งจะต้องใช้ความคิด
ของเด็กที่โตขึ้น จะไปเร่งเด็กเล็กให้มีความคิดอย่างเด็กโตนั้นไม่ได้ ยิ่งกว่านั้นเด็ก
เล็กจะต้องเรียนอย่างเด็กเล็กเสียก่อน ก่อนที่จะเรียนอย่างเด็กโตต่อไป ความเคยชิน
จะใกล้เคียงทุกด้านโดยตลอดถึงกัน นอกจากนั้นการเลื่อนข้ามไปอยู่ชั้นมัธยม ๑ มวิชา
ใหม่ๆที่เขาไปเรียนกันมากครั้งแล้ว เช่นภาษาอังกฤษเป็นต้น ภาษาที่เรียนก็ชัษกยาก
ขึ้น เพราะมีราชาศัพท์มาก เช่น สังข์ทอง เช่นนี้ การเลื่อนข้ามก็ยังไม่เหมือน
เลื่อนจาก ม. ๑ ไป ม. ๒ ซึ่งมีลักษณะวิชาคล้ายกัน ก็เริ่มต้นพอมีเค้าในวิชาที่จะ
เรียนต่อไปได้ พอมีความรู้สึกนึกคิดในวิชานั้นๆ เป็นทุนสำหรับเรียนต่อไป สำหรับ
เลื่อนข้ามตัวประโยคจาก ม. ๓ ไป ม. ๔ ก็เช่นเดียวกัน เด็กนักเรียนชั้นมัธยมตอน
ปลายนั้น เขาจะไวสำหรับเด็กแตกเนื้อหนุ่มสาวแล้ว ซึ่งมีความคิดไปคนละอย่างกับ
เด็กก่อนแตกเนื้อหนุ่ม เรื่องที่สนใจก็ผิดกัน วิชาที่เรียนก็ชักหนักไปทาง Abstract
และให้ช่วยตัวของมากขึ้น และมีวิชาใหม่เกิดขึ้น เช่น เวชคณิตภาคพิสดารกันจริงๆ
และพิชคณิตซึ่งเป็นแนว Abstract ของเลขคณิต จึงมีบางครูเลยที่จะให้เรียนข้ามตัว
ประโยค ทั้งข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้อำหนดไว้แล้วนั้น การเร่ง
นักเรียนจนเกินควร ทำให้เด็กเรียนอาจะก้าวฝึกและพลาดได้ และทำให้งานที่ได้
ผ่านเป็นของชัษๆจนเกินไป และควรจะต้องให้นักเรียนได้ผ่านชีวิตทกระยะไป ไม่
ต้องติดค่อนหน้าข้ามไปเสีย ใ้รับการอบรมอันเหมาะควรแก่ชั้นต่างๆแห่งชีวิตนั้น
เมื่อเด็กได้ผ่านความเป็นนักเรียนไปแล้ว จะได้เป็นคนโดยบริบูรณ์จริงๆ เพราะได้
ผ่านทุกแง่และทุกชั้นแห่งชีวิตมาแล้วๆ มาอันเป็นของที่จะย้อนกลับไขใหม่ไม่ได้

ความเห็นทั่วๆไป

การปกครองชั้นและการอบรมให้ได้ผลจริงๆ ไม่ได้อยู่ที่การเร่งวิชาให้ทัน

รายการตามหลักสูตรเท่านั้น จำเป็นจะต้องคิดทบทวนในทางแง่ที่เกี่ยวกับชีวิต และ
 ความเป็นไปภายในตัวเด็ก สิ่งเหล่านี้ต่างคนต่างสนใจต่างก็มุ่งหาความเป็นไป
 ผิด ๆ กันซึ่งต้องการการกระทำของครูไปคนละอย่างคนละมุม เพื่อให้ได้ผลลัพธ์อัน
 เหมาะกับบุคคลนั้น หรือให้ได้รับความเสียหายแก่น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การ
 ปกครองนั้นทำให้ได้ผลที่ยาวนานเท่าที่จะเป็นไปได้ จึงต้องใช้ไหวพริบของครูเองเป็น
 ส่วนมาก ต้องคอยพิจารณา ดูเหตุการณ์เอาเอง แล้วทบทวนสอยสวนหาเหตุผลและผล
 อันจะใกล้เคียงต่อความจริงที่สุดเท่าที่จะสรุปหรือคำนวณได้ เพราะเรื่องของใจนั้น
 เป็นของที่ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์อันแน่นอน ต้องใช้ไหวพริบของตัวเองเป็นราย ๆ ไป นอกจากนั้น
 ผู้ที่มีอิทธิพลทางใจในการอบรมให้ได้ผลจริง ๆ ยังเกี่ยวกับบุคคลลักษณะ วินัย
 กฎข้อบังคับ อำนาจบังคับบัญชา ฯลฯ ซึ่งจะได้กล่าวเฉพาะต่อไปในเรื่องนั้น ๆ

คำบรรยายวิชาชุดครูประถมและมัธยม

ของครูสภา

พ.ศ. ๒๔๘๔ — ๒๔๘๐

ชุดวิชาการ

ภาคที่ ๑

หลักการการศึกษา

บทที่ ๒

บทที่ ๒ — ๕

ราคา ๑.๓๐ บาท

ผู้เขียน น.ล. มานิจ ขุมสาย

บทที่ ๒

งานประจำ (Routine)

Routine คืออะไร? Hughes กล่าวไว้ในหนังสือ "การสอนกับการเรียน" (Learning and Teaching) ว่า Routine คือ "วิถีทางที่กำหนดไว้เป็นการประจำ เพื่อปฏิบัติภารกิจเล็ก ๆ น้อย ๆ ประจำวัน" [—fixed ways of doing the trivial tasks of the daily round.] เช่น เวลากลาง ๆ ที่เด็กจะต้องทำนั้น มีวิธีการที่

กำหนดไว้เป็นประจําอยู่แล้ว ถึงเวลาที่ผ่านไป และทำไปตามวิธีที่กำหนด ไม่ต้อง
รอให้ครบรอบ ถึงเวลาเก็บถวายน เข็มหน้าต่าง เข็มกระดานดำ เข็มตลับ
ให้เรียบร้อย นับวัตรง กอชก หีบสมุดทำงานออกมา จึกค้นหน้ากระดาษ
ลงวันที่... เตรียมตัว ยืน คำนึง... เขาแถว เข็มเข็มทองเวียน สิ่งเหล่านี้ไม่มี
คำสั่งอะไรมาบอกครู นักเรียนรู้แล้ว เขาทำกันมาอย่างนั้น ถึงเวลานักเรียนก็
ปฏิบัติกันไป สะดวก และหมดความยุ่งยาก หมดข้อหา เข็มเข็มใหม่ ก็ไม่ต้อง
มารวบรวมส่งครูให้ยากและให้เสียเวลา เขาทำอย่างไรก็ตามๆ เขาไป ใน
ไม่ช้าก็ถูกกลืนเข้าไปอยู่ในพวก — พวกมากลากไป

ทำไมเด็กจึงชอบ Routine? Sir Percy Nunn กล่าวว่า การกระทำ
ตามแบบเก่า มีสองประเภท ประเภทหนึ่งพยายามที่จะรักษาของเก่า จนขรรมนิยม
การประพฤติ ซึ่งมีมาแต่ดั้งเดิม สิ่งใดที่เคยทำกันมาก็มีจะทำกันต่อไป เป็น
นิสัย พวกเหล่านี้คือพวก Conservative (พวกเครื่องประเพณี) แต่ยังมีอีกพวก
หนึ่งคือพวกก้าวหน้า ชอบเปลี่ยนแปลง ชอบของใหม่ พวกนี้คือพวก Creative (หรือ
นักสร้าง) แต่การสร้างของใหม่ หากหลักการใหม่ ต้องสร้างความนิยมทั่วไปให้
เกิดขึ้นด้วย จึงจะมีคนทำตาม จึงสู้ของเก่าไม่ได้ ซึ่งเขาทำกันมาแต่แต่โบราณ
กาล จนการกระทำนั้นกลายเป็นของศักดิ์สิทธิ์ที่ฝังรากอยู่ในหัวสมองของคนทั่ว
ไป ไม่มีใครกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงได้ และการกระทำนั้นถ้ามีใครถามเหตุผลว่า
ทำไมจึงทำเช่นนั้น นักเรียนจะตอบว่าเขาทำกันอย่างนั้น อย่างนั้นเขาไม่ทำกัน
ไม่มีใครเขาทำกัน อย่างที่เด็กฝรั่งจะตอบว่า It is simply not done. การทำของ
ใหม่ (Creative) เป็นเรื่องของหนุ่มเด็กก่อนที่คลองการความก้าวหน้าอย่างโครงการ
การวิจัยของเขาเป็นวิธีของผู้ใหญ่ ผู้มีประสบการณ์สูง ผู้ถือเครื่องในระเบียบ
จารีตและประเพณี เป็นเรื่องของเด็กที่ไร้ความกลัว และคนแก่ทั่วไปราด

Hughes เองก็กล่าวว่า เด็กมีนิสัยสองอย่าง คือ Creative Tendency กับ Routine Tendency เด็กชอบกระทำของเก่า รักษาของเก่าที่เคยกระทำกันมา เรียกว่า Routine Tendency. และในเวลาเดียวกันก็พยายามทำอะไรใหม่ๆ และของแปลกขึ้นมากระทำ เรียกว่า Creative Tendency. นี่เป็นจิตใจของเด็ก สิ่งที่มีอยู่แล้ว รักษาไว้ให้มั่นคง, สิ่งที่ยังไม่รู้ก็ ค้นหาให้รู้จัก.

นิสัยอีกอย่างหนึ่งก็คือว่า, เด็กชอบทำอะไรทำตามกัน อย่างที่เราพบว่าพวกมากลากไป. นี่เกิดจากเด็กมีสัญชาตญาณสังคม (Social Instincts) เด็กอยู่คนเดียวไม่ได้. ความเจริญงอกงามทางจิตใจจะไม่มี จิตต์อะไรหลุด และเชื่อว่าเด็กจำเป็นต้องมีแสงตาเพื่อน ต้องเล่นกับเพื่อน ต้องอยู่กับเพื่อน. นี้อธิบายว่าเด็กชอบชีวิตสังคม เด็กจึงมี Social Instincts. เมื่อเด็กมารวมกลุ่มกันแล้ว พวกที่อ่อนอาวุโส อ่อนวัย อ่อนความชำนาญ ก็พยายามกระทำตามคนเก่า ๆ เช่นนี้เพราะเด็กมีนิสัยลอกเลียนแบบ (Imitation) การเลียนแบบเป็นรากฐานของการเรียนและฝึกนิสัยอย่างดี. นักเรียนทั้งเขาอย่างผู้ใหญ่ เขาอย่างครู เขาอย่างเพื่อน ใครทำอะไรก็ทำตาม เลียนได้ ทำน้อย ๆ ทำมาก ๆ ทำก็เคย จนเป็นนิสัย ข้อเกิดแห่งการกระทำ หรือ Routine Tendency. เด็กชอบทำอะไร ทำซ้ำ ๆ ซาก ๆ ทั้งตัวอย่างเวลาเด็กเล็ก ๆ ฟังนิทาน ก็ชอบของที่มีซ้ำ ซาก เช่นเรื่องหมีสามตัว... หมีตัวใหญ่ หมีตัวกลาง หมีตัวเล็ก... มีเตียงสามตัว เตียงขนาดใหญ่ เตียงขนาดกลาง เตียงขนาดเล็ก... มีบ้านสามใบ บ้านขนาดใหญ่ บ้านขนาดกลาง บ้านขนาดเล็ก... ถ้าใครได้เห็นหนังสืออ่านของโรงเรียนวันมหาวิทยาลัย คงจำเรื่องนี้ได้ และเด็กเล็ก ๆ อายุ ๖ - ๗ ขวบ ชอบฟังครูเล่าเรื่องนี้ให้ฟังนัก ที่ ๆ ที่คำว่า หมี เตียง บ้าน ต้องนำมาใช้บ่อยครั้งในเรื่อง นี่ก็เห็นนิสัยอันหนึ่งของ Routine Tendency.

Routine ก็จะเป็นอันหักล้างนิสัยของโรงเรียน ได้กล่าวแล้วว่า คนเราทำอะไร ต้องมีความเชื่อถือเป็นหลักในการกระทำ ต้องมีความรู้สึกในเรื่องพลโรงเรียนที่ ที่ค่า ที่มีประวัติศาสตร์ ที่มีชื่อเสียงมาช้านาน โรงเรียนที่มีมานาน จึงได้เปรียบโรงเรียนใหม่ ๆ เพราะมีหลายสิ่งซึ่งนักเรียนได้เคยใช้กันมานานจนกลายเป็นประเพณีของโรงเรียน ไม่มีใครกล้าหักล้างหรือทำลาย. ข้อกำหนดในการปฏิบัติ ของโรงเรียน ได้กล่าวไว้ได้กลายเป็น ประเพณีอันมีเกียรติของโรงเรียน กลายเป็นของทรงในละยุคสมัย นักเรียนทำกันเองด้วยความเต็มใจ โดยถือเป็นเกียรติที่จะได้กระทำตามรอยของบรรพบุรุษที่ได้ทำกันมาแต่เป็นเวลานาน. เช่นในโรงเรียนกินนอนใหญ่ ๆ ในประเทศอังกฤษ ถึงเวลารับประทานอาหาร ครกก็ลุกขึ้นยืนกล่าวคำเป็นภาษาละตินเบิกโรง ไม่มีนักเรียนคนไหนเข้าโผล่ แม้แต่ไม่มีใครถามว่า ครกทำอะไร ครกทำโน้ ทำไมจึงไม่พูดภาษาอังกฤษธรรมดา ทนคนนั่งนิ่งเงียบกริบ ด้วยความเคารพ เช่นเดียวกับผู้เฒ่าของเรานั่งพระนมมั่งฟังพระสวามิภักดิ์เป็นภาษาบาลี ในพิธีทางศาสนา ถึงไร้เจ้าไร้ ยังไม่มีเหตุผล ยังเป็นของเก่าแก่ โบราณ หลายพันปี ยังเป็นของศักดิ์สิทธิ์ยิ่ง

โรงเรียนที่มีเกียรติประวัติมาแต่เก่า มีพิธีและข้อกำหนดที่ระบือทำในพิธีนั้น ๆ เป็นประจำ ถึงกำหนดเทศกาลสมัญญ์ทำกันตามนี้เป็นประจำ เช่นงานต้อนรับนักเรียนใหม่ งานวันเกิดของโรงเรียน งานวันเกิดของผู้ให้กำเนิดหรือผู้อุปการะโรงเรียน งานฉลองวันสำคัญต่าง ๆ ของโรงเรียน วันฉลองกีฬาและถ้วยหรือได้ที่ที่ได้มา วันไหว้ครู พิธียกโรงเรียน และที่ศักดิ์สิทธิ์ก็คือ เพลงประจำโรงเรียน ซึ่งทุกคนจะต้องรู้จักและร้องเป็น.

โรงเรียน Public School ในประเทศอังกฤษ หัวหน้านักเรียนกับนักเรียนได้ เพราะเป็นประเพณี ไม่มีใครถามว่า หัวหน้านักเรียนถือถ้อยอย่างไรจึงมาขึ้นและทำไทยเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

Routine เป็นการอบรมแบบนิสัย. โรงเรียนที่ทางกรมจัดกำหนดไว้ในเรื่องต่าง ๆ ให้นักเรียนถือปฏิบัติกันไปเป็นการประจำ โดยกรมก็ต้องไปพบว่า คอยเผื่อคุณและคอยช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด และเวลาที่ทำกันไปตามระเบียบ ให้ระเบียบรักษาตัวของมันเอง และระเบียบเหล่านี้ดำเนินกิจการงานเองด้วยก็. เช่น

๑. ในรายวันหนึ่ง เวลาไหน นักเรียนจะต้องทำอะไรบ้าง. โรงเรียนปรีชาาก็ต้องมีระเบียบกำหนดไปจากโรงเรียนเข้าไปเป็นนิสัย.

๒. ระเบียบการสิ้นระฆังบอกเวลา

๓. ระเบียบการเข้าแถว

๔. ระเบียบในโรงอาหาร

๕. การเปลี่ยนห้องเรียน

๖. การเลิกเรียน

๗. ระเบียบการสวนสนาม

๘. ระเบียบในการทำงาน เช่น กองวิชาความสะอาด ชักคันทน กระดาษเขียนเครื่องหมาย — ให้ตรงกันทุกบรรทัด ทุกเส้นเขียนชักคันระเบียบเหมือนกันหมด กว้างเส้นบรรทัด

๙. ระเบียบการลา

๑๐. ระเบียบเรื่องการทำกาบ้าน

๑๑. ระเบียบภายในห้องเรียน การยืนที่ตนรับครู การเข้าแถว เข้าห้องเรียน การรักษาโต๊ะเรียนให้เย็นแฉะเป็นแนว การรักษาความสะอาดใต้โต๊ะและม้านั่ง การรักษาความสะอาดเครื่องเรือน การรักหนังสือให้เรียบร้อยในโต๊ะ.

Routine — ระบียบ — ประเพณี เป็นของไปด้วยดี.

Routine ทำกันเสมอ ๆ ก็เกิดความคล่องในการปฏิบัติ และเมื่อปฏิบัติเสมอ ๆ ก็กลายเป็นนิสัย ฉะนั้น Routine จึงเป็นการฝึกฝนนิสัยการทำงาน. นอกจากนี้ยังทำให้ทำงานเป็นระเบียบ ไม่ก้าวร้าวต่อสิทธิของผู้อื่น ทำงานตาม ๆ กันเกิดเป็นแม่สามีอีกพร้อมเพรียงกัน เกิดการภูมิใจที่ปฏิบัติดี ในแง่การทำงาน ถึงเวลาอะไรก็จะทำตามอย่างนั้นตามกำหนดกติกาหมาย คือต้องติดเป็นคนตรงต่อเวลา ติดไม่ให้เป็นคนหลีกเลี่ยงต่อการทำงาน ติดให้เป็นคนชอบการทำงาน และปฏิบัติการทำงาน (นักทำจริง) ในแง่ของการงาน ซึ่งทำให้เป็นคนละเอียดรอบคอบ รักความสะอาด รักความมีระเบียบ รักชื่อเสียงที่จะคงพยายามทำให้ดี อีกด้วย.

Routine เป็นของดีทุกสิ่ง สิ่งไรซึ่งปฏิบัติมาแล้วด้วยดี จนกระส่ายใจ ไม่ต้องการแล้ว ก็จะต้องให้ปฏิบัติกันไป อย่าไปเปลี่ยนแปลงโครมคราม. เพราะของเท่านั้นได้สร้างรากฐานแห่งความศรัทธา ความเชื่อมั่น ความศักดิ์สิทธิ์ ความเคร่งครัด อยู่มาก คงค่อย ๆ แก่ ก็ละเลิกทีละน้อย ค่อยเป็นค่อยไป เพื่อมิให้กระเทือนใจ และกระเทือนความรู้สึก ทำให้ใจของผู้ปฏิบัติขาดที่พึ่ง ขาดสิ่งที่จะไว้วางใจได้ แล้วรากมั่นแห่งสังคมก็จะคลอนแคลนไป.

บทที่ ๓

ทางเสียงของโรงเรียน (School Tone)

ทางเสียงของโรงเรียน (School Tone) หมายถึงสิ่งที่เร้าใจแก่ใจกระทำ
คือ โดยไม่ต้องมีการบังคับกัน School Tone กับ Discipline เป็นของต่างกัน
โรงเรียนที่มีวินัยดี อาจไม่มีทางเสียงของโรงเรียนที่ดีได้ บางทีอาจจะมีการบังคับ
เข้มงวดในระเบียบเพื่อให้เกิดวินัยขึ้น แต่วินัยที่เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่มาจากน้ำใจใจจริง
ของผู้กระทำ School Tone เป็นเครื่องส่งเสริมวินัยได้ยิ่งขึ้น School Tone ได้
จากตัวอย่างอันดี ทุกคนทำอันดีพร้อมใจกันปฏิบัติเพื่อชื่อเสียงของโรงเรียน.
โรงเรียนที่มี School Tone ดีนั้น ได้แก่โรงเรียนที่ทำการดี ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนแล้ว
แต่แรงใจให้เกิดมีออกมาคึกคัก มีความใสซื่อ มีชื่อเสียง มีไหวพริบ มีเกียรติยศ มี
ความรักโรงเรียน ภูมิใจในโรงเรียนของตน อยากให้โรงเรียนของตนดี มีความ
เชื่อฟังครูผู้ปกครองหรือครูใหญ่ด้วยความเบิกบานใจ ทำงานขันแข็ง มีความซื่อตรง มี
ความประพฤติดี เอาใจใส่ในการเรียน ตลอดจนการเล่นก็กระทำตามสมควร ต้องการ
ที่จะให้โรงเรียนของตนเด่น สิ่งเหล่านี้จะมีขึ้นได้ก็ด้วยการส่งเสริมภายในโรงเรียน
นั้น ๆ โดยครูผู้ปกครองหรือครูใหญ่เป็นผู้จัดการส่งเสริมขึ้น

โรงเรียนใดที่มีทางเสียงของโรงเรียนดี นักเรียนที่มาจากโรงเรียนนั้น หรือ
เมื่อเขาถึงนักเรียนของโรงเรียนนั้น ย่อมเป็นที่ยกย่องชมเชยของมหาชน ซึ่งเป็น
การทำให้แก่นักเรียนที่จะไปเข้าเรียนในโรงเรียนนั้นต้องพยายามกระทำตนให้ดีกว่า
ด้วย School Tone ส่งเสริมให้นักเรียนรักโรงเรียน. อยากจะให้โรงเรียนและ

หมายเพื่อบ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นนักเรียนเก่าโรงเรียนนั้นโรงเรียนนี้ ทั้งสิ้นเพราะถ้าทวี
โรงเรียน หรือใช้เด็กโตลี้ภัยกัน ซึ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเรียนเพ
พอใจในโรงเรียนของตน เป็นสิ่งเร้าใจให้พยายามที่จะสร้างความดีงามให้แก่
โรงเรียน เพื่อชื่อเสียงของโรงเรียนให้ยิ่งขึ้น ผู้ที่ออกจากโรงเรียนไปแล้วก็ยัง
ภูมิใจและรักโรงเรียนของตนอยู่เสมอ ยินดีที่จะรับใช้และช่วยเหลือในกิจการของ
โรงเรียนเก่าของตนในทุกกรณีที่คุณสามารถจะทำได้

เมื่อมี School Tone แล้ว Esprit de Corps ก็จะมีเกิดขึ้น Esprit de Corps
หรือสามัคคีจิตนี้ เป็นอุปการะส่วนช่วยส่งเสริม School Tone ให้เป็นผลดี ทุก
คนร่วมแรงร่วมใจเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันของโรงเรียน การเรี่ยไรมาโรงเรียน
จึงไม่ผิด ในเมื่อโรงเรียนต้องการสร้างอาคารสถานที่หรือสร้างอนุสรณ์ใดเพื่อ
แสดงถึงความสวยงาม ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน หรือในการร่วมแรงร่วมใจ
ในกิจการใด นักเรียนมักจะทำโดยพร้อมเพรียงกันเพื่อโรงเรียน เช่นการแข่งขัน
กีฬา โดยมิได้เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยส่วนตัว เสียสละเพื่อส่วนรวมทั้งสิ้น
เจมส์เวลตันกล่าวว่า Esprit de Corps นี้ พวกเด็ก ๆ มักเรียกง่าย ๆ ว่า ความซื่อ
สัตย์ หรือความรักโรงเรียนของตน ซึ่งมีความรุนแรงเหมือนนักบิชอปในสวน
ย่อย เด็กทุกคนจะต้องซื่อสัตย์กับโรงเรียนของตนทั้งในการกระทำและทั้งในคำพูด
และทุกคนจะต้องเห็นแก่ชื่อเสียงของโรงเรียนอย่างที่สุด ในการกระทำหรือปฏิบัติ
ทำอะไร ๆ ก็ตาม ก็ช่วยกันปฏิบัติและประพฤติให้เหมาะสมยิ่ง เพื่อจะได้
เกียรติอันสูงเด่นนี้ เนื่องด้วยเหตุนี้เอง ข้างโรงเรียนจึงมักจะยกย่องให้นักเรียนได้
เครื่องหมายของโรงเรียน ทำให้นักเรียนทุกคนจะทำอะไรลงไปก็ตาม ก่อนอื่นจะ
ต้องนึกถึงชื่อเสียงของโรงเรียนซึ่งตนมีส่วนร่วมอยู่ด้วย และแม้จะมีคนใดคนหนึ่ง
เพเลาะและถ่มถุยไปชั่วขณะ ก็จะมีเพื่อนนักเรียนด้วยกันคอยเห็นตวาดและสะกิดไว้

ทำให้ผลของการปฏิบัติโดยทั่วๆ ไปไม่ผลในตัวของครูไม่ต้องหนักใจมาคอยคุมกัน
แบบนักโทษอยู่ทุกครูทุกยาม โดยเกรงว่านักเรียนจะแตกคอก

ท่าน เจ.เจ. ฟินด์เลย์ กล่าวว่า *Esprit de Corps* นี้คือความรู้สึกรวมพวก
(Collectivist Sentiment) เพื่อเห็นแก่หมู่คณะ เช่นเพื่อคณะ (หรือนอน) ของตน
เพื่อโรงเรียนของตน เพื่อทีมกีฬาของตน โดยไม่พิกคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์อื่นๆ
และการที่จะกระเพื่อความรู้สึก ท่านองนี้ให้เกิดขึ้นได้ก็เพราะได้แก่มีส่วนร่วมรู้เห็น
ในกิจการของโรงเรียน ท่านองควรปกครองโรงเรียนกินนอนของอังกฤษ เกิด
ให้เกิดความรับผิดชอบ ความรู้รักผูกพันซึ่งกัน ใช้ศักยภาพของตน ส่งเสริมให้
มีขบวนการงานทำตลอดเวลา เช่นหมกมุ่นในการกีฬาและในการแข่งขัน ประกวด
ชิงรางวัล ซื่อเลียงโดยทั่วๆ ไป โดยให้เกิดเกิดความภูมิใจในการที่จะได้เล่น
หรือผลงเพื่อโรงเรียนของตน หรือชนะเลิศซึ่งทุนเล่าเรียนได้ เพื่อเชิดชูเกียรติศักดิ์
แห่งโรงเรียนของตน ความกระตือรือร้น ความริ้นรนในความรู้สึกของเด็กที่เข้าไปใน
ท่านองนี้ ก็เนื่องด้วย *Esprit de Corps* นี้เอง เป็นกันเฑาะในการประพฤติและการ
ปฏิบัติ.

บทที่ ๔

หลักการส่งเสริมเอกลักษณ์ (Individuality)

เอกลักษณ์คืออะไร เอกลักษณ์ คือ ลักษณะพิเศษประจำตัวเกิดเป็นคน ๆ ไป เอกลักษณ์เกิดมาตั้งแต่เกิด และมีหน้าที่จะพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงามไปได้ต่าง ๆ นานา ตามลักษณะของเด็ก ตามกรรมแนวลัทธิ และเหตุการณ์ที่นำไป เด็กที่มีพรสวรรค์และชีวิตจิตใจมุ่งไปในทางหนึ่ง จะหาทางอบรมฝึกปรือให้เติบโตอีกทางหนึ่งหาได้ไม่ การสั่งสอนอบรมของครูเป็นได้แต่ส่งเสริมและเร่งแนวทางในชีวิตจิตใจของเขาให้ไปได้รวดเร็วยิ่งขึ้นตามวิถีชีวิตจิตใจของเด็กเท่านั้นเอง การที่เอกลักษณ์ในตัวเด็ก จะเด่นชัดอยู่เฉย ๆ ไม่เจริญเติบโต หรือเติบโตช้า หรือเร็ว ใดเพียงใดอย่างใดนั้น อยู่ที่ว่าครูสอนและอบรมของครู ถ้าชีวิตกับเอกลักษณ์ก็เช่นเครื่องทำลายจิตใจเด็ก ถ้าครูสอนตาม เอกลักษณ์ได้ใจ ก็เล่นทะยานก้าวหน้าไปได้โดยรวดเร็วสมใจนึก ดังนั้น

ชีวิตในอนาคตของเด็กก็เกี่ยวกับเอกลักษณ์ของเขาอยู่มาก เขาจะอยู่กับชีวิตอย่างไรนั้น เช่น เรื่องที่เด็กจะต้องเลือกและสร้างวิถีทางของเขาเอง เขาจะต้องมีส่วนที่จะได้บำรุงและส่งเสริมเอกลักษณ์ให้เต็มมากขึ้นนิสัย และชีวิตจิตใจของเขา เขาไม่ได้อยู่โดยอาศัยความคิดความเห็นของคนอื่นตลอดเวลา เขาจะค้นหาทางพึ่งตนเอง และเป็นตัวของเขาเองโดยแท้จริงให้จงได้ เอกลักษณ์เปรียบเหมือนแสงสว่างนำทาง หรืออุดมคติแห่งชีวิต ครูต้องบำรุงเอกลักษณ์ และส่งเสริมให้เอกลักษณ์ได้มีโอกาสแสดงตนและเจริญงอกงามที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในบุคคลผู้เป็นเจ้าของเอกลักษณ์ ดังที่ท่าน Percy Nunn กล่าวว่า "Educational

efforts must, it would seem be limited to securing for everyone the conditions under which individuality is most completely developed." [ตามความหมายที่ว่า ไขว้างเข้นแล้ว]

การที่เรารู้จักเอกลักษณ์ภาพของเข้กันนั้น ควรจะใช้เวลามาก ในการบันทึก ทำรายงานผลการสังเกตในบ้าน การเรียน ความประพฤติ จิตใจ อารมณ์ สิ่งที่เกิดขึ้น ความเข้นอยู่ ความเข้นไป การเรียน การอ่าน พก เข้น การเล่น โทษ คุณงามความดี ความผิด จิตประวัติ การศึกษาค้นคว้า ฟันธง พ่อแม่และครู ความเข้าใจ ความสนใจ อุดมคติ ความศรัทธา ความเพียร ความอดกล้าว ฯลฯ เป็นต้น ๆ ทั้งแต่เริ่มกันเรียน จนกระทั่งจบการเล่าเรียนเป็นรายบุคคล ถ้าทำกันจริงจังงานนั้นเป็นงานใหญ่ และต้องกินแรงงานของครูมากที่จะให้รู้จักเด็ก ได้ก็เป็นรายคนไป

การส่งเสริมเอกลักษณ์ภาพ

เรื่องของการส่งเสริมเอกลักษณ์ภาพเป็นอันใหญ่คล้าย ๆ กันเป็นการชักชวนวิจารณ์ การสอนและวิจารณ์อบรมทั้งหมดโดยทั่วไปมาสาธิตบรรยาย คือสอนอย่างไร อบรมอย่างไร ความเจริญภายในของเข้จึงจะก้าวไปโดยรวดเร็วและอย่างถูกต้องสำหรับตัวเข้

วิจารณ์การสอนและการอบรมโดยทั่ว ๆ ไป เท่าที่เราเคยพบเห็นมา เป็นการวางแผน วิเคราะห์ เนื้อหาอันสำเร้เข้นเข้นกัน เข้นในเข้ให้ต้องทำตามแนวและความรู้สึกนึกคิดและความปรารถนาของครู จิตนเข้นเป็นการทำเข้ให้กลายเป็นเข้ของเข้ ไม่มีความรู้สึกนึกคิดของตนเอง มีแต่พึ่งความเข้นของผู้อื่นไป เป็นการระงับเอกลักษณ์ภาพในตัวเข้ โดยเข้นเอาเอกลักษณ์ภาพของครูผู้สอนซึ่งไม่เหมาะสมกับตัวเข้ นามักได้ตัวเข้ไปเสีย เอกลักษณ์ภาพจะเกิดได้ก็โดยความเข้นคนพรั้มใจของผู้อื่น ไม่ใช่โดย

การบังคับ กระนั้นผู้เรียนต้องเป็นฝ่ายเรียน ไม่ใช่ฝ่ายถูกสอน คือเป็นผู้ที่อยู่ใน
สภาพอารมณ์ที่จะแสวงหาความรู้ เพราะคนมีความสนใจ มีความสนใจ และทั้ง
ในความรู้นั้น ไม่ใช่เพราะครูบอกให้ทำ ครูบังคับให้ทำ เกิดเป็นฝ่ายที่จะต้องทำ
งานเอง คิดเอง นึกเอง แก้ปัญหาเอง ฝึกงานเอง ทำเอง นั่นแหละคือวิถีทาง
ที่จะปล่อยให้เด็กเป็นตัวเด็กเอง และปล่อยให้เด็กได้เขาเอกลักษณ์ของตนเองออกมา
สู่แนวทาง ที่สอดคล้องเหตุการณ์ด้วยตนเองเสมอๆ เด็กต้องเอาตัวของตัวเอง
เป็นทาง เด็กต้องมีความรับผิดชอบในการงานที่ตนกระทำ ต้องมีความทะเยอ
ทะยาน ความสนใจในการทำงานของตนให้ล่งเป็นผลสำเร็จด้วยตนเอง ในวิธีที่
ตนเองคิดว่าระมัดระวัง ไม่ใช่ในวิธีที่ครูกำหนดให้มัน เพื่อให้ทำงานได้ผลดี
อยากทำ และทำไปโดยไม่เห็นโทษภัย และไม่รู้จักเหน็ด ความสนใจต้องเกิด
ขึ้นก่อน การงานทุกอย่างจึงต้องเริ่มตนจากตรงที่เด็กสนใจมาให้เกิดทำ สิ่ง
ที่เด็กสนใจใจก็จะต้องเป็นสิ่งที่เด็กเข้าใจ เด็กมองเห็นประโยชน์ด้วย เรียนในแง่
ของเด็กผู้เรียน ไม่ใช่ในแง่ของผู้ใหญ่ผู้สอน การเรียนที่จะส่งเสริมเอกลักษณ์ทั้ง
ต้องเกิดจากตัวเด็กเอง โดยครูเป็นผู้คอยหนุนให้เด็กได้เรียน ได้ทำไป ในความ
นำของครู ครูคอยห่างๆ เห็นท่าจะไม่ดี หรือเด็กจะเสีย ออกนอกเส้นออกไป
ก็คอยจะล่อมให้วกกลับมาหาทางที่ถูกต้องไป คอยเตือนสติ คอยช่วยให้คิดให้หนัก
คอยทั้งปัญหาให้นักเรียนตามตัวเอง คอยหาทางนำเด็กให้ไปในทางที่ถูกเสมอ ครู
เป็นแต่เพียงคนนำ เด็กจะต้องทำ เรียน คิด นึก หาทาง และปฏิบัติ เขาเอง
นั่นแหละเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีเอกลักษณ์ที่ขึ้น มีปัญญา เขารู้ใจ ใจพอวิญ
ชาญฉลาด ช่างสังเกต ช่างรับช่างทำ มีความรับผิดชอบในตัวของตัวเอง ถ้า
รู้ต่อเหตุการณ์และอุปสรรค ไม่นิ่งเฉยตาย ถ้าวหน้าเสมอ มีความคิดคำนึง
ของตนเอง มีอุดมคติ มีความเข้าใจ ไม่ใช่แต่เพียงเป็นหุ่นยนต์ ซึ่งครูคอยเอา

ความรู้ที่คอยยื่นๆ ให้จนเต็มหลักสูตร เสริมแล้วก็ครบข้อย่อยได้ได้ ได้ประกาศนียบัตร
เป็นเครื่องแสดงปริมาณความรู้ที่ได้ไปฉบับหนึ่ง

โดยหลักการทั้งกล่าวนั้น ลัทธิการสอนแบบใหม่ๆ เช่น ลัทธิมอนเตสซอรี
คอดตันแพลน เพลเว เขาจึงส่งเสริมให้เรียนด้วยความสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน
เพลิน ส่งเสริมให้เด็กเรียนเป็นฝ่าย ทำ คึก ปรกติ ทั้งแต่ชั้นเล็กๆ ในชั้นอนุบาล
ตามแบบมอนเตสซอรี ก็สอนให้ช่วยตนเองเรียนมาเสียแล้ว โดยมีให้ถือความรู้
เป็นเรื่องสำคัญมากนัก แต่วิถีทางที่จะได้น่าชื่นชมความรื่นเริงเป็นเรื่องสำคัญมากกว่า
เพราะจะทำให้เด็กเป็นคนฉลาด มีไหวพริบเต็มตัว ทำเป็น และกล้าทำ ทำไป
เมื่อโตขึ้นก็สามารถพึ่งตนเองได้เต็มที่ ตรงกันข้ามกับวิธีการของผู้ใหญ่ฝ่ายโบราณ
ของเรา ซึ่งแม้แต่โตมีตรรกะแล้ว ก็ยังต้องการให้อยู่ในบ้าน อยู่กินกับเงงสี ไม่
ควรรับผิดชอบอะไร และชอบที่จะให้คนอื่นทำแทนอยู่ตลอดเวลา จะทำอะไรก็มี
บริวารข้าทาสทำให้ ไม่ต้องสนใจรับผิดชอบเลยแม้แต่หยก ถึงเวลาก็มีผู้เชิญสำรับมาให้
ตรงกันข้ามกับเด็กอนุบาลของเราในโรงเรียนที่มีการสอนแบบมอนเตสซอรี ซึ่ง
นักเรียนแม้อายุเพียง ๓ ขวบ จะต้อง —

แต่งตัวเอง รับประทานอาหารเอง ทั้งโต๊ะ ไปรับประทานอาหารมาทั้ง ต้องเช็ดตนเอง
ต้องกินเอง ไม่มีใครยื่น เปิดคนเครื่องแต่งตัวคน ต้องเก็บข้าวของเอง ใส่ตุ้
ให้เป็นที่เป็นทาง ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม น่ารัก ต้องปลูกต้นไม้ รดน้ำ
ต้องทำงานในภาคปฏิบัติด้วยตนเองเป็นส่วนมาก ต้องรับผิดชอบตนเอง ต้องปฏิบัติ
ตนเอง ต้องสังคม เช่น การเล่น สามัคคี ไม่แย่งกัน เข้าตามลำดับ ใครมาก่อน
เล่นก่อน ใครมาก็หลังรอนกว่าจะถึงรอยของตน อบรมให้สังเกต สรุปร่าง ลักษณะ
รูปภาพ เทลอม กลม เลี้ยงหนักเลี้ยงเบา ของขรุขระ กลิ้ง ๗ ๘ ๙ ถ้วน

เป็นการอบรมความสังเกตไหวพริบ และ การปฏิบัติ นี้แหละคือการส่งเสริมเอกลักษณ์ภาพ
ของเด็กนั้นแต่ยังไม่เด็กอยู่

การปกครองของเด็กก็เป็นวิธี การ อันหนึ่ง ที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ภาพของเด็กได้
การปกครองของเราเชิงวาทะคดีชั้น มีระเบียบมากมาย หยุมหิม และ ล้วนเป็น
เรื่องแสดงความประสงค์ในใจของครูทั้งสิ้น เด็กไม่ต้งนึกคิด คอยแต่ปฏิบัติตาม
เท่านั้นก็เป็นพอ อย่างนี้จะให้เด็กศักยภาพของเด็กเจริญงอกงามอย่างไรได้ นอกจาก
นี้ยังมีการทำโทษ คอยจับ คอยข่มขู่ มีการให้รางวัล คอยส่งเสริมไม่ให้เด็ก
ทำเพื่อตนเอง เพื่อคุณงามความดีเสียอีก

โรงเรียนในประเทศอังกฤษ เขาส่งเสริมให้นักเรียนปกครองตนเอง ในความ
นำแต่ต่าง ๆ ของครู อย่างที่เขาเรียกว่า Prefect System คือ ปกครองโดยอาจารย์
ใหญ่แห่งทั้งหัวหน้ชั้นของตน มีหัวหน้ใหญ่เป็นประธาน หัวหน้นักเรียนเหล่านั้น
ทั้งดูแลรับผิดชอบการงาน การปกครอง การกีฬา ระเบียบวินัย ความเป็นอยู่
การกิน การนอน ของนักเรียนทั้งหมด ทั้งประชุมวินัย ระเบียบวินัย กฎ
จ้อยังค้ำ ว่าสิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร ควรทำอะไร อย่างไร จักอย่างไร อะไรเสีย
หาย ควรแก้ไขอย่างไร อะไรควรส่งเสริมอย่างไร และจะจัดแบ่งหน้าที่เพื่อควบคุม
ดูแลการงานต่าง ๆ อย่างไร ล้วนเป็นภาระรับผิดชอบทั้งนักเรียนจะต้องใช้ศักยภาพ
ของตนเองเสมอ ๆ ฝึกสอนตัวก็ต้องรู้และนึกเอาเอง ไม่ใช่ครูคอยบอกให้ การ
ปกครองอย่างนี้เป็นผลอย่างหนึ่งในการส่งเสริมเอกลักษณ์ภาพของเด็ก

เขียนรุยมุ่งหมายปลายทาง วางอุดมคติ ใช้วิธีการส่งเสริมภายนอก เรา
ให้เด็กทำงาน จำต้องรุกก้าวหน้าไปด้วยมีการรับผิดชอบแก่ตัวของตัวเอง รู้จัก
ตนเองในแง่เกียรติและความก้าวหน้า โดยเด็กต้องทำงานเสมอ ๆ การสอนที่จะ
ส่งเสริมเอกลักษณ์ภาพของเด็ก จึงควรเป็นการสอนชนิดที่

๑. เกิดเข้าใจ

๒. เกิดสนุก

๓. เกิดได้เปลี่ยนอิริยาบถ และทำงานต่าง ๆ ด้วยตนเองเสมอ ๆ

๔. ถามเด็กมาก ๆ ให้เกิดเป็นผู้เกิดคิด แก้ปัญหา สรุปปัญหา ค้นคว้า
หาเหตุผล และตอบ

๕. หักให้เด็กสังเกต

การสอยไล่ การสอยซั้ม กระแนงพิเศษเพื่อยังกับความรู้ ความ
สะอาด ความมีนิสัย ฯลฯ ได้ผลมากเหมือนกัน เพราะเป็นการส่งเสริมให้เด็ก
ทำงานเพื่อหวังคะแนน และเพื่อสอยไล่ได้ มากกว่าเพื่อหวังความรู้ เจริญทาง
เชกัศภาพ ครูเองเมื่อชวนสอยไล่ ก็ยิ่งเร่งชัก ๆ ความรู้ให้ เพื่อหวังให้นักเรียน
สอยไล่ได้

หลักสูตร ถ้าวางรายละเอียดขึ้นกับมากเกินไป ก็เป็น การขังขี้ในคาน
เชกัศภาพมากเกินไป และยิ่ง วางรายละเอียดมาก มุ่งหมาย ทรมาน ทรมาน ก็ยิ่ง ขำขำ
เพราะฉะนั้น ข้างแห่งเราจึงให้มีวิชาเลือกได้มาก ๆ เพื่อให้เหมาะแก่ชีวิตใจของเด็ก
ซึ่งมีลักษณะนิสัยต่าง ๆ กัน เช่น หญิง ชาย ต่างกัน บ้านนอก ในกรุง ต่างกัน
มีแนวภาษา แนววิทยาศาสตร์ แนวทั่วไป แนวการค้า แนวทางศิลปะ การฝีมือ
แนวอย่างละเอียดสำหรับเด็กฉลาด แนวอย่างกว้าง ๆ สำหรับเด็กที่ไม่ฉลาด
เช่นนั้น เป็นต้น

ในการตรวจแก้การงานของเด็ก ให้เด็กมีวิธีการที่จะวัดผลของตนเองเสมอ
ให้หาวิธีการที่จะตรวจแก้ตนเอง รู้ระดับความก้าวหน้าของตนเอง ในโรงเรียน
แยกข้อตน นักเรียนแต่ละคนมีข้อควรระวังเพื่อแสดงผลของงานที่ได้ทำไป วิชาใด
ทำไปไหนแล้ว ก่อนที่จะเลื่อนชั้นต่อไป ก็จะทำให้ทุกวิชาอ่อน ะทำ

วิชาใดที่สนใจก็ได้ตามชอบใจ การตรวจแก้การงานของเด็ก ถ้าครูเวียนมาแก้ไขให้นักเรียนไม่มีโอกาสที่จะได้ใช้ความพิจารณาและการตัดสินใจของตนเองว่าสิ่งใดผิดผิดอย่างไร เพราะครูไปบอกให้เสียแล้ว เหตุผลเป็นอันว่าครูแรงให้ ไม่ใช่ให้นักเรียนรู้ด้วยตัวเองเข้าใจ และความซึ่มซาบในเหตุผลของตนเอง

เอกลักษณ์ย่อมจะก้าวหน้าไปไ้เร็วในหมู่คณะ อยู่ถ้าพึงคนเดียว เอกลักษณ์ไปเองไม่ได้ไกล ภายในหมู่คณะ ย่อมมีการ เปรียบเทียบ การ แข่งขัน การช่วย การชิงดี ทำให้รู้จักกระตุ้นตัวเองเพื่อหวังเด่นในคณะ

การส่งเสริมให้รู้จัก อ่านเพื่อตนเองของตนเอง เป็นรากฐานแห่งการค้นคว้า การช่วยเหลือตนเอง ความเข้าใจอย่างซึ่มซาบ การขบขาคเหตุผล ความสำคัญ ของห้องเรียนและความเข้าใจ การที่นักเรียนอ่านกับครูในชั้นเท่านั้นไม่พอ เพราะนักเรียนไม่ได้ใช้ความพยายามต่อสู้ กับปัญหาต่าง ๆ เพียงพอ ซึ่งต่อต้านกับครูสะดวก และง่ายนัก ผิดครูก็แก้ไข ไม่เข้าใจครูก็บอกให้ และเวลาที่จะอ่านได้ก็เพียงเล่มเดียวหรือสองเล่ม ความรู้ ไม่แตกฉาน ฉะนั้นการเรียนเขาจึงส่งเสริมหนังสืออ่านนอกห้องเรียน โดยครูบอกให้ไปอ่าน แล้วก็มาสอบคว่านักเรียนได้อ่านจริงหรือไม่ ส่งเสริมให้อ่านหนังสือในห้องสมุด ส่งเสริมให้เขียนอ่านและนักค้นคว้าหาความรู้เพื่อตัวของตัวเอง เอาตัวของตัวเองเป็นทัพ

สิ่งแวดล้อม ทั้งตัวบุคคลและสิ่งของ ก็เป็นตัวการในการส่งเสริมเอกลักษณ์ของเด็กได้เหมือนกัน พ่อแม่พี่น้องทรงบ้านที่เข้าใจชีวิตจิตใจของเด็ก มีการศึกษาสูง มีสภาพความเป็นอยู่สูง สภาพใดอะไรไม่มีให้ ทำให้เด็กได้เห็นมาก รู้มาก ถึงแก่ความมาก ความเข้าใจก็จะลึกซึ้งยิ่งขึ้น มากกว่าเด็กฐานะต่ำ เห็นแต่สิ่งซ้ำซากทุกวัน ถูกบังคับกดขี่ตลอดเวลาด้วยอารมณ์อันคับแค้นขณะนั้น

เช่นเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน โรงเรียนที่ใหญ่ ก็ และรักก็
 จึงได้เปรียบในเชิงอะมมากกว่าโรงเรียนเล็ก ๆ และความชอบที่ผู้ปกครอง
 เลือกให้เด็กเข้าโรงเรียนใหญ่ ๆ ในกรุงเทพฯ ความจริงที่ถูกหลัก ทั้งในแง่สิ่ง
 แวดล้อมและกรรมวิธีของเด็ก เด็กที่โตขึ้นก็หู ๆ ห้องที่มาก เครื่องเล่นมาก
 รูปถ่ายมาก สวยงาม สะอาดตา อดทนไม่เหนื่อย ๆ แกง ๆ สดงามก็เวียน
 เพื่อน ๆ มีปัญญาแพดมคม แต่งตัวน่ารัก เสด็จล้นเป็นเครื่อง อบรมจิตใจ
 ความสังเกต ความนึกคิด ฯลฯ ของเด็กก็ในตัว โดยไม่รู้ตัวคน ก็กว่าที่ครู
 จะวาดภาพทิวป่ากไฟก็มองเห็นเขาเองหลายร้อยเท่า

บทที่ ๕

การให้รางวัลและการลงโทษ

การให้รางวัล

การให้รางวัลเป็นของคู่กันกับการทำโทษ เป็นขั้วแปรผันการสอน เป็นอำนาจภายนอกคอยกระตุ้นให้ต้องกระทำดีและชดเชย

การทำโทษคอยเตือนยั่วหัวใจไม่ให้กระทำผิด การให้รางวัลก็คอยเร้าเร่งเร้าให้กระทำชดเชยและแก้ความสงสัยในการที่จะให้รางวัล จึงพูดกันว่าในทางจิตวิทยาแล้ว การให้รางวัลเป็นอิทธิพลฝ่ายบวก การทำโทษเป็นอิทธิพลฝ่ายลบ

เรื่องของการให้รางวัล จึงมีให้ทั้งคุณและโทษ เพราะการให้รางวัลหาใช่เนื้อแท้ของการสอนหรือวิธีสอนไม่ ถ้าให้ไม่ถูกต้อง การให้รางวัลก็จะกลายเป็นสินจ้าง จ้างให้คนประพฤติดี และเงินนั้นก็ไปเสีย ซึ่งถ้าไม่มีสินจ้างแล้วก็จะไม่ทำกันตนเองไม่มีอะไรดี ที่คอยได้ก็เพราะหวังจะได้รางวัลไปเสีย อาจกลายเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอกได้ ทำดีแต่ต่อหน้า ลับหลังแล้วไม่เอาเรื่อง

ในเรื่องของการข่มขู่ นั้น เราต้องการให้เด็กมีจิตขี้หวี่ขี้กลัว กระทำดีก็เพราะกลัวของตัวเอง หวังดี หวังก้าวหน้า รู้จักหน้าที่ เกียรติ ภาระ และความรับผิดชอบของตนเอง

คุณงามความดี เกียรติ อำนาจ ความสำนึก ความก้าวหน้าที่ได้รับนั้น ควรจะเป็นรางวัลในตัวเองอยู่แล้วอย่างดี แต่ผู้กระทำดี ผู้อดทน มานะ และยากขึ้นมากกว่าที่จะต้องหารางวัลอย่างอื่นมาเพิ่มให้อีก

ผู้ที่ซัดสอยไล่ไล่

ผู้ที่ทำงานเข้มแข็ง ก็ประสบความสำเริง

ผู้ที่ซื่อตรง ก็มีคนไว้วางใจและนับถือ

ธรรมชาติมีผลคอยแทนทางใจในตัวอยู่แล้ว ทำให้ผู้กระทำก็ เกิดความ
ภาคภูมิใจ กระหม่อมใจ ในการกระทำของตน

การให้รางวัลนั้นหาไม่ได้คุณค่า และไม่เป็นการส่งเสริมเลย ในบางกรณี
เด็กที่ฉลาดอยู่แล้วกลับได้รับรางวัล เพราะเหตุเป็นคนเกียจคร้าน คล่องแคล่ว
ว่องไวไม่ท้อใจพยายามอะไรก็สอยไล่ที่เด่น ส่วนเด็กโง่ทึบสพยายามเก็บ
ล้มเก็บคายจนสุดแรงเกิดก็ยังได้ที่ไม่ดี ที่เขาไม่ได้ เมื่อเห็นเช่นนั้น ในที่สุดก็ท้อใจ
และเห็นรางวัลไปในแง่ยอกติกรรม น้อยเนื้อ ทำใจ ในที่สุดก็ทิ้ง รู้ว่าสู้เขาไม่ได้
เช่นนี้การให้รางวัลก็เลยเกิดเป็นของเสียอย่าง ช่างจึงกันระหว่างคนฉลาดในชั้น
๒-๓ คนเท่านั้น ทำให้เป็นการส่งเสริมเด็กเร้นทุกคนในชั้นไม่

นอกจากนี้โดยหวังที่จะชิงรางวัล ก็อาจขัดแย้งแข่งขันกันจนเกินเหตุ กลายเป็น
การแข่งขันก็ คอยขัดกัน แกล้งกัน ชิงดี ชิงไหวพริบ เห็นรางวัลเป็นพระเจ้า
เกิดความเลื่อมทางใจและทางศีลธรรมขึ้น เช่นนั้นก็ โดยทำให้ผู้ชิงรางวัลกลายเป็น
เป็นคนมักได้ เห็นแก่ได้ และล้มเกียรติไปเสีย เกิดเป็นศัตรูแข่งขันกัน แหกความ
สามัคคี ผู้ชนะก็โอ้อวด ชิง อวดก็ ล้มท้อ ส่วนผู้แพ้เกิดความอิจฉาริษยา และ
มุ่งร้าย ที่จะคิดหาทางล้มกันต่อไป

แต่อย่างไรก็ตาม ชีวิตเรานี้เต็มไปด้วยความแข่งขันอยู่ในตัวแล้ว การ
แข่งขันเพื่อช่วยโอกาสเหมาะกระเด็นตัวก้าวหน้า ความพยายาม ความทะเยอทะยาน
ที่จะเกินเห็นของธรรมชาติ และเป็นลักษณะประจำจิตใจของมนุษย์เรา ผู้ที่ไม่
คอยคอยโอกาสไม่ทำอะไรวัน เพื่อก้าวของตัวเอง ข่มมดถูกทอดทิ้งอยู่เบื้องหลัง ข่ม

ได้รับความทุกข์ทรมานส่ำใจ ฉะนั้นในการเรียน การแข่งขันจึงต้องมี แต่จะต้อง
ส่งเสริมไปให้ถูกต้อง อย่าให้เกิดกลายเป็นการชิงดี และมุ่งร้ายต่อกันอีก

จึงควรให้มีการแข่งขันหลายวิธี หลายอย่างรอบๆ ก้น ผู้ที่แพ้อย่างนี้ก็หา
หวังมุ่งชนะในอย่างอื่นต่อไปได้ ให้ทุกคนได้มีโอกาสได้ชนะกับเขาบ้าง การให้
รางวัลก็อย่าให้เกิดเป็นขงมีค่าหรือมีตัวกันขึ้น การช่วงชิงก็ทำให้ไม่เกิดความ
โลกเห็นแก่ใจ และควรจะวางตนให้ยุติธรรมที่สุด อย่าให้มองเกินไปในแง่
ช่วยคนนั้นคนนี้เป็นพิเศษไป

รางวัลของเงินเรื่องคุณภาพทางใจ ทางแก้ศีลธรรม ให้เชิดชูเกียรติผู้ที่ได้
รับรางวัล ซึ่งจะต้องปฏิบัติด้วยความพยายามเป็นเวลานาน เป็นที่เห็นกันแพร่หลาย
และได้ช่วยความลำบากยิ่ง แล้วแล้วไม่ใช่เป็นของที่จะนำไปขาย หรือใช้ประโยชน์
อะไรได้ นอกจากเกียรติ และความขกย่อง ซึ่งสิ่งนั้นเห็นเครื่องแสดง

มีอยู่ครั้งหนึ่ง กระทรวงมหาดการให้รางวัลสำหรับผู้ทมนเรียน แต่มีคนใดเล็ก
ไปเสียแล้ว เพราะผู้ที่ได้รับรางวัล ถ้าถูกส่งเสริมมากเกินไปก็จะพลาพามาจน
ล้มถึงอนาถ และความสุขส่วนตัว เขาย่อมมีโรคภัยยังอุทส่าห์มาโรงเรียน เขา
เข็ดโรครามาแพร่ในโรงเรียน แต่ผลที่ใดก็ยังไม่ได้ว่า ผู้ที่มาโรงเรียนทุกวันมี
โทษากกลดกบ กับผู้ที่ขาดไปเพียง ๕-๖ วัน หรือช่วยไปหนึ่งเดือนด้วยความจำ
เป็นยิ่งเช่นนั้น ผู้ไหนจะเรียนก็หรือคงโรงเรียนยิ่งกว่ากัน

เช่นนั้นทำให้เกิดมีปัญหาค้นได้ว่า ผู้ที่มาโรงเรียนเสมอๆ เพราะเห็นแต่ใบ
ทมนเรียนซึ่งจวนจะใกล้ และได้มาคิดๆ กันหลายอันแล้ว กับผู้ทมนไม่อดชกว่า
แต่มีเหตุจำเป็นยังคิดให้ของดีหมอนนอนเสื่อไปเสียเพียงวันเดียว เหตุใดจึงถูกตัก
สิทธิ์ ในเมื่อได้พยายามจนสุดขีดแล้วเช่นเดียวกัน

รางวัลบางสิ่งบางอย่างก็ดูไม่เป็นของทำเป็นเสียเลย ฉะนั้นนักเรียนโลกทุก คน
ก็ทำโทษ แต่ฉันทักเรียนพุทธวัง ครูไม่ทำเป็นจะต้องให้รางวัล ต้องถือว่าความ
ความดีเป็นรางวัลอยู่ในตัว และการที่กระทำตนให้ไม่ถูกทำโทษได้นั้น เป็นของ
ที่ควรสรรเสริญอยู่แล้ว อย่าให้กลายเป็นว่า เด็กเชื่อฟังคำสั่ง เพราะอยากได้
รางวัล และไม่ถูกทำโทษไปเสีย

การให้รางวัลแม้แก่เด็กก็ไม่มีค่าเลย ผู้ได้รับก็ภูมิใจยิ่ง รอคอยโอกาส
ที่จะได้รับนั้นด้วยความกระตือรือร้นทุกวัน เช่นนี้ ของรางวัลสิ่งเดียวกัน อาจ
มีคุณในการส่งเสริม หรืออาจไม่มีก็ได้ แล้วแต่ลักษณะ ถ้าเรียกมาให้รางวัล
ตัวคอขาว เกือบจะไม่อยากได้ แต่ถ้าให้รางวัลหน้าชั้น เด็กอาจชอบ แต่ถ้าขยับเกิน
ไปก็รู้สึกเสีย การให้รางวัลในที่ประชุมใหญ่ มีผู้หลักผู้ใหญ่มาเป็นเกียรติยศ
มีพิธีของอันมากมาย ผู้ปกครอง บิดา มารดา ญาติพี่น้องมานั่งคอยคอยอยู่
คอยชมเชยกันเกรียวกราวเช่นนั้น ครูกลัวว่าเด็กจะกลัวจนเกินไป เห็นจนเสีย
เสียแล้ว มีที่น่ากลัวเอาใหม่ และครูไม่รัก ก็กลัวพยายามที่จะขึ้นไปบนเวทีรับรางวัล
จากท่านผู้ใหญ่ซึ่งมีเกียรติอย่างนั้น แม้เด็กเห็นอะไรก็ไม่กล้าเสียเลย กระทั่ง
แผ่นหนึ่ง หรือแม้แต่ข้อเท้าก็เกลียดชังเสียทุกอย่าง ยิ่งแล้วแล้วมีการเล่นตลก มี
พิณพาทย์ประกอบยิ่งเราใจมากขึ้น รางวัลเป็นผลรวมของความพยายาม และ
อารมณ์ที่สงบ ซึ่งทุกคนได้มาเพื่อกวญความกล้าโดยตลอดเป็นเวลาช้านาน
และมีทั้งจะมีโอกาสอย่างงามก็เพียงหนึ่งเท่านั้น หรือบางทีในชีวิตก็อาจมีได้
ครั้งเดียวเท่านั้น เช่น การ แจกใบประกาศนียบัตร ขึ้น รมวิบุรณะ ก่อนออกจาก
โรงเรียนไปเป็นกัน ทำให้รางวัลเป็นของที่ใฝ่มาด้วยความยากลำบากยิ่งสมกับ
เกียรติยศ ก็พึงได้รับในโอกาสเช่นนั้น มีใฝ่มาให้กัน อย่าง มุมมิมและเจียบๆ
ทำให้คุณค่าของรางวัลทางใจเลื่อนไปขึ้น ในปัจจุบันเรารู้สึก เป็นที่น่าเสียค่า

ที่ทำการแรกประกาศนียบัตรไทย นักเรียนมา เข็นวีลแชร์ไปเฉยๆ คล้าย เคาะกระดก
ผ่านหนึ่ง ไม่มีเกียร์ค้ำคั่นใด ข้าพเจ้าเป็นประจักษ์พยาน ข้าพเจ้าวิตกของใดๆทั้งสิ้น
ยิ่งกว่านั้นนักเรียนออกไปตั้งนานแล้ว ประกาศนียบัตรจึงเพิ่งได้มา คุณไม่สมกับ
ภาวะเวลาเสียเลย

กรณีการให้รางวัลอย่างว่า จึงให้ผู้ที่ผู้ใดรับ และผู้ที่ไม่ได้รับ ทำให้ผู้
ได้รับรู้สึกภูมิใจในเกียรติ ทำให้ผู้ ไม่ได้รับชกาทะไรรับในโอกาสต่อไปบาง
และทำให้ความรักโรงเรียนนั้นแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น รู้สึกภูมิใจว่าในโรงเรียนของกิน
นั้น มีคนก็และสามารถ ยังเป็นโรงเรียนที่ดีเด่น ของทุกคนจะต้องช่วยกันรักษา
ชื่อเสียง และส่งเสริมเกียรติโดยเข้มแข็งต่อไป แม้พวกมากลากไป คนที่ไม่ตก
ถูกลากให้กลายเป็นคนดี ไม่กล้าแสดงความเหลวไหลออกมาได้ เพราะเห็นแก่
หมู่คณะ และโดยที่ทุกคนเขาทำได้ คนไม่ควรไปทำลายสิ่งที่เขาได้ต่อสู้มาด้วยความ
ความลำบากยิ่ง

ด้วยความรู้รัก และส่งเสริมความรู้รักอย่างนี้เอง บางโรงเรียนจึงมีนาย
เกียรติยศ ที่ไว้ในที่เด่นของโรงเรียน ทุกคนจะพึงเห็นได้ หรือในท้องประชุม
ในทองหนังสือ บ้างผู้ก็กระทำชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน ผู้ชนะเลิศ ผู้ซึ่งทุนเล่า
เรียนหลวง นักเรียนเก่าที่มีชื่อเสียงที่สอบเข้าออกเยี่ยม มีเกียรติสูงในทางการ
ศึกษา ตลอดจนกระทั่ง ด้วย ได้ที่ ประกาศนียบัตรชมเชย รางวัล ฯลฯ ได้ไว้
ในตู้โชว์ เพื่อให้ทุกคนได้เห็น และเห็นเกียรติที่เรารักให้ทุกคนได้รู้สึกในความ
เด่นของโรงเรียนและในความหวังที่ทุกคนจะพยายามเจริญรอยตามบ้าง เพื่อ
รักษาเกียรติประวัติอันงามของโรงเรียนนั้นไว้

เมื่อได้พักทางใต้ทางเสียมมาเท่านั้นแล้ว จะเห็นได้ว่า รางวัลควรมี แต่จะ
ต้องให้มันลักษณะดังต่อไปนี้

๑. เป็นของที่ไต่ถามที่ลึก
 ๒. เป็นของที่ทุกคนมีหวังที่จะได้ ทำให้มองเห็นในแง่ว่าครูต้องการให้ทุกคนได้ และมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะช่วยเหลือสนับสนุนทุกคนให้ได้ และทุกคนรู้สึกในความสามารถของตน

๓. เป็นของที่ไม่มีค่า แม้จะซื้อขายก็ยังมีราคาไม่ใกล้เคียง แต่เป็นเครื่องหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะ

๔. ไม่ใช่เป็นรางวัลคอยแทนสิ่งที่คุณเรียนมาอยู่แล้วเป็นปรกติ เช่น ความฉลาด ความสามารถประจำตัวบุคคล หรือเป็นของธรรมดาซึ่งทุกอย่างคุณควรจะเข้าถึงปฏิบัติอยู่แล้ว ที่จะมีลักษณะเด่นยิ่งกว่าเป็นพิเศษ เกิดที่ฉลาด ถึงไม่มีรางวัลให้ก็ฉลาดอยู่แล้ว

๕. ไม่ส่งเสริมให้เป็นแรงจูงใจให้ทำ ต้องเป็นเรื่องที่ทำความเต็มใจจนเป็นนิสัย ทั้งก่อนหน้าและภายหลัง คือมีความหวังใจในการปฏิบัติ

๖. ต้องให้ปฏิบัติกันนาน ๆ ไม่ใช่ให้กันได้ง่าย ๆ ปฏิบัติกันด้วยความพยายามและความลำบากยิ่ง เป็นเวลาสืบเนื่องกันมาโดยตลอด ไม่ใช่เป็นผลของภาระงานโดยเฉพาะเพียงครั้งใดครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นการได้โดยบังเอิญ โดยโอกาสอำนวย หรือโดยไม่มีความหวังใจเพียงพอ ไม่เป็นการวัดลักษณะนิสัยภายในอันแท้จริง

๗. ไม่มุ่งในการแข่งขันกันคนอื่น ทำให้เกิดการมีกษัตริย์ ทวงวิชา จึงได้แก่ถึงให้คนอื่นเข้าใจผิด ฉะนั้นในการประกาศผลของงาน บางโรงเรียนใช้วิธีให้คะแนนเฉพาะบุคคล เพื่อยกให้เปรียบเทียบกันว่า ครึ่งหนึ่งครึ่งหนึ่งแล้วกันหรือไม่ มาขอว่าถ้าประกาศให้เห็นว่าใครเป็นคนที่หนึ่งในชั้น โดยแสดงแก่ผู้เห็นว่า นาย ก. ได้คะแนน + ๕ (คือดีกว่าครึ่งหนึ่งแล้ว ๕ คะแนน) นาย ข. - ๒ (คือด้อยหลัง

เลวลงกว่าคราวก่อนแล้ว ๒ คะแนน) หรือเขาทำก็ทำเป็นกราฟแสดงให้เห็นว่า ล้วน
โค้งถึงสูงขึ้น หรือลดลง เพื่อเปรียบเทียบผลปฏิบัติกัน.

๘. รางวัลในแง่ความพยายาม ความอดทน ความเพียร ความกล้าหาญ
ความประพฤติ ความตรงต่อเวลา ความสม่ำเสมอ ความขยันขันแข็ง การปฏิบัติกา
รงาน ความตั้งใจ ความสะอาดเรียบร้อย ความละเอียดรอบคอบ เพื่อเป็นการส่งเสริม
เสริมคุณภาพทางใจ นิสัย มากกว่าผลของงานภายนอก เช่นการตอบโต้ หรือ
คะแนนที่พึงจะได้รับ.

การตอบโต้ได้ เป็นผลของผู้เข้าสอบอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องหารางวัลให้อีก

๙. ไม่เร่งเร้าจนเกิดความกังวลเกรี้ยวกราดกว่าเงินเหตุให้ล้มเจ็บและเสี
ษนาเสีย.

๑๐. ไม่ทำให้ผู้แพ้ขมขื่นท้อถอย และเสียใจ คือหลังยุติกรรมที่ยุติ มีเงื่อนไข
ไว้ที่ทุกคนพึงปฏิบัติได้โดยความเสมอหน้า.

๑๑. ไม่มีพว้างหรือพว้างพว้างกันแต่กัน ทำให้รางวัลหมดค่าและกลายเป็น
สิ้นน้ำใจไปเสีย ทำอะไรๆ ก็ยอมให้รางวัล ทุกอย่างก็ถูกใจได้ด้วยการยอมเสีย
เสียหมด เป็นของที่โกงเอาเงินไปจนไม่เหลือรางวัลค่า เห็นเงินของรวมกันไปเสีย

๑๒. ผู้ที่ได้รับรางวัล รู้ถึงคุณค่าของสิ่งที่ได้รับ และทุกคนเห็นแล้วว่า สม
ควรอย่างยิ่งแล้วที่ทุกคนควรที่จะได้รับรางวัล ผู้ได้รับสมเป็นผู้ที่ทุกคนควรยกย่อง
และสมเป็นผู้นำของทุกคนในทางคุณงามความดี เป็นผู้เกิดเกียรติของคณะให้สูง
เกินยิ่งขึ้น เช่นนี้ไม่มีใครชิงลาเลย พลผยนิทก้วย.

๑๓. รางวัลที่สมน้อยทั้งในจำนวน และกระทรวงที่รับ และเป็นผลช่วย
ยอกของงานทั้งชั้นทั้งอันโดยสมบูรณ์ หรืองานที่ใดทำพิเศษออกแรงไปเหนือเกินไป
จากกิจการธรรมดา

๑๔. รางวัลต้องเป็นของดีเสริม ให้ทุกคนดีขึ้น ทาทางที่จะให้ผลของการปฏิบัติมีคุณภาพยิ่งขึ้น ไม่ใช่เป็นรางวัลที่กันตามรูปโครงการแบบใคร่ของใคร

๑๕. ให้ผลเปลี่ยนแปลงกันไ้รับรางวัลโดยทั่วหน้า อย่าให้รางวัลไปอยู่ที่คน ๆ เดียวหรือ ๒-๓ คนตลอดเวลา จะทำให้คนอื่นท้อใจหมด

๑๖. รางวัลที่โตโดยเด็กไม่รู้ตัว มักจะเป็นการวัดผลและความจริงใจอย่างแน่นนอนได้ เช่น เด็กทำมาตลอด พอปลายปีก็ได้รับรางวัล ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าเรไ้รางวัล แล้วจึงทำดี รางวัลไม่ใช่จุดหมายปลายทางแห่งการกระทำ รางวัลเป็นแค่เพียงเครื่องแสดงผลของงานในเบื้องสุดท้าย.

๑๗. รางวัลต้องแจกในที่เปิดเผย ทุกคนไ้รู้เห็นมีเกียรติ มีพลัง

๑๘. รางวัลเกี่ยวกับผู้ใด.เหมือนกัน ผู้ใดงานไม่มีเกียรติ ไม่เป็นคนขี้ขลาด นัยนี้. ไม่เป็นบุคคลที่ควรยก รางวัลพิเศษนักเล่านัก

๑๙. รางวัลที่โต คนที่ขี้ขลาด และขี้กลัวเวลา ไม่ใช่ให้ภายหลังเหตุการณ์ ชำนาญ จนไม่มีใครทราบเหตุผลของการให้ ผู้ที่ขี้ขลาดไม่ทราบเรื่อง หรือไม่มีส่วน ในการแข่งขันเพื่อรางวัลนั้น เพราะเป็นนักเรียนคนละรุ่น ผู้รับเองก็ไม่ชอบ หรือ ความคุ้นเคยเนื่องในกรณีเช่นนั้น ไ้หมดไปแล้ว

การให้รางวัลจึงต้องรอให้เหมาะแก่โอกาส คุณค่าของการให้ที่ระสูง ทุกคนถึงแม้ไม่ไ้ก็ยินดี และปลื้มใจตามผู้ที่ได้ มีความรู้สึกดีใจเต็มตามไปทั่ว เป็นความรู้สึกร่วมกันไปในทางเดียวกันทั้งหมู่ทั้งคณะ เข้าใจในโอกาสและเหตุผลของการให้นั้น ๆ

๒๐. ให้มีหลักเกณฑ์ในการให้

๒๑. ระวังความปรารถนาที่จะกระทำที่ลไป

๒๒. ให้มีเสียงอย่างผ่องใสขึ้น.

ของงานได้แน่นอนเสียไป เพราะบางคนชอบไม่ได้ถนัดเป็นแถว บ้างก็ชอบคนทางแถว
ดลยได้ เเลี่ยนที่เขี้ยวไปอยู่หัวแถว ทั้งๆที่ไม่เคยชอบอะไรกับเขาเลย มา
เพราะที่เข้าสนิทเขี้ยว ก็ไปอยู่หัวแถวได้

๖. การให้คะแนน แต่บางแห่งให้คะแนนจนพรวดพราดเกินไป อะไรๆก็
ต้องให้คะแนนเป็นเครื่องวัดกันนั้น ทำให้เกิดเขี้ยวตัวไปไหนไม่รอด ไม่มีความอิสระ
ทางใจ และการปฏิบัติงานราชการทำเพื่อผลของงาน ชาวเอกัตภาพไปเสีย
เพราะต้องทำตนให้อยู่ภายในกรอบมาตรฐานเกินไป แม้แต่ความประพฤติก็ต้องหวัง
คะแนน เลยเป็นแง่ที่ทำให้ชวนคิดไปว่า ถ้าไม่มีคะแนนแล้ว ก็คงไม่มีการประพฤติ
ที่ หรือประการใด นอกจากนั้น การให้คะแนนยังมีวิธีกาสงว คากคะแนนไม่มีเหตุผล
แต่ให้กันง่ายจนเกินไป กลายเป็นคะแนนได้เปล่า หรือไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอน
อะไรเป็นเครื่องวัดความดีอย่างไร ควรให้คะแนนเท่าใดเมื่อไร ทำให้เกิดเป็น
ปัญหาข้อขัดข้องถึงกับนักเรียนชั้นได้ เพราะการหักคะแนนเป็นผลกระทบกระเทือน
ถาวรเสียใจ แทนที่จะทำให้เห็นว่า การสอบไล่เป็นผลแห่งความรู้อย่างแท้จริง
คนที่ควรไม่พอใจก็หักคะแนนมาก ครูโกรธมากไปก็หักคะแนนมากไปจนเลย ทำให้
เกิดการแค้นใจกันขึ้น ยิ่งกว่านั้น ผู้ที่เขาไว้สยเป็นก็รู้สึกเป็นทาง ไม่มาคอย
ให้ครูเห็นหน้า ไม่ทำอะไรเลย อยู่เฉยๆ ครูไม่มีเรื่องที่จะหักคะแนน ก็เลยให้
คะแนนเต็ม ส่วนคนที่หวังคะแนนอยากประพฤติงานให้คนอื่นเห็นยิ่งขึ้นไปอีก เลยผิด
พลาดไปบ้างถูกหักคะแนน หรือนำตัวเข้ามาสู่สายตาของครู ครูมองดูแล้วหมั่นไส้
ไม่สมอารมณ์นึกก็หักคะแนนอีก กลางความหวังก็ก้าวหน้ากลายเป็นโอกาสที่จะถูก
หักคะแนนมากขึ้น ผู้คนนั่งนิ่งสยๆ ไม่ได้ นักศึกษาบางคนจึงเห็นว่า การให้
คะแนนความประพฤติหรือคะแนนพิเศษ นอกเหนือไปจากการสอบวิชาแล้วควรยกเลิก
แต่บางคนก็เห็นว่า ถ้าจะให้คะแนนแล้ว ก็ควรให้คะแนนเพื่ออุดหนุนความดี คน

ช้อย่อยๆ ไม่ให้กระแฉ่น หรือให้เริ่มต้นด้วย ๕๐% ถ้าทำก็ เห็นเป็นพิเศษจึงค่อย
เติมให้ แต่ในทำนองเดียวกัน ถ้าทำเสีย หรือชำรุดประดุจดีให้เห็นผลกับเขาบ้าง
ก็ต้องหักออก อย่างไรก็ตาม เรื่องทั้งหมดก็ยังเป็นเรื่องของการขังค้ำไว้ให้ทำ
มากกว่าทำด้วยความหวังดี และตั้งใจจริง.

การให้กระแฉ่นพิเศษนี้ ออกจะมีมากขึ้นทุกที กระแฉ่นความประพฤติ กระแฉ่น
ลูกเสือ กระแฉ่นเยาวชน กระแฉ่นหมั่นเวียน กระแฉ่นประหยัคสังคมและเครื่องเขียน
กระแฉ่นบางอย่างไม่ต้องทำอะไรถึงยกให้เต็มทุกครึ่ง. เป็นกระแฉ่นช่วยได้มาก บาง
คนความรู้ถึงระคายห้อย ก็พอจะสมหากระแฉ่นช่วยเหลือกันได้สอยได้ก็ทุกปี การ
สอยได้ไม่เป็นการวัดความรู้เพื่อการแข่งขัน และแสดงความสามารถกระแฉ่น
ขึ้นต่อไปได้อย่างแท้จริง.

ชนิดของรางวัลที่มอบคน

ทั้งตัวคน. หรือกลายเป็นสิ่งของและรางวัลอื่น. แต่จะต้องให้ไม่มีความถึง
ข้อชาย แลกเปลี่ยนค่าตัวไรกันต่อไปได้ เป็นของทำนองหรือเล็ก เครื่องแสดงคุณ
งามความดี เครื่องหมายเชิดชูเกียรติ กล่าวคือ

๑. ใบประกาศนียบัตร แสดงผลของงาน หรือชมเชย ทำนองยกย่อง
เป็นลายลักษณ์อักษร) สำหรับที่ควรยกย่องไว้ก็ได้

๒. โล่ที่สามารถ ด้วยชนะเลิศ หมวกสามารถ เสื้อสามารถ ลาวเป็น
ไปในการทำผู้แทนของคณะ หรือใช้กันทั้งคณะ เพราะความร่วมมือซึ่งกันและกัน

๓. ลงชื่อในป้ายประกาศ ผู้นั้นผู้ทำความดีพิเศษ โรงเรียนขอชมเชย
หรือประกาศผลให้ทุกคนขึ้น ว่าใครสอยอะไรได้ก็อย่างไร เพียงไร เกี่ยวกับเงื่อนไข
ที่ลั้วๆ เป็นอย่างไร ใครเด่นที่สุดในวิชาใด ใครสอยได้ก็เท่าไร (เป็นบางโอกาส)

๔. ใต้ของพระลัก จารึกคุณงามความดี ซึ่งจะถูกไว้มือเป็นเครื่องแสดงไถนนาน
ไม่เป็นของซึ่งอาจหมดไปในการใช้ เช่น หนังสือ สมุด

๕. ไขว้ เครื่องหมายติดกระเป๋าท่านของยักของยวชน หรือตราที่กยณเสื่อ
สามารถ ชัก (ท่านของยัก) เครื่องหมายเพิ่มชนอันทรชน

๖. ให้สิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ในบางโอกาส เพื่อแสดงความรักและการ
ยกย่องของครู เช่น ให้กินสอ อาจดยขึ้นใหม่ สวดยเจริญตา ให้หนังสือไปอ่าน

๗. เทวียญ ทวา ลูกคนพิเศษ ฯลฯ มีคำจารึกชื่อนและเรื่องที่ได้ไว้ และ
ทุกๆ ได้ไว้เป็นคณหง, กสธง ฯลฯ หรือเทวียญทมนเรือน.

การลงโทษ

การทำโทษเกิดเป็นของไม่ดี จอห์น ล็อก (John Locke) กล่าวว่า การทำโทษ
เป็นเครื่องมือของครูที่เกียจ คุรุทเอเธนใช้ถ่านไฟร้อนให้นักเรียนทำตามความ
ประสงค์ของครูเช่นนี้แสดงว่าครูเก่งในการห้ามความผิด แต่ไม่สามารถที่จะส่งเสริม
กำลังน้ำใจของเด็กให้เกิดมีความสนใจ เกิดมีความกระตือรือร้นและอยากทำงาน การ
ทำโทษเป็นการทักสินในแง่ความเห็นของครูฝ่ายเดียว นักเรียนไม่เข้าใจ นักเรียนไม่
อยาก นักเรียนไม่สนใจ เพราะวิธีการของครูไม่ทำให้เขาอยาก ไม่ทำให้เขา
อยากรู้ อยากเห็น แล้วครูก็โทษหาว่านักเรียนไม่เข้าใจใส่ ซึ่งความจริง ความไม่
เข้าใจของนักเรียนเป็นผลของวิธีการส่งเสริมอันไม่ดีของครูต่างหาก แล้วครูก็ตัก
สินกันด้วยอำนาจให้เขาทำตามใจครูนี้ ซึ่งเขาอาจจะไม่ชอบ และไม่ทำให้เขาสนใจก็
ได้ แต่หากจำใจต้องทำตามคำสั่งของครู มิฉะนั้นครูก็จะทำโทษเขา ทกลงการทำ
โทษของครูนั้นเป็นการบังคับ ให้นักเรียนต้องกระทำตามโดยความไม่สมัครใจ และ
สิ่งใดที่เขาไม่สมัครใจแล้วเขาก็จะทำแต่ภายนอก โดยความเข้าใจไม่ได้คล้อยตาม
การกระทำภายนอก ความสนใจ ความคิดอาจจะเล็ดลอดออกไปอยู่ที่อื่นก็ได้ เมื่อพ้น

ไม่มีพลังงานเช่นนั้น นับว่าเป็นผลซึ่งเกิดจากการเข้าใจผิดของครู และนักเรียนที่
เสียใจโดยครูขาดไหวพริบ ไม่ได้นึกถึงแนวความคิดทางจิตใจของเด็ก เขาแก้
ผลการและตามใจชอบเข้าไว้จนทำให้ชีวิตของเด็กเศร้าหมองไม่รุ่งเรือง ไม่เกิดการ
ค้นคว้า สติปัญญาถดถอยลง และมีแต่ความน้อยเนื้อต่ำใจ ก็ต้องนิยักรทำความ
ชอบดีธรรมให้แก่เด็กเรียนอย่างมากมาย ทักนไม่รู้ แต่โทษอันมหันต์ได้พุดควขัน
แล้วภายในดวงจิตของเด็กที่ขยในในความควบคุมและอบรมของตนอยู่นั้น แล้วกระ
ไปโทษใคร ที่ถูกควรระโทษตัวเอง ไม่ควรโทษเด็กเพราะตนเองเป็นผู้ยังให้เกิด
อารมณ์เช่นนั้นขึ้นในตัวเด็ก—อารมณ์นั้นยากเขื้อและไม่อยากทำงาน

โทษของการทำโทษมีมากกว่าคุณหลายเท่า เช่นทำให้เกิดความผิดใจกันกับ
ผู้ปกครอง ลูกของเขาคนเดียวกันเขาก็ต้องรัก เป็นของธรรมดาโลกอยู่เอง ทำให้เกิด
การต่อต้านเจ้าชู้ ผู้ปกครองรักเล่นแฉ่ง จักหาทางยกเท้าครู แล้วผลเสียก็คิด การ
อบรมและการปกครองของครู เพราะผู้ปกครองทวงบ้านเคยล้างอิทธิพลของครูเสีย

การทำโทษเป็นการแสดงว่า การปกครองของครูล้นครุ ครูไม่มีอำนาจทางใจ
ที่จะกระทำให้นักเรียนเห็นจริงเห็นจัง เกิดความเลื่อมใสที่จะกระทำตามคำแนะนำของ
ครู จึงต้องเอาอำนาจภายนอกของการทำโทษเข้าช่วยในการปกครองของครู ครูที่
กับแล้วนักเรียนทั้งรักทั้งเกรง ครูไม่ต้องเอาการทำโทษเข้าช่วย นักเรียนที่เกรงอยู่
แล้ว ถ้ากระทำการสิ่งไรอันมิชอบ จะเป็นโทษเสียชื่อเสียง เสียเกียรติยศ หรือครูไม่ชอบ
เป็นการทำให้ครูท่านเสียชื่อเสียงไปเสียได้ ไม่ควรทำ

การทำโทษแสดงว่าการสอนของครูไม่ดี นักเรียนไม่เกิดศรัทธา ไม่สนใจ ครู
จึงต้องเอาวิธีเข้าช่วย เพื่อบังคับให้นักเรียนสนใจและสนใจ

การทำโทษแสดงว่าครูไม่มีบุคลิกลักษณะดี ที่จะโน้มน้าวดวงจิตของเขาให้
เลื่อมใสอยู่แล้ว จึงต้องเอาอำนาจพิเศษเข้าช่วย

การทำให้ไทยไม่เป็นการส่งเสริมเสรีภาพทางใจ เป็นการผิดหลักประชาธิปไตย ซึ่งเราควรระดมความรู้สึกละแวกเล็กๆ เพราะการทำให้ไทยเป็นการบังคับของความคิดของนักเรียนให้ต้องคล้อยตามความเห็นชอบของครู ไม่ส่งเสริมแก่ความนึกถึงการกระทำทางใจของนักเรียน เพราะการกระทำของนักเรียนอาจจะไม่ถูกใจครู ครูไม่ชอบและครูอาจจะทำให้ไทยเสียได้

การทำให้ไทยไม่เป็นการยอมรับให้เด็กได้พึ่งตนเอง เป็นการจำกัดอิทธิพลภาพของเด็ก เด็กควรทำนุบำรุงความคิดของครูตามความสะดวกและความรู้ใจของครูหาใช่เพื่อชวนชวนหาทางกระทำให้ถูกกับสภาพอารมณ์ จิตใจ ความเข้าใจและความสามารถของตนเองไม่ เป็นการวัดใจตนเองด้วยมาตรฐานทางใจของครูสั่งให้นักเรียน กระทำลงไปก็เป็นการกระทำที่จะได้เป็นไปตามแนวความเห็น แนวคำสั่งของครู ครูจะใกล้ชิดกับ ครูจะใกล้ชิดไม่ทำให้ไทย เป็นการส่งเสริมให้มันแนวประจบสอพลอจนเกินไป เป็นการส่งเสริมให้มันคนชอบแต่ทางใจ เพราะไม่ยอมรับสมรรถภาพทางใจของตน ไม่ไปทำเพื่อเห็นแก่คนอื่น (ครู) ไม่ยอมรับให้เป็นคนที่มันถ่วงอำนาจอันเข้มแข็ง เต็มไปด้วยความคิดอ่านและเหตุผลอันรอบคอบลึกซึ้ง พึงกายๆ ก็คือว่า เสรีภาพทางใจได้สูญหายไปเสียแล้ว ต้องเอาเสรีภาพนั้นทิ้งไปบ่มเพาะความพอใจของครูเสีย

การทำให้ไทยเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก เมื่อพ้นหูพ้นตาครูไปแล้วก็จะไม่ทำอีก ทำแต่พอให้ครูเห็นว่าตนได้ทำถึงถึงความปรารถนาของครูแต่เมื่ออยู่ต่อหน้าครู การกระทำนั้นไม่มีความจริงใจ ทำเพื่อกันถูกทำโทษหรือเพื่อให้ครูชอบใจ การกระทำทั้งขาดความบริสุทธิ์ใจ และขาดความนึกคิด ประกอบการกระทำ ครูที่โหดจะควบคุมเขาอยู่ทุกชั่วโมงตลอด ๓๕ ชั่วโมงได้ เมื่อออกจากโรงเรียนแล้วเด็กก็เป็นมหาโจรทั้งเต็มได้ จึงเห็นว่าทำให้ไทยไม่มี

อิทธิพลทางใจ ด้วยการกระทำให้เกิดรักภักดี รักชื่อเสียง รักเกียรติยศ และมีความ
ปิติเลื่อมใสที่จะกระทำตามอุดมคติและตัวอย่างของครูไม่ได้

การทำไทยเป็นการสอนความเข้าใจความไทยด้วย ให้เด็กได้เข้าใจใน
เชิงอารมณ์ที่ไม่ตกเห็นจากการกระทำของครู เราต้องทำให้เด็กเห็นโลกไปใน
แง่ที่ดี ที่เต็มไปด้วยด้วยความกรุณาเมตตาจิต เมื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มาก
กว่าที่จะเห็นโลกเต็มไปด้วยความทารุณโหดร้าย อชุตกิจธรรม จนจิตใจต้องแข็ง
กระด้างหรือหมกมัวความไป หรือท้อถอยล้าช้ำ ท้อใจในความยิ่งใหญ่ของโลกเสียแต่
ต้นมาเช่นนั้น

การทำไทยมักจะเป็นการอชุตกิจธรรมเสมอเพราะใครเลยจะสามารถหยั่งรู้ความ
ในใจของเด็กได้ ว่ามีความตั้งใจจริง หรือโง่งนสักแค่ไหน ถ้าเด็กทนายางเหมาะกับ
ไทยสถานใด หรือความจำเป็นยังจำเป็นและความจำเป็นนั้นไม่มีใครล่วงรู้หรือจะบอก
ให้ใครทราบไม่ได้ เพราะเป็นการประจักษ์ตัวเอง หรือเป็นการแสดงว่าคนช
พองเพอง ฯลฯ หรือความจำเป็นอย่างอื่นที่ตนไม่รู้เลย ยังคงให้อารมณ์ของตน
หงุดหงิดหมกมัวของอยากจะทำตามเรื่องตามราวในเวลานั้น เช่นอนามัยไม่ดี เส้น
ประสาทไม่ดีทำให้ตนมีโทษหงิด กลางคืนอดหลับนอนหรือหัวไทย ไม่ได้รับ
การเลี้ยงดูเพียงพอ หรือมีความแค้นใจ หรือกระทำการพลาดพลั้งผิดเรอ
หรือด้วยความเข้าใจผิด ที่ความหมายผิด หรืออยู่ในที่แวดล้อมไม่ดี ความเข้าใจ
ภายในใจก็เขวตามสิ่งแวดล้อมนั้น หรือได้รับการอบรมไม่ดีมาแต่บ้าน ทำให้ส่ง
ความคิดผิดกันกับแนวความคิดของครู แล้วเด็กต้องกระทำไปในอาการอันเคลือบเคล้าม
หงุดหงิด ซึ่งตัวของตัวเพิ่มขึ้นไม่ใช่ตัวของตัวเองในเวลาทำการเช่นนั้น ถ้าครูไปทำ
โทษซ้ำ ก็ยิ่งขึ้นว่าความอชุตกิจธรรมได้บังเกิดขึ้นโดยความรู้ไม่เท่าถึงการของครู
หรือครูยังไม่ถึงความดีที่ควรคำนึงของเหตุ อันเป็นสมุทธานแห่งการกระทำ

นั้น ๆ หรือการของมการปกครองของโรงเรียนเสียอยู่แล้ว มีเครื่องดัดใจให้หรือพวก
มากลากไปให้ทำผิดความ ๆ กัน ซึ่งครูทำไว้ให้เกิดความวุ่นวายเช่นนั้นเองต่างหาก ไม่
ใช้เป็นความผิดของนักเรียนโดยครั้งที่เคย เป็นการชดเชยชดเชยมากเพราะครูเอาแต่
อย่างครูนึก เอาความผิดของครูด้วยเกี่ยวกับครูอย่าง ๆ โดยไม่นึกถึงแง่ของ
นักเรียนเลย หรืออีกก็ไม่ทันรู้เท่าถึงการโกงอย่างเต็มที่ ครูบางครูบางความ
อวดมดโกงทักใจ ไม่สนใจปรกติ กลับมองเห็นแง่ที่เป็นแง่ร้ายไปเสียหมด นักเรียน
ก็ต้องได้รับยาพิษเนื่องจากการโกงนั้นไม่เที่ยงแท้ของครูนี้ เพราะฉะนั้นการทำโทษที่จะ
ให้พอกับและเพื่อความยุติธรรมกันนั้นย่อมเป็นโทษน้อยมาก

การทำโทษเป็นความจำเป็นที่โรงเรียนจำเป็นต้องมี เขาดำเนินการเข้าขั้นหนักกัน
ให้ค่ามากกว่าที่จะทำกันด้วยความเต็มใจ

การทำโทษอาจจะทำให้เกิดความลำบากขึ้นก็ได้ ทำให้การปกครองเสียใ
ก้วย โทษชนิดเดียวกัน ในบางครั้งเห็นของนักเรียน ครูหนึ่งครูไม่ทำโทษ แต่
อีกครูหนึ่งครูทำโทษ หรือในแต่เดิสมักมีของนักเรียน ครูหนึ่งครูทำโทษคนนั้นมาก
อีกครูหนึ่งครูทำโทษคนนั้นน้อย นักเรียนสองคนที่ทำผิดอย่างเดียวกัน แต่ถูกทำโทษ
ปริมาณต่างกัน ในสภาพอารมณ์ของครูต่างกัน แก่นักเรียนจะมองไม่เห็นแง่ดี จะ
มองไม่เห็นแง่ในแง่ที่ว่าครูมีความยุติ มีความลำเอียง และยุติธรรม นักเรียน
ก็จะไม่เคารพยำเกรงหรือเชื่อฟังครูอีกต่อไป

ความผิดของนักเรียน นักเรียนไม่ใช่เป็นต้นเหตุแห่งการกระทำของตนเอง
โทษมีอยู่หลายอย่างอันสมควรว่าข้าครูของวิเศษให้คิดเอง นักกระทำไปตามสภาพ
แห่งพระคุณของตนนั้น ซึ่งทางที่ดี ครูควรระมัดระวังแก่ความผิดนั้น ๆ เช่นระเบียบวินัย
การกระทำของครู ความเข้มงวดในโรงเรียนให้นักเรียนน้อยเสียก่อน มากกว่าที่จะ

มาแต่หลายประเทศ คือตัวนักเรียน
แวกตลอดทั้งวัน

ซึ่งได้แก่เป็น ผู้หมั่นเวียนไป คามสภาพของท

ความผิดของนักเรียนอาจเกิดจากครูนำไม่ก็ ไม่มีอิทธิพลทางใจ ไม่มี
บุคคลิกลักษณะที่กระทำให้นักเรียนเลื่อมใสในการกระทำและในคำพูดของตน ทำทาง
ลักษณะ ความเอาใจจริง อาจไม่ทำให้เป็นที่เชื่อถือได้ ทำให้ความเป็นระเบียบ
ภายในหัวใจของเด็กไม่แน่นแฟ้นและไม่มั่นคง คลอนแคลน วอกแวกไป ตามหลักที่
แน่นอนและมองเห็นได้แน่ชัดที่จะยึดเป็นหลัก และแนวการกระทำไม่ไ้เพราะ ครองหน
กรเอาใจจริง จะเป็นอย่างนั้น ต่อมาครูชักให้เกิดไม่เอาเรื่องต่อมากลยความ
กึกกัมม์ จะอย่างอื่น ผู้ปฏิบัติคือ นักเรียน เลยไม่มีแนวทางที่จะยึดภายในใจ
เพราะครูขาดความสม่ำเสมอเช่นนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นครูจะทำโทษเด็กก็ไม่ถูกขึ้น
การออกกฎกรรม ไม่ยอมพิจารณาถึงความยุ่งยากทางใจ ความไม่เป็นระเบียบทางใจ
อันเกิดขึ้นกับตัวเด็ก เมื่อมองการกระทำของครูเสียเลย ที่ถูกควรจะทำโทษตนเอง
มากกว่าโทษเด็ก ครูควรจะทำอิทธิพลที่แวดล้อมของครูให้เรามีความมั่นใจ มีความ
เชื่อมั่น มีความคิดอันแน่นอน ระวังการปกครองและระเบียบความเรียบร้อยในโรงเรียน
ให้เรียบร้อยก่อน ก่อนที่จะรักตัวเด็ก

การกระทำของเด็กอาจเกิดจากการสอนอันไม่ก็ของครูก็ได้ เด็กนักเรียนที่
ขี้เกียจ ไม่ตั้งใจฟัง ไม่ทำงาน ฯลฯ อาจจะเป็นเพราะการสอนไม่ก็ ครูสอนไม่สนุก
ทำการสอนที่ไม่ส่งเสริมความเข้าใจ และไม่เร้าใจให้เสียเลย การสอนไม่เห็นจริง
เห็นจริง พูดถึงความเข้าใจ หรือเลวความเคยชินของนักเรียน ขยายลักษณะไม่เขิน
ขึ้น ๆ ไป หากเกณฑ์อะไรก็ให้มันไม่ได้ ฯลฯ เมื่อเป็นเช่นนั้นเด็กก็ไม่เข้าใจ เมื่อ
ไม่เข้าใจ และทั้งไม่สนุกด้วย ก็เลยไม่ชอบเรียน ไม่ชอบทำ ซึ่งถึงจะสนใจ
ตัวเองเท่าไรก็ไม่ไ้ เพราะเครื่องกระตุ้นไม่มีเสียเลย

การทำโทษทางพระนิคมในบางกาลเวลากลับเป็นเครื่องเร้าให้คนอื่นอยากทำบ้าง คนที่ยังไม่เคยเห็นความชั่วพระนิคมนั้น ยังไม่รู้รัก แต่พอเห็นครุฑนำเขามาประกาศก็ชักอยากจะทำดั่งกษัตริย์ มีปรากฏตามรายงานของนายแพทย์สุชาติภูละโรงเรียนในประเทศเยอรมันแห่งหนึ่งว่า เขาได้ค้นคว้าสถิติทราบว่านักเรียนเป็นจำนวนมากชอบปลดปล่อยตัวของเขาในทางความมั่งคั่ง เป็นผลให้นักเรียนหมกมุ่นในทางความมั่งคั่งและเพลิดเพลิน ร่าเริงสนุกสนาน และมีความรักใคร่กันมีชอบด้วยศีลธรรม จึงพยายามหาทางแก้ไขวิธีใหม่มาส่งสอนตามโรงเรียนต่างๆ ให้เห็นโทษร้ายของความสุขอันนี้ แต่กลับปรากฏว่าภายหลังที่กระทำการปฏิรูปได้แล้ว แล้วเขานักเรียนมาทูลตอชอุกปรากฏว่านักเรียนที่รักเยอเรียนที่เคียว ผู้ที่ยังไม่เคยรู้สึกในเรื่องนี้ แต่เมื่อได้ขึ้นเข้า ก็เลิชอบกลของกษัตริย์ที่ตัวเองบ้าง

การทำโทษที่ไม่เป็นการแก้ กษัตริย์เลยเห็นเรื่องทำให้เกิดความกลัว และอันที่กษัตริย์ทำด้วยความตั้งใจก็ อยากรู้แต่ด้วยความเข้าใจไม่เท่าถึงเหตุการณกลับถูกทำโทษ เลิชอบกลอันนี้ ไม่อยากคิดอะไร เพราะจะคำนี้ แล้วกลับถูกทำโทษเสีย โยศุขเจ้าใจนึก

การทำโทษเป็นการกระตือรือร้นเตือนความรู้สึก และลงมือเกี่ยวกับศีลของเด็กก่อนหน้าคนทั้งหลาย หรือข้อตัวของตัวเอง ทำให้ไม่เป็นการส่งเสริมให้เด็กรักเกียรติยศ กระทำเพื่อเกียรติยศ ก็คงจะไม่รักก็ เพราะรู้สึกเสียว่าตัวไม่มีเกียรติยศอันใดเหลือ ได้รับความเขินอายไปทางบ้านเลย แล้วพวกเขาก็จะเป็นคนไร้เกียรติและบ้านไม่

การทำโทษทำให้ใจเศร้า หดหู่ ไม่ร่าเริง ต่อชีวิตที่จะข้างหน้า เสียกำลังใจ และไม่มิจิตใจที่จะทำงาน

การทำโทษที่แรกก็จะทำให้เด็กเพียงแต่กลัว หรือหาทางที่จะแก้ตัว นานเข้า

กลีบเป็นฉัตรหักให้โกหก เพราะโกหกแล้วใคร่ลวงไม่ถูกทำโทษ ตกถึงหาทาง
โกหกแก้ตัวพอให้พ้นความผิด ใจไม่ใช่นักเลงไปเสีย

การทำโทษอาชระทำให้เกิดคนอื่น ๆ ที่มีความกลัวจะถูกทำโทษทำงานเพราะ
หน้าพระหลังใจคอไม่ปรกติ คิดกลัวก็กลัว กลัวจะมีข้อผิดพลาดทั้ง ทำงานไม่เป็น
ไปตามวิถัธรรมภา พยายามแสวงราคกรัโทษเองจนเงินใกล้จ เป็นการเล่นตามนัย
และประสาทไม่ค นำเขามาฝึกและหว่านเกรงเสมอ ๆ มากเกินไป เพราะฉะนั้นการทำ
โทษจึงไม่เป็นเครื่องบำรุงขวัญเสียเลย ความชนะของเกิดว่ากันโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว หา
ใช่ความชั่วของเกิดไม่ เกิดที่ระแผลยวดลาคต่อไปในภายหน้าย่อมต้องชนะมากเพราะ
การชนะคือการทดลงกันควาหาความวิ่ง หาชัยดีจริงในแง่หนึ่งแห่งชีวิตของเขา
เท่านั้น เกิดที่ชนะมากแสดงว่าเป็นเกิดที่มั่งคั่งงานมาก และกำลังงานชนะรวดเร็วไหล
ออกมาภายนอก เพื่องให้เกิดเป็นงานชนะ การจะคอยคอยแนะนำก็เรียนให้ใช้กำลัง
งานไปไหนที่ถูก ทักแต่มีประโยชน์ แต่ไม่ใช่ว่าคอยทั้งหน้าปรายไม่ให้เกิดกำลัง
งานและไม่ให้เกิดการค้นคว้าในความเย็นไปสองโลก ในที่สุดเกิดที่ระแผลยวดลาค
เสียและกลายเป็นเชื้อไปเสียหมด เปรียบประสาททั้งเกิดที่อยู่เฉย ๆ ไม่เอาเรื่องกับใคร
เสียเลย ไม่มีความกระตือรือร้น เห็นอะไรก็ไม่ถาม ไม่เอาใจได้เฉย เห็นเขาก็ไม่ถ
อยากทำ เกิดเช่นนั้นต่อไปภายหน้าจะเป็นคนมีชีวิตและคิดทำ หนให้อย่างไรได้
เพราะกไม่มีชีวิตจิตใจเสียเลย และเห็นอะไรก็ไม่ก่อให้เกิดความหึกกับเขาเสียเลย
การทำโทษไม่เหมือนอิทธิพลทางใจ เพราะการทรมาน ข้างที่ถูกระแผลยวดลาค
เห็นก็ได้ เมื่อรู้อย่างนั้นจะลงเสียงกระทำผิดๆ สยเหมาะก็ไม่ใครเห็นและไม่ถูก
ทำโทษ แต่ถ้าเราอบรมกันทางใจ ไม่ใช่ทำด้วยกำลังให้กลัวให้เกิดความกลัว
ทะขวางในใจขึ้น และถึงว่าการกระทำผิดนั้นจะไม่ใครเห็นถึงกับ ด้มีความละอายแก่
ใจที่จะกระทำผิดลงไป

เพราะฉะนั้นถ้าทำได้ ควรเลิกการทำโทษ และหาเครื่องเร้ากำลังน้ำใจแทน
 การทำโทษ เราให้รู้จักรักเกียรติยศและชื่อเสียง ทัวอย่าง ชอว์ ครูและ อธิการของครู
 เป็นเครื่องคลไช้รักแรงใจให้เลื่อมใสในการกระทำ ให้รู้จักผิดและชอบ และกระทำเพื่อ
 คุณงามความดีของตน มีระเบียบที่จะต้องรักทำให้ถูกต้องประเพณีและความยุติธรรม มีผู้
 ควบคุมดูแลตรวจตราเป็นเวรกันมิได้ขาด คอยแก้ไขไว้เสมอ ชั่งกันไว้ในชั้นนักเรียน
 ยังไม่ได้กระทำผิด คิดว่าปล่อยให้นักเรียนกระทำผิดแล้วจึงหาทางแก้ไข ในภายหลัง
 เมื่อเป็นเช่นนั้น เด็กจะไม่มีโอกาสที่จะทำความรู้จักกับความผิดได้ มีวินัย ระเบียบ
 ก็ ทดลองเมื่อคุ้นเคยวิธีการแล้วจึงจะปล่อยบ้างก็ได้ เพราะนิสัยอันนี้ก็ค่อยเกิดขึ้นแล้ว
 ส่งเสริมให้ทางเสียง (Tone) ของโรงเรียนนี้ ความเห็นของประชาชนสนับสนุนเกียรติ
 ศักดิ์ของโรงเรียนนี้ โรงเรียนมีชื่อเสียงทางข้อวัตรปฏิบัติ เช่นนี้ผู้เข้ามาอยู่ในที่
 แวดล้อมทุกที่เช่นนั้น ก็ต้องประพฤติตามเขาเพราะกลัวจะกระทำตนให้เป็นที่เสื่อมเสีย
 ของหมู่คณะไปเสีย นอกจากชื่อเสียงของโรงเรียนนี้ ก็ยังหาเรื่องที่จะให้นักเรียน
 กระทำก็ได้ นักเรียนจะได้มีความทะเยอทะยานที่จะกระทำดีจริงๆบ้าง เพื่อช่วยกัน
 มีส่วนเพิ่มพูนเกียรติยศให้แก่ โรงเรียน และ หมู่คณะ ของ ตน สมกับ ที่ตน ได้มาอยู่
 โรงเรียนที่ดี เด็กก็ไม่มีเรื่องที่จะทำ ไม่มีงานที่จะทำที่กระทำทางใด เพราะฉะนั้น
 ก็ยังทำงานและชื่อเสียงให้เขาแสวงหาอยู่เสมอ เช่นส่งเสริมให้แสวงหาชื่อเสียงใน
 ทางกีฬา พยายามขจัดข้อเสียหายไปเสียให้พ้น และห่างไกลจากหมู่คณะนักเรียน
 ชี้แจงให้นักเรียนได้รู้จักและคุ้นเคยเหตุการณ์เช่นนั้น มีทั้งเรื่องที่ดีให้เด็กได้มีโอกาส
 ปฏิบัติกัน เช่นเด็กที่ชนะในห้องเรียนเสมอ ถ้ามันครูไม่ให้อยู่ในห้องระหว่างหยุด
 พัก เด็กก็จะไม่ทำความเสียหายหรือชนะในห้องได้ เด็กที่พอกมากในชั้น ถ้าไม่มีใคร
 จะพอกด้วยก็จะไม่พอกมาก เด็กไม่ตั้งใจ ตั้งใจเรียนถ้าหาเวลานั่งใกล้สายตากครู ถ้า
 เด็กขี้เกียจเพราะไม่ทำงาน ครูคอยตรวจตราอย่างถี่ถ้วนเสมอ เด็กก็จะระวังตัว

ในเรื่องนี้ เด็กทั้งสองเอาชดสไปเจียนถระทานกำ อัดครุเกียชชดสตันญนเรเสย เด็ก
 ะเขาชชตทที่หนมาเขียนถระทานกำได้อีก ...
 ...มีความเข้าอกเข้าใจกันเด็ก เป็นที่ไว้วางใจของเด็ก เพราะทุกสิ่งทุกอย่าง
 ที่ควรทำลงไปนั้นเป็นถระทั่วทั้งความหวังก็แก่เด็ก เด็กทราบซิคแล้วในความหวัง
 ของกรรมนิธอศร เกรงใจศร ไม่อยากทำอะไรให้เป็นที่ยืนเคียงแก่ศร ...
 ...ในเวลาที่เราไม่อยู่ มีผู้ดูแลแทนเป็นผู้นำในการงาน แต่ไม่ใช่ผู้ฟัง ก็ขอขยคุ
 ว่าใครจะทำอะไรบ้าง แตร่นักมาห้องศร ตั้งเสริมให้เด็กได้รับความพอใจจากการทำงาน
 และความพอใจอันเกิดจากการงานนี้แหละเป็นเครื่องนำไปสู่ความสำเร็จ เป็นรางวัล
 อันอยู่ในตัวของมันแล้ว มิฉะนั้นตัวก็จะจะไม่ได้รับผลตอบแทนอันเป็นที่พอ
 ท้ายของตัว เพราะตัวไม่ได้ลงมือกระทำการไปในทางที่ถูก และสิ่งนี้คือโทษที่
 ขรรษาพิสงนาปรวมกับผู้ที่ประพฤติผิด มีกิมชอบในตัวอยู่แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องอาศัย
 วิถีการของการลงโทษซึ่งเสกสร ให้มีขึ้นโดยที่ไม่ด้วยมือของศร ใครไม่ทำก็ยอม
 ไม่ได้ความสำเร็จ ไม่ได้รับความพอใจ ไม่ไ้ประโยชน์ใด ๆ ประโยชน์เพียง ไม่ไ้ความ
 สว่างแห่งชีวิต ขรรษาคิดองโทษอยู่นั้นทุกขณะ

การปกครองที่ดีของครู มีบุคคลกลล้นด้นพิเศษ คำพูดของครู รู้จักใจคน รู้จัก
เวลาที่จะพูดเวลาใด ยกย่อง รู้เกียรติยศของเขาเป็นศรีแก่ครูว ด้วยตาของครู ทำทางตา
ถึงเหล่านั้นยอมเป็นเครื่องยอมน้ำใจ เครื่องส่งเสริมความเต็มใจให้เกิดมีมานะ ให้เกิด
มีผลกระทำ ให้เกิดมีความเชื่อมั่นในการงาน ให้เกิดมีความสนใจและความพยายาม
ในการงานทั้งนี้จะต้องกระทำ ให้รู้จักใช้กฎเกณฑ์พิเศษ และเผยแพร่เกียรติคุณของตน
ซึ่ง ในคุณงาม ความดีของโลก อันจะ ยุ่งเกิดแก่คน ก็เลืกกว่าการทำโทษ
ซึ่งเป็นการบังคับใจ เป็นอำนาจมีอันไร้ธรรม ไม่เหมาะที่จะสมกับอันบุคคลผู้มีอารย
ธรรมแล้ว ที่ยอมจะต้องมีสิทธิเท่ากันในกิจการทั้งปวงในชีวิต ถ้าคำพูดของครูหวาน

รู้จักไม้มุนษย์ รู้จักน้ำ รู้จักวิธีสังเสริม ข้าพเจ้าสมควรพูดได้ว่า นักเรียนทำงาน
 ภายใต้อาณัติไม่เห็นแก่ชีวิตที่เคี้ยว สมัยนี้เราต้องการวิธีการอันแท้จริงเข้าไปในตัว
 อันผู้ฟังผู้เห็นไม่มีวันโคลงผิดทิศทางการของครูที่เคี้ยว และพระลี้ดลึงคุณงามความดี
 ของครูเสมอ ไม่กล้าที่จะหาทางมาคอยจับผิดครู ถึงครูจะผิดเล็กน้อย ก็เห็นใจ ถือ
 ว่าเป็นของธรรมดา มิได้แก่ถึง ย่อมให้อภัย อธิปไตยอันประหลาดนัก ถ้าใครสร้างให้
 ยังเกิดไ้แล้ว จะยกหัวใจคนทั้งปวงให้อยู่ในกำมือของคนใด ซึ่งผู้ที่ยอมรับเข้ามา
 เป็นศิษย์ย่อมให้กำไว้ด้วยความปลงใจด้วยความสมัครใจ ด้วยความชื่นชมยินดี มี
 ความภูมิใจ ที่ครูผู้ตนรักและนับถือได้ให้เกียรติยศแก่เขาเพราะนำมาทำไว้เสียด้วยซ้ำไป
 การทำโทษนี้เป็นของสามัญ เป็นของที่เขาไม่ทำกัน ในสมัยปัจจุบัน เพราะ
 พวกนักศึกษามีใหม่ถือว่าเราสอนตนด้วยการบังคับขู่เข็ญ และฝนน้ำใจนั้นย่อม
 เป็นของไม่ไ้ผล เราเป็นมนุษย์ผู้สูงส่ง มีชีวิตจิตใจด้วยกันทั้งนั้น แม้แต่ตัวครู
 เองที่มีความรู้สึกขบถขบถอยู่เต็มตัวก็ยังไม้ยอมให้ใครขู่ ขอบให้พูดเองใจ ชอบคำ
 หวาน และสิ่งใดที่ครูสนใจแล้ว ไม่ต้งมีใครมาบอกก็ทำ ทำอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน
 เพลิดเพลินและไม่มีเวลาสร้าง สิ่งใดที่ทำด้วยความเพลิดเพลินสนุกสนานแล้วสิ่งนั้นก็
 ย่อมจะไ้ผลลัพท์จริงเข้าไปในตัวใจอย่างไม่มีวันลืม ไ้ก่กตของเองเห็นเอง สังเกต เหตุ
 เด็กเหตุนี้เองเอง มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแตกฉาน เพราะความสนใจเป็นเครื่อง
 ช่วยอยู่เบื้องหลัง ความสนใจเป็นกำลังอำนาจอันมหัศจรรย์ที่จะทำให้นักเรียนทำกิจ
 เข้าสู่กับการงานอย่างไม่มีลืลเห็นอะไรเลย ความสนใจทำให้เห็นงาน เป็นของเล่น
 เป็นของเพลิดเพลินเสียหมด และการทำงานที่ทำงานด้วยความสนใจนั้นย่อมหมดและถู
 ล่วงไปไ้เร็ว ผิดกับการบังคับขู่เข็ญซึ่งจะทำให้การงานไม่สู้หมดเปลือง และระหาคณ
 ภาพในการงานที่ทำงานนั้นไม่ไ้ เพราะจำต้องทำงานพอให้หมดๆไป ระคิหรือไม้ก็คิข้าง
 ระละเอียก ระสอย ระงาม ระถูกคังทุกมั่ง ทุกเหลี่ยมเวลา หรือไม้ก็ข้าง เพราะทนไม่

สนใจในงานอันนั้น งานชิ้นนั้นมีไฉนความเพลึกเพล็นมาสู่ตนเอง เพราะฉะนั้นใน
สมัยที่รับแก้สภกศกรวรมหา ๐ การสอนเขาจึงรักให้เป็นทีเพลึกเพล็น ก่อให้เกิดความ
สนใจและให้ทำทุกกับด้วยความสมัครใจกันมากกว่า เช่นเคยเพลเวย์ คอลกันเพลน
มอนเทสซอร์เมซอกและแผนการสอนอื่นๆ อีกมากหลาย ล้วนหาหนทางที่จะให้เด็กสนใจ
ใจในการงาน ทำงานด้วยความเพลึกเพล็นสนุกสนาน ไม่ต้องบังคับใจกัน ใครอยาก
สนุกคนนั้นก็ทำงานกัน เลิกการทำโทษ เลิกการบังคับใจ เลิกการคุกคามเข้มงวดเหมือน
เกรียนที่หนายกเขาได้กัน ความเป็นพ่อ ความเป็นเพื่อนสำคัญแห่งชีวิต ความเป็นผู้นำที่
ทางกายและทางใจ เป็นที่ปรึกษาทุกอย่าง นักเรียนไม่อยากจะเห็นห่างครู จะทำอะไรก็
ต้องปรึกษาครู จะต้องขอให้ครูช่วยเหลือ มีข้อสงสัยอย่างใดก็หันหน้าเข้าไปหาครู
เพราะครูท่านมีหน้าที่อันยอมแนบแน่นใส่ และเตรียมพร้อมแล้ว ที่จะช่วยลูกศิษย์ทุก
อย่าง เข้าไปหาท่านเถิด ท่านไม่เคียดเพิกให้เธอหนี พกกันอย่างจริงจังด้วยเหตุผล
เพราะการพุกกับท่านนั้นเป็นคุณประโยชน์ของทุกคน มีความเคารพนับถืออย่างใดเมื่อได้
เห็นหน้าท่านแล้วก็เหมือนได้แก้ว ความเคารพนับถือพลันหายไปหมด ก็เหมือนหลังการฝึก
ก่อนและความรู้สึกระหว่างครูกับนักเรียนเป็นเช่นนั้นแล้ว การทำโทษจะมีประโยชน์อัน
ใด ไม่มีใครต้องการเอาเรื่องการทำโทษใช้ และขอให้มาถึงการทำโทษนั้นเป็นแต่
เพียงความหลังอันมีคมวิในฉากหนึ่งทางประวัตินแห่งการศึกษา ซึ่งเราจะมาถึงเหตุ
การอันมีคมวิเหล่านั้นโดยปราศจากความขบพองสยของเกล้าไม่ได้

เราลงมาถึงฉากบางฉากในประวัติแห่งการทำโทษนักเรียนอยู่บ้าง แต่ฉาก
เหล่านี้ล้วนเป็นฉากของความหลังซึ่งผ่านพ้นไปแล้ว

มีเรื่องเล่ากันว่า เช่นที่ออกัสติน เมื่อก่อนจะเข้าโรงเรียนเป็นต้องสวดมนต์
อธิษฐานพระเจ้าขออย่าให้ตนต้องถูกทำโทษเลย

เส้นที่หลายต่อพันล้าน เมื่อเขาเป็นเด็กนักเรียนตอนนั้นถูกครูเขมรทักวัน บาง
ทีก็ถูกเขมรแปลว่าโดยถือว่าเป็นวินัยของโรงเรียนที่คงเขมร บางทีก็ถูกเขมรไว้
ล่วงหน้า เพราะถือว่าถ้าวันนั้นไม่ได้กระทำผิด ในวันต่อๆไปอาจจะกระทำผิดก็ได้

จนมาถึง เมื่อขึ้น ไปเป็นนักศึกษาวิทยาลัยเคมบริดจ์แล้วยังถูก ข้าราชการ
ไทยก็

แถมมวลาตอนนั้น กล่าวขวัญถึงโรงเรียนเก่าของเขาที่ลี้ซิปส์ แกรมมาสกล
ว่า "ครูของเขาไม่เคยสอน นักเรียน คนไหนเลย ในชีวิต ครูของเขาเขมร แล้ว
นักเรียนก็เรียนเอง"

แธคเคอเร เมื่อเป็นนักเรียนอยู่ที่วิทยาลัยเคมบริดจ์นั้นเคยพยายามที่จะวิ่งหนี ไปจาก
โรงเรียน เขาเคยถูกครูว่า

"ความขี้เกียจของเธอนั้นหาทางแก้ไขไม่ได้เสียเลย และความโง่งของเธอทำให้
เปรียบปานอีกมิได้แล้ว เธอจะทำให้เป็น ที่เลื่อมเลี้ยวชื่อเสียงแก่โรงเรียนและแก่
ครอบครัวของเธอมาก และฉันไม่สงสัยเลยว่าต่อไปในภายหน้าเธอก็จะนำความเลื่อม
เลี้ยวมาสู่ชาติบ้านเกิดเมืองนอนของเธอเอง ฉันจะอวยแก่ที่ไม่เรียนหนังสือสักวัน ก็คือ
เก็บกวาดรายที่โรงฟ่อของตัว ที่ใ้ก่อค้ำที่ออกเงินมาเพื่อให้ตัวว่าเรียน เก็บที่โรงฟ่อ
นั้นก็ไม่มีอะไรกัน กับคนที่พยายามจะชะโมยหรือหลอกลวง เพื่อนมนุษย์ และคนที่
หลอกลวงมนุษย์นั้นเขาจะทิ้งเขาตัวไปแฉวนคอ และฉันเองก็จะไม่ส่งสารคนพรรคนั้น
เลยที่เขาเขาไปแฉวนคอเสียมัน แต่ฉันส่งสารพ่อแม่ที่เขจะเป็น บ้าตายและหัวอกหัก ก็
เพราะลูกเจ้ากรรมมันทำให้ให้และจะต้องตายเร็วเข้าก็เพราะมัน หรือถ้าไม่ตายเร็วเข้า
ก็จำต้องทนทรมานชีวิตต่อไปด้วยความไร้เกียรติ และด้วยความโหดมันส์ยิ่งจนแก่ตาย
เชิญชี เชิญ ฉันขอเตือนเธอให้รู้ไว้ว่า คราวหน้าถ้าเธอทำอย่างนั้นอีก ฉันจะต้อง
เขียนเธออย่างปราศจากความเมตตาใจที่เกี่ยว"

นี่โคลาตอกลอส ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนอัสสัมในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ได้
 สันนิษฐานจากคนทั้งหลายในสมัยนั้นว่า เป็นอาจารย์ใหญ่ที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นคนศักดิ์สิทธิ์
 สูงในสมัยนั้น

ชายน จินตกวีผู้เรืองนามกล่าวว่าเมื่ออยู่โรงเรียน ในขณะที่เขาเรียนกรรมา
 คำกริยาภาษาละติน เขาอาจจะรู้ได้ทันทีว่ากริยาทั่วไปเป็นอุปกรติกริยา เพราะการ
 เรียนกริยาตัวนั้นจะทำให้เขาถูกรับเข้าเรียนมาที่ลึกลับ

บัสบี้ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนเวสต์มินสเตอร์ ไม่เคยทรมานในเวลาที่เขา
 ซาลงที่ห้องเสด็จมาเยี่ยมโรงเรียน โดยเกรงนักเรียนจะเข้าใจผิดว่ามีคนที่สำคัญ
 ยิ่งกว่าเขาอีกในโลกนี้ และก่อนหน้าจะมีพวกนักรบเหล่านั้นด้วยความภูมิใจในละเป็น
 เกียรติยศยิ่งว่า "บัสบี้ นะหรือครับ ท่านเป็นคนสำคัญมาก เพราะท่านได้โดยคุณ
 ของผม"

เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ กอการเคอร์สันทรงชักชวนให้สันนิษฐานว่าเป็นคนที่
 ความดีนั้นไม่เคยมีเลย คำพูดไม่เคยอ่อนโยน และเขาจะนำใหญ่ สำนวนแก้โรคทุก
 ษะนิคของนักเรียนก็คือการโบยตี ท่านเขียนทุกคนและเขียนสำหรับการกระทำทุก
 อย่าง ท่านมีชื่อ ท่านคนสำคัญ ๆ ในประวัติศาสตร์ของประเทศอังกฤษได้เคยผ่าน
 การเขียนของท่านผู้มา ครึ่งหนึ่งท่านเขียนนักเรียน ๓๒ คนคิด ๆ กันเพราะลอส
 โคลงละติน ในปี ค.ศ. ๑๘๓๒ เกิดการฮ้างกันใหญ่ขึ้นในโรงเรียน และวันเสาร์
 คืนหนึ่งเมื่อนักเรียนขึ้นไปนอนกันหมดแล้ว ท่านก็ไปเอาตัวนักเรียน มาที่ละรุ่นและ
 เขียนต่อ ๆ กันไปจนรุ่งสางเช้าวันอาทิตย์ นับเป็นประวัติการณ์แห่งการเขียนนักเรียน
 ในประวัติศาสตร์การศึกษา

มีเรื่องเล่ากันว่า ครึ่งหนึ่ง ท่านคิดกล่าวคำสั่งสอนในท่านองเทคนิกในโบสถ์
 ทอประชุมว่า

“ขอให้ทุกคนที่มีรักที่อันบริสุทธิ์จงมีความสุข ถ้าวันหนึ่งหน้าที่ของพวกเธอทั้งหลายจะหมดลง เธอจะมีรักที่อันบริสุทธิ์และถ้าเธอไม่มีรักที่อันบริสุทธิ์แล้ว ฉันจะรับมาโดยดุษณี”

ครึ่งหนึ่งเป็นเทศกาลที่นักเรียนจะต้องแสดงตนเป็นคริสตมามะ นักเรียนที่พากันเร้าขี้นมมายืนที่หน้าอกเกอร์ ก็ทนต้งเฉยๆ ยืนนิ่งๆ ลึกๆ คล้ายๆ คลั่งคลั่ง ก้มหน้าก้มตาเดินไปให้สาธุการใหญ่ทั่วไทย โดยไม่พักต้องพักจากอีกต่อไป พวกที่หิวนั้นจนมาลงมือทำงานตามหน้าที่ของท่าน ท่านเขียนไปได้ประมาณครึ่งโง่งก็พัก เด็กคนหนึ่งกำลังจะลุกท่านก็ขึ้นแล้ว พยายามอธิบายให้ท่านเข้าใจ ท่านกลับพูดว่า “หนอยนะ การที่เจ้าพูดเพ้อเจ้อให้ฟังฉันแหละ กลับทำให้ความผิดของเจ้าใหญ่หลวงขึ้น” ว่าแล้วลงมือเขียนนักเรียนต่อไปจนหมดโง่ง

นักเรียนก็ครุ่นในสมัยนั้นไม่กี่วันเลย มีกระแสน้ำแก่งต่างๆ นานา ซึ่งครุ่นขึ้นข้อเขาคับแล้วแก่งต่างๆ นานา เช่นนี้กระแสน้ำไม่ให้ครุ่นออกมาจากห้องได้ เขาของสภปรายเขาอกครุ่นนี้ วิธีการบางอย่างก็ไม่ผิดอะไรกับกับครุ่นของเราบางท่านในสมัยนั้นต้องถูกโทษ เห็นกันว่า ถูกและดี พัวเรเราเขาให้ และถูกใช้เน่าฆ่าหลังเสมอๆ

วิธีการต่างๆ เท่าที่นำมาเล่าให้ฟังนี้เพื่อบอกให้เห็นว่าในประเทศอังกฤษ เขาใช้กับนักเรียนเหมือนกัน แต่เป็นแค่สมัยหนึ่ง ก็ในสมัยประวัติศาสตร์ที่ล่วงแล้วมาแล้ว ซึ่งนักเรียนล้วนแต่คนสำคัญๆ ของชาติต่อไป ถูกกล่าวหาอย่างสาหัสเสียทีเดียวว่าไม่เอาถ่าน ไร้ บัณฑิต โง่งวาวว้าย และท่านนักปราชญ์บางคนถึงกับถูกไล่ออกจากโรงเรียนก็มี สภาพการณ์ก็คือว่า เด็กจะต้องอยู่ตามประสาเด็ก (Children were to be seen and not be heard.) เด็กแบบผ้าพันใจ เป็นเด็กโบสถ์โบราณ ทาใจเด็กสมัยใหม่ไม่ และมติของนักศึกษาก็ว่า “รักวัวให้ผูก

รักลูกให้ที” (Spare the rod, spoil the child.) นั่นเป็นแต่เรื่องอันมีคมวของใน
 กาลหลัง ซึ่งเด็กไม่มีสิทธิโต้กับเขาในการครองชีพ เด็กไม่มีสิทธิที่จะไต่ถามความ
 สุข นอกจากจะกระทำตามความพอใจของผู้ใหญ่เท่านั้น ระเบียบความยุติธรรมกันที่
 ตรงไหน ที่เด็กทำละก็หาว่าหน้าค่าน ผู้ใหญ่ทำละก็บอกว่าผายลม! ก็เห็นว่า
 เด็กไม่กล้าพูดเท่านั้นเอง และถ้าใครยังนึกว่าเด็กควรจะเป็นผ้าพับไว้ และต้องแก่
 กันด้วยวิธีทำโทษแล้ว ท่านผู้นั้นก็ยังนำเอาหลักการศึกษานในสมัยโบราณมาใช้
 และไม่ยอมกล้อมตามความเหมาะสมของโลกเสียข้างเลย เด็กสมัยนี้เขาต้องการ
 จะให้พูด ให้คิด ให้ทำ และให้มีโอกาสลับข้อนานความกึกของตนทุกขณะ ไม่ใช่
 เกิดมาสำหรับเป็นผ้าพับไว้อยู่ในตู้ สำหรับวางไว้ดูเล่นสวยๆ เช่นนั้น ชาติบ้าน
 เมืองจะเจริญก้าวหน้าอย่างไร ถ้าเราอบรมคนในอนาคตให้แก้คิดอย่างเรา จำกัด
 เอาความคิด แต่ไม่ให้คิดยิ่งกว่าเรา แผลมมาหน้อยก็ไม่ได้ ไม่ยอมให้ทำตาม
 ความพอใจเลย!

ถ้าเช่นนั้นการทำโทษเราจะใช้ประโยชน์ได้เมื่อใด ?

การทำโทษมีโทษมากกว่ามีคุณ การทำโทษไม่ใช่เรื่องของการสอน เป็น
 อธิปไตยภายนอก เพราะฉะนั้นในเหตุการณ์ธรรมดาซึ่งทุกคนมีความตั้งใจที่จะทำ
 ภารกิจแล้วคล้อยตามทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปโดยเรียบร้อยแล้ว ก็ไม่ควรคุยเอาเรื่องของการ
 การทำโทษมาช่วยการปกครอง หรือมาช่วยการสอนของเราที่เกี่ยว ควรหา
 เครื่องมืออันเป็นผลแก่การสอนโดยตรงมากกว่าที่จะมีเกี่ยวกับการสอนของเรา แต่
 ถ้ามองดูก็ว่าในกรณีที่ท่านเข้ามาเป็นครูใหญ่ หรือครูผู้สั่งสอนโดยตรงในโรงเรียน
 หรือในชั้นหนึ่งแต่ต้นตอเขียนหัวโลกๆ เพราะผู้สั่งสอนมาก่อนท่านก็ปล่อยให้
 ความเสื่อมภาชนะนี้เข้าครอบงำคณะนักเรียน เหนือกว่าเสียสละไปในทางนั้นเสีย

แล้ว การทำโทษก็ทำเป็นอยู่บ้าง สำหรับในเวลาแรกที่นักเรียนกับท่านยังไม่
 เชื้อโยธะไรต่อกัน ยังไม่รู้จักกัน หรือยังไม่เห็นใจกัน เปรียบเหมือนกันที่ว่า ท่าน
 ต้องประกาศกฎอัยการศึกเสียก่อน เพื่อสร้างระเบียบวินัย และความเป็นอยู่
 ต่างๆ ที่บ่อนอบนั้นให้เข้ารูปเข้ารอยเสียก่อน เบนกระทั่งทุกสิ่งทุกอย่างเรียบร้อยดี
 มีระเบียบ มีวินัย และนักเรียนทุกคนต่างก็รู้หน้าที่ของตนด้วยกันหมดทุกคนแล้ว
 ก่อนที่ท่านจะต้องเปลี่ยนวิธีการปกครองใหม่ค่อยๆ คลายจากความตึงเครียดเอาจริง
 เอาจริงของท่านลงมาสู่สภาพการณ์ธรรมดาอันว่าเรงยิ้มแย้มต่อไป และท่านต้อง
 มุ่งจนกระทั่งท่านสามารถเลิกการทำโทษทั้งปวงได้โดยสิ้นเชิง และใช้วิธีการอื่น
 ใหม่นี้เข้าแทนที่ แต่ท่านมิได้หมายความว่ากระทำโทษใครไม่ได้ การทำโทษได้
 ครุยังมีอำนาจอยู่ แต่หากครูไม่ทำเช่นนั้นเอง เพราะทุกคนก็แล้วเรียบร้อยแล้ว
 เสียใจใจดีแล้วพอที่จะเป็นผู้ใหญ่มีความรับผิดชอบในตัวของได้ เมื่อถึงขั้นนี้ การ
 ทำโทษก็กลายเป็นเงาตะกุ่มๆ อยู่ในเบื้องหลังห่างๆ แต่ไม่มีใครลงทำโทษ เพราะ
 การทำโทษมิได้สำหรับประหัตประหารคนไม่เท่านั้น เวลานั้นนักเรียนก็หมดแล้ว
 จึงไม่จำเป็นต้องใช้กัน การทำโทษเปรียบประดุจกฎหมายแผ่นดินซึ่งมิได้
 แก่คนทุกทั้งปวงแต่มีความคงใจกันด้วยยอมไม่ของคำนึงถึง เพราะความบริสุทธิ์ใจ
 ทำให้จิตต์ผ่องแผ้ว ระทำอะไรก็ทำด้วยความสบายใจ ใจไม่เดือดร้อนเหมือน
 เมื่อมีอะไรยังคับใจอยู่จำต้องโผล่ซอกออกมา

ทั้งนี้ การทำโทษก็จะต้องมีเหมือนกัน แต่มีเฉพาะในกรณีพิเศษ อันการ
 การงานอันระช่วยไม่ได้ก็แล้ว การทำโทษจึงเป็นขานเถื่อนนานสักเท่าไรที่จะทำกัน
 ก็เช่นในกรณีทูลเกล้าฯ และถ้ากระทำโทษกันแล้วก็จะทำเป็นระต้องพิจารณาให้มาก
 อย่างสุจริตและใจเย็นที่สุดหลาย ๆ แห่งกัน

๑. รอยขอบแล้ว

๒. พิจารณานั่นเอง และเห็นสมควรแล้ว หน้าที่ของการทำโทษพอเหมาะ
กันแล้ว

๓. ถ้าถึงถึงควมทั้งนี้ ชาย วัย ที่แฉกๆ ก็มีเรื่องหรือวิธีอื่นที่จะทำ
ให้รักกันใจอีกหรือไม่ โดยไม่ต้องทำโทษกัน ให้เด็กรู้สำนึกตัวและพยายาม
ที่จะแก้ตัวให้ดีขึ้น ความผิดอย่างเดียวกันเด็กบางคนไม่ได้ตั้งใจ เด็กบางคนมีใจซ่อน
ซึ้งกันคำสองคำก็เข้าใจกัน และถึงกับน้ำตาไหลด้วยความเสียใจและรู้สำนึกตัว
ไม่ต้องทำโทษกันก็กลับตัวได้ เด็กเช่นนี้ ถ้าไปทำโทษเข้าข้างก็อาจจะเสียประโยชน์
ใจเสียเด็กกันไปใหญ่ เด็กบางคนเพื่อนมากลาไปทั้ง ๆ ที่ไม่รู้หรือเห็นอะไรด้วย
เด็กบางคนดูสภาพและอารมณ์ไม่ก็ ลูกนี้คิดท้อแท้ก็ได้รับความกระทบกระเทือน
ทางใจมาก อาจจะต้องใช้วิธีพูดกันให้เห็นใจ เด็กบางคนกำลังปลอบ บางคน
ก็ยังไม่ปลอบ แล้วแต่สภาพทางใจของบุคคลไป ซึ่งมีความนึกคิดและความ
กระทบใจผิด ๆ กัน ซึ่งเป็นของยากไต่ยาก นอกจากเราจะใช้สิ่งใดและใช้ทุกสิ่ง
ความตามความมาก จนได้ผลตามความได้ถูก เด็กบางคนพูดให้เห็นใจไว้แล้ว
เท่านั้นพอ ไม่ต้องทำโทษเข้าให้เรียนอะไร เพราะบางคนมีความเจ็บช้ำมาก ความ
เจ็บช้ำของเด็กบางคนอาจจะทำให้เข้าใจ และเสียใจในใจว่าครูเกลียดชัง ก็จะ
เสียใจกันไปใหญ่ เด็กบางคน ถ้าครูทำเข้าอกเข้าใจพูดลงเกล็ดจนเขาอดเขาใจเสีย
ก็จะเห็นใจครู ไม่นึกที่จะกระทำผิดเช่นนั้นอีก ก็จะได้เกิดความรู้สึกเกรงใจเห็นใจ และรัก
ครูจนมากจนที่ดังเด่นขึ้นมา เด็กบางคนใจอ่อนนักก็ควรจะเรียกเข้ามาเท่านั้นก็น่า
เพียงพอ พูดกันคำสองคำก็กลับตัวได้ไม่กล้าทำผิดอีก อีก เด็กบางคนครหาเรื่องอะไร
นึกถึงนั่งแหว่งใจเข้าไว้ ก็กลับตัวได้ก็เรียกว่า ความสำเร็จทางนี้แหละ เหล่านี้ย่อม
ต้องแล้วแต่กาละเทศะครูจะถือเป็นเครื่องหมายไม่ได้

ถ้าก็เหมือนกัน ต้องหมั่นยกมาพิจารณาจนทำโทษกันพอสมควรขึ้นด้วย

ถิ่นที่เด็กได้กระทำผิดลงไป จะต้องพิจารณาว่าเป็นเด็กชั้นไหน อายุเท่าไร เด็ก
ชั้นสูงมีความร่ำรวยแล้ว ย่อมต้องเป็นผู้ที่มีความรัก มีความรับผิดชอบ รู้จักเหตุผล
จำต้องรับผิดชอบได้เต็มที่มากกว่าเด็กเล็ก ๆ ชั้นต่ำๆ ซึ่งยังไม่ควรจะเฝ้าในความ
เป็นไปแห่งโลก ซึ่งยังจะต้องผกผันกันมาก อบรมที่อีกมาก ไม่มีความตั้งใจร้าย
อะไร โดยมากเขาแค่สนใจทำเที่ยว เด็กเล็กยังอ่อนความรัก อ่อนความเข้าใจ
ไม่มีความรับผิดชอบ สิ่งที่ยกพร่องทั้งอบรมและความรู้ให้ไปไปตามอารมณ์ และ
คอยควบคุมให้ไปไปตามบรรทัดฐานที่ดีงามและตามตัวลัทธิอันดีของครู และที่แวดล้อม
เด็กเล็ก ๆ เช่นชั้นประถมต่ำๆ ยังไม่ควรทำโทษกัน เพราะยังไม่เข้าใจความหมาย
ของการทำโทษ โต้ตอบบ้างแล้วก็ลาหนี เด็กเล็ก ๆ โต้ตอบบ้าง แต่
พอสบายใจแล้วก็ลืม ทั้งนี้เพราะความหมายของคำเสียง เมื่อรู้คือ ก็อะไรกัน
นั้นมันยังไม่ ต้องค่อย ๆ อบรมกันไปก่อนกว่าจะค่อยๆ รับผิดชอบและคำนึงความก
ึ่งปวง เด็กเล็ก ๆ ควรใช้หาทางให้อาตมาด้วยกันไปในทางที่ดี เพราะการเลี้ยง
แบบกำลังรุนแรงในวัยนี้ ควรใช้การเร้าใจมากกว่า เช่นขอ เขาเครื่องเล่นเข้าด
เขาใจเย็นเข้าสย ฯลฯ เด็กเล็ก ๆ ยังจะให้คิดหาเหตุผล เข้าใจ จนถึงกับเขา
การทำโทษมาใช้ไม่ได้ เพราะเด็กเล็กไม่ชอบว่าทำไมเขาจึงทำเช่นนั้น โต้ตอบ
มองดูว่าผู้ใหญ่เขาทำอะไรกันบ้างก็ทำตาม

เด็กเล็กกับเด็กโต หรือเด็กชั้นต่ำกับเด็กชั้นสูง ควรจะได้รับความพิจารณา
ในแง่เดียวกัน กัน

ความผิดครั้งแรกกับความผิดครั้งที่สองที่เหมือนกันย่อมจะต้องได้รับความพิจารณา
ผิดกัน

๔. ให้เด็กเข้าใจในความผิดเสียก่อน อย่างนี้เรียกว่าโทษกัน ตักเตือน
กัน ฯลฯ ทั้งๆ ที่เด็กไม่ได้ทำเรื่องหรือเหตุผลอะไรด้วย ร้องเว็ยกนาพูดกันตัว

ข้อที่ ๖ ชักถามได้ๆ เหตุผลเข้าหาใจคนรู้สึกว่าคุณผิด ขอมริบผิดโดยหน้าขึ้นตายจน
อย่างลูกผู้ชาย ซึ่งครูก็ไปพาพ่อที่ระยโทมให้ได้เหมือนกัน เกิดบางคนร้องเรียน
เข้ามา ก็ไม่ยอมว่าคุณผิด เช่นนี้ ต้องพิจารณาในแง่ทางใจต่อไปว่าเด็กเข้าใจผิด
มองเห็นในแง่ผิด หรือเด็กใจแข็ง ถ้าเด็กเข้าใจผิด ต้องหาเหตุผลใหม่เสียให้
ถูกต้องพอ แต่ถ้าเด็กใจแข็งต้องคำนึงก่อนว่าพวกกันด้วยเหตุผลและด้วยเกียรติศักดิ์
ยังระฟังเสียงกันหรือไม่

๕. ครูจะต้องแจ้งคุณแล้วว่าการทำงานนั้นจะได้ผล แก่นิสสัยเด็กได้ ถ้าการ
ทำเช่นนั้นถ้าไม่ได้ ถ้าไม่น่าจะต้องทำกันให้เสียอาญาสิทธิ์ของครูเปล่าๆ กระทำให้
เสียผลในความเกื้อหนุนของอาญาสิทธิ์นั้นในภายภาคต่อไป

๖. คนทั้งหลายเห็นพ้องกันแล้วว่าคนนั้นผิดจริง และเห็นชอบด้วย ผู้หนึ่ง
เป็นผู้เอารัดเอาเปรียบ คนทั้งหลายในชั้น ทำให้ความเลี้ยวของเสียงยังเกิดชนแค้น
หรือคณะ คนอื่นพลอยได้รัความเลี้ยวภายในการกระทำด้วย เป็นการทำลายความ
ยุติธรรม ความเสมอภาค และรอนดีใจของคนอื่น เพราะฉะนั้นก็สมควรแล้วที่
คนนั้นควรจะได้รับโทษ มิฉะนั้นเด็กคนนั้นจะเลยกลายเป็นตัวแทนของความผิดของคน
นั้นและกลายเป็นผู้ทงชันเอาใจช่วยไป กระทำให้เด็กเรียนทั้งชั้นแค้นครู มีความ
รู้สึกเห็นห่างจากครู และเอาใจไปช่วยผู้กระทำผิดนั้นเสีย กลายเป็นว่าผู้กระทำผิดได้
ถูกทำโทษเพื่อหลีกเลี่ยงการขงประการของชั้นต่างๆ และแทนที่จะทำให้ความผิดนั้น
ได้สูญหายไปจากชั้น ความผิดนั้นกลับจารึกฝังอยู่ในความทรงจำของทุกคน
อย่างไม่มีวันลืม และเป็นพฤติกรรมที่แห่งความขมขื่นของนักเรียนทั้งหลายเมื่อเวลา
ระลึกถึงเหตุการณ์นั้น

๗. การทำโทษนั้น ควรแจ้งให้ได้ผลทางใจ ไม่ใช่เป็นการบังคับกายภายนอก
ให้ทำต้องกระทำตามเพราะกลัวอดเจ็บอีก การทำโทษต้องทำให้รู้ส่วนที่ผิด เพราะ

ฉะนั้นสำหรับเด็กโต ๆ ที่ถูกทำโทษ มีวิธีของการทำโทษหาที่อยู่กับความเจ็บปวด
ที่จะพึงได้รับทางกายไม่ แม้แต่ไม่ได้รับความเจ็บปวดอะไร นักเรียนก็ได้รับความ
เจ็บช้ำมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำโทษต่อหน้าคนทั้งหลายซึ่งจำนวนผู้ดูยิ่งมาก
เท่าไร ยิ่งทำให้ความเจ็บช้ำนั้นมากขึ้น และในบางกรณีถึงกับเป็นการประจวบกัน
ทีเดียว การประจวบนั้นเป็นการทราบทางใจและสำหรับบางอย่างเท่ากับเป็นการ
ฆ่าตัวใจกันทีเดียว เช่นการตีในที่ประชุม เป็นต้น

๘. ครูไม่มีความโกรธซึ่งเกี่ยวข้องกับลำเอียงแต่อย่างหนึ่งอย่างใดเลย โทษ
ที่นักเรียนได้รับนั้นเป็นผลแห่งการกระทำของนักเรียนเอง ก่อนทำโทษและที่หลัง
ทำโทษครูก็ยังมีความรู้สึกเช่นเดิมต่อเด็กที่ถูกทำโทษ คือครูมีความหวังดีและอยาก
ให้นักเรียนก็กลอกไป และยังส่งเสริมที่จะให้นักเรียนที่อยู่เสมอทุกโอกาส และ
ในการที่นักเรียนก็ มีชื่อเสียงเกียรติยศ และไต่ตียบไต่ตอไปในภายหน้านั้น ครูไม่ได้
ประโยชน์อะไรด้วย ประโยชน์ให้แก่แก่นักเรียนและเพื่อนของนักเรียนผู้บาปเพื่อความคิด
อย่างเต็มที่ แต่ครูมีความยินดีและมีความยินดีในนักเรียนไต่ตียบกันทั้งนั้น

๙. ในการทำโทษครูต้องไม่โกรธและไม่โหด มีใจเย็น อารมณ์ดี สุขุม
แต่เฉียบขาด ครั้นใดที่มีไม่โหด ไม่ควรทำโทษเด็กในเวลาที่มีไม่โหดเลย เพราะ
อารมณ์ยังไม่เห็นแก่ความผิดของนักเรียนเสียอย่างเลย ทำโทษเกินแก่เหตุ และ
นักเรียนมองเห็นการทำโทษของครูไปในแง่ร้าย แง่เกลียดชัง แง่อาฆาตมาดร้าย
ของครูไปเสีย ทางที่ควรระวังไว้ก่อนนกว่าจะนึกผิดให้รอบคอบและมรสุ่มในใจของ
ครูได้สงบลงแล้ว

๑๐. เด็กในวัยต่าง ๆ ต้องผ่อนความรุนแรงให้ไปส่วนที่วัย ถ้าถึงและ
จำองอาจ เพราะฉะนั้นถ้าได้ดูผลนี้ในวัยเช่นเดียวกัน ทางที่ที่ผ่อนผันนั้นแต่ทำ

ทำให้เห็นเป็นแง่คติไม่เสีย เพราะฉะนั้นในการทำโทษจึงต้องพิจารณาถึง ๓ แ่ง
ให้ถี่ คือ

ก. แ่งความคิด ข. แ่งกิริยาปฏิบัติ ก. แ่งคนอื่นที่มองอยู่

๑๑. เมื่อจะชุลีของเขาให้โตกและโตกด้วยโทษทำก็ต่อไปใหม่แล้ว ขยำ
ทำโทษให้เขาได้รับความอับอาย คนที่ถูกทำโทษให้ได้รับความอับอายแล้วจะระหือ
เพราะนึกไปเสียว่าคนไม่มีเกียรติศักดิ์อะไรที่ระหือขำอีกแล้ว เพราะเกียรติศักดิ์ประจำ
ชั้นตนได้ถูกคว่ำออกมาทำลายต่อหน้าท้าวทำนั้นเสียแล้ว

๑๒. ขยำหากเป็นคนรู้ ย่น ๆ ไม่รู้จักแล้วก็ระหือ รุณาอย่างใดก็ตาม
กันมาให้ระหือ ถ้ามีขุ่นอยู่ แลยทุกขทั้ง และคนทั้งก็ไม่รู้ว่าทำอะไรก็ และ
ขุ่นขี้ไปเสีย ก็หลังการวางลาวของครูไม่ให้ผลอันใด ทักพูดให้น้อย ครอบงำ
ประสงค์และบอกแนวให้เห็นว่านักเรียนควรระหือระหือผิดใจต่อไป และเมื่อทำโทษ
กันไปแล้ว ให้อธิษฐานกันขำ เห็นแก่เสียขำเขาโตกแล้วระหือผิดใจเป็นคนกันแล้ว ขยำ
หรือพนมมือแสดงใจเช่นชนชนกลางชา ๆ ขำ ๆ หรือเข้ามาเลียดสติให้โตกเจือขำไม่
รู้ก็หยาบ จะทำให้ผู้กระทำความผิดใหม่ท้อใจ นัยขุ่นน้อยใจ หรือคล้าย ๆ กับว่า
ความผิดเมื่อโตกกระทำไปแล้วไม่มีอะไรจะมาลบล้างได้

๑๓. การทำโทษนี้อาจทำเพราะเกิดไม่เข้าใจ เกิดทำไม่ได้ หรือเพราะว่า
เกิดใจท้อ หรือพลาดพลั้งแสดงไป ควรจะทำโทษ เพราะความไม่พยายาม ความ
เกียจคร้าน ความไม่เข้าใจได้มากกว่า

เด็กบางคนทำการบ้านไม่ได้ ทอยคำถามของครูไม่ได้ แต่ก็ได้พยายามแล้ว
แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะคนเป็นคนที่ขี้ขลาด ความขี้ขลาด เช่นนี้ไม่ใช่ความผิด
ของนักเรียน คำถามของครูยากไป ลึกซึ้งไป การบ้านของครูยากไปสำหรับเด็ก
คนนั้นมากถือว่า การที่ธรรมชาติแสดงออกมาให้เขาเป็นคนที่ขี้ขลาดขี้ขลาด ไม่ใช่ความผิด

ของนักเรียน ครูควรจะช่วยเขาให้มาก ในฐานะที่เขาเป็นคนซำพ แต่อย่ากลั
ยไปทำให้เขากลายความมานะเพราะการทำโทษของครูเสียเช่นนี้

๑๔. การทำโทษต้องให้ทันกับเวลาอย่ารอไว้จนกว่าจะมีเรื่องสำคัญกว่านี้ จึง
จะทำโทษหรือยกมาพูดกัน การทำโทษทุกครั้ง ถ้าครั้งแรกครูปล่อยให้ได้ ครั้ง
ต่อไปนักเรียนก็จะเข้าใจว่า ครูก็จะไม่เอาเรื่องหรืออย่ารอไว้นานเกินสมควร
จนเกิดล้มต้นสายปลายเหตุเสียแล้ว หรือมีสภาพทางใจและความรู้สึกเปลี่ยนไปจาก
สภาพเดิมเมื่อตนกระทำผิด กระทำให้การทำโทษนั้นไม่เป็นการขู่ขากของครู
ผิดในตัวเองเสียแล้ว เพราะมีสาเหตุก่อกำเนิดการกระทำนั้นเสียแล้ว

๑๕. ครูควรจะใช้ไหวพริบในการทำโทษให้มาก เช่นในการไล่ต้อนนักเรียน
เป็นต้น อย่าถามนักเรียนว่า เธอจะวางอย่างไรกัน ที่ถูกควรถามว่า เธอกระทำ
ผิดเช่นนี้ เธอจะมีหนทางแก้ไขตัวของเธอยังไงบ้าง และในกรณีอย่างนี้เธอจะต้อง
การระลึกหัดให้นักเรียนเข้าใจเหตุผลด้วยตนเอง ครูอย่าไปอธิบายเสีย ต้องถามให้
เขาอธิบายตัวของเขาเอง ใช้เหตุผลของเขาเอง มากกว่าที่ครูจะยื่นความเห็นให้
ความเห็นของครูจะไม่เหมาะสมกับสภาพทางใจ และการกระทำของเขา จะไม่เป็นการ
สอนใจเขาได้ก็เท่ากับเหตุผลของเขาเอง ภายใต้การถามแนะของครู

๑๖. ความเข้าใจ ความคิดของเด็กทุกคนไม่เหมือนกัน เด็กบางคน
กระทำผิดเพราะ ไม่อยากทำงานอยู่แล้ว แต่กลับถูกไล่ต้อนออกตักตวง เลอะลบในนัก
การทำโทษเลยไม่เป็นการทำโทษสำหรับเขา

๑๗. ชุคกันดูให้เจอะสาเหตุเสียก่อน แล้วกระทำโทษอย่างวิธีหนามยอก
เขาตนยอมบ่ง การทำโทษอันนั้นจะทำให้ระลึกถึงความผิดที่นักเรียนกระทำไป เพราะ
อยู่ในลักษณะภาวะเช่นเดียวกัน เช่นมาสายไปอยู่ทีหลัง ซึ่งก็ให้ทำงานเป็นต้น

๑๘. การทำโทษบางอย่างไม่เป็นการทำโทษ ดลยให้ร้ายต่อยกเรียน เช่น

ให้เด็กทุกคนมีสมาธิ เด็กเลยเห็นการเรียนรู้หนังสือในน้ําร่ายเป็นเรื่องของการทำโทษ
ไปเสีย ก็คงพบเห็นการกตัญญูเข้า หรือจะต้องรับกตัญญูเข้า เลยนึกว่าเป็น
การต้องโทษไปเสีย ทำให้การเรียนรู้ของเด็กเสื่อมความกตัญญูต้องมาเป็นเครื่องมื่อ
ของการทำโทษ หรือครูให้นักเรียนไปลอกอะไรมาหลายๆ เพื่อเป็นการทำโทษ ครู
ไม่มีเวลาพอที่จะอ่านบทกลอนได้ เด็กเลยพยายามทบทวนพยายามโกง สลักๆ
ซุ่มๆ เขียนคกๆ หล่นๆ ผิดๆ ซ้ำๆ ลายมือก็เลวลง ความสะเพร่ามากขึ้น กลับ
ทำให้นิสัยของเด็กเสีย

๑๙. คนทำผิดครั้งแรก บางทีพบเห็นไม่ หรือครูชิงทำ หรือครูทรมานน้อง
ๆ ไม่พูดอะไรไป ไม่ต้องถึงลงมือตีกันนักเรียนก็ชักใจไม่ดี ไม่กล้าทำอะไรอีก

๒๐. เขาเข้าต้องขัง อาจทำให้เด็กขี้เกียจได้ เพราะในระหว่างนั้นเด็กต้อง
นั่งพรวนเวลาเฉยๆ ไม่มีงานทำ และยังไม่มีครูคุม เด็กเลยนิสัย เบี้ยวช้า หรือ
ทำลาย ทำความสกปรกให้แก่สถานที่เป็นกวนแค้นกัน

๒๑. การทำโทษที่ทาลงไปนั้นไม่ใช่เป็นการแก้เผ็ดกับนักเรียน

๒๒. การทำโทษเหมาะสมควรกับชนิดและขนาดของความผิด

๒๓. การทำโทษ อย่าทำหน้ําสั่งที่เด็กทำไม่ได้ให้ทำ เมื่อสั่งไปแล้วเด็ก
ทำไม่ได้ ก็จะเสียอำนาจ และความเกียจคร้านของครูต่อไป เพราะเมื่อสั่งไปแล้วเด็ก
ไม่ทำ เพราะทำไม่ได้

๒๔. การทำโทษสอนให้เด็กทำงานแต่ในเมื่อถูกบังคับ เป็นเจตนาารมณ์
ที่ไม่ดีสำหรับชีวิต ต้องทำให้ทำงานด้วยความเต็มใจ ด้วยความสนุก ไม่กลัว
อันตรายใดๆ ทั้งสิ้น ฉะนั้นและเด็กเคี้ยว พยายามท้าวหน้าเรื่อยไป ปรกษา
ความกลัวที่จะคอยบังคับหัวใจ หรืออีกเช่นหัวใจ เหมื่อนเช่นความกลัวจะถูกทำ
โทษจึงใช้วิธีความกลัวเช่นนี้

๒๕. การทำโทษ มิได้มีขึ้นสำหรับผู้กระทำความผิดอยู่แล้ว เช่นที่เขาเขียนไว้ในจดไฟฟ้า ถ้าถึงสายไซ้ในเวลาไม่ฉุกเฉินจะถูกปรับ ๕๐ บาท ก็ไม่มีใครต้องกลัวกับกฎอันนี้ เพราะไม่มีใครอยากจะถูกสายไซ้โดยไซ้เหตุอยู่แล้ว

๒๖. การทำโทษ อย่างตั้งอัตราทั้งแบบกฎหมายไว้ว่า ห้ามมิให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ จาระในไว้นั้นแล้ว แลระกำหนดไว้ด้วยว่า การกระทำผิดชนิดนั้นชนิดนั้นจะได้รับโทษอย่างนั้นอย่างนั้น

การกระทำเช่นนั้นให้ผลร้ายหลายสถาน เช่น ความผิดบางอย่างนักเวียดยังไม่รู้ว่าจะทำอะไร ก็เล่ห์รู้ และมีอุปาทานก็อยากจะลองดูบ้าง

การห้ามเล็กๆ น้อยๆ เช่นเป็นการข่มขืนเกินไป และไม่มีใครที่จะระแวงในความผิดไว้ได้หมด ห้ามอย่างนั้น ทำเล่ห์ไปอย่างนั้นเสียก็ได้

การห้ามปราม สำหรับเด็กโต ที่มีความนึกคิด กลับเป็นการขู่ อยากลองดูจนมา

การห้ามปรามคงเป็นระเบียบมากนัก ไม่มีใครอ่านและจะทำไว้ได้

การห้ามปรามตราขึ้นเป็นระเบียบเช่นนั้น กลับเป็นการส่งเสริมให้ทำเพราะมีคำสั่งห้าม ทำไซ้เพื่อฆ่าเพื่อญความดี หรือเพราะรักดี และปฏิบัติเองไม่

การห้ามผู้ความนึกคิดทางใจอันเต็มไปด้วยเหตุผลไม่ได้ เหตุผลทางใจทำให้คนกระทำด้วยความรู้สึกผิดชอบในแง่ต่าง ๆ ได้ดีกว่ากฎ เพราะทำด้วยความเข้าใจ ไม่ใช่ทำกันอย่างเครื่องจักร คนเราทำไม่จริงไม่ผิดกฎหมายทั้ง ๆ ที่ไม่รู้กฎหมายกัน ? ก็เพราะว่าทุกคนมีเหตุผล รักดี และมีความซึ้งคิด เมื่อถึงไหนตนปฏิบัติไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยเหตุผลอันชอบธรรมแล้ว ก็ไม่ต้องการจะผิดกฎหมาย ในโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน เราอย่าหักโหมนักเกรงครกตายตัวลงไป จะเป็นการผูกมัดตัวมากเกินไป เด็กอาจจะเล่ห์ได้ หรือเป็นการผูกมัดนักก็เรียนเกินไปที่จำต้องทำอย่างนั้น

โทษไม่ต้องใช้เหตุผลประกอบ เพราะฉะนั้นหากได้เกิดใช้เหตุผลก็กว่า เหตุผลความ
 นิดก็ช่วยนำตัวเองจะนำให้ตัวของตัวเองประพฤติในทุกกาละเทศะ ด้วยความเข้าใจ
 และมีทางที่จะปฏิบัติได้กว้างกว่าระเบียบเสียอีก การปฏิบัติไปในทางที่ถูก ถ้าครู
 เข้าใจวิธีส่งเสริมแล้วจะเป็นเครื่องยกค้ำชูฝังตราอยู่ในหัวใจของเด็ก ทำให้เด็กช่าง
 คิดช่างนึกและมีเหตุผลดี ความเฉลียวฉลาดเกิดขึ้นในแง่ศีลธรรม ก็ว่าระเบียบที่
 กังวาลโทษละเอียดยกแล้วไม่สามารถจะปลูกปัญญาหรือแนวความคิดให้แก่เด็กได้ เพราะ
 มีผู้บอกให้ทำเสียหมด โทษไม่ต้องใช้ความนึกและเหตุผลของตนเอง หรือค้นคว้า
 หาแนวทางที่จะปฏิบัติเสียเลย กฎทุกข้อไม่ใช่เป็นกฎและระเบียบอันมีบัญญัติไว้อย่าง
 ละเอียดยกและยอมทรมาน ควรเป็นกฎธรรมดาแห่งวิถีสอนทั้งหลายหรืออย่างที
 เรื่อกันว่ากฎ Common Sense ขอบใจเด็กก็พอแล้ว เช่นนักเรียนเห็นผิด จำ
 ต้องรักพี่ ประพฤติดี ให้เหมาะแก่คนที่เป็นเด็ก นอนอยู่ในโรงเรียนเท่าใด ต้องรัก
 เกียรติยศชื่อเสียงของตนและของคณะ

การกำหนดโทษตายตัวก็ไม่ออกเหมือนกัน เพราะทั้งได้ทราบแล้ว การอบรม
 นักเรียนเราทั้งหลายไม่เป็นธรรมดา ทั้งใช้หัวใจของตนเองให้มาก โดยคำนึงถึงวัย
 เติบโต ความผิดครั้งแรก ความเข้าใจผิด ใจอ่อน ใจกว้าง ความพลั้งเผลอ
 ไม่ได้ตั้งใจ ใจใจทำ พวกมากลางไป อีกโพลางอย่างยังศิโยให้คงทำ ฯลฯ

๒๗. การทำโทษต้องให้เกิดจาก ประอบทั้งบุคคลลักษณะของครู ไม่มี
 ความกลัวหรือระแวงนักเรียนวัยๆ เทๆ หรือถึงใจ แต่มีอารมณ์ดี และมีความ
 เมตตาวิเศษเสมอ

๒๘. ให้ถึงถึงแก่ความจำเป็นถึงอยู่ในทุกชั้น หรือคนชั้นยังศิโยให้ทำ

๒๙. โทษสำคัญๆ ควรจะได้ร้องเรียกผู้ปกครองมา หรือส่งแจ้งให้ผู้ปกครอง

ทราบขอทำความตกลงบางอย่างทั้งนี้เพื่อกันความเข้าใจผิด นักเรียนหาเรื่องไปแก้
 ทั่วทั้งบ้าน ทำให้ผู้ปกครองเข้าใจผิดโกรธครู หากทางช่วยแก้แก้ทำให้เด็กได้ใจ
 เติลใจไปเสีย น้ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง เมื่อผู้ปกครองทราบความชั่วของเด็ก
 ไปแล้ว ไปทางบ้านจะได้ช่วยกันว่ากล่าว กวดขันในชั้นนั้น นักเรียนไม่มีทางที่จะทำ
 อย่างอื่นได้ในเมื่อลยตัวออกไป ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างครูกับผู้ปกครองเพื่อจะ
 ช่วยกันแก้ไขเด็ก ให้ดีขึ้นเถยจนถึงถึงกันทั้งทางโรงเรียนและทางบ้าน

๓๐. ครูอย่าหักขู่ จะทำให้ทำทักเียวให้ควรแก่เหตุ การขู่เป็นนิสัยที่ไม่ดี
 ซึ่งครูไม่ควรจะทำ และทำให้นักเรียนเห็นว่าครูไม่เอาจริง และไม่มี ความเกรงขาม
 ในการปกครอง

หลักทั่ว ๆ ไปในการทำโทษ

ตามความเห็นกันโดยทั่ว ๆ ไป การทำโทษมีหลักใหญ่อยู่สี่ประการ คือ

๑. การทำโทษต้องเป็นการกัน (Protective) เราต้องการระกักกันเอาคน
 ร้ายไปไว้เสียทางหนึ่งต่างหาก จะได้ไม่มาอาละวาดคนอื่นได้ และคนทั้งหลายก็จะ
 อยู่กันด้วยความปรกติสุขและนอนตาหลับ สำหรับชาติบ้านเมือง คนที่กระทำผิดเขา
 ก็จับเขาไปขังไว้ต่างหาก วิธีนี้เป็นวิธีที่เราไปนึกถึงความปลอดภัยของคนหมู่มาก แต่เรา
 ทำได้นึกถึงทางที่จะแก้ผู้ที่กระทำผิดให้คืนดีกันได้ มีทั้งทางใดและทางเสีย เช่นนัก
 เรือนคนหนึ่งเถรเมามาก ครูเขาไว้ไม่อยู่ ครูก็ไล่เขาออกจากโรงเรียน ต่อมานักเรียน
 ทั้งหลายก็ได้รับความสุข เพราะไม่มีคนมารังควานหรือก่อความอึดอัดใคร่ครวญให้ แต่
 สำหรับเด็กคนนั้นที่ถูกไล่ออกจากโรงเรียนเสียเลยคน

๒. การทำโทษต้องการให้เป็นเชิงอย่าง (Preventive, or Deterent, or
 Exemplary) เราทำโทษก็เพื่อให้คนอื่นเห็นว่าผู้กระทำผิดย่อมได้รับโทษเช่นนั้น เป็น
 เครื่องเตือนใจคนทั้งหลายอย่าได้กระทำผิด เช่นการทำโทษนับว่าเป็นการยุติ

ธรรม เพราะแทนที่จะมุ่งให้ประโยชน์เกิดขึ้นแก่ผู้กระทำผิด กลับเพื่อให้มีประโยชน์กับคนอื่น ๆ เสีย

๓. ทำโทษให้เป็นการสนองกรรมของผู้กระทำผิด (Retributive) กล่าวคือทำโทษตอบโต้กัน หนามยอกเอาหนามบ่ง ถ้ากระทำความผิดก็ย่อมจะต้องได้รับผลเช่นนั้น เช่นเผลอมองไฟก็ย่อมจะได้รับความปลอดภัย ทำผิดใดก็ถูกทำโทษดั้นนั้นให้พอๆ กัน มีน้ำหนักเท่ากัน สมกับความผิด เมื่อถูกทำโทษแล้วก็ทำให้ระลึกถึงความผิดต่อไปเสมอ

๔. การทำโทษให้เป็นการแก้ความผิดได้ (Reformative, or Corrective) เมื่อทำโทษแล้วให้ผู้ถูกทำโทษเกรงกลัวความผิด กลับตัวได้ไม่กล้าทำอีกต่อไป กลับเสียหาย กลับเสียเกียรติยศ กลับคนเข้านินทา กลับผิดศีลธรรม

หลักของการทำโทษตามแนวของรูโซ (Rousseau)

การทำโทษควรให้ธรรมชาติลงโทษเอง ไม่ควรไปเสกสรรสร้างวิธีทำโทษให้ยังเกิดขึ้น ผู้ที่ประพฤติไม่ได้ก็ย่อมจะต้องได้รับผลจากการกระทำอันไม่ดีของตนตามธรรมชาติอยู่แล้ว (Punishment comes to them as the natural consequences of their bad acts.)

ความเห็นของสเปนเซอร์ (Spencer)

มีความเห็นสอดคล้องกันกับรูโซ สเปนเซอร์กล่าวว่า เด็กที่เผลอมองไฟหรือเอาหัวชนโต๊ะ ธรรมชาติก็จะสอนบทเรียนอันเขาจะไม่ลืมอีกเลย ธรรมชาติทำโทษมนุษย์ได้ ผู้ที่ประพฤติดีก็ย่อมได้รับความสุขใจ ผู้ที่กระทำชั่วก็ย่อมได้รับทุกข์ เพราะฉะนั้นในการทำโทษเด็ก เราควรเรียนแบบเรียนจากธรรมชาติ ไม่ควรระแ่งหน้าทำธรรมชาติมาทำเสียเอง ธรรมชาติเย็นของที่มันคง ไม่โอ้อวด และให้ความเสมอภาคแก่ทุกคนเหมือนกันหมด ดังนั้นเมื่อเด็กซนของทำของรกเลอะเทอะก็อย่าให้

ของเล่นอีก ถ้าชักชักปล่อยให้อยู่กับบ้าน อย่าเอาไปไหน ถ้าทำตุ๊กตาเสีย ก็อย่า
ทิ้งมัน^๗ ตุ๊กตาเล่นกับเขามากเลย

แต่การทำโทษตามหลักธรรมชาตินั้น ไม่ไ้ผลเป็นที่พอใจเสมอไป เพราะเด็ก
ที่ชนวังลงเขาอันสูงขึ้น อาจระคายคักคายก็ได้ หรืออาจจะไม่ประสพอันตรายใดๆ ก็ได้
เพราะฉะนั้นผลที่เป็นไปตามธรรมชาติของธรรมชาติควรได้รับการพิจารณาให้แยก
ออกไปต่างหากกับปฏิบัติการแห่งธรรมชาติ.

หลักของการทำโทษตามแนวของเบ็นแธม (Bentham)

๑. เหมาะสมกับความผิด (Fit the Crime) คือให้ สัม ส่น กับ ความผิด
(Proportionate) คำว่าสมควรกับความผิดนี้ ไ้เคยสาธกบรรยายมาแล้วว่า จะต้อง
พิจารณาให้ถี่ถ้วน เช่น วิถี อารมณ์ ความตั้งใจ เหตุการณ์ ฯลฯ จะกระทำโทษ
ให้เหมือนกันทุกคนทุกกรณีนั้นย่อมไม่ได้

๒. เหมาะกับปัจจัยของเรื่อง (Characteristical) เมื่อการทำโทษทำให้มี
ลักษณะการคล้ายกันกับความผิดได้แล้ว การทำโทษนั้นก็จะพอให้ระลึกรถึงความผิด
ผู้ถูกทำโทษจะจำไว้ไม่ลืม พันดเลย์ (Findlay) เรียกว่า Representative กล่าว
คือทำโทษที่ท่าแทนลักษณะของความผิด เช่น มาสายก็ให้ชดเชยโดยการ ให้อยู่กะ
เมื่อใครเขากลับบ้านกันหมดแล้ว (กักขัง) ไม่ทำการบ้านก็เพิ่มการบ้านให้ทำให้เสร็จ
ถ้าเป็นคนเกล้งเขา ก็รับความเขินเพื่อให้อู้อะไรอย่าง ว่าการเกล้งเขานั้นจะเห็
เหมือนกัน

๓. ให้เป็นเยี่ยงอย่างต่อไป (Exemplary) คนอื่น จะ ใ้เห็นและ ไม่กล้า
กระทำผิด

๔. ให้เป็นไปโดยมีชัย (Economical) กล่าวคืออย่าให้พว้าหรือเงินเป็น
ของธรรมดา ขึ้นตากันไปเสียหมด การทำโทษโดยลงลายเป็นของเสียมีความกักกัก

และคุณภาพ ไปเสีย และทำแค่เพียงเท่าที่จำเป็นพอให้ผู้กระทำผิดเข็ดหลาบและจำใส่ใจไว้

๕. ให้เป็นการแก้ความผิดได้ (Reformatory) ให้ได้ผลที่จะกลับใจให้ประพฤติดีต่อไป ส่งเสริมให้บำเพ็ญความดีและละเว้นความชั่วกัน.

๖. ให้เป็นการชดเชยความผิด (Compensatory) เมื่อคนใดทำอะไรเสีย ก็ต้องจักการแก้ไขให้ได้อย่างเดิม ไม่ใช่แต่ได้รับโทษไปเฉยๆ ถ้าเป็นคนไม่ก็ักต้องประพฤติให้ดีกว่า

๗. ถูกตามสาธารณคติ (Popular) ใครๆ ก็เห็นด้วย ไม่ส่งสารผู้กระทำผิดกลับพากันสมน้ำหน้า เกิดทั้งหลายเอาใจช่วยครู ไม่เอาใจไปช่วยนักเรียนผู้กระทำผิด เพราะเขาสันนิษฐานเป็นผู้ทำการเขาเปรียบและพาให้เขาทั้งหลายต้องเสียชื่อเสียงด้วย ถ้าลูกเรียนทั้งหลายไม่เห็นด้วยครูเอาใจไปช่วยผู้กระทำผิดแล้ว เกิดผู้กระทำผิดก็จะเป็นที่รักใคร่ของคนทั้งหลาย และคนทั้งหลายพากันเกลียดชังและคอยเอาแค้นกับครูต่อไป ทำให้การสอนและการปกครองดำเนินไม่สะดวก เพราะครูกับนักเรียนไม่ได้เกื้อหนุนร่วมกันเพื่อคุณงามความดี

ชนิดของการทำโทษ

๑. ทำโทษให้ได้อาบ เช่นลดตำแหน่งคือเคยเป็นหัวหน้าชั้น เคยช่วยเหลือในงานอย่างของชั้น แต่เพราะไ้ทำให้ครูขาดความไว้วางใจต่อไป จึงเอาออกเสียจากตำแหน่งหรือที่เคียน ให้ขึ้นหน้าชั้น ฯลฯ การทำโทษเช่นนี้ต้องระวังอย่าให้น้อยใจ ท้อใจหรือเสียกำลังใจ

๒. ทำโทษให้เจ็บกาย ใกล้เคียงการเข็นคั

๓. การกักขัง การกักขังให้อยู่นอกเวลาถึงที่ใดก็ตามมาแล้ว ต้องระวัง

อย่าให้เป็นการหักนิสัยไปในทางเลวทราม ก่อผลงานให้ทำให้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ และต้องควบคุมให้การทำงานให้เป็นประโยชน์จริง ๆ

๔. ตัดสิทธิบางอย่าง ที่สมควรจะได้รับ เช่น ไม่ให้หยุดพักในเวลาพักผ่อนสมควรจะไปวิ่งเล่นกับเขา

๕. กะงานพิเศษให้ทำ ไม่เป็นของกิจ ถ้าเป็นงานหนึ่งข้อ ทำให้คุณค่าของการเรียนลดต่ำลงมาเป็นเครื่องมือของการทำโทษไปเสีย

๖. การคัดคะแนน การกักคะแนนเพราะความประพฤติไม่ดี เป็นแง่เคาตรวจสำหรับครูอยู่แล้ว เพราะใครเลยจะวัดความกักกันได้ และไม่เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติดี เพราะคอยจับกว่าใครจะประพฤติเลวบ้างจะได้กักคะแนนเป็นการคอยจับผิดนักเรียนมากกว่าคอยส่งเสริมให้ประพฤติดี นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้ประพฤติดีเพื่อหวังคะแนนไปเสีย ไม่ใช่เพื่อคุณงามความดีของตน คะแนนเลยกลายเป็นสินบนสำหรับนักเรียน

๗. การทำโทษสถานเบา เช่น ถัดเขื่อนว่ากล่าว แสดงความไม่พอใจ หยุดพักชั่วคราวคล้าย ๆ กันว่านักเรียนกระทำความผิดหรือยังจะได้พักต่อไป จับสายพานอยู่ แสดงว่าครูก็รู้เหมือนกันแต่ยังไม่เอาโทษเท่านั้นเอง

๘. การปรับ เป็นของไม่ดี ทำให้เห็นว่าเงินค่าปรับของคนใด ไม่เป็นการส่งเสริมให้จ่ายโทษโทษวิญญูกระทำชั่วเสียใหม่ให้ดีกว่า การทำโทษกลายเป็นการซื้อขายไปเสีย

๙. การไล่ออกจากโรงเรียน เท่ากับว่าตัดสินประหารชีวิต ไม่ใช่ก็ และไม่ต้องการจะชุบเลี้ยงอีกต่อไป สำหรับโทษสถานหนักความเห็นกันลงหนักก็

๑๐. แสดงให้เห็นว่าครูไม่มีความสามารถที่จะอบรมเขาให้ดีกว่า ครูจะอบรมแต่เด็กที่ดึก ๆ เท่านั้นหรือ กุหาความสะกดมากเกินไป

๑๑. ผู้ที่เป็นภัยต่อหมู่คณะ ถ้าเอาไว้มองการจะถูกตามต่อไปได้ ทำให้นักเรียนอีก

เป็นจำนวนมากต้องเสียไปเพราะคน ๆ นั้นเกียวก เพราะฉะนั้นแทนที่จะให้อีกหลาย
คนเป็นจำนวนมากต้องเสียไป ผู้เสียสละคนนั้นเสียเพียงคนเดียวไม่ได้ เป็นการสละ
คน ๆ หนึ่งเพื่อความปลอบภัยของคนหมู่มาก

๑๐. การทำโทษฐานประจํา เช่นเขียนในที่ประชุม การทำโทษชนิกน
ถ้าไม่เป็นภาวะอันสุกสันแล้วอย่าทำเพราะเท่ากับฆ่าเด็กดวงใจโดยสิ้นเชิง เพื่อประ
โยชน์ให้คนอื่นเห็นเป็นเยี่ยงอย่างเป็นการขู่กำลัสน้ำใจของผู้ถูกทำโทษ โดยสิ้นเชิง
ทีเดียว

การทำโทษชนิดต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นจะต้องพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อนถึงได้
บรรยายมาแล้วแต่กัน อย่าเอาการทำโทษเป็นหลักยึดในการอบรมของท่านโดยใช่
เหตุ เพราะเป็นเรื่องที่ไม่ดีไม่งามเลยมีโทษมากกว่ามีคุณมากนัก และเป็นของที่ต้อง
ทํากันด้วยการศาคะระนั้นไม่มีอะไรที่จะเป็นหลักยึดให้แน่นอนตายตัวลงไปได้ จึง
ควรระมัดระวังขึ้นในการอบรมเด็ก และเอาการทำโทษไว้หลังสุดเมื่อได้พยายาม
โดยวิธีอันเหมาะสมแล้ว และได้พิจารณาดีแล้วว่า ไม่ใช่เพราะครุหย้อนในวิธีหรือ
ไม่รู้วิธีที่จะปฏิบัติดีกระโดดเข้ายึดเอาการทำโทษเป็นหลัก เราต้องทำงานเกี่ยวกับ
จิตใจของมนุษย์ เพราะฉะนั้นเราจึงต้องระวังให้มาก พยายามทำให้ลูกเขาเสียคน
ไปโดยเราไม่ได้เจตนาโดยเราไม่รู้ตัว แต่เป็นเพราะเราขาดสติ เราขาดความรู้
เท่าถึงการ ทางที่ดีควรปล่อยให้การทำโทษเป็นอำนาจสิทธิ์ขาดของครูเป็นเงาตะกุ่ม ๆ
อยู่หลังข้างหลังอย่างห่าง ๆ อย่านำเอามาใช้ระบึกว่า พอแต่ให้เด็กเห็นว่ามีการทำ
โทษ แต่ไม่ต้องถูกทำโทษก็พอ.

คำบรรยายวิชาชุดครูประถมและมัธยม
ของครูสภา

พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๔๙๐

ชุดวิชาครู

ภาคที่ ๑

หลักสูตรการศึกษา

ตอนที่ ๒

บทที่ ๖-๗

ภาค ๐.๔๕ บาท

ผู้เขียน

ม.ล.มานิจ หุมสาย

บทที่ ๖

การตรวจแก้การงาน

การบ้าน

เพื่อทบทวน ผักหัด คัดเลือกให้ซ้ำของของตน และหัดใช้สิ่งของตนเองได้เรียน
มาจากโรงเรียน

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยการบ้าน กล่าวว่า ไม่ควรทำให้ชีวิตของนักเรียนทางบ้าน
หลังรอกเวลาเรียนเคร่งครัด ควรจะให้มีความพักผ่อนบ้าง การบ้านทำให้ชีวิตทาง
บ้านต้องได้รับความกระทบกระเทือน

๑ การบ้านเป็นเครื่องก่อให้เกิดความเสียหายต่ออนามัย เกิดความทรมานทว่า
การบ้านต้องเจียดเวลานักเรียนที่พอจะปลีกตัวไปเล่น หรือหาความสดชื่นเป็นการ
กระทำให้อาหารไม่ออกรส ไม่อยากกินเพราะไม่ได้พักผ่อนร่างกาย

๒. เป็นการทักตมภาระให้นักเรียน

๓. ในชั้นครอบครัวของหาเข้ากินค่ำ ต้องอาศัยกำลังเด็ก ทำให้เด็กทำการบ้านไม่ได้เต็มที่ ไม่เป็นที่พอใจแก่ครู ครอบครัวบางครอบครัวไม่อยู่ในสภาพที่จะทำการบ้านได้สะดวก

๔. การตรวจตรา และการแก้การบ้าน ย่อมเสียเวลาแก่ครูมาก

๕. การทำการบ้านไม่ได้อยู่ในความควบคุม

ผู้เห็นด้วยการให้การบ้านกล่าวว่า

๑. โรงเรียนไม่ใช่แห่งเลี้ยงแต่จะให้นักเรียนรับวิชาไว้อย่างเกี่ยวเท่านั้น ต้องมุ่งให้นักเรียนทำด้วยตนเองได้ วิชาเป็นเครื่องนำไปสู่การกระทำของนักเรียน เวลาเท่าที่จะหาได้ในเวลาเรียนมีน้อย ไม่พอเพียงที่จะให้นักเรียนค้นคว้าแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่ ต้องเรียกเอาเวลาที่อยู่กับบ้านมาช่วยเหลือบ้าง

๒. เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเคยชินต่อการทำงาน ขยันหมั่นเพียรและรู้จักแบ่งเวลาของตนเองให้ถูกต้อง รู้จักค่าของเวลา มีมานะ

๓. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักฝึกซ้อมในหน้าที่ของตน

๔. เป็นการอบรมให้นักเรียนรู้จักทำงานด้วยตนเอง ฝึกตนเองเป็นคนมีความเชื่อมั่นในตนเองได้

๕. การบ้านเป็นเครื่องสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ผู้ปกครองมองเห็นว่าครูเอาใจใส่ในลูกหลานของตน ออกสัปดาห์งานมาให้ให้นักเรียนทำ ให้นักเรียนผูกพันถึงบ้าน

๖. ไม่ให้นักเรียนว่างมือไปประกอบการณ์ชอยได้ เพราะเกิดความรักฝักฝักชอยที่จะต้องทำการบ้านให้เสร็จและเรียบร้อย

การบ้านควรให้พอควร การให้การบ้านมากอาจจะเป็นผลร้ายมากกว่า เป็น

หาารเกินกำลังเด็ก หนักหัวสมองเด็ก

อย่างมากที่สุด

อาทิตย์แรกๆ ที่เด็กเพิ่งเข้าเรียนใหม่ ไม่ควรให้การบ้านเลย

ในระยะต่อไปจนถึงสัปดาห์ ๑ ของการเรียน ให้การบ้านซึ่งนักเรียนสามารถทำ

สำเร็จได้ ใน ๑๕ นาที

สัปดาห์ ๒	ของการเรียน	๓๐ นาที
,, ๓-๔	ของการเรียน	๑ ช.ม.
,, ๕-๖	ของการเรียน	๑ ๑/๒ ช.ม.
,, ๗-๘	ของการเรียน	๒ ช.ม.
,, ๙-๑๐	ของการเรียน	๒ ๑/๒ ช.ม.
,, ๑๑-๑๒	ของการเรียน	๓ ช.ม.

แต่ในโรงเรียนที่นักเรียนส่วนมากเป็นเด็กที่มีภูมิคุ้มกันทางบ้าน ต้องทำงานบ้าน ต้องกลับไปช่วยผู้ปกครองทำเลี้ยงชีพ เด็กที่ออกจากชนบทไม่เหมือนเด็กที่อยู่ในครอบครัวมั่งคั่งสมบูรณ์ จะล้าหลังกันทีเดียวไม่ได้ ควรผ่อนปรนให้เหมาะกับภาวะและวิธีการของการให้การบ้าน

๑. ควรสอบถามภาวะทางบ้านและทางผู้ปกครองเสมอ ว่าเท่าที่สมควรหรือยัง
๒. ครูใหญ่คอยควบคุมว่า การบ้านได้เฉลี่ยให้ทั่วๆ ไปทุกๆ วิชาพอสมควร ถ้าไม่ไปหนักอยู่ในกลุ่มวิชาใดวิชาหนึ่ง
๓. ก่อนให้การบ้านไปทำ จะต้องได้อธิบายบทเรียนนั้นที่โรงเรียนเป็นพอเพียงแล้ว เห็นว่านักเรียนสามารถที่จะแก้ปัญหานั้นด้วยตัวของตนเองที่อ่านต่อไปได้
๔. การกำหนดให้ต้องทำการบ้านในทุกๆ วิชาต้องให้น้อย และต้องได้ பயทวนของเดิมอยู่เสมอกับ

๕. เพื่อให้การบ้านน้อยลง วิชาใหม่ๆ ที่คล้ายกันและเกี่ยวพาดพิงถึงกัน ให้การบ้านอย่างเกี่ยวโยงประโยชน์ทั้งสองวิชาด้วยกัน

๖. ไม่ควรให้ทำการบ้านกลางวันที่โรงเรียนหรือตอนบ่าย กลางวันต้องการให้ออกไปหยกพัก กลับเข้ามามีหัวสมองไปโรงเรียนตอนบ่ายต่อไปได้อีก

๗. การหยกขอลิเกย์ให้ คือเป็นการหยกพักผ่อนจริงๆ ถ้าจะมีการบ้านให้ถือว่า เป็นไปโดยความสมัครใจของนักเรียนจริงๆ ไม่ใช่กระเกณฑ์หรือเกล้งให้นักเรียนจำต้องรับทำ ควรจะให้ถูกกับอารมณ์ของเขาเอง

๘. การให้การบ้านมากเกินไปนั้น ถือเป็นการส่งเสริมให้ขี้ขลาด สะเพว และเป็นการส่งเสริมให้ทวิวิถิโกงๆ เป็นการส่งเสริมให้เกลียดวิชา เบื่อหน่ายจึงเป็นการหักให้ชินต่อนิสัยอันไม่ดีไปเสีย ยิ่งเกิดการกระทำที่ขัดแย้งคำสั่งครู เป็นการให้รู้จักทำการละเมียดนิย ทำให้คำสั่งของครูเป็นหมิ่นอัน จึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจำกัดปริมาณของการบ้าน การบ้านจึงควรให้เป็นของที่เด็กจะสนุกสนาน การกระทำจึงจะทำให้เกิดความเต็มใจ และผลที่ได้ก็จะเต็มเม็ดเต็มหน่วย ดีกว่าที่จะต้องทำอย่างเสียไม่ได้ ทำเป็นเครื่องจักรไป การบ้านยลเกินหัวสมองเด็กก็ไม่ดี ทำให้เด็กไม่สนุกสนานได้

๙. การบ้านมีประโยชน์ทั้งนั้น ถ้าให้ได้อยู่ในวงแห่งความพอควร แต่การบ้านบางวิชามีคุณภาพต่างกัน เช่นเรียนเลขที่บ้านไม่ได้ผลเท่าที่โรงเรียน เพราะเด็กเห็นอยู่แล้ว แต่วิชาบางอย่างทำได้ดีกว่า เช่นเรื่องความ เพราะวิชาเกี่ยวข้องกับคนกว่า อ่านเรื่องๆ และชอบความสนุก ไม่เห็นหน้าใครจึงอ่านความนึกจึงระพาทนไปได้ตามอารมณ์ แต่ไม่ได้หมายความว่า ไม่ควรให้การบ้านเลย

๑๐. การบ้านไม่ควรจะให้หนักเป็นนิสัย จะทำให้นักเรียนท้อแท้ย่อๆ ว่าเป็นนิสัยเหมือนกัน

๑๑. ถ้าเด็กท้อจนมาก เรียนไม่ทัน หรือว่าทำไม่ถูกในโรงเรียน ไม่ใช่ว่าให้ไปคำทักขานมา ต้องนึกถึงขนาดมีมากกว่า การที่โรงเรียนทันหรือไม่ทันอยู่ที่โรงเรียน เราอาจจะค่อยทำค่อยไปก็ได้ ในโรงเรียนมากกว่าที่จะท้วงท้วงให้เกิดต้องทำเอง

๑๒. จะต้องคุยว่าภาวนาหลังงานอย่างอื่นที่หนัก ภายหลังอาหาร ไม่ควรเอามาใช้เป็นเวลาการบ้าน ควรพักก่อนเสียก่อน ควรชวนให้ ใจ ว่องไว กลางแจ้งและไคร้บรรยากาศอันสดชื่นเพียงพอ ควรแนะนำเหตุผลนักเรียนให้ทราบ และอย่างอื่นอีกที่จำเป็นเช่นว่าการท่องจำต้องให้เข้าใจความหมาย ควรแนะนำวิธีทำที่ระมัดระวังที่สุดเสมอไป เช่นเกี่ยวกับการเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด คำพูด ขานทาน ทักท้วงสอบสวนคุณผลปฏิบัติ เหตุผล

๑๓. ผู้ปกครองบางคนเห็นว่าควรให้การบ้านเท่านั้นยังไม่พอ ถึงกับหาครูมาสอนพิเศษ ให้เรียนพิเศษ อย่างนั้นแต่จะทำให้ทั้งสองไม่ได้หยุดพักผ่อน ไม่ไปวิ่งเล่น ก็นับมีแต่จะท้อและคนอื่นซึ่งเรียนทุกวัน การที่หาครูมาสอนพิเศษ ยังถึงการสอนของครูที่โรงเรียนไม่ก็ ซึ่งควรจะแก่ ใจสอนมากกว่าที่จะไปหาครูมาเพิ่มหรือมีคะแนนก็เป็นเพราะผู้ปกครองต้องการเร่งมากเกินไป

๑๔. ไม่ควรให้การบ้านสำหรับวันอาทิตย์ ควรจัดให้วันอาทิตย์เป็นวันหยุดจริงๆ เสียสัปดาห์หนึ่ง

๑๕. ไม่ใช่ให้การบ้านเพราะกลัวนักเรียนจะมิไปคิดในเรื่องไม่ก็ จึงให้เสียงานเสียตัวไปไหนไม่ได้ แต่การให้การบ้านทำให้เกิดมีความรับผิดชอบมากขึ้น

๑๖. การให้การบ้านเพื่อทำโทษควรงดเว้น การบ้านไม่ควรทำให้เกิดเห็นว่า เป็นของขมขื่น เป็นโทษผิด ควรให้เด็กได้เห็นว่า เป็นของดี และทำด้วยใจรักหน้าตาชื่นบานมากกว่า เพราะฉะนั้นการบ้านไม่ใช่สักแต่จะให้ๆ ไป ควรจะต้องใจเล็งอกเพินแล้วค่อยเสียก่อน การบ้านจึงควรให้ด้วยความสนใจของนักเรียน ไม่ยากเกินไป ไม่

ใช้สักแต่ว่าเกี่ยวกับที่ใดเรียนมาเมื่อกลางวันที่ใช้ได้ คงให้เขียนการก้าวหน้าบทที่
เรียนมาแล้วออกจนหนึ่งจึงจะตก และทำให้เข้าใจสิ่งที่เรียนมาแล้วดียิ่งขึ้น

๑๗. นักเรียนทุกคนไม่มีความสามารถเหมือนกัน จะให้การบ้านอย่างเดียวกัน
กันเสมอไปไม่ได้ สภาพของครอบครัวนักเรียนทางบ้านก็ไม่เหมือนกัน จะคือนำเอา
มาถกถกด้วย ให้พ่อคกกับชั้นที่ให้การบ้านนั้น หรือให้เหมาะกับคราวที่จะให้ ถ้าเกี่ยว
กับกำหนดเป็นรายบุคคล

๑๘. ถ้ามีครูพิเศษเข้าสอนมาก ควรจะให้ทำความเข้าใจกันเสียก่อนตามวัน
และการางสอน เพื่อมิให้การบ้านนั้นล้นเหลือ

๑๙. การบ้านควรตรวจให้ทันกาล อย่างรวดเร็ว ตรวจพร้อมกันหมด การบ้าน
ไม่ใช่ตรวจแต่ผลเท่านั้น ต้องตรวจวิธีทำ เพื่อสอบสวนแนวความคิดและทำความเข้าใจ
ใจ ความตั้งใจของนักเรียนด้วย การบ้านอาจจะทำมาช่วยๆ สักปรกไม่เป็นระเบียบหรือ
ไม่ทำกัน สิ่งไม่ถูกเวลา เป็นการสอนนิสัยอันไม่เกิดขึ้น ทั้งก่อนที่เรียนวิชานั้น
ต่อไป ถ้าครูหาเร็วๆ ไปได้ โดยไม่ให้เสียเวลามาก เช่นเรื่องความควรเขาไปถูก
บ้าน แต่ต้องไม่เอาไปแฉ่ไว้จนนักเรียนลืมจนถึงเรื่องนั้น หรือรอนเกิดหมดอยากและ
ไม่สนใจในเรื่องนั้นต่อไป หักให้เป็นระเบียบ ถึงเวลาส่งการบ้านต้องส่งโดยไม่ต้อง
เตือน กระเวลาให้ เวลาส่งการบ้าน ตรวจดูการบ้านเวลานั้นๆ ใครไม่ทำรายงาน
ตัวเองพร้อม ทั้งเหตุผลจากการบ้านเป็นอย่างไร ข้อใดที่นักเรียนผิดกันมาก ๆ จดมา
อธิบายหน้าชั้น และการแก้การบ้านก็ไม่ควรแก้ให้เสียทุกอย่าง การใช้เครื่องหมาย
ต่างๆ ที่ใดตกลงกัน เพื่อให้ให้นักเรียนได้คิดและสังเกตเองบ้าง เช่นสะกดตัวไม่ถูก
ครูขีดเส้นใต้ เขียนตกใช้เครื่องหมาย ^

๒๐. ครูควรมีสัมภาษณ์กรรมการบ้าน วันไหนให้การบ้าน อะไรบ้างในวิชาไหน
ตั้งแต่เมื่อไรเวลา หรือมีการวางข้อราชการ ซึ่งเป็นทำนองข้อตกลงระหว่างชั้นกับชั้นเรียน

เพื่อกันมิให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดล้มเสียได้ หรือจะให้นักเรียนมีสมมุติเล่มหนึ่ง สำหรับ
แสดงรายการของการบ้านก็ได้ แสดงรายการวัน วิชา และวันที่จะต้องส่ง รายการ
ต้องเขียนลงด้วยหมึกให้เป็นหลักฐาน อ่านได้เรียบร้อยไม่ย่อเยื้อง ครูจะต้องบอกให้
นักเรียนกรอรายการนั้นลงเสมอ เมื่อเป็นเช่นนั้นครูอาจจะเรียกสมุดแสดงรายการ
บ้านมากได้เสมอว่า อาทิตยนั้นนักเรียนมีการบ้านแค่ไหนในวิชาใดบ้าง เพียงพอแล้ว
หรือยัง หรือมากเกินไปเสียแล้ว

๒๑. บางแห่งก็ห้องเป็นพิเศษในโรงเรียนสำหรับทำการบ้าน เพราะอยู่บ้าน
นักเรียนอาจได้รับความรบกวนต่างๆ อีกทั้ง ที่นั่งไม่ดี โต๊ะเขียนไม่มี แสงสว่าง
ไม่พอ

เมื่อครูได้พิจารณาตามข้อต่างๆ ข้างบนเห็นเป็นการสมควรที่จะให้ทำการบ้าน และ
การบ้านเช่นที่ได้นั้นก็เหมาะสมและสมควรแล้ว ก็จะต้องได้ควบคุมความก้าวหน้าทาง
นักเรียนได้ทำกันทุกคนด้วยความละเอียดละออเพียงพอ ไม่มีข้อแก้ตัวได้ นอกจาก
ป่วยหรือเหตุอันพ้นวิสัยซึ่งพอจะรับไว้ได้

ในประเทศอังกฤษ ยิ่งนักเรียนใดจะต้องสอบไล่ประโยชน์มัธยมศึกษา (School
Certificate) ก็ยังต้องทำการบ้านมากขึ้นทุกที การบ้านเป็นวิธีการอันหนึ่งที่จะช่วยใน
การวิ้งนักเรียนให้เรียนเพื่อสอบไล่มากกว่าจะเรียนเพื่อตนเอง จนชาวต่างประเทศถึงว่า
หัวสมองต้องการพักผ่อนบ้างและร่างกายต้องการสุขภาพ เมื่อ ๑๐ ปีมาแล้ว (๑๙๓๗)
รัฐบาลอังกฤษ (Board of Education) ได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนภาวะของ
การบ้านในประเทศอังกฤษ คณะกรรมการสอบสวนภาวะการบ้านของอังกฤษเห็นว่า
การบ้านที่โรงเรียนออกจะมีมากขึ้นทุกที และรายงานแนะนำว่า เด็กชั้นประถมและเด็ก
อายุต่ำกว่า ๑๒ ปีไม่ควรให้ทำการบ้านทำเลย สำหรับนักเรียนอายุ ๑๒—๑๔ วันละ ๑
ชั่วโมง ๑๔—๑๖ วันละ ๑ ชั่วโมงครึ่ง และการบ้านไม่ควรให้มากกว่าสี่ห้าข้อ

วัน หรือเพียง ๔ วันเท่านั้นพอ วันพุธให้เป็นวันพักผ่อนครึ่งสัปดาห์

การตรวจแก้การงาน

การตรวจการงานของนักเรียน

ถ้าไม่ตรวจตรวจกัน ในไม่ช้าก็เกิดอะไรๆ และทำงานอย่างซุ่มๆ หรือ
เลยไม่ทำมาเลย เพราะนึกว่าครูจะไม่ตรวจ

การตรวจถ้าทำเสียอย่างละเอียดเสียเวลามาก แต่นักเรียนมองคุณภาพพอ
พันๆไป ก็ไม่คุ้มกับความเหนื่อยของครู เพราะฉะนั้นการตรวจที่เมื่อก่อนการงาน
ของนักเรียนมากเกินไปแก่ ให้เสียทุกแห่งทุกตัวทุกบรรทัด นั้น เป็นการ เสีย เวลาเปล่า
ประโยชน์ที่ได้อาจไม่คุ้มกับเวลาเสียไปและเหนื่อยมาก ทำให้การงานยุ่งยากมากและ
ครูก็ต้องคอยนั่งหลังขดหลังแข็ง สละเวลาการงานตลอดเวลาจนตามีความเสียสุขภาพ
เท่าที่คิดว่าเพราะเกิดยังทำงานผิดเท่าไร ครูก็ต้องดูทำโทษ แทนที่โทษนั้นควรจะ
จะอยู่กับนักเรียนผู้กระทำความผิดทางหาก

เช่นครูมาก ก็ไม่คุ้มประโยชน์ไม่ทำโทษก็เกิดขึ้น กลับจะทำให้เกิดยุ่งๆ
อะไรของงานไม่รู้ว่าจะไรเป็นอะไรก็กระเบียดในใจไม่ได้ แล้วก็จะรู้สึกท้อใจเสียแต่
ต้นมือ ครูต้องหาทางแก้เกิดทีละเล็กละน้อยเป็นขั้นๆไป ไม่ใช่ระดมแก้ไขทุกสิ่งทุก
อย่างพร้อมกันไปหมด เตรียมแก้แก้เช่นเดียวกับเตรียมบทเรียนจากง่ายไปหายาก
จนกระทั่งลงสู่ท้าย เกิดได้รู้จักข้อซึ่งไรที่เป็นเหตุให้คนทำการงานผิดพลาดทีละข้อ
จนรู้จักหมดทุกข้อเองทีหลัง การเตรียมแก้เกิดจึงควรจัดให้ มีระเบียบ เป็นหมวดหมู่
เป็นอย่างๆตามลำดับขั้นเป็นต้นๆไป ครูว่านักเรียนผิดอะไรมากที่สุด อะไรเป็น
เรื่องสำคัญที่สุดที่ควรแก้ก่อน สิ่งอื่นๆที่รองไว้ก่อน ยังไม่ต้องแก้ ยังไม่ต้อง
พูดถึง แก้ข้อสำคัญข้อแรกจนเสียก่อน หากตัวอย่างแบบฝึกหัดในเรื่องนั้นมาให้ทำ
แก้ตัว สิ่งอื่นๆจึงจะผิดออกก็อย่าเพ้อคำนึงถึง แล้วแล้วจึงคำนึงข้ออื่น หยบยก

ขึ้นมาแลกกันทีละข้อเป็นหล่นๆไป โดยวิธีเดียวกัน

ข้อที่ฝึกอย่างง่าย อาหารให้นักเรียนแก้ ในชั้นต้นที่ทันคว้น สิ่งทีฝึกหัดยาก
ขึ้นมาทำหรือเขียนให้คณนกระทานคำ

บางทีในระหว่างที่นักเรียนทำงานอยู่นั้น ครูก็ต้องออกไปดูและแก้งานของเด็ก
ด้วยตลอดไป เกินๆก็ไปรอบชั้น หรือร้องเรียกเด็กมากลุ่มละคน

การเขียนตามคำบอก แทนที่จะให้นักเรียนมาเขียนฝึกๆ แล้วค่อยแก้คำผิด
เขา ควรให้เตรียมมาให้ กล้งหน้า เตรียมให้มากและละเอียดจริงๆพอที่จะเขียนได้
ถูกต้องหมด เมื่อนักเรียนทำได้ดีแล้ว ต่อจากนั้นให้เขียนสิ่งที่ยังไม่เคยเห็น และ
ตรวจว่านักเรียนฝึกกันในเรื่องชนิดใดมาก จะได้หาทางแก้ไขข้อข้องใจของนักเรียน
ในแง่ั้นในกาลต่อไป

วิธีเขียนตามคำบอกอันแรกอาหารให้นักเรียนแก้กันเองได้ ก็พอสมควร แต่
นักเรียนก็เขียนคำใดผิด อุปาทานมีจะช่วยให้ ไม่เห็นเห็นคำผิดก่อนในสมุดของเพื่อน
นักเรียน

สำหรับวิธีให้เขียนตามคำบอกก็เอามาจากนักเรียนยังไม่เคยเห็น เป็นของยาก
เกินไปสำหรับนักเรียนที่จะให้แก้กันเอง หรือแก้กันที่ครูสะกดตัวให้ฟังอย่างเร็ว ๆ
ทางที่ครูควรระวังเสียเอง

การตรวจเรียงความ เป็นการตรวจยากกว่าตรวจวิชาอื่น ๆ เพราะนักเรียน
ต่างก็มีข้อผิดพลาดกันคนละสิ่งคนละอย่าง ทางที่ดีควรหาทางให้นักเรียนได้แก้ตัวของ
ตัวเอง โดยครูเขียนแต่เป็นเครื่องหมายต่าง ๆ ซึ่งบอกให้ รู้ว่านักเรียนผิดอะไรในแง่
ไหน แล้วให้นักเรียนหาทางแก้ไขให้ถูก เช่น ส = สะกดตัว ว = ไวยากรณ์

ครูควรตรวจว่า นักเรียนอ่านในแง่ใดบ้าง ในการเขียนแบบฝึกหัด แล้วคอยบันทึก

ไว้ทำเป็นแนวสำหรับที่จะแก้และหาทางสอนกันตลอดเทอมนั้น ข้อหนึ่งที่ผศ.ควรยกมา
แก้เป็นเรื่องๆไปและให้ทำแบบฝึกหัดในเรื่องนั้น และหักให้นักเรียนแก้เอง เสร็จแล้ว
ให้นักเรียนลอกฉบับที่ถูกต้อง (Fair copy) ลงในสมุดพิเศษให้เรียบร้อยเสมอ

ครูบางคนใช้วิธีตรวจคัดลอกโดยเร็วอย่างผาดๆ ว่ามีอะไรที่สำคัญๆบ้างที่
ควรระหาทางแก้ แล้วให้นักเรียนทำใหม่โดยใช้ความพิถีพิถันระทำให้ดีกว่านั้น
คนที่เขียนเก่งที่สุดในเรื่องนั้นให้มาอ่านให้ ชื่นฟัง

การใช้กระดานคำช่วยในการแก้ข้อผิด ถ้าไว้ในสมุดของนักเรียนว่านักเรียน
ผิดในลักษณะใด เสร็จแล้วครูรวบรวมข้อผิดเหล่านั้นมาอธิบายหน้าชั้นให้ทุกคนได้
เห็นและเพาะสิ่งที่ผิดกันมากๆ แล้วให้นักเรียนพลิกสมุดของตนตรวจว่าเหตุไรตนจึง
ผิด แล้วทำการแก้ไข

แก้ให้ทันทั่วทั้งที่ ถ้ารอไว้ วิชานักเรียนจะลืมเรื่องราวและกรณี ททำให้นัก
รู้สึกเห็นและทำผิดไปทั้งนั้น เพราะนักเรียนเปลี่ยนไปก็ถึงเรื่องอื่นเสียแล้ว

การไม่แก้ ไม่ควรถาม หรือแสดงว่าครูไม่ดู ทำให้นักเรียนคิดว่าครูจะไม่ดู
หรือคนที่หวังก็เห็นครูไม่ตรวจก็ถือข้อใด อย่างน้อยถึงจะไม่เวลาก็คควรจะได้แก้โดย
เร็วๆ ให้รู้บ้างว่าอะไรเป็นอะไร และให้นักเรียนเห็นว่าครูได้เห็นเสมอ และเอาไป
ใส่ในคว้นนักเรียนเสมอ บางทีถ้ามีงานค้างค่างมาก อาจจะตรวจในชั้น หานะให้
นักเรียนตรวจสอกันเองในชั้นบ้างก็ได้ แต่ควรจะได้ตรวจด้วยตนเอง แม้แต่เพียง
พลิกๆ ดู ภายหลังเพื่อจะไ้ดีกว่านักเรียนทำหน้าทพอสมควร และนักเรียนก็เห็นว่าตัว
จะต้องทำให้เต็มความสามารถเพราะครูจะเอาไปออกครึ่งหนึ่ง

พิจารณาว่าเหตุไรนักเรียนจึงผิดในเรื่องนั้น เพราะนักเรียนมีไปนักถึงเรื่อง
อะไรนี่ด้นกับอะไร ไม่ทันมองเห็นแง่อะไรหรืออะไรพาให้เซว เมื่อทราบแก่ความผิด
ของแก้แล้วก็หาเรื่องแก้ ไ้เหมาะก็แก้ยิ่งขึ้น และระไ้ประโยชน์จริงๆ ด้วยถ้า

แห่งลูกใจของนักเรียนเข้าจริง ๆ แล้ว ที่หลังนักเรียนจะไม่ทำผิดในชั้นนี้อีก

การให้นักเรียนเปลี่ยนกันตรวจ มีข้อแม้ว่า สิ่งที่เขาทำผิดเขาไม่สนใจ และสิ่งที่คนอื่นผิดจะไม่แก้ข้อข้องใจของเขาเองได้ เพราะเขามีข้อลำบากใจผิดกับคนอื่น และการตรวจการงานของคนอื่นนั้นไม่สามารถหาทางแก้ข้อข้องใจของเขาเองได้ ทางที่ถูก แรกกันกับชั้นทั้งหมด โต้กันก็ชมกันให้เห็นลู่ทาง หรือพิจารณาการงานของตนเอง แล้วหาทางแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น หรือครูอธิบายเสียก่อนแล้วให้เขาพิจารณาการงานของเขาอีกทีหนึ่งว่าจะเข้าแนวกับครูอธิบายหรือไม่ เป็นการแก้ตัวเองให้ดียิ่งขึ้น

ครูให้นักเรียนตรวจเองเสมอ ไม่ก็เลย ครูจะไม่มีโอกาสทราบได้ว่านักเรียนอ่อนในที่ไหน บกพร่องกันอย่างไร หรือมีข้อข้องใจอะไร จะให้หาทางแก้ไขถูกทาง

ให้นักเรียนติชมของเขาเอง เป็นการส่งเสริมความเข้าใจของเขาเองให้ดียิ่งขึ้น รู้เองว่าอะไรก็อะไรไม่ดี เพราะความรู้สึกแหลมคมจนคิดว่าทำไมคนอื่นบอกว่าสิ่งนั้นก็สิ่งนั้นไม่ดี เช่นเองงานที่ขี้ว่าก็จริง ๆ ก็ขยันทให้เขาเห็นจริง ๆ ว่าที่จริงเรียกว่าคนนั้นทำอะไรอย่างไร

สิ่งที่ผิด นักเรียนต้องแก้ไขถูกเสมอไป อย่างที่ไว้นานจนลืมเรื่องราวแล้วจึงค่อยแก้ หรือไม่ก็ต้องแก้กันเสียเลยทีเดียว

ความละเอียดละออเป็นการฝึกหัดคนนิสัยเด็ก กวดขันระเบียบในการทำงาน ความสะอาด ความปรารถนาดีไปทั่วในทวี การตรวจอย่างนี้แต่เพียงว่าคำตอบถูก ต้องตรวจดูวิธีและถึงให้ดูว่าทำไมนักเรียนนักศึกษาข้อข้างไว้จึงได้ผลอย่างนั้น จะถูกต้องกับหลักและได้ประโยชน์ ในการใช้ความนึกคิดของตนเต็มที่หรือไม่ นักเรียนเข้าใจจริงหรือไม่ ดูความตั้งใจของนักเรียนว่ามีสักแค่ไหน และควรจะดีใจในข้อไหนหรือไม่ หรือควรจะเอาใจหรือส่งเสริมไปในทางไหนจึงจะเข้าแนวของเขาอันแท้จริง

การให้คะแนน การให้คะแนนการงานสิ่งทุกอย่างทุกอย่างไม่ดี นักเรียนเห็นว่า

จนได้คะแนนเท่าไรแล้วก็ขัดสมาธิ ไม่ค่อยไปอีกว่าตนมีอะไรที่ตรงไหน การให้คะแนนกลายเป็นสนทนาไป ทางทิศตะวันตกก็ใหญ่เป็นทิวเขายาวระกักราวภูเขาให้เขาอยากทำคิเซนนอก

การให้คะแนนตามลำดับเลขที่ ย่างช้าเป็น เพื่อให้รู้ว่าใครอยู่ในระดับไหน แต่เราจะให้คะแนนอย่างไรจึงจะนับว่าให้คะแนนได้แน่นอนที่สุด? เช่น คะแนนมากที่สุดเท่าที่จะให้ ได้ แล้วค่อยหักคะแนนสำหรับสิ่งที่ไม่ดีออก

หรือแบ่งคำถามออกเป็นส่วนใหญ่เล็กน้อย แล้วให้ส่วนและเท่านั้น ๆ คะแนน ถูกเท่านั้นอย่าง ด้ให้เท่านั้นคะแนนตามจำนวนที่ทำได้

หรือให้คะแนนโดยความรู้สึกทั่วไปว่าเห็นเป็นอย่างไร

หรือโดยคำนึงถึงสามอย่างข้างบนรวมกันไป

การให้คะแนนจะให้เป็นการวัดที่แน่นอนไม่ได้ ถ้าคนเรียนมีเพียง ๓๐ คน ในบางวิชาถ้าหาระดับเลขที่ได้เช่นในวิชาคำนวณ แล้วชาววรรณคดี หรือเรียงความ ระดับลำดับที่ ๑-๓๐ ก็ย่อมเห็นการไล่หลกตัวของตัวเอง เพราะทำไม่ได้ ยิ่งถ้ามีคนเรียนถึง ๑๐๐ คนแล้ว เราจะมีวิธีอย่างไรว่าคนที่ ๕ ๖ ต่างกับคนที่ ๕๗ อย่างไร หรือถ้าวิชาเรียงความมีคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน คนที่ได้ ๕๖ คะแนนกับคนที่ ได้ ๕๗ คะแนนต่างกันอย่างไร? ถ้าเราให้ละเอียดถึงกับต่างกันคะแนนเดียวได้ ก็เท่ากับหลอกตัวของเราเอง ความจริงในเรื่องเช่นนี้เราอาจจะกันนักเรียนออกได้เป็น ๔ หรือ ๕ พวก พวกหนึ่งก็พอได้เลยเปรียบเทียบกับได้ พวกสองก็ไล่เลยกันจนรองลงไป ฯลฯ

ถ้าจำเป็นที่จะต้องให้คะแนนเต็มมากแล้ว ควรจะต้องแบ่งคะแนนออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ เพื่อให้พิจารณาได้สะดวกเข้า เช่นให้สำหรับความคึก เนื้อเรื่อง ภาษา คำนวนโวหาร ไวยากรณ์ การสะกดตัว ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ฯลฯ เป็นต้นอย่างละเท่านั้น ๆ คะแนน

บทที่ ๗

การสอบไล่ ประกาศนียบัตร

การสอบไล่

การสอบไล่ เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่การศึกษาที่จะควบคุมการเรียน ให้รู้
แจ้งว่าพวกครูที่ทำงานจริงหรือไม่ ถ้าไม่มีการสอบไล่ ครูที่ไม่รักก็กระไม่ทำงาน
และเก็บเวลาไปประกอบกิจการส่วนตัวเสีย สิ่งใดที่ไม่ต้องสอบไล่กัน ครูก็จะไม่สอน
และนักเรียนก็จะไม่เรียน การสอบไล่จึงกลายเป็นเครื่องมือของการศึกษา กลายเป็น
ตัวเพิ่มขนาดไปคอยบังคับใจให้คนต้องเรียนหนังสือ ต้องให้กระทำการสอน ให้
ยังเกิดการยักยอกกันขึ้น ไม่ใช่เรียนเพื่ออนาคต เพื่อคณิศรและเพื่อประโยชน์ สิ่ง
ใดที่นักเรียนชอบ แต่ไม่อยู่ในหลักสูตรของการสอบไล่ก็เลยทำใจต้องละทิ้ง เพราะ
เวลาไม่ให้ ต้องไปเร่งวิชาที่จะต้องถูกลดสอบ การสอบไล่กลายเป็นพระเจ้าไป ทำให้
พวกหัวตัวร้อน กลัวสอบไล่ทุก ยังเกิดเล่นประสาธน์เสีย ทำงานปลุกปล้ำกันจน
ขวัญหาย ยังเกิดการถึงข้อสอบ สิ่งใดสำคัญก็รีบท่องจำเพราะคาดว่าจะออก
สอบแน่ เป็นการเรียนเพื่อสอบไล่ ไม่ใช่เรียนเพื่อยังผลอันดีงามให้ยังเกิดกับตน
เป็นการส่งเสริมไปในทางเรียนอย่างนกแก้วไปเสีย เรียนวิชาโดยปริมาณ ไม่ใช่
เอาผลอันดีจากการอบรม ในทางใจ ในทางอุปนิสัยใจคอ ในทางการกระทำ
ในทางศีลธรรม ความนึกคิด สิ่งเหล่านี้เราจะวัดด้วยการสอบไล่ไม่ได้ แต่ถึงกระนั้น
เราก็เลิกการสอบไล่เสียไม่ได้ เพราะรู้ได้อย่างไรว่าเด็กทำงาน ครทำงาน สมควร
กับเวลาที่เสียไป เราจะกักกันคนโกงออกได้อย่างไร ถ้าคนโกงนั้นเข้ามาบอกเรา
เขามีความรู้เท่าเทียมกับการสอบ M.A. กัน และควรจะได้เงินเดือน ๒๐๐ บาท
เหมือนกัน? ผู้ปกครองต้องการทราบผลของการเรียน โดยเอาการสอบไล่เป็น

ปริมาณ การต้องการทราบผลว่านักเรียนรู้พอที่จะเลื่อนชั้นขึ้นไปได้หรือยัง การสอบไล่เป็นการควบคุมให้เราต้องทำงานตามหน้าที่ให้เราต้องขะมักเขม้น ให้อยู่เกิดสายกลางโดยมีเครื่องวัดกันอย่างมีความถี่ถ้วน ให้อยู่เกิดความยุติธรรม เพื่อนครูด้วยกันก็ต้องการทราบผล เพื่อจะได้ช่วยสวณกันต่อไป สำหรับนักศึกษาอื่น ๆ ก็ต้องการทราบผลว่านักเรียนคนนั้นมีความรู้พอหรือยังที่จะให้เรียนในชั้นต่อไปได้ การสอบไล่จึงทำให้เป็นของทั่วถึงแก่ผู้ใด ๆ ก็ตามก็ยังเลิกไม่ได้ เพราะเป็นมาตรฐานแห่งความยุติธรรม.

ประโยชน์ของการสอบไล่

๑. ทำให้ผู้ปกครองทราบผล
๒. ครูผู้สอนทราบผลจากการสอนของตน
๓. เพื่อนครูด้วยกันทราบผล
๔. นักเรียนฝึกหัดต่อสู้กับความลำบาก ซึ่งเป็นปัญหาแห่งชีวิต ที่จะต้อง

เผชิญในกาลต่อไปด้วย

๕. ทำให้ผู้ทำงานทุกฝ่าย มองเห็นทุกประสงค์ขึ้น ว่าตนทำงานเพื่ออะไร ถิ่นแน่ จะได้มุ่งก้าวหน้า และบังเกิดการกระตือรือร้น มีความทะเยอทะยาน มีภูมิต้านทาน ไม่รวนเรได้

ข้อเสียของการสอบไล่

๑. การสอบไล่เป็นการวัดความสามารถของคนได้จริง เพราะการสอบไล่ไม่ได้วัดจิตใจ ความประพฤติ หรือการกระทำที่ล่วงแล้วมาทั้งปวง (นักเรียนอาจจะโกงหรือไม่เอาใจใส่ไม่รักก็มาตลอด) ใจของผู้สอบอาจจะหนักอย่างหนึ่ง และบ่อยครั้งกรรมการเขาพอสอบได้ เป็นการส่งเสริมคนให้หันไปหัวหลังหลอก

๒. ผู้ทำงานก็มาตลอดปี แต่ยังไม่เคยได้เตรียมชั้นนั้นๆ มา แต่ข้อ
อื่นที่หมกคักหาสอยตก

๓. ผู้ไม่รู้อะไรเลย แต่เก่งมาเป็นตอนๆ ถูก เหวะหัดก็สอยได้ก็ทั้งๆ
ที่ตนไม่มีความรู้

๔. เด็กที่ขยันเลย ปอดลอย ประหม่า ถึงเวลาสอยได้พูดไม่ได้ทั้งใจนึก

๕. ครูอาจจะแนะนำนักเรียน แล้วออกตรงตามทนาย นักเรียนก็สอยได้หมด

๖. เด็กบางคนพูดไม่เก่ง แต่ความเข้าใจของตน และเวลาทำจริงก็ทำ
ได้ดีกว่า

๗. ร่างกายในเวลาสอยได้อาจไม่สมบูรณ์ หรืออ่อนแอ หรือได้รับความ
กระทบกระเทือนอย่างอื่นมาก่อนสอยได้ จึงทำไม่ได้ก็เท่าที่จริง

๘. ครูผู้สอนคนหนึ่ง ผู้บอกข้อสอยนั้นก็ไปอีกอย่างหนึ่ง

๙. ทำให้ครูสอนเพื่อให้นักเรียนสอยได้ได้ ไม่ใช่เพื่อให้นักเรียนฉลาด

๑๐. ทำให้นักเรียนเตรียมตัวเพื่อสอยได้ ไม่ใช่เพื่อชีวิตข้างหน้า

๑๑. เวลาจนตัวสอยได้ ต้องเตรียมการเพื่อสอยได้ ทำให้การเรียนได้
ได้รับความกระทบกระเทือนด้วย

๑๒. ยิ่งความคึกคักให้ครูและนักเรียน ทำให้นักเรียนไม่หลับ ทำงานมากเป็น
การเสียหายนั่นเอง

๑๓. ก่อให้เกิดการชิงดีชิงเด่น ก่อให้เกิดความทะเลาะวิวาท

๑๔. ทำให้การเรียนของนักเรียนไปตามความพอใจไม่ได้เสมอไป เพราะสิ่งที่
สนใจสอยไม่ตรงตามหลักสูตรเสมอไป

๑๕. ความรู้ไม่แน่น พอสอยได้เสร็จแล้วก็ลืมหมดได้ เราไม่ต้องการตัววิชา
เราต้องการผลที่ได้จากการอบรมด้วยวิชาต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการออกข้อสอบ

๑. ให้คำนึงถึงเวลา นักเรียนโดยทั่วไปในชั้นสามารถที่จะตอบข้อสอบภายในเวลาที่กำหนดได้พอดี คือ

ไม่มีเวลาเหลือมากมาย หรือเวลาซึ่งขาดอีกมากมาย ไม่สามารถที่จะตอบให้หมดได้ และต้องรีบเร่งจนทำชุ่ยๆ ไป โดยไม่ได้ใช้ความคิดเลย เป็นการส่งเสริมให้เตรียมใจอย่างหนักแน่นมาเปล่าๆ

๒. แบ่งจำนวนข้อให้เหมาะสมกับเวลา ข้อหนึ่งๆ ให้นานนักพอควรกัน ไม่หนักมากกว่ากัน เช่น ข้อ ๑. ตอบคำเดียวสองคำก็จบ ข้อ ๒. ต้องตอบเสียถึง ๒ หน้ากระดาษ

๓. เฉลยคำถามให้กระจายทั่วๆ ไป ให้ครอบคลุมทั่วทั้งหลักสูตร

๔. คำถามต้องกะให้ยากง่ายพอปานกลาง กล่าวคือไม่ใช่หนักไปจนเด็กที่ฉลาดที่สุดในชั้นเท่านั้นจะตอบได้ หรือเบาเกินไปจนแม้แต่เด็กที่โง่ที่สุดในชั้นก็ตอบได้

๕. ให้คำนึงถึงคะแนนที่จะให้ คือให้สมประกอบกับคะแนนรวมทั้งหมด และคะแนนเฉลยรายข้อ ถ้าข้อใดจะให้คะแนนมาก ต้องให้ความยากของข้อนั้นมากขึ้นตามลำดับ เช่นเป็นข้อที่เกี่ยวกับต้องใช้ความคิดให้เหตุผล ไม่สามารถที่จะนำเอาผลสำเร็จตรงๆ จากตัวความมาใช้ในการตอบได้ ต้องนำเอามาตีแผ่แปลงให้เหมาะสมกับภาคีบท ข้อใดที่เกี่ยวกับความจำล้วนๆ ต้องกะให้คะแนนน้อยกว่าข้อที่ต้องใช้ความคิด และตอบได้ยากกว่า

๖. คำถามที่ไม่ส่งเสริมความเข้าใจในสิ่งเลยไม่ควรนำมาใช้ ถ้าคำถามข้อที่ใช้ความจำต้องให้เป็นทางที่เห็นด้วยว่า เข้าใจและมีเหตุผลประกอบ

๗. ก. ชั้นประถม ควรถามให้หนักไปในทางความจำ การเขียนแบบแสดง
ผู้ไม่ลายมือและทำได้ กอปรทั้งความเข้าใจ

ข. ชั้นมัธยมต้น ควรถามให้กำกวมกัน ระหว่างความจำและความคิด
แต่เรื่องของการจำต้องให้มีเหตุผล และแสดงว่าเข้าใจจริงสามารถอธิบายได้

ค. ชั้นมัธยมปลาย ให้ถามหนักไปในทางใช้ความคิดหาเหตุผลและ
เข้าใจ การถามตรงตามตำราไม่ควรเลย อย่างน้อยควรเขามาซักถาม หรือสลับ
กันเสียบ้าง ก่อนที่จะนำเขาออกมาถาม และการให้คะแนนควรเฟื่องถึงถึงความ
สามารถ ความเข้าใจและเหตุผลที่ประกอบ มากกว่าที่จะให้เฉพาะความจำอย่าง
หนักแฉะล้วนๆ

๘. ควรจะเขาเรื่องสำคัญๆ หรือหลักใหญ่ๆ ที่จำเป็นจะต้องรู้มาให้ตอบ
มากกว่าจะไปเที่ยวเก็บฝอยเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งเป็น “แขนงของวิชา” มาถามคล้าย
คอยจับผิดนักเรียน มากกว่าที่จะให้นักเรียนสอเล่ได้ คำถามต้องการจะส่งเสริม
ให้ผู้มีความรู้สอได้ มากกว่าจะเป็นคำถามที่คอยโค่นและสังหารนักเรียน ไม่มี
หลุมอะไรที่จะแกล้งให้นักเรียนตกหลุมกันง่าย ๆ คล้ายกับว่าผู้ถามแกล้งจะเอาแค้นกับ
นักเรียน

๙. คำถามต้องให้ทรงไปทรงมา ไม่มีแง่ที่จะเข้าใจผิดได้ คือแน่ชัด
ทำให้มองเห็นว่าผู้ถามประสงค์อะไร และมีจุดประสงค์อย่างไร

๑๐. คำถามต้องไม่มีทางที่จะนำไปตอบเป็นสองง่ามได้ คืออาจจะเข้าใจไป
อย่างนี้ก็ได้ อย่างนั้นก็ได้

๑๑. คำถามอย่าให้เป็นการตอบ “เพียงใช่หรือไม่ใช่” เท่านั้น ซึ่งจะเป็น
การส่งเสริมให้ตอบเดา แม้แต่คนเขาสวดก็อาจจะมีโอกาสได้คะแนนได้เหมือนกัน

๑๒. คำถามที่เป็นเรื่องจะต้องไม่ให้เด็กเรียนที่ท่องคัมภีร์หน้า มา แล้วตอบ ได้ เช่น นักเรียนอาจจะได้คำตอบสำคัญไว้เป็นตอน ๆ แล้วท่องเตรียมมาไม่ควรถาม.

๑๓. ภาษาของคำถาม ต้องให้เหมาะกับชั้นที่ถาม เด็กเล็ก ๆ จะถามยาก ๆ แม้แต่จะเข้าใจคำถาม ก็ไม่เข้าใจเสียแล้ว จะให้ตอบอย่างไรได้.

๑๔. คำถามต้องให้เป็นการวัดและสอบเขาวิน ความกึกความเห็นเหตุผล ความเฉลียวฉลาด ความเข้าใจ เล่ห์เหลี่ยมในเชิงพลิกแพลงไปได้ในตัว พร้อมทั้งเป็นการวัดปริมาณความรู้ตามหลักสูตร ถ้าเช่นนั้นแล้ว การสอบไล่ ก็จะไม่เป็นการวัดไปในปริมาณของการยักยอกนาน "Cramming" อันไร้ประโยชน์ได้.

๑๕. คำถามต้องตั้งถึงแม้ประโยชน์ด้วย สิ่งไร้อยวันพ้นไปไม่มีโอกาสได้เจอ ก็ไม่ควรจะนำมาถาม คำถามถ้าให้เกี่ยวกับปัญหาที่แวดล้อมตัวเด็กอยู่แล้วยิ่งดี เป็นเรื่องเกี่ยวกับที่จะต้องนำมาหนักใจใคร่ครวญ.

๑๖. ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ แล้ว ไม่ควรสอบถามความจำเกี่ยวกับวันที่ พ.ศ. ชื่อของใคร กฎอันนั้นชื่ออะไร สูตรอันนั้นว่าอย่างไร ฯลฯ เช่นนั้นเป็นการส่งเสริมให้ท่องท่องจำมาก่อน สอบไล่ พอพ้นสอบไล่ได้ก็โย่ประกาศนียบัตรไป แล้วก็ลืมหมด.

๑๗. คำถามให้เหมาะกับชั้นอายุของนักเรียนในชั้นนั้น ให้เหมาะกับจิตใจ เช่นเด็กชั้นมัธยมต้นจะให้หนักของทดลองอย่างชั้นมัธยมตอนปลายย่อมไม่ได้.

๑๘. คำถามต้องให้เหมาะกับสถานที่ ๆ แวดล้อมตัวเด็กเท่า ๆ ที่ตัวเด็กจะมองเห็นภาพและเข้าใจได้ หรือที่เด็กควรจะรู้ไว้ ต้องนึกถึงตัวเด็กเป็นเกณฑ์ ไม่ใช่คิดถึงตัวครูเป็นเกณฑ์.

๑๙. การถามของชนิด เป็นการส่งเสริมให้เตรียมท่องจำมาล่วงหน้า เช่นเวลาฝึกทูลข้อสอบเก่า ๆ ก็กระโจนถามการผู้สอบได้ว่าชออะไร การถามชนิดนี้

เป็นการส่งเสริมความจำ ส่งเสริมให้เรียนแบบยัดเยียด (Cramming) ไม่ควร
ส่งเสริมให้บังเกิดขึ้น.

ประกาศนียบัตร

ประกาศนียบัตรนี้เคยทำกันมาหลายสมัย หลายแห่ง ก็หลายแบบและหลาย
อย่าง บางครั้งเคยให้ทุกชั้น ทุกชั้น ชั้นละแผ่น บางแห่งก็ให้คะแนนวิชา วิชาที่เด่น
ๆ สอยได้คะแนน เปรียบเช่นคทสอยได้ เพื่อมุ่งหมายให้เป็นเกียรติ ให้เป็น
เครื่องกระตุ้นเตือนใจ และให้ผู้ปกครองได้ทราบด้วยเช่นกัน ในเวลานี้ได้ให้
ประกาศนียบัตรกันเฉพาะชั้นตัวประโยค อย่างไรก็ดีการให้ประกาศนียบัตรนี้ มีผู้
เห็นว่าทั้งคุณและโทษดังนี้ :—

คุณ

๑. บิดามารดาได้ทราบถึงผลการงานของบุตรของตนที่ได้ทำกันในโรงเรียน และ
มีทางที่จะคอยมือเข้ามาเกี่ยวข้อง คอยชมเชยจนกว่าจะมีโทษเกินกว่า หรือเพื่อง
ปล้ำเสียผลไปได้.

๒. นักเรียนถูกกระตุ้นเตือนให้จำต้องขยันหมั่นเพียรเพื่อมุ่งหวังผลปลายทาง.

๓. ครูได้พยายามที่จะคอยกระตุ้นเตือน ที่ แก้อไข นักเรียนเป็นระยะๆ ไป

โทษ

๑. การได้แต่เพียงความรู้อย่างผิวเผิน หาใช้จุดหมายปลายทางแห่งการศึกษา
ไม่ ประกาศนียบัตรมุ่งให้นักเรียนสอยได้ได้ มุ่งให้นักเรียนบรรลุหัวสมองเต็มไปด้วย
ความรู้ แต่ครั้นแล้ววิสัยทัศน์ของเขากลับเป็นอย่างไรบ้างก็ไม่รู้.

๒. ประกาศนียบัตรเป็นเครื่องเร้าใจเด็กมากเกินไป ให้เกิดความทะเยอทะยาน หวังสอบให้สูงได้สูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป แทนที่จะเป็นการแสวงหาความรู้ด้วยความสนใจด้วยใจรัก กลายเป็นฝันใฝ่ที่ทำงานเพื่อหวังแต่จะได้ประกาศนียบัตรมากเกินไป แทนที่จะได้ผลจากการเรียนวิชา กลายเป็นได้แต่ตัววิชาเองเสีย.

๓. ประกาศนียบัตรเป็นเพียงแต่แง่เดียวเท่านั้น ในแง่ความเห็นของครู ธารมณฺเฑ เหตุการณ์ ความกระตือรือร้น อันเนื่องมาจากการสอนของครู ได้ผลอย่างไรในชีวิตจิตใจและอนาคตของเด็ก ประกาศนียบัตรหาบอกได้ไม่ ย่างที่คนได้ประกาศนียบัตรเด่น ๆ แต่ครูก็ยังเห็นว่าไม่ใช่เด็กที่ดี ทำงานไม่ดี ก็มี.

๔. การที่จะส่งเสริมให้นักเรียนสอบไล่ได้ และได้ประกาศนียบัตรนั้น ครูต้องใช้เวลาและแรงวิญญานมาก ต้องออกนอกเส้นทางที่ต้องถว้สอนจริง ๆ ก็มี เพื่อเร่งรัดการเรียนตามหลักสูตร สอนไม่ได้ถึงไหนก็เร่งต่อไป.

๕. ทำให้บิดามารดาเข้าใจผิด คิดว่าศาลากลางสถานในปกครองของตนตามประกาศนียบัตรมากเกินไป และนึกถึงอนาคตของเด็กตามประกาศนียบัตรที่เร่งไปเท่านั้น.

๖. โดยที่เกรงว่าจะไม่ได้ประกาศนียบัตรดี ๆ เก่ง ๆ เด็กอาจกลายเป็นคนเลว คน มีการโกง หรือเส้นประสาทพิการ เสียใจมาก ก็พยายามฆ่าตัวตาย ฯลฯ ได้.

เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงเห็นมีสายกลางที่ควรดำเนินดังนี้ :—

๑. ประกาศนียบัตรให้มีแต่ในโอกาสที่จำเป็นเท่านั้น นอกนั้นควรใช้การรายงานเขียนหนังสือโต้ตอบ เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าทางบ้านกับทางโรงเรียนให้ใกล้ชิดสนิทสนมยิ่งขึ้น หรือมีฉันทนัยที่พหุประสงค์กันเสมอ ๆ.

๒. โรงเรียนสามัญที่ส่งเสริมการอบรมไม่สู้ทำเป็นนัก นอกจากโรงเรียนพิเศษเกี่ยวกับการอาชีพ หรือชั้นสูง ที่ต้องการทราบผลการทำงานของเด็กว่าจะสามารถทำอะไรได้แค่ไหน.

๓. ประกาศนียบัตรที่สั้นและพอกว้างๆ เกือบไม่ไ้ประโยชน์อันใดเลย ประกาศนียบัตรที่จะพอมประโยชน์นั้นต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาและความประพฤติของเด็กให้ทราบแน่ชัด.

๔. ประกาศนียบัตรเรียนจบชั้นในโรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องให้มีเพื่อให้เด็กได้โอกาสนำไปแสดงเพื่อใช้ประกอบการทำงานในชีวิตต่อไปได้.

คำบรรยายวิชาชุดครูประถมและมัธยม

ของครูสภา

พ.ศ. ๒๔๘๘—๒๔๙๐

ชุดวิชาครู

ภาคที่ ๑

หลักการศึกษา

ตอนที่ ๒

บทที่ ๘

ราคา ๐.๒๕ บาท

ผู้เขียน ม.ล. มานิจ ชุมสาย

บทที่ ๘

อิทธิพลของห้องเรียน

ห้องเรียนนั้นมีใช้เช่นที่เรียนหนังสือแต่อย่างเดียว การที่นักเรียนรู้นิรา
คราวเดียวกัน ความรู้พอๆที่จะเข้ากันได้ ความรู้สัจนุกคิตยานๆกัน มารวมเข้า
ด้วยกันจำนวนมากเป็นห้องเรียนขึ้น อยู่ภายใต้ความควบคุมของครูคนเดียวกัน ทำ
ให้เกิดเป็นสังคมย่อยๆ นักเรียนแต่ละคนต่างเป็นสมาชิกของสมาคมนี้ มีส่วนที่จะ

ช่วยเหลือส่งเสริมกิจการของสังคมให้เป็นไปด้วยดี ได้กระทำหน้าที่เพื่อผลเป็น
พลเมืองที่ดีของสังคมอันใหญ่ต่อไปในภายภาคหน้า คือ ชาคี.

ห้องเรียนจึงเป็นทอสมณสถานของนักเรียน อันซึ่งแต่ละคนจะมีใครรับหรือรู้สึก
เมื่อยู่ตามลำพังหรือเมื่อยู่กับท่านแต่ละคนเดี่ยว ห้องเรียนมีหลายคนหลายความเห็น
ต่างก็จะแสดงลักษณะของตัวให้เด่นออกมา มีการชิงดี แข่งขัน ทำให้เกิดความ
มานะ ความกระตือรือร้น ความก้าวหน้า โดยวัดตนเองกับพวกเพื่อนๆ ด้วยกัน ทำให้
เห็นว่าโลกนี้เป็นโลกแข่งขัน โลกที่ต้องฝ่าฟันอุปสรรค โลกที่ต้องใช้ความ
อุตสาหะพยายามเพื่อความก้าวหน้า ระวังอยู่เฉยๆ ถูกทอดทิ้งอยู่ข้างหลังนั้นมิได้
ฉะนั้นต้องคิด ต้องทำ ไม่นิ่งนอนใจอยู่ เมื่อทำแล้วก็ต้องพยายามให้ดีขึ้นด้วย
เมื่อแล้วก็ต้องพยายามให้ดีขึ้นไปอีก ห้องเรียนสอนให้นักเรียนต้องทำงาน ต้อง
ก้าวหน้า ต้องรีบรุดไป ให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และการงานที่ได้รับมอบ
หมาย ต้องทำให้นักเรียนเป็นนักปฏิบัติ มีความกตัญญูต่องานที่ได้รับมอบหมาย และพึงตนเอง
อยู่เสมอ ผลัดเปลี่ยนให้แหลม เข้มแข็งกว่าให้ดีกว่าบุคคลลักษณะให้แข่งขันทัน การ
อบรมภายในห้องเรียนเป็นการฝึกฝนและอบรมจิตใจด้วยตลอดเวลา การเขียนของครู
การแนะของครู ทำให้นักเรียนเขาอย่าง ทำให้นักเรียนมีจิตที่ขยันทำงาน สนใจ
เพลิดเพลิน การถามของครูยั่วให้นักเรียนนึกคิดคำนึง ยั่วให้เกิดการแข่งขัน และชิง
ตอบ ยั่วให้เกิดอารมณ์สนุกสนานภูมิใจในการทำงานที่กระทำอยู่นั้น ยั่วให้หลายคนได้
ออกความเห็น ช่วยกันคิดช่วยกันทำ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้
ฟังเขาฟังเรา เปรียบเทียบการงานซึ่งกันและกัน อารมณ์มีเครื่องคอยกระตุ้นและอุป
ให้รู้สึกสนุกในแง่การงานอยู่เสมอ อะไรพอจะผ่านๆ ไปมีคนทัก มีคนออกความเห็น
ทำให้คิดให้เห็นอะไรแปลกๆ ขึ้นๆ ทำให้เรอกรว้างซึ่งชาวกระทำงานอื่นอีกเป็นอันมาก

ห้องเรียนนั้นมีกิจกรรมหลายอย่าง ส่วนชอบความกตัญญู ส่งเสริมความสนใจ
ภายใต้การนำของครู ครูน่านเทียว ศึกษาภูมิประเทศ ร้องเพลง ประกวดการฝีมือ
ประชุม เล่นกีฬา ฟังป๊อป ดนตรี เข้าแถว ฟังโอวาท เล่นกันสนุกสนาน แข่งขัน
ในแง่การงาน เร็วขึ้น เขียนรูปภาพ ทำการบ้าน งานของโรงเรียน ฯลฯ เด็กไม่ได้
อยู่นิ่ง ถูกปลูกฝังให้ทำ ให้รักงาน ให้รู้จักทำงาน ให้รู้จักทำงานทำ ชั่วครู่ก็งาน
นั้นคือความก้าวหน้าของสังคม เด็กโตเรียนรู้จักสังคมอยู่นั่น คือเช่น.

ในการทำงาน ไม่ใช่สักแต่ว่าทำคนต่างทำ นักเรียนต้องเรียนรู้จักใจเขา
ใจเรา รู้จักความเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักระบียบ สัก อุตุน อคติ รู้จักการช่วย
เหลือซึ่งกันและกัน รู้จักสามัคคี รู้จักเห็นแก่หมู่คณะ ข้อควรระวังรักภักดีต่อหมู่คณะ
ช่วยกันเพื่อหาข้อเสียให้แก่พรรคพวก ในการทำงานก็เกิดการเห็นใจกัน มีความ
เห็นใจกัน รักกันมาก นักเรียนรุ่นเดียวกันยังเคยอยู่ชั้นเดียวกันมาซึ่งรักกันมาก
แม้จะออกจากโรงเรียนไปแล้วนาน ๆ ก็ไม่ละทิ้งกัน เวลามาพบกันต้องช่วยกัน
เจตนารมณ์มิตรภาพแน่นคั่งทนถาวร ระวังถึงความหลัง เมื่อครั้งยังเป็นเด็กด้วยกัน
ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน ยังเป็นนักเรียนกันนอนด้วยกันแถมยังรักกันมาก เพราะ
กินด้วยกัน นอนด้วยกัน คุยกัน ปรึกษาหารือกัน ไปเที่ยวไหนด้วยกัน เมื่อพบกัน
ก็ใจ เพื่อนเก่า ครุ่นเก่า พยเพื่อนยันดี พยครูรักยกยอ รักยกยอคุณ เกียรติ
กตัญญูในใจขึ้นมาทันที ความรักของนักเรียนร่วมห้องนั้นทุกคมมาก.

การอยู่ร่วมกันหลายคนภายในห้องเรียน ต้องมีการปกครอง ต้องมีระเบียบ
ต้องมีวินัย ต้องมีข้อตกลงระหว่างหมู่คณะ ต้องรู้จักเคารพต่อระเบียบ วินัย และ
คำสั่ง ต้องรู้จักพิจารณาและตัดสินใจว่าสิ่งใดที่ สิ่งใดชั่ว สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่
ควรทำ หรือประพฤติ การปกครองภายในห้องเรียนเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนใจให้
นักเรียนอยู่ภายในระเบียบ ต้องทำอะไรให้เหมือนกัน ไม่เอาวักเอาเปรียบซึ่งกัน

และกัน สมาคมน้อยๆ จึงคล้ายกับบ้านเมืองซึ่งต้องมีระเบียบกฎหมาย ผู้ปฏิบัติ
 มีการปกครอง มีการควบคุมดูแล การงานที่กระทำไปต้องมีระเบียบ มีผู้ดูแลแนะนำ
 สั่งสอนให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี ให้เชื่อฟังคำสั่ง ไม่เกะกะ และล่วงละเมิดของ
 ผู้อื่น ให้เชื่อฟังหัวหน้า เจาหน้าท และครู ถ้าทำไม่ทันแล้วอาเสียชื่อเสียง ห่วง
 เคยมีแก่นกเรียนดี มีคนดี คนเรียนเก่ง มีนักกีฬา มีผู้มีฝีมือในกิจการต่าง ๆ
 ชื่อเสียงดีของห้องเป็นเครื่องนำให้ทุกคนกระทำให้เกียรติและความก้าวหน้า เมื่อ
 เกียรติคุณดีแล้ว นักเรียนรู้จักรับผิดชอบในการงาน ระเบียบดี ครูก็ไว้วางใจได้ บาง
 แห่งเขาปล่อยให้นักเรียนปกครองกันเอง ควบคุมกันเอง ควบคุมการงานกันเอง เพื่อความ
 ดีของทุกคน นักเรียนรู้จักรับผิดชอบ รู้จักเวลา ถึงเวลาใดจะต้องทำอะไร จะต้อง
 มาโรงเรียนให้ทัน ถึงเวลาไหนจะต้องทำอะไร ถึงวันใดจะต้องนำอะไรมาส่งครู
 วันใดจะต้องเรียนวิชาใด จะต้องนำหนังสืออะไรมาบ้าง จะต้องเข้าแถว จะต้องล้างมือ
 เสารอง จะต้องเดินแถวเข้าสู่ชั้น จะต้องยกยอคนตรง กล่าวคำสวัสดิทักต่อครู จะต้อง
 เกินออกจากชั้นเป็นแถวเป็นแนว จะต้องไม่เที่ยววิ่งภายในห้องเรียน แม้ครูไม่อยู่
 ก็ไว้วางใจได้ กิจการต่างๆ ทำเป็นประจำ ทำเป็นนิสัย ถึงเวลาที่ทำงาน ไม่ต้องบอก
 ไม่ต้องขอร้อง และทำดี ต่างคนต่างรู้จักความรับผิดชอบในหน้าที่ และการงานที่ได้รับ
 มอบหมายไปทำ ในการปกครองนั้นก็ต้องแบ่งงานและหน้าที่กันทำ แม้ลูกหมู่ก็ต้อง
 เชื่อถือหัวหน้า การงานจึงจะเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย.

การทำงาน การปฏิบัติงาน การแข่งขัน การเล่น นอกจากจะส่งเสริมมีนิสัย
 ใฝ่หางาน อดทนแล้ว ยังหัดให้นักเรียนต้องพิจารณา และตัดสินใจ เลือกทำใน
 สิ่งที่ดีและถูกอีกด้วย เขา ก็หรือไม่ว่าอย่างไร ควรทำอย่างไร ไม่ใช่แค่
 ว่าอะไรก็ทำตามกันเขาอย่างกัน และคอยฟังคำสั่งครูเสมอไป นานๆ กันกันแล้ว ก็

จะต้องใช้สติสัมปชัญญะของตนเองบ้าง การฝึกทำงานเป็นผลส่งเสริม ความฝึก
การตัดสินใจ และพิจารณาญาณให้เกิดเกี่ยวแหลมคมยิ่งขึ้น การเล่นส่งเสริมให้ทุกคน
ให้มานะ ให้กล้าสู้ รู้จักใช้ที่ที่เสีย ไม่ใช่แพ้ขวนโย รู้จักรักความยุติธรรม ให้
นำมาเป็นนักกีฬา ขกขณ

การงานที่ทำได้นั้น มีครุฑคอยดูแลควบคุม มีเพื่อนนักเรียนเป็นเครื่องเปรียบ
เทียบ มีการสอบ มีการตรวจแก้การงาน ทราบผลของงานที่กระทำทุกกระยะ ว่าอะไร
ดีขึ้นหรือเลวลง อะไรยังไม่เข้าใจ อะไรควรจะต้องแก้ไข วิจารณ์ และเร่งรัดให้
ทะมัดทะแมงยิ่งขึ้น

ในการทำงานก็ต้องมีระเบียบ ต้องหัดให้เป็นคนละเอียดรอบคอบ สุขุม ตรวจ
ตราด้วยความระมัดระวัง คึกคัก ครึกครื้น อย่าให้ผิดพลาดได้ เขียนให้ถี่ ให้
สะอาด ให้น่าดู ให้อ่านง่าย ให้ตัวเสมอๆ กันเป็นแถวเป็นแนว รู้จักใช้ช่องไฟ
วรรคตอน ขัดกันหน้ากระดาษ ลงวันที่ วางหน้าหน้ากระดาษ รูปภาพประกอบประณีต
สวยงาม การทำงานมีระเบียบ ผูกนิสัยให้คนรัก ไม่ละเพร่า รักสวรั้งาม รัก
ความสะอาด สิ่งใดที่วางๆ ไว้ เวลาแก่แล้ว สอดลงไปเรียบร้อยไว้ดูเป็นตัวอย่าง
ในสมุด ครูบางคนกวาดชั้นการงานมาก ใครได้เคยเรียนคณิตศาสตร์กับพระปวโรฬาร
วิทยาก็คงจะจำได้ ว่าต้องทำเลขให้เห็นชัดเป็นชั้นๆ จะข้ามชั้นไปไม่ได้ เครื่องหมาย
เท่ากับ ต้องเท่ากัน ตรงกันทุกบรรทัด สิ่งเท่ากันจำนวนหนึ่ง ต้องให้ตรงกันกับอีก
จำนวนหนึ่ง เคียงส่วน เคียงชั้น ไม่ใช่ซิกก้วยมิช ต้องซิกก้วยไม้บรรทัด ให้ตรง
ขนานกันหมด เสร็จแล้วหน้าดู เพราะงานมีระเบียบ.

ความสะอาดของห้องเรียน ต้องช่วยกันรักษา ใต้เรียนทรงยกคนหน้า และ
แลซ้ายทรงกันหมดทุกแถว ไม่ทิ้งเศษกระดาษให้รกเลอะเทอะตามใต้โต๊ะเรียน
มีอะไรต้องไปทิ้งในตระกร้าเศษกระดาษ ก็นิสัยไม่เลวทั้งเลอะเทอะ มีกล่องกระดาษ

คอยรองเคาะเหลากินสอไปทั้ง คอยเช็ดโต๊ะให้สะอาดไม่มีขัง ไม่ตักโต๊ะเรียนให้
เป็นเส้นเป็นรอย ไม่ทำหมักสลักหมักให้เป็นรอยต่างตามโต๊ะตามพื้น ไม่ขีดเขียนด้วย
กิ้นสอหรือชอล์ค ตามโต๊ะ ตามฝา ใครได้เห็นห้องเรียนที่สะอาดอย่างที่เราเรียนเช่นนี้
โยเซฟแล้วกลัปลาใจ พื้นห้องเรียนเป็นมันย่อง ไม่กล้าที่จะเหยียบลงไป โต๊ะเป็นเงา
สวยสะอาดนัก นึกอนิสสัยสะอาดซึ่งได้จากห้องเรียนเป็นสิ่งใจและชักนำ ระเบียบ
ภายในโต๊ะเรียนก็งดงาม ไม่ใช่ทำกันแต่ข้างนอก แขนงฝึกชโรยหน้า หนังสือต้อง
จัดให้เป็นแถวเป็นแนวเป็นหมวดเป็นหมู่ หยิบอะไรก็ได้ทั้งใจ ไม่ต้องค้นเสียยุ่ง เสีย
เวลานานทุกที หยิบอะไรไม่ถูก ต้องรอคอยกันเสียเวลา มองเข้าไปดูในโต๊ะ
รกเป็นวังหนู.

บางแห่งก่อนเข้าห้องเรียนนักเรียนจะต้องไปทำความสะอาดของเท้ามาก่อน ไม่
ใช่เหยียบย่ำเอาโคลนเข้ามาในห้องเรียน โดยตะเพาะหน้าฝน ตรวจครองเท้า
ต้องสะอาดซักเป็นมันย่อง จึงจะเข้าชั้นได้ การแต่งตัวก็ต้องระวังในเรื่องความสะอาด
ต้องกวาดขึ้นค่อไปจนกระทั่งความสะอาดในเครื่องแต่งตัวและร่างกาย ไม่ปล่อยให้มี
ขี้โคลนเป็นขี้ๆ สมยารุ่งรัง เล็บยาวสกปรก มือไม้ไม่เรียบร้อยหมักเปรอะเปื้อน
สมุดเขียนหน้าปกสกปรก รูปพระเจ้าอยู่หัวแต่มีหนวด ไล่แวนตา.

ครูจะต้องหักทอนกระทั่งนิสัยทุกที เช่นไม่โกหก ไร้ใจได้ ไม่สอยหุ่ กินเครื่อง
ทอง ของเมา เล่นการพนัน

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนอบรมจิตใจนักเรียน ตัวนักเรียนได้เจริญก้าวหน้าใน
ทางจิตใจตามลำดับ เมื่อแก่งาน แก่สมาคม ยิ่งขึ้น นักเรียนมีจิตใจที่กระเป็น
อิสสระเป็นทพแก่ตนเองได้ดียิ่งขึ้น มีความทะนุถนอมใจตน รู้จักการยับยั้งชั่งใจ.

ซึ่งจะได้ สิ่งเหล่านี้จะกระเท็นได้ ก็ด้วยการนำของครู ความเอาใจใส่ ความ
อดทน ละเอียกรอบคอบ บุคลิกลักษณะเข้มแข็ง เกิดใจหว คึกสันเต็กซา

ความคิดสุขุม สว่าง ส่องอะไรเป็นอันนั้น เป็นตัวอย่างอันดี เป็นที่เคารพนับถือของ
นักเรียน ครุ่นในทางจิตใต้ใจเกิด มีอิทธิพลเห็นจิตใต้ใจเกิด พิจารณาตาม ครึก
นักเรียนก็ยอมจะต้องทำตาม ครุสละเพรา ไม่เอาใจใส่ นักเรียนก็หย่อนและไม่เอาเรื่อง
ครูเขียนหัวัก ๆ ผิด ๆ บนกระดานดำ นักเรียนก็ทำตนสกปรก เช่นนี้เป็นต้น
ฉะนั้นครูจึงเป็นผู้นำของเกิดในชั้น เพื่อไปสู่คุณงามความดี ความเจริญ ความก้าวหน้า
ครูไม่ทำงานให้เกิดทำเด็กขี้เกียจ ครูไม่เข้าใจให้เกิดการแข่งขัน ความก้าวหน้าก็ไม่
มี ครูจึงเป็นอิทธิพลอันสำคัญยิ่งภายในห้องเรียน

นอกจากเพื่อนนักเรียน และครู ยังชักชวนกันไปในทางที่ดีแล้ว เราอาจพูด
ได้ว่าสถานที่ สิ่งแวดล้อม ก็อาจจะเป็นอิทธิพลในทางจิตใต้ใจไปในทางที่ดีทั้งสามได้
เหมือนกัน ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม สถานที่ที่ สะอาด โปร่ง กว้าง ใสโล่ง
สวยงาม ย่อมชวนใจกันไปเองให้นักเรียนต้องส่งเสริมต่อไปในทางที่ดีสะอาด และ
สวยงาม ส่งเสริมให้นักเรียนมีความภูมิใจในละพื่อใจ การแต่งห้องเรียน ให้สะอาด
น่าดูสวยงาม เป็นเครื่องอบรมจิตใต้ใจโดยปริยาย สวัสดิลักษณะของห้องเรียนส่งเสริม
ให้อนามยักแข็งแรง จิตใต้ใจไม่โล ร้างมีเยื่อใย ทำงานได้เพื่อง และสะดวกต่อ
การทำงานของเด็ก ห้องเรียนที่มีสวัสดิลักษณะก็ควรให้สว่าง มีแสงสว่างเข้าทางซ้ายมือ
หน้าต่างมีเนื้อที่ประมาณ ๑ ใน ๔ ของพื้นห้อง แสงสว่างเข้าข้างหลังไม้ก็ ทำให้
ครุต้องตากแดดงานย่นทว่า และแสงส่องข้ามเตียงทำให้เย็นเงาที่ข่มกและหนึ่งสอ แสง
สว่างเข้าข้างหน้าต่างไม้ ขาดทากัก และส่องแสงข้างหน้า บังคนข้างหลังทำให้มืด
บางแห่งเอาม่านกันหน้าต่าง ทาสีฝาผนังและเพดานให้แสงสว่างกระจายได้ทั่ว แสง
สว่างให้เข้าได้แต่ข้างซ้ายข้างเดียว การตั้งโต๊ะอย่าให้เด็กนั่งในที่มืด เช่นริมประตู
ฝาผนังยังโตะพอดิ พยายามให้แสงเข้ามาในห้องกระจาย มากกว่าส่องเข้าขาดตา
หน้าต่างให้มเพียงพอ เพื่อลมโกรก มีช่องชนสำหรับลมโกรก. และเวลา

เวียนแล้ว ลมเสีย ควรให้ออกนอกห้องบ่อย ๆ เช่นทุกชั่วโมง เพื่อช่วยให้ลม
โกรกเข้ามาในห้องได้เต็มที่ โดยเฉพาะในเวลาหยุดพัก ให้เด็กออกจากห้องให้หมด
หน้าต่างสูงเกินไป ความชื้นในชั้นเรียนมีลมแรงและเสียงระยิบระยับไม่ได้ หน้าต่างแคบเกินไป
ลมโกรกชั่วขณะ เป็นอันตรายแก่เด็กที่อ่อนแอ เด็กนั่งตรงประคองตัว ลมก็โกรก
โดนอย่างเต็มที่ตลอดเวลามากนักไม่ดี เด็กในห้องเรียนมีมาก ควรให้หน้าต่าง
เปิดทางข้างตามลมเสมอ. ลมร้อนเย็นก็จะทำให้ไม่โกรกแรงถูกเด็ก ลมในห้องอับ
ทำให้เด็กซึม ง่วงนอน เหนื่อยเร็ว และไม่สนใจเรียน ลมโกรกไม่ดี นอกจาก
ลมเสีย ยังได้กลิ่นไอและความอับจากตัวเด็กและเสื้อผ้า ได้กลิ่นชื้นจากห้องเรียน
ไม่เหมาะแก่อนามัย โรคติดต่อระบาด เชื้อโรคกระจายทั่วห้องจากความชื้นและ
ความอับชื้น ดังนั้นจึงไม่ควรปลูกยุงหน้าต่าง ห้องเรียนไม่ควรอยู่ต่ำกว่าระดับดิน
หรือมีพื่นอยู่ก้นดิน.

ห้องเรียนควรกว้างขวางพอที่จะมีอากาศได้เพียงพอสำหรับเด็กทุกคนในชั้น เด็ก
คนหนึ่งควรมีเนื้อที่บรรจอากาศ ๔๐๐ ลูกบาศก์ฟุต แต่ถึงแม้ห้องเรียนจะมีขนาด
เนื้อที่อากาศพอเพียงสำหรับทุกคนก็ตาม แต่ควรไม่มีประโยชน์ เพราะอากาศอยู่ใน
ที่สูงเกินไปไม่ได้ประโยชน์แก่ตัวเด็ก ฉะนั้นพื้นที่ของโรงควรกว้างพอสมควรควม
มากกว่าที่จะให้ห้องมีลักษณะสูงปรี๊ด ความสูงของห้องควรเป็น ๑๒ ฟุต ในขณะที่
ห้องมีพื้นที่ ๓๖๐ ตารางฟุต ห้องสำหรับนักเรียน ๓๐ คน ครู ๑ คน ควรมีขนาด
กว้าง ๒๕ ฟุต ยาว ๓๖ ฟุต สูง ๑๔ ฟุต หรือเด็กคนหนึ่งมีส่วนแบ่งในพื้นที่ห้อง
๓๐ ตารางฟุต

ทั้งนี้ในห้องเรียนควรให้สบาย มีหลังพิง โถงนั่งพักผ่อน เพราะนักเรียนต้อง
นั่งอยู่ในท่าเดิมนาน จะให้ช่วยกันมีให้หลังโคง ทัดให้นั่งตรง ที่ระเฮอร์เบียบการ
นี้ให้เหมือนกันหมดตลอดเวลาออกกระยาจ เพราะได้เรียนตัวเท่ากันหมด แต่นักเรียน

ตัวไม่เท่ากัน ฉะนั้นจึงไม่สบาย ต้องเอี้ยวตัวไปมา เลี้ยวเส้น เลี้ยวทรง และหลัง
ค่อมคด หนังสือไม่ควรให้ถือใกล้ซีกตา เขียนไม่ให้ซีกตาและเอียงข้างมาก ถ้าให้
หนังสือใกล้อ่านไม่สะดวก แสดงว่าสายตาสั้น ต้องผ่อนผันตามควร และจะต้อง
ให้หนังสือห่างตามปรกติเด็กควรถือหนังสือห่างจากนัยน์ตา ๑ ฟุต และเวลาเขียน
หนังสือก็เช่นเดียวกัน ควรเขียนหนังสือบนกระดานดำ ต้องให้เส้นโต ตัวชัด มอง
เห็นใกล้ตัวขึ้น ห้องเรียนควรให้สะอาด ไม่มีฝุ่นละออง เวลาจบกระดานดำ ระวัง
ผงชอล์กกระจ่ายฟุ้ง พยายามพยายามรักษาให้สะอาดเสมอ

ท่านเร็น (Percival Wren) กล่าวในหนังสือ Indian Teacher's Guide ว่า
ห้องเรียนไม่ควรมืดเกินไป เหมือนคุกมืด ห้องเรียนนอกจากกว้าง มีแสง
สว่างแล้ว ควรให้สว่างสบาย เหมือนอยู่บ้าน นักเรียนคิดใจ มีภาพสวย ๆ
งาม ๆ ประดับประดา ชวนดู ชวนรัก มีตัวอย่างการฝีมือของนักเรียนติดโชว์ ภาพ
ถ่าย ภาพวาด ภาพโปสเตอร์ภาพเล็ก ภาพหนังสือพิมพ์ ต้นไม้ ดอกไม้ ทีวีอย่าง
ธรรมชาติ รูปปั้น เปลี่ยนเสมอ ๆ ทำให้นักเรียนรัก รักสิ่งเกิด มีความรู้ ชอบ
คิดใจ สดชื่นงาม สดชื่นนัยน์ตา ห้องเรียนตามโรงเรียนฝรั่งมักจะทำที่นั่ง
เล่นเล็ก ๆ ของ ลวดลายที่ประอบเห็นห้องเป็นศิลปะ ม่านหน้าต่างก็ติดกับภาพ
ของงาม มีตุ๊กตเล็ก ๆ มีแจกันน้อย ๆ ดอกไม้ก็วางอยู่บนตู้ ในตู้มีหนังสืออ่าน
ง่าย (ดูโรงเรียนมาแควเกอ) ครูรู้สึกว่านักเรียนเหล่านั้นจะภูมิใจมากเพียงใด

ห้องเรียนของเด็กอนาถายังต้องรักสวยงามมาก กระดานกระดาน กะดานดอกไม้
รอบ ๆ ห้อง มีภาพสัตว์ ภาพนก ภาพต้นไม้ ดอกไม้ สดชื่นงาม ภาพกล-ไก่,
ข-ไข่, ฯลฯ นักเรียนเพลิดเพลินและสนุกสนาน และคุณครูมีรูปใหม่ ๆ สวย ๆ
มาติดให้ดูเสมอ

การประกวดภาพ ประกวดการฝีมือ ประกวดการงาน ประกวดสมุดสะอาด ฯลฯ

บางครั้งมาบีบให้กลืนลงชั้น ลีต่าง ๆ ความคึกคักต่าง ๆ เจ้าของเห็นของ ๆ ตัว มาบีบให้คนอื่นชมระหมี่ไรมาก นักเรียนไทยทั่ว ๆ ไปของคนที่นั่นในแง่แปลก เปลี่ยนและส่งเสริมความรู้สึกรักและเข้าใจซึ่งกันและกัน

งานการของห้องเรียนมีมาก และมีหลายอย่าง บรรดาความทรงจำของนักเรียน ไทยเรากลึง อยากรกลีบมากสถานที่เดิม ห้องซึ่งตนเคยเรียน โต๊ะตัวที่ตนเคยนั่ง งานที่ตนเคยทำ ครูเก่าที่เคยสอนตนมา และเพื่อนเก่า ๆ ของตนได้กระจัดกระจาย หายไปไหนบ้าง ไทยหวนระลึกถึงความหลัง อันเป็นความทรงจำที่สุขใจ นึกถึงครู เมื่อนักเรียน เมื่อเคยมีเพื่อนเรียน เมื่อเคยวิ่งเล่นด้วยกัน.....อิทธิพลอันฝังลึกอยู่ในหัวใจ กงทนและถาวรอยู่ในหัวใจ คว้าชีวิตชีวิตที่เคยสลาย อิทธิพลไคระมณคงไคระน เหมือนหนังภาพของทอมบราวน์ (Tom Brown's School Days) นักเรียนเก่าของโรงเรียนรักบี้ กำลังนั่งตกปลาอยู่ริมหนอง อานหนังสือพิมพ์ พอพบข่าวว่าครูเก่าของตนตาย ทั้ง ๆ ที่โดยออกจากโรงเรียนไปนานแล้ว ทั้งเข็ด กลับบ้าน ใจคอไม่สบาย รัชชวรดิไฟ ทรงไปรับโรงเรียน ไม่มีใครรู้จัก ทรงเข้าไปยังห้องโถง คุกเข่าลง น้ำตาไหลพราก นึกถึงที่เดิมซึ่งตัวเคยได้มีความสุขไรมานานแล้ว ครึ่งหนึ่งในชีวิต.

คำบรรยายวิชาชุดครูประถมและมัธยม

ของครูสภา

พ.ศ. ๒๔๘๘—๒๔๘๙

ชุดวิชาครู

ภาคที่ ๑

หลักสูตรการศึกษา

ตอนที่ ๒

บทที่ ๘

ราคา ๐.๔๕ บาท

ผู้เขียน ม.ล. มานิจ ชุมสาย

บทที่ ๘

ตารางสอน ประมวลการสอน การเลือกและกำหนดหนังสือเรียน

ตารางสอน

ตารางสอน เป็นเครื่องหมายระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อให้ได้รับความสะดวกด้วยกันทั้งสองฝ่าย ฝ่ายครูจะได้ทราบว่าวันไหนเวลาไหนจะต้องเตรียมอะไรมาบ้าง อยากจะให้ทำอะไรบ้าง ฝ่ายนักเรียนก็เช่นเดียวกัน จะได้กะได้ถูกกว่าวันไหนจะ

ต้องเรียนอะไร จะต้องเตรียมอะไรมาบ้าง จะต้องเอาหนังสืออะไรมาบ้าง มีการบ้านในวิชาใดที่จะต้องส่งครู เป็นการอบรมนิสัยให้ตรงต่อเวลา ต่อการงานที่จะทำในชีวิตไม่ว่าจะตามกำหนด เพราะถึงเวลานั้นโรงเรียนเข้า ถึงเวลานั้นหยุดพัก ถึงเวลานั้นเล่น ต้องไปให้ทันเวลาตามที่กำหนดไว้ เป็นการฝึกให้ทำงานประจำเสมอ (Routine) ถึงเวลานั้นก็จะเลิกทำเช่นนั้น.

ตารางสอนมีสองอย่าง

๑. ตารางสอนของโรงเรียน บรรดาชั้นทุกชั้นในโรงเรียน สำหรับตั้งในห้องอาหารใหญ่ชั้นหนึ่ง และห้องพักครู หรือในที่ๆ ทุกคนจะพึงเห็นได้ชัดเจน
๒. ตารางสอนประจำชั้น ซึ่งควรมีไว้ประจำทุกชั้น ให้ทั้งนักเรียนและครูได้รับทราบไว้เสมอ

การจัดตารางสอนเกี่ยวกับ

๑. จำนวนของชั้น ถ้าชั้นยิ่งมากการสลับวิชาก็ยิ่งยากเข้า
๒. วัยต่างๆ (ประถม, มัธยม) เพราะเด็กชั้นเล็ก ๆ ก็เด็กชั้นโตจะสลับวิชา และให้ความยาวของชั่วโมงสอนเหมือนกันไม่ได้
๓. วัตถุประสงค์ของโรงเรียนจะให้หนักและได้ผลมากไปในทางไหน
๔. จำนวนครูที่จะสลับกัน คุณภาพของครู ครูยิ่งน้อยก็ต้องเฉลี่ยกันทำงานมากขึ้น และครูมีความถนัดใจผิดกัน ครูบางคนชอบเด็กเล็ก ๆ ครูบางคนไม่ชอบเด็กเล็ก ๆ ครูบางคนถนัดภูมิศาสตร์ ฯลฯ
๕. วิชาพิเศษ วาดเขียน วิชาลูกเสือ พลศึกษา วิชาเหล่านี้ต้องคำนึงว่าครูพิเศษต้องเข้าสอนทุกชั้นได้ทั้งสิ้น
๖. ทั้งต้นเช้าหรือสาย เกี่ยวกับระยะทางจากบ้านของนักเรียน ถ้านักเรียนในหมู่บ้านนั้นมาจากที่ไกลๆ หนทางลำบาก จะตั้งต้นเรียนให้เช้านักก็ไม่ได้

๗. ความต้องการ ความจำเป็นของใครเป็น คนๆ ไป ให้มีชั่วโมงว่างสำหรับ
แก้แบบฝึกหัดบ้าง วิชาต่างๆ หนักยากง่ายไม่เหมือนกัน เช่น คุรทของสอนเรียงความ
จะให้สอนเรียงความสัปดาห์ละ ๒๒ ชั่วโมง ต้องแก้เรียงความสัปดาห์ละ ๕๐๐—
๖๐๐ ฉบับ ย่อมไม่ได้

๘. คุณค่าของวิชาต่าง ๆ วิชาบางอย่างเกี่ยวข้องกับข้อสอนตอนเช้าจึงจะได้
ผลดี

๙. การแบ่งห้องเรียน

เด็กเข้าใหม่ ควรให้เรียนน้อย สัปดาห์ละ ๑๘ ชั่วโมง นอกนั้นควรให้หนักไป
ในทางได้เล่นได้พักผ่อน

ชั่วโมงเรียนจะให้เต็มชั่วโมงหรือครึ่งชั่วโมง ย่อมต้องแล้วแต่วิชา เพราะคิก
เลข ๑ ชั่วโมงกับคิก ๑ ชั่วโมงได้ผลต่างกัน คักก็ ๑ ชั่วโมงจะได้รับความเบียด
เขยื้อนน้อยไรมาก นักเรียนเล็กๆ ทยอยๆ ทยอยฝึกกัน

ความตั้งใจของนักเรียนฝึกกัน ตามผลของการทดลองของ Chadwick ความ
สามารถที่จะตั้งใจได้นาน ๆ มีระยะฝึกกันดังนี้—

เด็กอายุ ๕—๗ ปี	ตั้งใจได้นาน	๑๕ นาที
๗—๑๐	„ „	๒๐ „
๑๐—๑๒	„ „	๒๕ „
๑๒—๑๖	„ „	๓๐ „

ความเหนื่อยท้อขึ้น ตามผลของการทดลองปรากฏว่าถ้าเรางานที่ง่ายเท่า
กันมาให้นักเรียนคนหนึ่งทำเป็นระยะๆ ไป ให้คิกเลข ๑๐ นาทีแรก แล้วหยุดพัก
๕ นาที แล้วเอาเลขที่ง่ายเท่ากันให้คิกอีก ๑๐ นาที แล้วพักอีก ๕ นาที ฯลฯ
ปรากฏว่า ๑๐ นาทีแรก ทำคิก ๓.๐๑๐

ปรากฏว่า	๑๐ นาทีสอง	ทำฝึก	๓.๘๗.๕
„ „	สาม	„	๕.๖๗.๓
„ „	สี่	„	๕.๘๘.๒

เด็กอายุ ๔ ขวบ และเด็ก ในชั้นแรกๆ แห่งการเรียนจึงไม่ควรให้ ช.ม. เรียนยาวกว่าครึ่งชั่วโมง ถ้ามีนักเรียนมาก แบ่งออกเป็น ๒ พวก เรียนกันคนละครึ่งชั่วโมง ในขณะที่ให้อีกพวกหนึ่งหยุดพัก หรือกระงานอย่างเบาๆ ให้ทำไป

ทุกวันควรมีผลศึกษา ๑๐—๒๐ นาที ก็กว่าที่จะให้เรียนผละเที่ยวละ ๑ ชั่วโมง และในระหว่างนั้นต้องหยุดไปนานโดยไม่ได้ออกกาย ก็ไม่มีผล ให้คิดลายมือวันละ ๗—๑๐ นาทีดีกว่าอาทิตย์หนึ่งมีสองครั้ง ๗ ชั่วโมงเต็มๆ ต้องเปลี่ยนสลับให้มีความเพลิดเพลินฝึกๆ กัน คำนึงจะได้ไม่เบื่อและเหนื่อยได้ เด็กได้เปลี่ยนวิธีขยายไปในตัว

วิชาที่เห็นชอบต่อเห็นชอบด้วยกัน ไม่ควรให้เรียนกันเป็นแถว วิชาที่ต้องมีการบ้านมากอยู่ในวันเดียวกันหลายวิชานักเรียนเตรียมไม่ทัน ชั่วโมงยาวๆ อยู่ตอนเช้าต่อไปชั่วโมงต้องสั้นเข้าทุกที ถ้าทำได้ เช่นให้ชั่วโมงเรียนยาว ๖๐, ๕๕, ๕๐, ๔๕, ๔๐ นาที ตามลำดับ ชั้นเล็กๆ ชั่วโมงต้องสั้นกว่า และควรมีพักระหว่างวิชาให้มาก

ความเห็น้อยตามลำดับวิชา วิชาต่างๆ ยังความเห็น้อยให้ฝึกกันตามลำดับ:—
ผลศึกษา คำนวณ ภาษาต่างประเทศ จรรยา ภาษาไทย วิทยาศาสตร์
ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ร้องเพลงและวาทเขียน

วิชาที่ยากซึ่งจักเข้าในอันดับที่ ๑ (๑) ภาษาต่างประเทศ คำนวณ

„ „ ๒ (๒) ไทย วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์

„ „ ๓ (๓) ภูมิศาสตร์

วิชาที่ขาดซึ่งรักเขาในชั้นปีที่ ๔ (๔) วิทยา จรรยา

“ ” ๕ (๕) วาสนาขึ้น เกี่ยวกับการเขียน

แต่ความเห็นชอบนี้คงแล้วแต่จะประสงค์และวิธีสอนของครูด้วย ครบบางคนสอนให้เห็นง่ายไปหมด สนุก เพลิดเพลิน ทำให้ความเห็นชอบน้อยลง

จรรยา การสอนจรรยาของเรามักเอาไว้ในชั่วโมงสุดท้าย เมื่อนักเรียนเห็นชอบสั้นๆ ความนึกไม่เต็มแล้ว ผลที่ได้จากการเรียนจรรยาจึงน้อยและต่ำลงตามลำดับ วิชาใดที่จะให้ได้ผลดีควรสลับให้ได้มาอยู่ชั่วโมงหน้าๆ ย่าง อย่างน้อยแบ่งมาให้ได้สอนตอนชั่วโมงหน้าๆ สักชั่วโมง เหลือไว้ชั่วโมงหลังสักชั่วโมงก็ยังดี ถ้าจะรักให้ชั่วโมงนั้นอยู่ในตอนเช้าๆ ทั้งหมดไม่ได้

พลศึกษา เห็นชอบมาจากการฝึกแล้ว ไม่ควรให้นักเรียนเห็นชอบก่อน เพื่อกลับไปเรียนวิชาที่เห็นชอบอีก ควรเอาไว้ชั่วโมงสุดท้าย แล้วแล้วกลับบ้านอาบน้ำได้ หรือมีเวลานั้นชั่วโมงต่อไปเป็นชั่วโมงฝึก ขี่รถเพลง อย่าไว้ที่หลังอาหาร วิชาที่ควรใช้ความนึกหนักสองวิชาไม่ควรเรียงติดกัน ควรเอาชั่วโมงที่ไม่ต้องใช้ความนึกสลับกลางเสีย

การสลับวันของวิชา อย่าให้วิชาซ้ำๆ ต้องอยู่ใกล้กันนัก วิชาใหญ่ๆ เล็กๆ ไปอยู่วันต่างๆ ให้ได้ระยะกันพอๆ เช่นวันจันทร์เลข วันอังคารเลข อย่างนี้ต้องนับว่าดีเกินไป และเมื่อเรียนเลขสองชั่วโมงแล้วแล้ว กว่าจะถึงชั่วโมงเลขอีกในสัปดาห์หน้า ต้องเว้นระยะห่างเกินไปมาก

ไม่ควรตั้งต้นก่อน ๘ น.

ตั้งต้นสายนักไม่ดี

ตอนเช้าอากาศสดชื่น หัวสมองกำลังดี ตอนบ่ายอากาศร้อน ผู้ปกครองที่ควรไปทำงานแต่เช้า แต่นักเรียนไปสาย ไม่มีใครควบคุม ได้หยุดพักตอนบ่ายเร็วและเพียงพอก่อนที่จะถึงวันใหม่ เด็กเขินนัก นักเรียนไม่มีเวลาที่จะไปพักผ่อนหรือหัดนอน

ใจ การโรงทำความสะอาดโรงเรียนไม่ได้ ไม่มีเวลาทำการบ้าน ถึงกับต้องหนีโรงเรียน ผู้ปกครองอาศัยงานทางบ้านไม่ได้ เห็นด้อยอ่อน ง่วงนอน บางคนยังไปเรียน โรงเรียนกลางคืน ค่าของโรงเรียนตอนย้าย หรือตอนกลางคืนจึงไม่คุ้มค่าโรงเรียนธรรมดา

ข้อเสีย เข้าเกินไปนักไม่

(๑) เด็กต้องไถ่นอนเต็มตา

เด็กอายุ ๗-๘ ปีควรไถ่นอน ๑๑ ชม. เต็มๆ

„ ๑๐-๑๑ „ ๑๐-๑๑ ชม.

„ ๑๒-๑๓ „ ๑๐ ชม.

„ ๑๔ „ ๘ ๑/๒ ชม.

เด็กอายุ ๗ ขวบ จะต้องนอนแค่ ๑๑.๐๐ น. ถ้า ๖ น. เข้า และอายุน้ำ ๖ น. รับประทานอาหาร ๗ น. ถ้าจะต้องเข้าโรงเรียน ๘.๐๐ น.

(๒) เด็กไม่ได้กินอาหารเช้า เพราะมาเข้าเกินไป ผู้ปกครองยังทำกับข้าวไม่ทัน

(๓) ต้องแลกกับความจำเป็นของสถานที่ เช่นในที่ ๆ ผู้ปกครองทำราชการ กินข้าวกันสายเกือบ ๘ น. เด็กไม่ได้กินข้าว

ลูกศิษย์พระต้องคอยปฏิบัติพระก่อนจึงจะมาโรงเรียนได้ เช่นนี้เข็นต้น ขางแห่งเขาใช้วิธีถามผู้ปกครอง แล้วคิดหาเฉลี่ยเวลาพอที่ ๆ ที่นักเรียนในย่านนั้นจะฟังมากนักได้พร้อม ๆ กัน

หลักสูตร

ประมวลการสอน และ แบบเรียน

ในการร่างหลักสูตรक्रमมัธยม ข้าพเจ้าได้ได้ หลักสูตร ประมวลการสอน การเลือกและกำหนดหนังสือเรียนไว้ด้วย ก็เนื่องด้วยคำนึงว่า ผู้ที่ระไปเป็นครูเขา ก่อนเข้าชั้นก็จำเป็นจะต้องรู้เสียให้แน่ว่าชั้นที่ตนจะเขาสอนนั้น วิชาใดมีหลักสูตรว่าอย่างไรบ้าง วิชาใดมีรายการอย่างไร และมีหนังสือเรียนอะไรสำหรับใช้ประกอบวิชานั้นๆ หนังสือเรียนใดควรใช้เป็นคู่มือครุภัณฑ์ว่าประกอบการสอน และหนังสือเรียนใดได้กำหนดไว้ใช้ในท้องเรียน หนังสือเรียนใดโรงเรียนได้เลือกให้นักเรียนใช้ในวิชาใดบ้าง เป็นเรื่องที่ควรจะต้องตรวจสอบให้รู้จักเสียก่อนที่จะลงมือสอน เพื่อให้แน่ใจว่าสิ่งที่สอนนั้น ตรงตามความมุ่งหมายที่ กระทรวง โรงเรียน ได้กำหนดไว้

เรื่องของหลักสูตรนั้นเป็นเรื่องของทางราชการ ที่จะกำหนดไว้อย่างกว้างๆ เพื่อบังคับไว้ทั่วๆ ไป ว่าวิชาใดต้องการให้สอนอะไรบ้าง

เรื่องของประมวลการสอนนั้น เป็นเรื่องของโรงเรียน ที่จะนำเอาหลักสูตรมาแยกรายละเอียดออกเป็น ภาค เป็นตอน ค่อยไป ให้พอเหมาะกับชั้นและเวลาที่จะสอน และให้ตรงกับแบบเรียนที่จะใช้ต่อไป ประมวลการสอนจึงไม่ใช่ของตายตัว อาจจะเปลี่ยนแปลงในขณะการสอนไป ทดลองใช้เพิ่มเติม ให้ดียิ่งขึ้นเสมอ โดยอาศัยแนวของหลักสูตรซึ่งพวกไว้กว้างๆ เป็นหลัก สิ่งใดที่หลักสูตรพวกไว้กว้างเกินไป ประมวลการสอนก็จะต้องมากำหนดรายการเอาแต่พอๆ ให้พอเหมาะกับชั้น พอเหมาะกับเวลา พอเหมาะกับสถานที่ พอเหมาะกับพื้นความรู้ ความเข้าใจ ของเด็ก และให้เหมาะกับเพศ อีกด้วย

ได้พูดแล้วว่า ประมวลการสอนเป็นเรื่องของโรงเรียน ที่จะจัดทำขึ้นโดย
 ชาติหลักกลาง คือหลักสูตร เป็นหลัก แต่โรงเรียนไม่สามารถที่จะสร้างประมวล
 การสอนขึ้นได้เองเสียเลย เพราะโรงเรียนบางแห่งก็ขาดครูผู้มีความรู้สูงๆ ขาดผู้
 ชำนาญวิชาพิเศษโดยเฉพาะ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ทำประมวลการสอนกลางไว้
 เป็นแนว คือประมวลศึกษาพิเศษภาค ๑ ตอนที่ ๑ ว่าด้วยประมวลการสอนชั้นประถม
 ศึกษา ตอนที่ ๒ ว่าด้วยประมวลการสอนชั้นมัธยมต้น ตอนที่ ๓ ประมวลการสอน
 ชั้นมัธยมปลาย ประมวลการสอนเหล่านี้มีใจมุ่งหวังที่จะเป็นแนวทางควบคุมชักจูง
 ไว้แล้วข้างบน และในการทำก็ได้ขอประมวลการสอนตามโรงเรียนใหญ่ในส่วนกลาง
 ทั้งชาย และหญิงมา เปรียบเทียบดู แล้วให้ท่านผู้สันติศึกษาช่วยรวบรวมเป็น
 ประมวลการสอนฉบับขึ้น ข้าราชการเขาเอาไปฟังนักเพราะได้เห็นเบื้องหลังของการทำ
 ประมวลการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในขณะนั้นข้าพเจ้าเองเป็นเจ้าหน้าที่รวบรวม
 รวมขึ้น และก็ได้อ่านกันกระทั่งทุกวันนี้ นอกจากนั้นมาเมื่อเร็วๆ นี้ข้าพเจ้ายังได้มา
 ทำนองว่า ประมวลการสอนของกระทรวงเป็นแนวกลางๆ เกินไป ถ้าจะให้โรงเรียน
 ทำงาจรายละเอียดขึ้นใหม่เองแล้วก็จะลำบาก เพราะบางวิชาไม่สันติศึกษาและไม่มีคน
 ข้าพเจ้าจึงได้ขออนุญาตของโรงเรียนฝึกหัดครูในส่วนกลางทำประมวลการ
 สอนทั้งรายละเอียดครบแน่ชัดขึ้นอีกชุดหนึ่ง ให้โรงเรียนฝึกหัดครูในส่วนกลางใช้
 ซึ่งแน่นอนมากมามีครูใหญ่ความหัวเมืองลอกเอาไปใช้ เพราะเห็นเป็นการสะดวกดีกว่า
 ที่จะจัดทำขึ้นเอง

ฉะนั้นก่อนที่กระทรวงจะมีสอนจึงจำเป็นต้องรู้จัก หลักสูตร ประมวลการสอนและ
 แบบเรียนให้แน่ใจเสียก่อน ในโรงเรียนฝึกหัดครู บางสมัยข้าพเจ้าได้อบรมให้
 นักเรียนอ่านแบบเรียนที่เขาใช้ในชั้นทุกชั้น ประจำวิชาต่างๆ แล้วเล่ารายการอย่าง
 ย่อๆ วิจารณ์อะไรก็อะไรไม่ก็ จะได้รู้จักไว้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควรเพียงใด ลักษณะ

แบบเรียนที่ดีควรเป็นอย่างไร คงไปเมื่อมีแบบเรียนเกิดขึ้นใหม่จะได้เลือกใช้ถูก และ
 แม้แต่แบบเรียนที่มีอยู่แล้ว ก็จะได้รู้จักไว้ทุกเล่ม ก่อนลงมือสอน และประเทศไทย
 เราที่ใช้วาระมีแบบเรียนมากมายนักเพียงใด ที่จะพลิกดูให้รู้จักหมดไม่ได้ ยิ่งระหว่าง
 สงคราม แบบเรียนได้ลดน้อยลงไปมาก เพราะไม่มีกระดาษ และแม้ภายหลัง
 สงครามแล้วแบบเรียนก็ยังพิมพ์ให้แพร่หลายก็เกียจไม่ได้ การที่จะเรียนเรื่องหลัก
 สูตรและแบบเรียนนั้น จึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าจะนำมาเขียนไว้ในที่นี้ เพราะเป็นเรื่อง
 ที่ควรจะต้องอ่านทั่วหลักสูตร (ประมวลศึกษาพิเศษภาค ๓ หลักสูตรชั้นประถมศึกษา
 และหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาและขยาย) ประมวลการสอน (สามเล่มข้างบน) และ
 แบบเรียนต่าง ๆ ทั้งที่กระทรวงกำหนดให้เรียน ที่โรงเรียนกำหนดให้ใช้ และที่ครู
 จะพึงหามาประกอบการสอน ให้รู้จักไว้มากกว่า เพราะเป็นของที่มีแบบ รายการ
 หนังสือ คายตัวอยู่แล้ว

อย่างไรก็ดี ในหลักสูตรนั้น การทำหลักสูตรประมวลการสอน และการทำ
 แบบเรียน หรือเลือกแบบเรียน ก็ต้องมโนหลักสูตร และจุดหมาย ในแง่ทฤษฎี
 หลังฉากอยู่ด้วย ซึ่งข้าพเจ้าจะได้พยายามพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป

หลักสูตร ปัญหาเรื่องหลักสูตรนั้น มีเรื่องตลกเถียงกันมาก เพราะหลัก
 สูตรจะทำให้เป็นทลกลความความจำเป็นและความต้องการของทุก ๆ คนไม่ได้ เรื่อง
 ของหลักสูตรก็คือว่า เมื่อเริ่มแรกก็เคยคิดว่า เว้นพออ่านออกเขียนได้และ
 เป็นเลขบ้างเล็กน้อยก็พอแล้ว อย่างที่ฝรั่งเรียกกันว่า The Three R's แต่ครั้นต่อมา
 โลกได้เจริญขึ้น วิชาอื่น ๆ ก็เกิดขึ้น ก็เห็นว่าวิชานั้นก็จำเป็นวิชานั้นก็จำเป็น เลย
 เพิ่ม ๆ กันเข้าไปจนกระทั่ง นักเรียนในสมัยปัจจุบัน ต้อง เรียนวิชาต่าง ๆ จนล้นสมอง
 แล้วก็ยังไม่มีใครกล้าคัดอะไรออก โดยเกรงว่าถ้าจะโง่งไปเสียอย่าง หรือไม่ทันสมัย
 บ้าง แพ้คนอื่นในโลกที่เขาเร่งผลเมืองของเขาให้รู้ก้าวก้าวหน้าไปบ้าง ปัญหาเรื่องการ

เรียนกันจนล้นสมอง (Overcrowded Curriculum) นี้อยู่ทั่วไปแม้ในต่างประเทศเอง ไม่ใช่ปัญหาที่เราต้องเผชิญหน้าอยู่ในขณะนี้เท่านั้น และแม้กระนั้นก็ตาม ก็ยังเห็นว่าหลักสูตรเท่านั้นยังไม่พอ ยังไม่ทำให้เด็กรอบรู้ในสิ่งที่จำเป็นจริงๆ ตัวใดเพียงพอ ได้เคยมีกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ตลอดจนเอกชนและครู เสนอความเห็นให้เพิ่มวิชานานวิชาเข้าไปอีก เช่นกระทรวงสาธารณสุข เคยเสนอความเห็นว่าการสาธารณสุขและการแพทย์เป็นสิ่งจำเป็นยิ่งในชีวิต และทำให้นักเรียน เรียนกันในขณะนั้นยังไม่พอ ในขณะที่เขาฝากกลางเรียนอยู่นอยู่ เขากำลังประชุมวางหลักสูตรวิชาแพทย์และอนามัยเพื่อนำมาขอให้กระทรวงศึกษาธิการไว้ด้วย นักเศรษฐศาสตร์ก็มีความเห็นว่า ทำไมเราจึงไม่ให้นักเรียนเรียนเรื่องการเงิน ซึ่งจำเป็นต่อชีวิต นักธรรมศาสตร์ก็บอกว่านักเรียนควรเรียนกฎหมาย มิฉะนั้น เวลาไปเรียน ต่อ ที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองฝนความรู้ของนักเรียนออกจะเต็มที ต้องมาจำทำใจในสิ่งของกันใหม่ และมีนักศึกษาค้นหนังสือเสนอความเห็นมาว่า เมืองไทยเราควรเรียนปรัชญาและจิตวิทยากันในโรงเรียนเสียบ้าง

ข้าพเจ้าเองไม่อยู่ในฐานะที่จะตัดสินได้ว่าวิชาใดควร และวิชาใดไม่ควรเรียนในโรงเรียน แต่คำว่า เราควรสร้างหลักสูตรให้มีประโยชน์แก่เด็กผู้เล่าเรียนนั้น อาจมีความหมายได้ต่างๆ กัน นาย Percival Wren ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Indian School Organization ว่า คำว่ามีประโยชน์ หมายความว่ามีความประโยชน์ทางจิตใจ ไม่ใช่มีความประโยชน์ในแง่กำลังกายหรือในแง่การปฏิบัติ เราอบรมเด็กเพื่อให้ฉลาด เพื่อให้เด็กเป็นคนช่างสังเกต ช่างนึก ช่างคิด มีไหวพริบ และมั่นคงเสีย ถ้าจะว่านักเรียนควรแต่จะเรียนสิ่งที่มีประโยชน์ในแง่ปฏิบัติแล้วนักเรียนก็ควรจะได้เรียนที่หนัก ทำท่ายุ ฝนเข็ม ชวเลข พิมพ์กิต ทำอาหาร... มากกว่าเรียนเลข เรขาคณิต ฟิสิกส์ เพราะใครเลยจะนึกว่า เมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว จะเอาเรขาคณิตไปใช้

ทำอะไร น้อยคนนักหนา แต่ปัญหาอยู่ที่ว่า เราควรถูกผลักดันให้สังเกต ให้คิด และ
 ศึกษาค้นคว้า ได้อย่างไร ขอบรมให้นักเรียนฉลาด ซึ่งต่อไปในภายหน้า นักเรียนจะต้องใช้
 ความฉลาด ความเข้าใจ และไหวพริบประกอบการทำงานด้วย ต้องต้องเป็นนักทำงาน
 ด้วยสมอง เพื่อคุณภาพของงาน (Head-Worker) และไม่ใช่เป็นคนทำงานเอาแต่
 กำลังเข้าสู้ (Hand-Worker) ซึ่งเราแต่ละคนต้องรับใช้เขา ผู้ที่เป็นนายงานและใช้สมอง
 คุมงานใหญ่ ปัญหาความประโยชน์นั้น จึงหมายความว่า มีประโยชน์ต่อการครอง
 ชีวิตต่อไปในภายหน้า ไม่ใช่ต่อโรงก็เหล็ก หรือโรงงานใดโรงงานหนึ่งโดยเฉพาะ
 การศึกษาก็ควรจะชอบเขตกักด้วยอีก ว่าอะไรควรเป็นสามัญศึกษา อะไรควรเป็น
 อาชีวศึกษา เมื่อจะให้เด็กเรียนเรียนสามัญศึกษาแล้ว ลักษณะการก็ควรเป็นเรื่อง
 ทั่วๆ ไป ที่วางรากฐานในทางจิตใจของเด็กให้เหมาะแก่สิ่งแวดล้อม และสังคม
 โดยทั่วๆ ไป ในฐานะเป็นพลเมืองดีของชาติ ก็ว่าเด็กควรเริ่มความรู้ทั่วไปสักเท่าใด
 จึงพอพอ แล้วต่อไปจึงค่อยถนัดถึงอาชีพ และเข้าโรงเรียนอาชีพ ณ ภายหลัง ฉะนั้น
 ปัญหาเรื่องสามัญศึกษา กับอาชีวศึกษา จึงควรมีขอบเขตคั่นแบ่งแยกกัน แต่ก็ไม่ถึง
 กับจะพบบันไม่ใกล้เคียงเลย

ฉะนั้นท่านเร็นจึงกล่าวต่อไปว่า หลักสูตรนี้ควรระจกให้

๑. เหมาะกับสภาวะของท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมของเด็ก และให้เหมาะกับความจำเป็นและความต้องการของเด็กอีกด้วย

๒. ให้เหมาะแก่สภาพทางจิตใจและร่างกายของเด็กที่มาโรงเรียน

๓. ให้เหมาะแก่สภาพพื้นฟ้าอากาศ สุขภาพ และอนามัยของสิ่งแวดล้อม

๔. ให้เหมาะแก่ครู

๕. ให้เหมาะแก่ตัวโรงเรียนและเครื่องเรือน

๖. ให้เหมาะแก่เวลา

๗. ให้เหมาะแก่ความจำเป็นของชาติ หรือตามแนวของกระทรวงศึกษา
(Board of Education)

แต่อย่างไรก็ดีการยอมรับกันจะค่อยๆ ให้ได้ผลตามประการทั้งปวงการศึกษา วิชา
ศึกษา และพลศึกษา

เมื่อมาถึงคำว่าชาติ ชาติคือสังคมโดยส่วนรวม ก็เป็นเรื่องๆ หนึ่งที่จะต้องพิชิต
กัน เพราะหลักสูตรนั้นเกี่ยวข้องกับอุดมคติของชาติ หลักสูตรนั้นจะวางอย่างไรก็ได้ เมื่อ
วางไปแล้ว คนทุกคนที่ไปรับการศึกษาตามหลักสูตรระดับนั้น ก็จะกลายเป็นคน
ทำงานนั้นกันโดยทั่วๆ ไป เช่นในประเทศรัสเซีย เขาก็ต้องการให้คนเป็น
คอมมิวนิสต์ ในอเมริกาก็ต้องการคนให้เป็นนักประชาธิปไตย ในอิตาลีเคยยอมรับ
คนให้เป็นฟาสซิสต์ เช่นนี้ เป็นต้น หลักสูตรเป็นอุดมคติของคนทั้งชาติ เป็นเครื่อง
มือของรัฐบาล และเป็นเรื่องรัฐบาลควบคุมการศึกษา วิชาการศึกษาอยู่ ฉะนั้นใน
ต่างประเทศทุกแห่งเขาก็ถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะวางหลักสูตรไว้ หลักสูตร
นั้นดาวงรายละเอียดตายตัวเกินไป ก็กระทบกระเทือนความจำเป็น ความต้องการ
ของชนกลุ่มต่างๆ ตามลักษณะของผลประโยชน์ ของท้องถิ่น ของเพศ ฉะนั้น
เขามักจะวางกลางๆ ให้โรงเรียนหรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นไปกระจายรายละเอียดให้
เหมาะสมเอาเอง และบางที่ก็วางวิชาให้เลือกได้หลายๆ (Optional Subjects) ไม่ใช่
ทุกคนจะต้องเรียนทุกวิชาเหมือนกันหมดทั้งประเทศ ทั้งหญิง และชาย ทั้งชาวนา
และลูกข้าราชการ ทั้งเด็กโง่และเด็กฉลาดทั้งเด็กบ้านนอกและเด็กในกรุง เช่นนี้
แล้วก็จะทำให้ชาวนา ต้องเรียนเรื่องการเก็บเงินไปเสีย หรือเด็กทมิฬออกมรดาศาสตร
แต่ต้องเรียนวิทยาศาสตร์ แล้วก็ไม่เรียนก็ไม่ไ้ เพราะไม่ถนัด และห่างพันจากความ
จริงที่เห็น ห่างพันจากความเข้าใจ

หลักสูตรที่ว่าหนักมากและล้นสมอ^๕นั้น อยู่กับครูผู้สอน และวิชาสอนอีกด้วย ถ้าสอนละเอียดมาก และสอนให้มีข้อเท็จจริงจำมาก หลักสูตรก็ยิ่งหนักมาก เช่นการเรียนภูมิศาสตร์ ถ้ามี^๕ไปเรียนข้อต่างๆ แล้วต้องจำกันเรื่อยไป กันขี้ความ^๕สิ่งที่จะต้องเรียนมากมาย ได้หน้าล้นหลัง ภูมิศาสตร์สมัยใหม่^๕เขาเรียนด้วยความเข้าใจ ทำนองภูมิศาสตร์ภูมิภาค(Regional Geography) คือ ย่านใด อากาศชนิดใด พืชชนิดใดอะไรเกิด สิ่งใดจะมี เป็นเหตุให้มนุษย์เราต้องอยู่กัน และดำเนินอาชีพอย่างใด ตามเหตุผลและกรณีแวดล้อมของ แต่ละภาค ซึ่ง แตก ต่าง กันไป เป็น ลักษณะ ๗ ไป เช่นนี้เช่นต้น ในส่วนประวัติศาสตร์นั้นแล้ว ถ้าจะ^๕ข้อพระเจ้าแผ่นดินทั้งหมด วันเดือนปี^๕ครองราชย์ วันเดือนปี^๕ไหนสวรรคต วันเดือนปี^๕ไหนทำอะไรบ้าง ไปรบที่ไหนบ้าง เช่นนี้แล้วประวัติศาสตร์ก็หนักมาก ซึ่งสมัยนั้น เขาสอนในแง่เหตุผลและความเข้าใจมากกว่า คือเหตุผลอันทำให้เกิดเหตุการณ์แต่ละชาติในประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เช่นต้น หลักสูตรจึงเกี่ยวกี่ยว^๕สอนอยู่ด้วย ถ้าสอนไม่หนักหลักสูตรก็เป็นหมิ่น และนักเรียนต้องเรียนอย่างหนักมากอย่างว่า นอกจากนั้นถ้าจะ^๕เรียบเรียงละเอียดไม่^๕ก็ทำให้การสอนหนัก เพราะวิชาต่างๆย่อมระพาคึงถึงกัน ถ้าแต่ละวิชาที่อยู่ตามลำพังแล้ว วิชาต่าง^๕ก็ว่ารายละเอียดของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงวิชาอื่นแล้ว วิชาต่างๆ ต้องเรียนซ้ำแ่นกันมาก เสียเวลาเด็ก เพราะในส่วนรายละเอียด เหตุผล ส่วนประกอบ วิชาต่าง ๗ ก็ย่นหลักอันเกี่ยวด้วยกันทั้งนั้น

หลักสูตรที่ว่าเกี่ยวกับครูก็^๕คือ วางหลักสูตรแล้วครูสอนไม่ได้ตามนั้น ไม่ได้หมายความว่าหลักสูตรไม่ดีเสมอไป อาจเป็นเพราะครูไม่เข้าใจ ครูความรู้^๕น้อย ครูไม่พอ ขาด^๕ทางอยู่ก็^๕ต้องอบรมครูขึ้นมาให้^๕ระดับและเพียงพอ และต้องมีคำแนะนำประกอบหลักสูตร เช่นอย่างของอังกฤษก็มี Suggestions by the Board of Education และมี

ตำราทั้งของครู และของนักเรียนโดยพร้อม มิฉะนั้นครูก็ไม่รู้จะสอนอย่างไร ในเมื่อไม่มีเครื่องมือ หลักสูตรครูกับแบบเรียนจึงเป็นของคู่กัน ถ้าแบบเรียนยังไม่มี ยังมีใค้อบรมครูไว้ ก็ยังไม่น่าจะปล่อยหลักสูตรใหม่ออกมา เมื่อพูดถึงตรงนี้ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงเด็กประถม๑คนหนึ่ง ทองซอกระทรงต่าง ๆ ว่า กระทรงกลาใหม่มีหน้าที่ของกันราชอาณาจักร กระทรงมหากไทยมีหน้าที่รักษาความปลอดภัยภายใน... ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงวิธีสอนของครู ว่าจะว่าหลักสูตรฝึกหรือครูเข้าใจผิดกันแน่ เพราะเด็กกระเข้าใจคำที่พูดนั้นหรือ แทนที่ครูจะชี้ให้นักเรียนเห็นคำรวมและท้าวและเขาเหล่านี้ทำอะไร....

หลักสูตรนั้นควรจะให้เหมาะกับความวัยและความสามารถของเด็ก พยายามๆ ก็คือว่าอย่าให้เกินหัวสมองเด็ก เด็กประถมปีที่ ๑ จะให้เรียนอย่างเด็กมัธยมปีที่ ๖ ไม่ได้ เด็กเล็กต้องเรียนรายการง่าย ๆ สั้น ๆ ในที่แวดล้อม ที่มองเห็น และเรียนทำนองนิทาน โดยใช้ภาษาง่าย ๆ รูปภาพประกอบ เด็กโตๆ เรียนเกี่ยวกับความสลับซับซ้อน ความลึก ความเฉลียวฉลาด ทำนองนามธรรมลึกซึ้งได้ เด็กชั้นประถมแม้แต่เรียนประวัติศาสตรก็ต้องเรียนทำนองนิทาน ที่ฝรั่งเรียกว่า Legends, sagas, historical tales, lives of heroes คือเรื่องราว เหตุการณ์ เป็นเรื่องๆ ไปทำนองนิทาน ไม่ใช่เรียนประวัติศาสตร์กันเป็นยุคๆ

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องเด็กฉลาดและเด็กทึบ ตามปกติเด็กฉลาดก็เรียนได้ไว และไต่เลือนชั้นพรวดๆ ขึ้นไป ไม่เรียนตกๆ ซ้ำๆ แต่แม้กระนั้นในชั้นเดียวกันก็ยังมทั้งเด็กฉลาดและเด็กทึบอีก หลักสูตรจึงไม่ควรวางแนวละเอียดเกินไปการผูกมัดโรงเรียนมากเกินไปนัก ควรให้โรงเรียนได้มีโอกาสวางประมวลรายละเอียดอย่างมากและอย่างน้อย ตามแนวทางของรัฐได้ (Maximum and Minimum Curricula)

เด็กที่ฉลาดก็เรียนรายละเอียดในเรื่องเดียวกันให้ลึกซึ้ง ทำแบบฝึกหัดมากและยากขึ้น
เด็กที่บกพร่องก็เรียนเรื่องเดียวกันแต่เน้นลงหน่อย

ปัญหาเรื่องการวางหลักสูตรก็ยังมีอีกเรื่องหนึ่งคือ ช่วงใด ควรใช้ระยะเวลา
แต่ละปีควรมีวิชาใดเท่าใด รายการเพียงใด จึงจะพอเหมาะแก่เวลา ทั้งนี้เกี่ยวกับ
นิสัย ความคล่องและความชำนาญพอควร เท่าที่เรารู้จักทั่วไป ก่อนออกจาก
โรงเรียน มีคะแนนไต่ไปอย่างไม่ทันจะติดนิสัย ออกไปจากโรงเรียนก็ลืมเสียเปล่าๆ
มีผู้เล่ากันว่า นักเรียนถูกเกณฑ์มาเข้าเรียน เรียนหนังสือไม่ทันไร พออ่านออก
เขียนได้ไม่ทันคิดเป็นนิสัย เพราะช่วงเวลาที่เรียนไม่พอ ก็ต้องออกจากโรงเรียนไป
เสีย พอไปพบเข้าอีกสัก ๒-๓ ปี เลยมืดเสียหมด อ่านหนังสือไม่ออกเสียแล้ว
เช่นนี้ก็มี ชั้นประถมศึกษาในต่างประเทศเขามอง ๖ ปี ๘ ปีก็มี เมื่อจบชั้นประถม
ศึกษาแล้วต้องเข้าประถมศึกษาปีที่ ๑

หลักสูตรจะต้องไม่แห้งแล้งเกินไป คือเด็กเรียนได้ มีความสนใจ รู้สึกสนุก
ไม่ใช่ว่าหลังเลิกเรียนแล้วแข่งวันยังค่ำ เรียนแล้วไปปฏิบัติ ไปเปลี่ยนอิริยาบถ ไปเห็น
ผลแห่งการเรียน เกี่ยวกับชีวิตขั้นแท้จริง เหมะกับชีวิตในส่วนรวม ไม่ใช่ทำให้
หนักไปในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ เลยกลายเป็นประโยชน์เฉพาะชนหมู่น้อย
เท่านั้น ฉะนั้นในหลักสูตรบางที่ก็มีการผสม มีวิชาชีพต่างๆปนอยู่บ้างเล็กน้อย พอ
เป็นนิสัยบ้างก็ จะวางรากฐานเด็ก สำหรับการ อาชีพโดย ยิงยาว ต่อไปในภาย หน้า
และพอที่จะคนดูได้ว่าเด็กมีนิสัยชอบอะไร เด็กควรจะได้เรียนวิชาเกี่ยวกับการใช้
เวลาในยามว่าง (Leisure Time) บ้าง เพื่อความชุ่มชื่นหัวใจ และรู้จักใช้เวลาให้
เป็นประโยชน์ในยามหมดงานต่อไป

หลักสูตรในชนบทนั้น ก็ควรที่จะมีแนวเอนเอียงให้เหมาะกับเด็กอยู่กลางนา ไม่
ใช่ต้องเรียนเช่นเด็กในเมืองซึ่งอยู่กับโรงสีโรงงาน ไม่มีที่ทำงานทำสวนกับเขา

Sir Flinders Petrie กล่าวว่า ชาวนาควรได้เรียนรู้เกี่ยวกับกลางนา ได้เรียนรู้เรื่อง
ข้าว เองนา เองสวน โรคต่างๆ ของพืช และการจักนา สวน ไร่, รู้จักที่ดิน รู้จัก
การปลูกพืชที่ตน รู้จักวัว ควาย สัตว์ รู้จักเลี้ยงมันตั้งแต่เล็ก รู้จักระวังรักษาและ
พยายามเวลาเจ็บป่วย รู้จักพืชและสัตว์ป่า ประโยชน์ คุณ และโทษ ควรทำช่างไม้
เป็นช่างเล็ก ๆ น้อย ๆ ในระหว่างเทศกาลที่เหมาะสม ควรควรจะไปสอนตามทุ่งตามนา
ไม่ใช่ในห้องเรียน . . .

เด็กผู้หญิง ควรจะได้เรียน ว่าทำอย่างไรบ้านเรือนจึงจะสะอาด ควรควรที่จะ
จะสยาย อยู่ที่ดินดี ในชั้นมัธยมตามชนบท ควรเรียน พุทธศาสนา ศาสนา
การเลี้ยงผล การเลี้ยงสัตว์ การทำขนม ชักด้วย (ดู Valentine Davis: Matter
and Method of Modern Teaching)

หลักสูตรนั้นมีมากมายที่จะสอนคนเข้ามหาวิทยาลัย เป็นเรื่องของการวางหลักสูตร
เข้าใจในความเข้าใจของสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไป ในสังคมและในการดำรงชีพด้วย
ดีและมีความสุข เพราะนักเรียนทุกคนจะได้เข้ามหาวิทยาลัย และตั้งใจเข้ามหา
วิทยาลัยจริงๆ เมื่อเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์นักเรียนทั้งหมด ฉะนั้นหลักสูตร
มัธยมวางแนวเพื่อให้เข้ามหาวิทยาลัยได้ ก็ไม่ถูก ลงสู่ท้ายโรคเสื่อมถอยจะเกิด
ขึ้นโดยทั่วไป มีแต่คนจะรับราชการ แต่คนที่จะประกอบอาชีพ และมีใจเอนไปทาง
อาชีพนั้นไม่มี Hughes กล่าวไว้ในหนังสือ Learning and Teaching ว่า เมื่อพิจารณา
ถึงเรื่องหลักสูตรแล้วเราจะแบ่งวิชาเป็นหมวดๆ ได้ดังนี้

- วิชาสังคม: ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วรรณคดี
- ศิลปวิทยา: ดนตรี วาดเขียน การผสม การเรือน
- วิทยาศาสตร์: คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์
- พลศึกษา: สุขศึกษา พลศึกษา การเล่นต่างๆ

แต่โรงเรียนวิชาใดก็ตาม เราจะต้องนึกว่าในโลกนี้มีวิชาเกี่ยวข้องเห็นอกว่าวิชา
ใดทั้งสน คอ ชีวิต

แบบเรียน หลักสูตรไม่ควรกำหนดให้ตายตัวและให้เป็นการผูกมัดนักใด แบบ
เรียนก็ไม่ควรกำหนดให้เป็นการตายตัวนั้น เพราะจะเป็นการทำลายเอกัตภาพของ
นักเรียน และวิธีสอนของครูไป แบบเรียนควรวางไว้กว้าง ๆ ให้เลือกได้มาก ๆ
เพื่อให้เหมาะแก่ ครู วิธีสอน ความเข้าใจของนักเรียน และตามโอกาสของกรณี
แวดล้อม เด็กมีความเข้าใจอย่างหนึ่ง มีสิ่งแวดล้อมและกรณีแวดล้อมอย่างหนึ่ง
แล้วให้มาเรียนอีกอย่างหนึ่ง ความเข้าใจและความตั้งใจจะมีได้อย่างปลอดภัยอย่าง
ไรได้ อันนี้วิธีสอนของครูก็ไม่เหมือนกัน จะต้องใช้วิธีสอนลำตัวยก ข้อความตาม
หนังสือเล่มต่อไปแล้ว ก็ไม่ต้องทราบดีที่ระคนกว่าให้เด็กสนใจและเข้าใจให้ยิ่งขึ้นได้
หลักการสอนแบบใหม่ ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้นถ้าต่างประเทศเขาผูกมัดในเรื่องตำราเรียนเช่นนั้น

ตำราเรียนจึงควรมีหลาย ๆ ชุด ให้เลือกได้มาก ๆ การเปลี่ยนตำราบ่อย ๆ ก็มี
ทั้งคุณและโทษ ว่ากันในแง่เศรษฐกิจผู้ปกครองที่ร้องทุกข์ ร้านขายหนังสือก็ไม่กล้า
สั่งหนังสือเข้ามา แต่เราลองมานึกดูหรือว่า นักเรียนทั้งประเทศ รู้หนังสือ
เล่มเดียวกัน รู้คำศัพท์อย่างเดียวกัน ทราบความเห็นแนวเดียวกัน เท่า ๆ กัน ระก
หรือ ไม่ต้องมีคนสนใจอย่างอื่น กันกว่าแนวอื่น ๆ เรื่องอื่น ๆ เพราะได้รู้ความรู้
จากหนังสืออ่านเล่มเดียวกันทั่วประเทศ และหนังสือเล่มที่อ่าน มีความรู้ความ
เฉลียวฉลาดทุกด้านโดยครบถ้วนอยู่แล้วหรือ สิ่งใดฉลาดก็จะฉลาดด้วยกันหมด สิ่ง
ใดโง่งก็จะโง่งด้วยกันหมด คนเราจะเรียนให้รู้ทุกอย่างไปนั้นไม่ได้ คนสนใจเรื่องนั้น
คนนั้นสนใจเรื่องนี้ หลายคนสนใจหลายอย่าง ทั้งประเทศก็จะมีคนสนใจหลายชนิด
และหลายด้าน รวมกันหมดแล้วก็มีคนหมกมุ่นครบถ้วนทุกด้าน เพราะฉะนั้นหลัก
เศรษฐกิจและหลักวิชาจึงไม่เหมือนกัน อีกประการหนึ่งการใช้หนังสือเล่มเดียว ทำ

ให้เกิดแก่การคำนึงถึงชีวิตและความเข้าใจของเด็ก โดยไม่ต้องใช้ความสังเกต
เหตุผลอะไรเข้าช่วยเลย เพราะนักทำคู่มือชายเกิดขึ้นมากแพร่หลาย

ตำราที่ขายกันทั่วไปในท้องตลาด โดยมีได้ผ่านการตรวจตรา ก็ต้องระวังให้
มาก นักเรียนมักจะไม่ชอบใช้ เพราะสะดวกก็ ไม่ต้องงก แต่เมื่อมีสิ่งผิดพลาดก็จำเข้า
หัวเฝ้าที่กระทำให้อ่านได้ดังใจ เหมือนหนังสือพิมพ์ขึ้นสมองเข้าไปเสียแล้ว
จึงควรระวังให้มาก เสียสละแล้วจะได้ความรู้ลึกๆ ใจ หลักฐานของผู้แต่ง ความ
ชำนาญ ความรู้ของผู้แต่ง ควรเป็นส่วนประกอบในการพิจารณา และครูใหญ่ควร
จะได้อ่านดูให้ตลอดโดยละเอียด ไม่ใช่เชื่อคำนำที่เขียนให้ๆ กันอย่างง่าย ๆ

ตำราทั้งหลายประเภทด้วยกัน คือ แขนงเรียนที่ใช้ในห้องเรียนสำหรับให้นักเรียน
เรียน แขนงเรียนสำหรับครูใช้ประกอบการสอน และตำราที่ครูใช้ในการค้นคว้า
และหนังสืออ่านประกอบเพื่อให้เกิดแนวความคิดกว้างขวางขึ้น

แขนงเรียนของนักเรียน ควรมีแต่เนื้อหาที่จะต้องเรียนล้วนๆ ไม่ควรมีวิธีสอน
คำชี้แจง ซึ่งเป็นเรื่องของครู แขนงเรียนของนักเรียน ควรอ่านง่าย ชัด กระชับ
เขียนแข็งแรง ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ เหมาะกับวัยของเด็ก มีภาพประกอบเพื่อ
ส่งเสริมความเข้าใจและความสนใจ มีความรู้ที่แน่นอนที่สุด จะพลาดแม้แต่คำเดียวไม่ได้
สมบูรณ์และชวนอ่าน หนังสือเรียนไม่ใช่ที่รวบรวมของสาร ตาราง สถิติ ไม่ใช่ให้
ความสนใจอารมณ์อย่างผ่านๆ ไป ควรให้ความจริงอันเป็นที่ยกย่องและถาวร
เนื้อเรื่อง เรียงตามลำดับ ง่าย พลิกค้นหาได้ง่าย ไม่ใช่ทำนองตำราสรรพความรู้
มีอะไรก็อะไรปนกันไปหมด

แขนงเรียน ก็เท่ากับวิธีสอน และหลักวิชานั้นเอง เพราะสอนอย่างไรเด็กจึง
จะเข้าใจและเข้าใจถูกต้อง เนื้อหาอย่างไรเหมาะแก่เด็กชั้นใด วัยใด ความรู้
เท่าใดพอเหมาะแก่ระยะเวลาเท่าใด แบบฝึกหัดควรทำอย่างไร หาเรื่องอะไรมาให้

เด็กทำ เด็กจึงจะเข้าใจ และสนใจ และเหมาะแก่สิ่งที่เด็กเคยพบเห็นมาจริง ๆ และ
จะต้องไปปฏิบัติจริงในชีวิต ไม่ใช่ชั่วแต่แปลๆ เอาจามาของฝรั่งแล้วไม่เหมาะแก่เด็ก
ไทย ไม่ว่าระเบียบเรียนวิชาภาษาเป็น^๕เรื่องสำคัญมาก เพราะเป็นวิชาที่^๕เด็ก
ปากนักเรียน ตัวละครดัด^๕ผิด เวียกซ้อ^๕ดำเพี้ยน เหตุผลดำ^๕ไม่มัน หลกวิชา^๕ดัดกลอน
แกล่น คำพ้อง^๕ซึ่งไม่แน่นอนเด็กขาด ก็จะทำให้เด็กเข้าใจผิด และจำผิดก็กลัวไป
ฉะนั้นตำราจึงสำคัญมาก ผู้แต่งตำราให้นักเรียนเรียน ก็ควรเป็นครูที่สอนหนังสือ^๕เด็ก

การแต่งตำราในประเทศอังกฤษเขาใช้วิธี^๕นี้โดยทั่ว ๆ ไป ถ้าตำราของใครก็
ก็เป็น^๕ที่นิยม และมีกอง^๕แบบเรียน ซึ่งคอยตรวจตรา ตำราอะไรไม่ดีก็ห้ามใช้ ตำรา
อะไรก็แนะนำ แต่ไม่กำหนดตายตัว ถ้าหวั่น^๕ตัวประโยชน์อาจกำหนดหนังสือวรรณคดี^๕
ที่จะ^๕ต้องเรียน (Prescribed Books) แต่ไม่กำหนดสำหรับหนังสือวิชา^๕ทั่ว ๆ ไป คำว่า
หนังสือวรรณคดี^๕ ก็เป็น^๕ปัญหาที่จะต้องพิจารณาว่าอะไรเป็นวรรณคดี และอะไรไม่ใช่
การกำหนดหนังสือวรรณคดี^๕ ก็เพื่อให้นักเรียนได้^๕เห็นภาษาพูด^๕ที่ดี •ที่เป็นแบบฉบับ
ในเชิงรสภาษา ในเชิงรสไพเราะ ฉะนั้นวรรณคดีก็มีความรู้^๕อย่างที่ดี ไม่ใช่^๕ของคู่กัน
เพราะจะให้^๕ได้ทั้งวรรณคดี (คือเชิงภาษา) แล้วให้^๕ได้ความรู้เช่น^๕ทำนองวิทยาศาสตร์
ด้วย ย่อม^๕ไม่ได้ วรรณคดีที่กำหนด^๕จึงไม่ควรเอาความรู้ในแง่ใดแง่หนึ่ง มาแต่งเป็น
บทความ กลายเป็นหนังสืออ่าน^๕ขึ้น เพื่อยิงนก^๕ที่เกี่ยวสองตัว ถ้าเรียนวิทยาศาสตร์
แบบเรียน^๕เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์เขาก็มี^๕ต่างหากแล้ว

แบบเรียนสำหรับ^๕เด็กเล็ก ควรใช้^๕ตัวพิมพ์โตๆ รูปภาพ^๕มากๆ สวยๆ กระดาษ
ดีๆ สักหน่อย เพราะเกี่ยวกับ^๕ต้องพลิกมาก ปกควร^๕แข็ง กระดาษควรเป็น^๕กระดาษ
หนาและ^๕ถ่าน ไม่มอง^๕เห็นตัวพิมพ์^๕เพราะดู^๕จาก^๕อก^๕ด้านหนึ่ง เรือง^๕ของ^๕รูป^๕ภาพก็^๕ไม่ควร^๕จะ
ให้^๕พิมพ์^๕เพื่อยิง^๕เกินไป เพราะจะทำให้^๕เด็ก^๕ครบ ไม่^๕ก^๕หนังสือ^๕ รูป^๕กับ^๕ข้อความ^๕ใน^๕หนังสือ
ต้อง^๕ตรง^๕กัน^๕ทุก^๕อย่าง ข้าพ^๕เจ้าเคย^๕เห็น^๕แบบ^๕เรียน^๕เล่ม^๕หนึ่ง^๕ว่า ชาย^๕คน^๕นม^๕แมว

สามตัว แต่มองกริปเห็นมีแมวตัวเขียว และบอกว่าเขาสวมรองเท้าดำ แต่ในรูป กลับมีสีขาว เช่นนี้ก็มี นักเรียนช่างสังเกต และข้อความเช่นนี้ทำลายความเข้าใจ หรือมีฉะนั้นก็ส่งเสริมให้ไหวพริบและความสังเกตของนักเรียนต้องเลื่อมใส ปัญหา เรื่องรูปภาพประกอบแบบเรียนชั้นเล็ก ๆ ก็สำคัญมาก เพราะไม่ใช่ว่ารูปภาพทุกอย่างจะ อยู่ในความสนใจของเด็ก ภาพของเด็กต้องง่ายเส้นหนา เส้นน้อยเส้น ชัด ๆ ระบาย สีสัน ไม่มีอะไรซับซ้อนหรือแรงเกินไปและเกินความจริง ภาพ ตรงกับเนื้อความ ไม่ใช่เนื้อความอยู่หน้าหนึ่ง ภาพอยู่อีกหน้าหนึ่ง

ปัญหาศีลธรรมในบทเรียน ก็เป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง อ่านแล้วต้องโน้มน้าว เด็กให้ไปในทางดี อย่าเห็นแก่แต่อ่านเพื่อความสนุกเท่านั้น ของที่เลวไม่ควรเล่าแม้ อ้างว่าไม่ควรทำ ปัญหาที่ถกเถียงกันมากก็คือเรื่องรักใคร่ควรมีในหนังสือเรียนหรือไม่ แท้จริงพูดได้ว่า แท้จริงไม่มีวรรณคดีใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับความรัก และจะสมควรหรือไม่ที่จะมีให้เด็กกับเรื่องความรักและไม่ให้อ่านเรื่องเกี่ยวกับรักเสียเลย เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับเพศศึกษาอยู่ด้วย จึงใคร่จะขอให้ท่านผู้อ่านเรื่องเพศศึกษาของข้าพเจ้าประกอบ ความรักนั้นเห็นะเห็นไม่พ้น ถ้าไม่พบในหนังสือก็เห็นจะพบทางบ้าน ปัญหาสำคัญก็คือว่า อย่าให้สามท้าว ให้เป็นเรื่องราวธรรมดา พกตรงไปตรงมา อย่าเร้าอารมณ์ อย่าพรรณนา กามฉวีฉายด ปลูกสร้างคุณธรรมอันสูง อุดมคติอันสูง อันถูกต้องตามประเพณีและ ทศกัณฐ์ของคดของธรรมกแล้วกัน

ปัญหาเรื่องนิยาย นิยายควรสอนนักเรียนหรือไม่ นักวิทยาศาสตร์ว่าไม่ควร เพราะเป็นเรื่องสอนให้เด็กเข้าใจผิด ไม่ตรงความจริง นักอักษรศาสตร์ว่าเราเกิดมา หมุนเวียนอยู่ในความเป็นไปของโลก โลกนี้เริ่มต้นมาอย่างไรเราควรจะได้รู้ไว้บ้าง เพราะเป็นประวัติศาสตร์ผากหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดคนรุ่นหลัง เป็นแนวความคิดที่ทำให้คน รุ่นเกิด คำนึง และมีความึกไม่คงที่แตกฉานออกไป เป็นเรื่องที่เป็นหลักในเชิง

รรยา และก่อให้เกิดแนวความคิดของชนหมู่หนึ่งซึ่งเราอาศัยอยู่ เป็นจารึกประเพณี
 ของชนรุ่นหลัง ซึ่งถ้าเราขอกมาหาวงความคิดนั้น ๆ เราจะติดต่อกับคนกลุ่มใด เรา
 ก็ควรจะทึ่งรู้ความรู้สึกนึกคิดและความคิดอ่านของชนหมู่นั้น จึงจะพูดกันเข้าใจได้
 ฉะนั้นฝรั่งเขายังคงให้เรียนนิยาย เรียน Fairy Tales, Legends, Sagas อันเป็นข้อ
 เกิดในการสร้างวีรคติต่าง ๆ และทำให้เกิดเกลียดชังผู้ชั่วธรรม ผู้คึกกร้าย คนคด..
 ซึ่งมาจากในนิยายนั้น ฉะนั้นความเห็นก็มีด้วยกันทั้งสองฝ่าย ประวัติศาสตร์แห่ง
 วรรณคดีจึงเป็นฉาก ๆ หนึ่งทลายให้เห็นความรู้สึกนึกคิด จารึก ประเพณี คติธรรม
 ของบรรพบุรุษของเรา อันเป็นทรัพย์สินสมบัติอันหนึ่งของชาติ เป็นมรดกตกทอดมาถึง
 เรารุ่นหลัง

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์คุรุสภา
ขายที่ หอสมุดแห่งชาติ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๒๘ มิถุนายน ๒๔๕๑

คำบรรยายวิชาชุดครูประถมและมัธยม

ของครูสภา

พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๔๘๙

ชุดวิชาครู

ภาคที่ ๑

หลักสูตรการศึกษา

ตอนที่ ๒

บทที่ ๑๐

ราคา ๐.๘๐ บาท

ผู้เขียน

ม.ล.มานิจ ขุมสาย

บทที่ ๑๐

การศึกษาเรื่องเพศ สหศึกษา

เพศศึกษา (Sex Education)

[ถอดจากบทความในภาษาเยอรมัน ของ Adolf Rude]

เด็ก ๆ ได้เห็นการกระทำระหว่างเพศของผู้ใหญ่เสมอๆ และก็มักจะตั้งปัญหาถามข้อสงสัยต่างๆ ว่า ทำไมผู้หญิงจึงท้องโต เด็ก ๆ มาจากไหน ทำไมเขาจึงแต่งงานกัน เด็กเกิดขึ้นได้อย่างไร สิ่งเหล่านี้เป็นของหายจริงหรือไม่ เด็กควรทราบเรื่องเหล่านี้หรือไม่ ควรทราบอย่างไร เมื่อไร และใครควรเป็นผู้แจ้งให้ทราบ ปัญหาเรื่องการกระทำเพื่อการสืบพันธุ์ เป็นปัญหาที่ควรขบคิด ไม่เหมาะสมในสังคม ไม่สมควรที่จะกระตือรือร้นจริงหรือไม่ สิ่งเหล่านี้ควรหรือไม่ให้เด็กทราบก็ได้หรือไม่

ทำไมจึงว่าหายาก ในเมื่อคนเรากำลังเกิด ใครเป็นผู้ทำให้เห็นว่าเรื่อง

เป็นเรื่องหายา และถ้าหายาแล้ว คนเราจะสืบพันธุ์ได้อย่างไร ปัญหาที่ซับซ้อนเขียน
รูปการสืบพันธุ์ และข้อความตามส่วนและผ่านงานนั้นเกิดขึ้นเพราะเราไปอบรมให้เด็ก
เข้าใจผิด แล้วเด็กต้องแอบไประบายนารวมทางเพศในทอกลัย ใช่หรือไม่

เด็กไม่ทราบเรื่องเกี่ยวกับการกระทำทางเพศเป็นความจริงหรือ บิคามารดา
ในตระกูลผู้ที่ยอมเด็กให้เห็นแก่ของก็ ไม่ให้รู้เรื่องนเลยนโต แล้วบอกว่า เด็ก
ของฉันทรง เรื่องเช่นนี้เธอ ไม่รู้เรื่อง ไม่เอาเรื่อง เด็กหนุ่มสาวแวกรุ่น อายุ ๑๔ ปี
ไม่ทราบเรื่องนจริงหรือ ทั้งๆ ที่พ่อแม่ไม่เคยบอก ไม่เคยให้รู้โดยวิธีใด และเป็น
การสมควรแล้วหรือที่เขาควรระวังในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตอนาคตของเขา เรื่องเช่นนี้ถึง
พ่อแม่ไม่บอกเด็กก็รู้ แต่อาจรู้มาในทางที่ผิด บิดๆ ซ่อนๆ เหน่ๆ กันมาตลอดเวลา
แอบกระซิบกระซาบกันข้างหลังผู้ใหญ่ รู้จากคนใช้ รู้จากในทางที่ไม่ดี รู้จากในทาง
ที่ระงับให้เกิดความเข้าใจผิด เห็นเป็นของไม่ดี ใช้คำพ้ออธิบายแล้วและหายาโดน
เราควนอารมณ์ทุก ครั้นแล้วเด็กก็ต้องคิดว่าไม่รู้ เพราะชาย บิดขี้ แม่พ้อแม่เอง
ก็โดนความรูสึกเช่นนี้มา ก็รู้สึกอาย และขี้ขลาดเช่นเดียวกัน การที่จะให้เด็กเข้าใจ
ว่า พ่อแม่ไปเอามาจากคอกขี้ หรือตามเรื่องของผู้ว่านถกกระลาบายเอามาให้พ่อแม่
เช่นนี้ เด็กโตจนบ้านแล้วจะให้เชื่อเรื่องดังกล่าวหรือ ยิ่งครอบครัวใหญ่ ในเมือง
ใหญ่ๆ ที่อยู่กันอย่างอัดแอ ห้องเก็บของอยู่กันหลายคน ผู้ใหญ่นอนปนกับเด็ก
ระบายนารวมในทอนค้ำคน เด็กย่อมจะได้รู้เห็น เพราะผู้ใหญ่จากความระมัดระวัง
เพียงพอ บางทีความงุนหึงและที่อยู่แคบ เด็กชายต้องนอนปนกับแม่ แม่รุ่นๆ
ด้วยกันแล้ว มีสิ่งผู้ใหญ่ทำให้เห็นเสมอๆ ถ้าทอกลัยใช้คำพูดเกี่ยวกับการ
กระทำระหว่างเพศไปในทางที่หายาๆ สิ่งเหล่านี้เด็กโตทราบ แต่การทราบนั้นต้อง
แอบทราบมา โดยผู้ใหญ่ไม่บอกให้ โดยผู้ใหญ่เห็นว่าไม่เป็นของไม่ดี เด็กก็เลยได้รับ
การอบรมให้รู้สึกเช่นนั้นตลอดมา จึงเอาความรู้ที่โตมาในทางที่ผิดนั้นไประบายนารวม

รู้สึกตามสั้ว ในเมื่อไม่มีใครเห็น เพราะผู้ใหญ่เองก็ไม่บอกให้เด็กรู้ เด็กก็เข้าไป
ระบายโดยมิให้ใครรู้บ้าง ปัญหาจึงมีอยู่ว่า เด็กนั้นวันแต่ละวันไปไหนทุกวัน ผู้ใหญ่จะ
ถือเป็นความลับ ปล่อยให้เด็กรู้เองดีกว่าเขาเอง หรือผู้ใหญ่ควรระสอน ใครจะเป็น
ผู้สอน สอนว่าอย่างไร และเมื่อใดจึงควรระสอน

ปัญหาเรื่องการสอนเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ เกิดจากสมาคมสตรีเยอรมัน เมื่อ
คราวประชุมใหญ่ที่วิสบาเคิน เมื่อ ค.ศ. ๑๙๐๒ มีความเห็นว่าควรอธิบายเรื่องเพศ
ให้นักเรียนเข้าใจ โดยทำเป็นบทเรียนสอนโดยรูปภาพในโรงเรียน ต่อมาที่ประชุมครุ
ประชาบาลสตรี เมื่อ ค.ศ. ๑๙๐๔ ได้ตกลงในที่ประชุมใหญ่ที่คาสเซิลว่าควรมีการ
สอนเรื่องเพศขึ้นในโรงเรียน ผู้นำทางในการสอน คือครูหญิงคนหนึ่งชื่อ ลิชเนอวสกา
(Lischnewska) แห่งเมืองสปีนเคา และได้เริ่มต้นพิมพ์วิสัยทัศน์และเนื้อเรื่องออก
เผยแพร่ในหนังสือ "องค์การสตรี" เมื่อ ค.ศ. ๑๙๐๓ ซึ่งผู้อ่านพากันตำหนิเคียดแค้น
ไม่เห็นด้วย ต่อมาที่ประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัยสตรีและแพทย์เยอรมัน ลง
ความเห็นเมื่อ ค.ศ. ๑๙๐๖ ว่าควรมีการอธิบายเรื่องเพศในโรงเรียนชั้นสูงๆ แต่
ไม่ควรสอนกันทำนองบทเรียนของจริง ควรปล่อยให้เด็กเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยจะเพาะแนะ
นำนอกเวลาเรียน และคณะกรรมการนี้ได้ออกคำแนะนำขึ้นเพื่อให้อธิบายการสืบพันธุ์
ในโรงเรียนชั้นสูง ปัญหาเรื่องนี้จึงเป็นปัญหาสากลขึ้นโดยจะเพาะเมื่อมีกามโรค
ระบาดกันแพร่หลาย และแพทย์จะต้องหาทางต่อสู้กับโรคนี้ ทั้งครูและแพทย์จึงมี
ความเห็นร่วมกันว่า ถึงคราวจำเป็นอย่างย้งแล้วจะต้องสอนให้นักเรียนเข้าใจเรื่องเพศ
และยอมมอบเข้ามาช่วยผู้ปกครองทางบ้านเสียเองในเรื่องนี้

ความเข้าใจเรื่องเพศ ก่อนที่จะได้มีการสอนในโรงเรียน

ปัญหาเรื่องความลึกลับและความซ่อนเร้นของการสืบพันธุ์ เป็นปัญหาทางสัง-
คม ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกว่า เป็นของที่จะต้องปกปิด จนกลายเป็นของหาย ของเหลว

ของที่เขาไม่พอกัน คนซึ่งเลวอยู่แล้ว ก็เลยเอาคำพดลที่เลวมาใช้ประกอบในการพูด ทำให้เรองนั้นกลายมาอาการหนักยิ่งขึ้น การเปลือยกาย การแก้ผ้า ความเป็นของที่น่าละอาย การปฏิบัติทางเพศเลยกลายเป็นเรื่องของคนหยาบ ของสัตว์ ไปเสีย จนกระทั่งการสอนในทางศาสนา ก็สอนให้มนุษย์สละในเรื่องนี้ และให้ครองตัวโสด

แต่อย่างไรก็ดี มนุษย์เราไ้ริยความรู้เรื่องการสืบพันธุ์ การเกิด เพิ่มขึ้นทีละน้อย คือใน ค.ศ. ๑๕๔๐ มีผู้ประพันธ์กลองรถคันขึ้นโค อีกประมาณไม่กี่สิบปีต่อมา ก็มีผู้คนพบเชื้อในน้ำของผู้ชาย ในปี ค.ศ. ๑๕๖๗ คาร์ล แอนสท์ (Karl Ernst) เอะไซในทวีปหญิง แต่เรื่องตัวเชื้อของผู้ชายกับไข่ของผู้หญิงก็ละสมกันเจริญเติบโตต่อไปนั้น เพิ่งจะโคจรมากันอย่างแท้จริงเมื่อไม่กี่สิบปีมานี้เอง. และปัญหาเรื่องการสืบพันธุ์เช่นปัญหาธรรมชาติ เช่นปัญหาเรื่องการกิน ไม่ใช่เป็นของพิเศษอะไรที่ระต้องศึกษา เป็นปัญหาที่สะอาดหมดจด ฉะนั้นเช่นเรื่องทกกระบวนควรรู้ก็รู้ความจริง เช่นปัญหาอื่น ๆ โดยวิถีทางที่ซอซ และโดยข้อความอันถูกต้อง

การสมาคมกันเองระหว่างเด็ก ๆ ด้วยกัน มักจะเอาเรื่องอะไรที่อะไรมาแอบกระซิบกระซาบเล่นกันด้วยกัน เพราะผู้ใหญ่ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้พูดตรง ๆ ในที่เปิดเผย เด็ก ๆ จึงไปเก็บข้อความจากคนใช้ คนสวน คนเฒ่า ๆ ที่ซอซพูดอะไรผิดเพี้ยนความจริง พูดปล่อยไว้อะไร ๆ กลาง ๆ ให้เข้าใจเขาเอง โดยแหม่ม ๆ ให้เห็นเป็นของหยาบพูดในทลัษ ซึ่งยิ่งปลุกไฟให้เด็กทันเต้น อยากรู้ อยากเห็น และนี่ก็อยากยิ่งขึ้น การทำอะไรครึ่ง ๆ กลาง ๆ และปกปิดซ่อนเร้นเช่นนั้น ยิ่งเป็นการขัดขวางความฉลาดให้กำเริบไปเสีย

เด็ก ๆ จึงได้ความรู้มาในทางที่ผิด จาก

๑. เพื่อนฝูง และเพื่อนนักเรียน

๒. คนใช้

๓. คนที่ขยันขันแข็งช่วยกันช่วยกัน
๔. ความไม่ระมัดระวัง และความหยามของพ่อแม่
๕. หนังสือหาย ฯลฯ

เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ร้ายแรงเหล่านี้ แล้วพ่อแม่ก็ยังไม่ยอมให้หรือแกล้งพูด
เชื่อนั่นเสีย ก็เกิดจำเป็นที่จะต้องไปเสาะแสวงหาความรู้จากทางอื่น แล้วผลร้ายก็เกิด
ขึ้นกับจิตใจเด็กกว่า เด็กคนหนึ่งพูด ใช้ทำทางอื่นแสนหยามคาย คำพูดส่อปรก
ษนาตาว่าอารมณ์ คนอื่น ๆ ล้มลงฟังเหมือนคนฟังผู้เชียวชาญพูด ใครพูดเรื่อง
ด้วยอาการอย่างนั้น เด็กก็ชอบฟังเสียด้วย พ่อแม่ก็รักไว้ไม่ไหว เพราะมีคนหยาม
ทรมานสาละสลวยเสมอ พ่อเขาคว่า คนใช้อื่นหยาม เล่าสนุก เด็กชอบฟัง นอกจาก
นี้เด็กยังแอบไปซื้อหนังสือและตำราแปลก ๆ ตามท้องตลาด เขามาแอบอ่านกันเงียบ ๆ
ความรู้ในเรื่องเพศจึงเต็มลงทุกที

ฉะนั้นเป็นการที่ พ่อแม่ระบอเด็กอย่างตรงไปตรงมา ไม่ให้หยามโลน
อย่างซอ ๆ คิดว่าทะเลาะไปก็ให้เด็กไปพูดกันเอง ธรรมดา. เด็ก ๆ ซักกันว่า พ่อแม่
ของเราก็ทำอย่างนั้น เลยกลายเป็นว่า พ่อแม่กลายเป็นคนแล้ว ปลูกการกระทำอัน
อับอายขายหน้าไว้ไม่ให้เด็กรู้ เด็กตามชนบทก็เหมือนระมัดระวังใจคิดว่าเด็กในกรุง
ในเรื่องนี้ เพราะได้เห็นการสัมพันธ์จากการกระทำของสัตว์อื่นเห็นเป็นของธรรมดา
ตรงไปตรงมา พ่อแม่ที่ผสมสัตว์เลี้ยง ก็จำเป็นต้องหาทางให้มันผสมกัน ได้เห็น
มันอุมท้อง ได้เห็นมันชอกลก ได้เห็นมันเลี้ยงลูก จึงเข้าใจว่าในท้องของมันมีลูก
และลูกก็เกิดมาจากท้องของสัตว์ โดยการผสมพันธุ์

ความเหตุผลที่บอกกล่าวมาแล้ว จึงเป็นอันเห็นแน่ชัดแล้วว่า ควรจะต้องสอนให้
เด็กรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ แต่ใครเล่าจะเป็นผู้สอน

ผู้สอนเรื่องการสืบพันธุ์ควรเป็นใคร? แท้ที่จริงเห็น ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่อง
นี้นักก

๑. บิดามารดา

๒. ครู

๓. นายแพทย์

ทำไมจึงว่าเป็นหน้าที่ของบิดามารดา

ก. บิดามารดาเป็นผู้อบรมเรื่องเพศโดยกำเนิดอยู่แล้ว เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิด
ซิกเด็ก เห็นเด็กอยู่เสมอ เป็นผู้ดูแลเพื่อความสุขของเด็ก ไม่มีใครที่จะทราบ
ความจำเป็น จิตใจ และอารมณ์เด็กเท่ากับพ่อแม่ ปัญหาของเด็กเป็นปัญหาที่ใกล้ชิด
หัวใจของพ่อแม่

ข. บิดามารดาผู้จักการดูแลครอบครัวเหมาะสม ที่จะสอนให้เข้ากับเหตุการณ์และ
โอกาส

ค. ปัญหาอันสำคัญยิ่งในเรื่องเพศ ก็คือการผสมพันธุ์ ระเบียบปัญหา
เรื่องเพศให้ควิเคียวอย่างไรก็ตาม ถ้าละปัญหาเรื่องการผสมพันธุ์ไว้ ความแหม
กระ้างในเรื่องนี้ ก็ยังคงซาคอยู่นั่นเอง และเด็กก็คงจะอยากรู้อยากเห็นต่อไป การ
อธิบายเรื่องการผสมพันธุ์ ระเบียบในชั้นเป็นการเปิดเผยไม่ไ้ เหมือนหนึ่งทำให้
ความรู้สึกละเอียดซ้องต่ำลงไป ครูบางคนเห็นว่าผู้อธิบายควรเป็นแม่ บางคนเห็นว่าควร
เป็นทั้งพ่อและแม่

ทำไมจึงว่าเป็นหน้าที่ของครู

ผู้ทว่า ผู้สอนควรเป็นครู ไม่ใช่บิดามารดา คือ ลิขณอัยสภา ทักถาวมาแล้ว
ครูผู้ใดพยายามนำทางในเรื่องการสอนเรื่องเพศ โดยให้เหตุผลดังนี้—

ก. พ่อแม่ไม่มีความรู้ที่ถ่องถาวร ในทางวิทยาศาสตร์ ครูจึงอธิบายไ้ถาย

และถูกหลอกลวงยิ่งกว่า

ข. พ่อแม่มีวักแถมและอายเหนียมเสีย จึงถูกกับเด็กอย่างตรงไปตรงมา
ให้ชาวสะอากไม่ได้

ค. พ่อแม่หลายคนไม่มีเวลา

ง. หน้าที่ของพ่อแม่ในส่วนที่เกี่ยวกับการดูแลเด็ก เช่นในเรื่องการกิน
การอ่านหนังสือ การอาบน้ำ การท่องเที่ยว ชักเย่อเลี้ยง และเลยกลายเป็นหน้าที่
ของครูทางโรงเรียนที่ระบอบว่ากล่าว สั่งสอนไปเสีย

เมื่อเช่นเช่นนั้น ลิซซนอยสกา จึงกล่าวว่า โรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้
และนำขึ้นมาอบรมเสียเอง เพราะจะปล่อยให้ปัญหาที่สำคัญยิ่งในชีวิตได้ถูกเพิกเฉย
ละเลยเสียไม่ได้ แม้ครูที่ยังไม่เคยแต่งงานทั้งชายและหญิง ก็ยังต้องมีหน้าที่สอน
อยู่นั่นเอง และน่าจะสอนดีกว่าครูที่แต่งงานแล้ว เพราะผู้ที่ยังไม่เคยแต่งงาน และ
ยังไม่เคยในเรื่องเพศ น่าจะมีความใฝ่สูง และอุดมคติที่ดีในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตรัก
ที่ระบอบเสาะแสวงค้ำไปในทางที่ซอซนและระบอบต้อง

มีครูบางคนเห็นว่าควรเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่บ้าน เช่น เฮลเลอ Höller ครูที่
แฮมเบิร์ก กล่าวว่า การสอนเรื่องเพศ จะสอนที่เกี่ยวข้องเปรียบๆ แยกพาดำไม่ได้ ต้อง
ปล่อยให้พ่อแม่เขาค่อยแนะค่อยเป็นค่อยไป แต่เมื่อใดที่ถกเถียงกันโดยทั่วๆ ไปแล้ว
ครูส่วนมากก็ถึงความเห็นว่าการสอนเรื่องเพศสำคัญ และจำเป็นยิ่งและควรมอบภาระนี้
ให้เป็นหน้าที่ของครู

ผู้ไม่เห็นด้วยกับการสอนในโรงเรียน

๑. เอ็ดวาร์ด ฮาร์ทมานน์ (Eduard V. Hartmann) บอกว่า ควรสอนให้ละเอียด
และโดยละเอียด ในการพิจารณาความสัมพันธ์ ในวิชาสัตวศาสตร์ และพฤกษศาสตร์ แต่

การสอนทั้งวัน นักเรียนที่เกาะและครุฑมีความรู้ไม่เพียงพอจะทำการสอนเป็นไทยมากกว่าเป็นคุณ

๒. นอร์เรนเบิร์ก (Norrenberg) กล่าวว่าไม่ควรเรียนในเรื่องนี้ จะทำให้เด็กแก่แตกไป คนเราทุกคนมีความรู้ลึกเรื่องเพศ มีความอยากรู้อยากเห็น การสอนมันแค่จะปลุกถามารมณ ให้ตื่นตัว และมีความรู้ลึกgrayแรงยิ่งขึ้น ไม่สอนเสียดีกว่าจะได้ไม่เร่งให้ความคนตัวในเรื่องเพศเกิดเร็วยิ่งขึ้น ปลดปล่อยมันเกิดให้ชาติสัปดาห์เป็นไ้เพราะความร่อนแรงแห่งราจิกตหรือระวัยโคด้วยคำพูด

๓. กลายชมิท (Kleinschmidt) แห่งเมือง รอสต็อค กล่าวว่า การสอนในโรงเรียนเห็นไม่มีค่า เพราะความรู้ลึกเรื่องเพศนี้เป็นความเข้าใจ ขว้ระสยพันธ์ุไม่พึงเหตุผลใดๆ ทั้งสิ้น มันปฏิบัติตามสิ่งขัวย และตามความใฝ่ฝันของมัน

๔. เฟิสเตอร์ (Foerster) กล่าวว่า ปัญหาเรื่องการอบรมเรื่องนี้เป็นปัญหาเรื่อง การอบรมทางจิต ใจมากกว่าอบรมในเรื่องเพศ อบรมจิตให้ถึงงามและเข้มแข็ง ต่อสู้กับความเลวและสิ่งชั่ววุ่นไ้ นั่นเป็นปัญหาอันสำคัญในทางสังคมและทางศาสนา ฉะนั้นการอบรมใจของอบรมจิต ใจมากกว่า เพื่อให้เกิดการเข้มแข็งเป็นการป้องกันไว้ก่อนล่วงหน้า ก่อนที่เหตุระเิกขณและพายุแพทอเหตุการณหรืออำนาจฝ่ายค่าเสีย อบรมให้ชนะระจิต ใจของตนก่อนที่จะถึงวัยหนุ่มสาวดีกว่าที่จะอบรมเรื่องเพศ การที่จะให้มีความรู้ละเอียดเรื่องเพศและการผสมพันธ์ุ ทำช่วยให้เด็กไม่ไ้ตกเป็นเหยื่อในเรื่องเพศไม่ไ้ยอมตกขออนแอและถูกล่อลวงให้หลง

ปัญหาความที่เฟิสเตอร์หยขยกขณมาพคนางเป็นรองที่จะตกคัก้านงอยู่มาก ว่า การอบรมจะต้องมีแผนการณ มีคัลปะ มีวัธ และมีแง่เกี่ยวข้องบัสลธรรมอยู่มาก ไม่ใช่

สักแต่จะพุดพล่อย ๆ ไต่ ๆ กันไปตามแง่ความรู้ สักอย่างเคยวเท่านั้น

กรหลายคนมีความเห็นว่าการสอนในเรื่องอื่นหมิ่นเหม่เช่นนั้น ไม่ควรสอนด้วยปาก ควรให้อ่านเอาเองจากหนังสือที่พิมพ์มาแล้วด้วยความรอบคอบ เพราะฉะนั้น คณะกรรมการศึกษาแห่งกรุงเบอร์ลิน จึงพิมพ์หนังสือแจกพวกครูสตรี เรื่อง “คำเตือนของมารดา”

ปัญหาที่ตกลงกันได้

เมื่อได้ซึ่งเหตุผลทั้งฝ่ายเสนอและฝ่ายค้านดู และเห็นว่าพอจะตกลงกันได้ดังต่อไปนี้ :-

๑. เด็กที่โตแล้ว ควรจะได้รับการสั่งสอนและอบรมในเรื่องนี้ คือได้แก่
 - ก. เด็กหนุ่มสาวในโรงเรียนชั้นมัธยม
 - ข. เด็กในชั้นมัธยมศึกษาตอนกลาง
 - ค. นักเรียนอาชีพ
 - ง. นักเรียนชั้นสูง ๆ ขึ้นไป
๒. หน้าที่ในการสอนและอบรมนี้ นอกจากอภิการมารดาแล้ว โรงเรียนจะต้องร่วมมือด้วย
๓. ควรจะได้สอนให้สัมพันธ์กับการเลี้ยงพันธุ์ของตนไม่และสัตว์ ตามหลักวิทยาศาสตร์
๔. การอบรมนี้จำเป็นจะต้องอบรมนิสัย อบรมจิตใจให้เข้มแข็ง อบรมให้มีความคิดและจุดหมายอันสูง
๕. อบรมพลศึกษาและกำลังกายให้แข็งแรงยิ่งกว่าปัจจุบัน
๖. ควรจะได้มีการประชุมผู้ปกครองในวันพิเศษ ให้ทราบหน้าที่ และควรจะได้เตรียมตัวให้ผู้ปกครองรู้หน้าที่โดยหนังสือ หรือเอกสารที่เหมาะสม

๗. เพื่อให้ครูได้มีความรู้ที่เหมาะสมในเรื่องนี้ ครูจะได้มีการสอนการอบรมกันเป็นพิเศษในโรงเรียนครู และในมหาวิทยาลัยสำหรับครูชั้นสูง

๘. ครูที่อยู่ในหน้าที่อยู่แล้ว ถ้ายังมิได้มีความรู้ในเรื่องนี้ควรจักการอบรม
 ข้าง

๙. การอบรมครูในเรื่องนี้ ที่ถูกแล้ว ครูใช้แพทย์ที่ชำนาญ

อย่างไรก็ความเห็นที่ยังตกลงกันไม่ได้ก็มีเหมือนกัน คือ—

๑. เด็กเล็กควรจะได้สอนให้รู้ด้วยหรือไม่ หรือควรแต่เพียงตามความเหมาะสม
 เท่านั้น

๒. การสอนจะทำอย่างไรดี จึงจะไม่เป็นการเสียหาย ต่อความรู้สึกลายใจ

๓. การผสมพันธุ์ ของมนุษย์ควรมีขอบเขตใดในการสอนเพียงใด

ความเห็นของรูโซ พุทถึงเรื่องนี้ในหนังสือ “เอมิล” ว่า ให้ค่อยเด็กอย่างง่าย ๆ ไม่มีอะไรลึกซึ้ง อย่าพูดจาเลอะแฉะ และอย่าม... เรื่องนี้สำคัญมาก อย่าให้ปล่อยตามบุญตามกรรม แต่อย่าลืมว่าโรงเรียนจะเข้าใจความแตกต่างระหว่างเพศหรือไม่ ถึงทำให้เห็นว่า เด็กจะต้องได้เข้าใจก่อนอายุ ๑๐ ปี

ความเห็นของบาสโด (Basedow) บาสโดกล่าวว่า เรื่องการผสมพันธุ์ของสัตว์และมนุษย์ นั้นควรจะให้เด็กรู้ก่อนอายุ ๑๐ ปี หรือ ๑๒ ปี ให้รู้ความจริงอย่างตรงไปตรงมาอย่างซื่อๆ แม้จะรู้ไม่ละเอียดถี่ถ้วนก็ตาม บาสโดสอนนักเรียนไว้ในหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ “งานชิ้นต้น” ว่า... “คนเราทุกคนแต่เกิดเคยเป็นเด็กทารกคนหนึ่งแม่ และเกิดมาจากท้องของมารดา ค่อยๆ เจริญอยู่ในท้องของมารดาเป็นเวลาเก้าเดือน เมื่อครบกำหนดเวลาก็งกล่าวแล้ว ถ้าไม่มีเหตุพิเศษเกิดขึ้น ก็ออกมาจากท้องของผู้หญิง เรียกว่าคลอดบุตร... ตลอดเวลาที่ทารกอยู่ในท้องมารดา มันไม่ได้รับอาหารอื่นใดนอก

จากเลือดของมารดา ซึ่งผ่านเข้ามาทางสะดือ เข้าไปในกายเด็ก ไปหล่อเลี้ยงส่วน
ต่าง ๆ ของร่างกาย และทำให้ร่างกายมีชีวิตและเจริญเติบโตต่อไป การคลอดนั้น มารดา
ได้รับความเจ็บปวดมาก ในการเจ็บปวดหลังคลอด มารดาต้องคายไปเสียก็มาราย
ผู้หญิงทุกคนต้องไ้ร่วมสังวาสกับผู้ชายก่อนจึงจะมีครรภ์ได้ การสังวาสสำหรับผู้หญิง
ผู้ชายที่มีอายุถึงขีดตามควรแล้วจะรู้สึกต้องการตามธรรมชาติ การสังวาสนี้ถ้ามิได้
ประกอบพิธีสมรสก่อน สำหรับมนุษย์เช่นสิ่งที่ไม่ก็และน่าอับอายยิ่ง... ต่อจากนั้นบาสโค
ก็อธิบายถึงเรื่องการแต่งงาน ชายหนุ่ม หญิงสาว คู่หมั้น และการกำเนิดที่ผิดปกติต่อไป
แล้วบาสโคก็สอนถึงเรื่องการสังวาสนอกประเพณี ซึ่งเขาไม่ทำกัน ผู้หญิงก็ต้อง
โกซื่อว่าแพศยา ผู้ชายถ้ามีเมียแล้วก็ต้องโกซื่อว่าประพฤตินอกกาม บาสโคใช้
รูปภาพประกอบการสอนให้ละความชั่ว และมีตอนหนึ่งถามไว้ว่า ให้พยายามป้องกัน
มิให้เด็กเรียนหญิงชายใช้ส่วร่วมกัน และจะต้องคอยตรวจตราหนังสือต่าง ๆ ที่เด็ก
อ่าน คำสอนของบาสโค ได้รับความเห็นคัดค้านมากในสมัยนั้น จนแม้กระทั่งกับ

ความเห็นของซัลส์มัน (Salzmann) ซัลส์มันพูดถึงวิธีสอนว่า ควรจะเริ่มต้น
การสืบพันธุ์ของตนไม่และนกก่อน แล้วจึงเลยไปถึงพวกสัตว์กนมน เพื่อให้นักเรียน
ได้เห็นของจริง ให้ไปเอาสัตว์ที่มีทองมาผ่าลูกข้างในให้นักเรียนดูด้วย แล้วจึงพูด
ถึงเรื่องการสืบพันธุ์ของมนุษย์ต่อไป บาสโคต้องการให้สอนนักเรียนทั้งชั้น แต่
ซัลส์มันบอกว่าให้สอนทีละคน การฆ่าสัตว์ให้เห็นลูกนั้นไม่มีใครเห็นด้วย และการ
สอนนักเรียนทีละคน สำหรับจำนวนนักเรียนมาก ๆ ก็เป็นของที่ทำไม่ได้

วิธีสอน

การสอนเด็กควรหาโอกาสที่เหมาะสม เมื่อความจำเป็นยังเกิดขึ้น ทั้งเป็น
ปัญหาตาม ก้อย ๆ สอนทีละน้อยและขยายต่อไปตามแผนการนี้ เท่าที่ความจำเป็น

แห่งวงความรู้จะต้องขยายแนวให้กว้างขึ้น และเด็กโตเป็นหนุ่มเป็นสาวขึ้นจำเป็นต้อง
รู้ สอนเป็นขั้นๆ ไป สอนอย่างหน้าตาเฉย เย็น ชัด จะแจ้ง เรียบๆ ทำนองหลักความรู้
ควรจะคงไม่แสดงความลังเลใจ ทุกๆ ฤดูให้เด็กเห็น จะทำให้ความรู้สึกเสียหมด
การสอนต้องพยายามให้สั้น

การสอนในโรงเรียน จะต้องไม่แยกเป็นวิชาหนึ่งต่างหาก สอนเกี่ยวกับการ
ผลิต การสืบพันธุ์ แห่งพืชและสัตว์ เนื้อหาที่สอนแบ่งออกเป็นหลายข้อย ในเรื่องคนไม่
สัตว์และมนุษย์ หลายคนเห็นว่าควรเริ่มต้นด้วยพืชก่อน แต่เฮลเลอร์ (Höller) เห็น
ว่าควรเริ่มจากสัตว์

เฮลเลอร์กล่าวว่าเรื่องที่จะสอนควรเป็นดังนี้

๑. ความเจริญของพ่อแม่สำหรับลูกที่จะเกิด
 ๒. การกำเนิดตามที่ปรากฏเห็นลักษณะภายนอก และเหตุการณ์ภายในที่เกิด
 ๓. ไข่กลายเป็นทารก
 ๔. การคลอด การหลุดออกมาจากครรภ์
 ๕. ความเจริญเติบโตและการเลี้ยงดูเด็กจนโตเป็นหนุ่มสาว
- วัลด์ทีกเค (Waldtke) แห่งกรุงโคเปนเฮเกน กล่าวว่าควรสอนเรื่องโรค

เพิ่มเติมเข้าด้วย คือ

๑. โทโนเรีย และซิฟิลิสแต่เพียงสั้นๆ
๒. ผู้หญิงคนชั่ว และอันตราย
๓. อณามัยเกี่ยวกับเพศ

เรื่องเช่นนี้เหมาะสำหรับเด็กชั้นสูงภายในเมือง และใช้แพทย์ผู้ชำนาญสอน

การศึกษาเรื่องเพศและการป้องกัน

การที่จะให้ความรู้แก่เด็กในเรื่องเพศอย่างเปิดเผยหาพอไม่ จำเป็นจะต้องหาวิธี
ของกันไว้ด้วย ในส่วนการชยงกันนั้น เห็นมีทางที่จะทำได้ดังนี้ :-

๑. ขยรมการพลศึกษาทของใช้กำลึงมาก อย่าปล่อยให้เด็กนั่งอยู่เฉยๆ
นานๆ ใช้กำลึงมาก ๆ เปลี่ยนแปลงวิธีขายดเสมอๆ เกดลอนไหวไม่คงที่ อย่าน้ำเย็น
ว้ยน้ำ ฯลฯ

๒. กินอาหารที่เหมาะสม และรักษาท้องให้ดี อย่าค้มเหล้า กินกาแฟ น้ำชาแก่น้อย
หรือไม้กินเลย รับประทานอาหารเน้อๆ แก่น้อย กินอย่าให้มากหรือกินอาหารเย็นลึก
เวลามาก ไปส้วมเสมอๆ

๓. ใส่เครื่องแต่งตัวให้เหมาะสม อย่าให้ตึง รักษาุม ทำให้เกิดการเสียดสี เด็ก
อย่าใช้เข็มขัด ผู้หญิงอย่าใช้สะเท

๔. นอนหลับให้เป็นเวลา เด็กๆ ก็องการนอน ๘-๑๐ ชั่วโมงแต่ว่าอายุ
นอนเบ็ดหน้าต่าง กันนอนอย่าให้นุ่มเกินไป

๕. การชยงันเหมาะสม เช่น มีห้องที่โปร่ง กว้างขวาง อย่าไปกัหนึ่งบุตร
ซึ่งเราประสาทให้มากนัก ไม่ไปในงานเก้นว่า ไม่ไปตามโรงแรม ไม่เดินเล่นตอน
เย็นๆ ในเมืองใหญ่ๆ ระวังในเรื่องหนังสือก่กอ่าน

๖. การสอนที่เหมาะสม ปลกให้มีความสนใจในสิ่งทกงาน ส่งเสริมให้
งานทำ (กระทำการทกลองหรือการลมือ) รมักระรงเวลาเดินพลศึกษาอย่าให้อวัยวะ
เสียดสีกับราวไค้ เป็นต้นเวลานั้น อย่าให้ชาก่ายกัน อย่าให้นั่งนานไปโดยไม่
การทรวทรา

๗. การส่งเสริมความสนใจที่งาม การอบรมในทางศิลปะ ให้คุ้นกับภาพ—
ศิลปะและธรรมชาติที่เปลือยเปล่า เมื่อคุ้นเสียแล้ว ครอบงำด้วยแบบศิลปะได้อย่าง
ไม่รู้สึกตัวอันอะไร รูปภาพแก้ผ้าตามธรรมชาติ ก็จะดูเหมือนอย่างภาพศิลปะไป

๘. ให้ความรู้กับเด็กชอช มีความเข้มแข็งทางใจ ค่อยๆ สอนให้รู้จักช่วยเหลือตัวเองได้

๙. การเรียนร่วมกันระหว่างเด็กหญิงกับชาย ควรจะได้รับการควบคุมดูแล
อย่างใกล้ชิดที่สุด

การช่วยเหลือตนเองในทางกามารมณ์

ภาษาฝรั่งเรียกว่า Masturbation มาจากภาษาละตินว่า Manu Stupare แปล
ว่ากระทำความเลวด้วยมือ การกระทำทั้งนี้ไม่ได้แต่การกระทำให้กามารมณ์กำเริบ
จนถึงขั้นสูงสุด ได้รับความเสียวสนุกถึงขีด และถ้ามีชายที่เป็นหนุ่มแล้ว จะมี
น้ำไหลตามอวัยวะมาด้วย การช่วยตนเองนี้เป็นโรคที่ระบาคามากที่สุดในหมู่ประชาชน
ศาสตราจารย์ แบเกอ (Berger) กล่าวว่า ในจำนวนชายหนุ่มหญิงสาวราว ๑๐๐ คน
เป็นกันเสีย ๙๙ คน และคนทั้ง ๑๐๐ ก็ไม่แน่ เพราะยังมีความรังเกียจ การช่วย
ตนเองไม่ได้ที่กระยะ หนึ่งกระทั้งเกิดเฟื่องฟู และเด็กที่ยังไม่ถึงขั้นนี้ และเด็กเล็กก็มี
เพราะทำเป็นโดยบังเอิญ โดยสืบเนื่องกันมา และโดยที่ผู้ใหญ่ๆ ลูบๆ คลำๆ เวลา
ร้องไห้หรือเวลาหอยอกเข้า จนเป็นเหตุพอใจโดยบังเอิญ โรเบเลเดอร์ (Robleder) กล่าวว่า
เด็กเล็กๆ ๑๒ คนมีแล้วได้รับความพอใจ เป็นเครื่องแสดงขั้นต้นของโรคนี้เหมือนกัน

สาเหตุของโรคชนิดนี้เป็นที่ช่วยหลายสถาน เด็กๆ ถูกชักนำกันไป โดยมาก
เป็นกันมากตามสถานศึกษาโรงเรียนกินนอน หอพักนักเรียน โดยเด็กเหล่านี้คือ

เด็กใหม่ เด็กโตเป็นสอเด็กเล็ก และบางทีก็ผลัดช่วยกัน นายแพทย์เส้นประสาท
ผู้ชำนาญในเขอร์ดิน ซ็อมมอล (Moll) และ ฟูนีเย (Fournier: De l' onanisme) กล่าวว่า
ว่าโรคเหล่านี้เป็นกันมากในโรงเรียนกินนอนต่างๆ อย่างน่ากลัว ในโรงเรียนเขอร์ดิน
บางแห่งถึงกับมีการตั้งสมาคมเพื่อการนี้โดยเฉพาะขึ้นในโรงเรียน ถ้าครูกวักขึ้นก็แล้ว
ข้างหนึ่งโรคนี้ก็ไม่สู้ระบายนัก

นอกจากเพื่อนนักเรียนเป็นเหตุแล้ว ก็ยังมีเพื่อนร่วมบ้านผู้ใหญ่ๆ เป็นเหตุ ยั่วชวน
หลอกล้อและชักจูงด้วยความสนุกสนานอย่างเต็มที่ที่สุด โดยเฉพาะก็คือพวกคนใช้แล้วๆ ใน
บ้านเป็นต้นการใดที่สนุกที่สุด แล้วก็พอไป เห็นเป็นของขบขัน ที่หลอกล้อเด็กเล็กๆ ใน
ทางกามารมณ์ได้

เด็กอาหะเป็นโรคนี้เองก็เห็นได้ โดยเกี่ยวข้องกับร่างกาย โรคใส่เกินยั่วขยิกๆ
ภายในหนึ่งทศวรรษวัยชราเขายกออก ความสลับปรกไถ่หนึ่งทศวรรษ ฝืนค้นตามอวัยวะ
สืบพันธุ์ การเกา หรือการเสียดสีโดยเหตุบังเอิญ เช่นขนย้าย แกวเรือ เสือผ้า
รึกเกินไปทำให้เกิดการเสียดสีเวลายุกเต็มตัวและเคลือบไหว โรคเส้นประสาทก็ชวน
ให้เป็นไถ่เหมือนกัน เมื่อเป็นเข้าหนึ่งหนึ่งก็ได้รับความพอใจมาก ต่อไปก็มักชยากทำอีก
จนเป็นนิสัย ในวัยเด็กมักจะทำกันเกินขนาด เพราะเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ว่าเวลาใด
ที่ไหน และไม่ต้ออาศัยเครื่องช่วยภายนอกใดๆ

อันตรายของโรคนี้ มีผู้เขียนแสดงความเห็นกันมาก ว่ามีความเสียหาย
ต่างๆ นานา แต่ รอนฮันเตอร์ เจมส์ แพเจท์ และ มอล (John Hunter, James Paget,
Moll) กล่าวว่า "ไม่มีอะไรที่ระบคายให้เห็นได้ว่า การกระทำของเด็ก น้ำระบคาย
หรือไม่ออกก็ตาม จะมีอันตรายได้ อันตรายจะมีก็ต่อเมื่อทำมากเกินไป ทำอย่างวิฤตการ

และแก่งหนักรุ่นทำกันนานๆ” บล็อก (Block) กล่าวว่า “นายแพทย์ผู้ชำนาญ
 ข้างบน ใ้ค่นคิดว่าเรื่องการช่วยตนเอง และผลที่จะได้รับ เห็นว่าการกระทำกันพอ
 ประมาณสำหรับเด็กปกติ อนาคตก็ ไม่มีอันตรายใดๆ เลย เว้นไว้เสียแต่ว่า
 เด็กกระทำมากเกินไปอาจเป็นอันตรายสำหรับเด็กได้ และเด็กที่ไม่แข็งแรงอยู่แล้ว
 อาจได้รับอันตรายมากกว่าเด็กที่อนาคตดี การกระทำไม่มีอันตราย แต่หากกระทำเป็น
 อาชีพ เป็นแบบเป็นนิสัย และมากเกินไป เป็นอันตรายต่อสุขภาพของเด็กได้”
 อะไรที่ทำมาก ไม่มีขอบเขตที่จะให้เห็นโทษ แต่การกระทำกันตั้งแต่แรกก็
 จะกลายเป็นการกระทำมาก ภายหลังได้ โดยที่กระตือรือร้นยิ่งขึ้นทุกที การ
 ช่วยตนเองเป็นอันตรายยิ่งกว่าการผสมพันธุ์ตามปกติกันหรือ อันนี้ก็อาจให้เห็นได้
 ว่าการช่วยตนเองเริ่มกันได้แต่ได้แก่กันน้อย และไม่มีขอบเขตใดๆ ที่จะคอยเป็นเครื่อง
 ยับยั้งให้ได้ คือจะทำเมื่อใด ทำมากเท่าใด ก็ยอมทำได้ไม่ลำบากอะไร จึงพูดได้ว่า
 การกระทำช่วยตนเองนั้นอาจมีผลร้ายเพราะทำได้มาก และมีผลกระทบกระเทือนถึง
 จิตใจของเด็กเป็นอย่างมาก เพราะเด็กรู้แล้วว่าตนกระทำสิ่งที่ไม่ดี ก็ยังชินกระทำ
 ลงไป จึงเป็นเรื่องที่เลวในทางจิตใจ ไม่มีความเข้มแข็งทางใจเพียงพอ นอก
 จากนี้การกระทำมากยังทำให้ความจำและความคิดเสื่อม สำหรับคนที่เขินสลับๆ กันมา
 อาจเป็นผลกระทบกระทั่งเส้นประสาททำให้เป็นโรคจิตได้ แต่บางคนก็กล่าวว่าโรคเส้น
 ประสาทนั้นหาใช่เป็นผลของการกระทำไม่ แต่หากว่าเป็นสาเหตุของการกระทำต่างหาก

ความเสียหายต่อร่างกายอาจเป็นได้ เช่นปวดศีรษะ เลือดกำเดาไหล เลี้ยงหวีๆ ในหู
 โรคหัวใจ ฯลฯ โจน (Cohn) กล่าวว่าอาจเป็นโรคตาได้ เช่น ผื่นคันหนังตา เจ็บปวด
 สายตาเขิน กระทบกระเทือนแสงแรงๆ ไม่ได้ กลัวแสงสว่าง นอกจากนี้อาจกล่าว

ได้ว่าเป็นผลให้เด็กชอบความเปล่าเปลี่ยว เกือบ หน้าเศร้า ใจลอย หน้าซีด ทำทาง
เห็นอ้วน

การแก่และการรักษา การแกกมวชิการคล้าย ๆ กันทุกคราวมาแล้วในตอน
ต้น เกี่ยวกับ "การศึกษาเรื่องเพศและการป้องกัน" บิดามารดา ครู และ แพทย์จะ
ต้องร่วมมือกัน การทำโทษไม่ไต่ผลใดๆ ทั้งสิ้น การกระทำที่ตลกตลกข้อขแรงให้กลัว
ผลร้ายอันจะยังเกิดขึ้น พอไปมากมายก็ยากที่ไม่มีประโยชน์อะไร กล่าวร้ายจนเกินไป
กลายเป็นผลร้ายต่อจิตใจเด็ก ทำให้หวาดกลัวมาก การขแรงให้ฟังในชั้นไม่ควร
อย่างยิ่ง เพราะทำให้เด็กที่ยังไม่เคยสนิทกับเขาเลยในชั้นพลอยสนใจเข้าด้วย บิดา
มารดาจะต้องคอยดูแลว่า เวลาที่เด็กเป็นโรคนี้ นอนเฝ้าออกนอกผ้าห่ม กางเกง
นอนไม่มีกระเป๋าช้าง เวลาเข้านอนแล้วต้อง ลกทันที ต้องคอยตรวจตราดูการคบค้า
สมาคมของเด็กกับคนเลวเพื่อนที่หยาบ ทั้งพ่อแม่และครูจะต้องไม่ปล่อยให้เด็กไป
เล่นที่ละหลาย ๆ คน. และไม่ปล่อยให้ไปนานเกินกว่าที่ควร ในโรงเรียนให้เขามี
วางบนโต๊ะ โต๊ะเรียน และม้านั่งให้โปร่งโล่ง ไม่ยัดเขียงทึบ บางทีก็ต้องใช้วิธีทรมาน
เช่น มัดมือ เวลาอนนอนเอาถุงแฉะใส่ตัวไว้ และบางทีแพทย์รักษาคนที่เข็นเล็กๆ น้อยๆ
ให้หายไ้ หลายรายด้วยกันที่แพทย์ใช้รักษาโดยใช้วิธีสะกดจิต แต่นั่นเป็นเรื่อง
ของแพทย์ และเราก็จะปล่อยให้ให้แพทย์พิจารณาเขาเอง.

๔ สหศึกษา

โรงเรียนควรระงับแบบสหศึกษาหรือไม่ ขึ้นเป็นปัญหาที่มั่งเจียงกันมานานมา
จนกระทั่งบัดนี้ยังตกลงไม่ได้ว่า เราควรระงับโรงเรียนแบบสหศึกษาหรือไม่ควรจัก
ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าได้เคยสนทนากับพวกเราเองหลายท่าน เห็นว่าสำหรับเมืองไทยเรา
ไม่ควรระงับแบบสหศึกษาเลยเป็นอันขาด เพราะหนุ่มๆ สาวๆ เมื่อเข้าใกล้กัน มันก็
เปรียบเหมือนมดใกล้กับน้ำตาล ในฐานะที่เราเป็นครู เราจำเป็นต้องคิดถึงปัญหาให้ลึกซึ้ง
ยิ่งกว่านั้น และต้องพูดโดยมีหลักฐานและมีหลักวิชาประกอบ ไม่ใช่สักๆ เอาตาม
ความรู้สึกนึกคิดหรือเข้าใจเอาเองตามที่เห็นมา ถ้าไม่เช่นนั้น วิชาครูก็ไม่จำเป็นต้อง
เรียนกัน ใครๆ ก็ออกความเห็นในแง่หลักวิชาครูได้ โดยใช้สิ่งที่ได้พบเห็นมาเป็น
เกณฑ์ การจักโรงเรียนแบบสหศึกษาในต่างประเทศ เขาไม่ได้ระงับแบบปล่อยยให้เป็น
โรงเรียนแบบธรรมดา เช่นเทพศิรินทร์หรือสวนกุหลาบฯ แล้วจักเอาพวกนักเรียนสตรีมา
เข้าแทรกรวมอยู่ด้วยเฉยๆ การจักโรงเรียนแบบสหศึกษาหมายถึงเพิกถอนการปกครอง
แบบที่มีอยู่เดี๋ยวนี้ แล้วเอาการปกครองการจักโรงเรียน ฯลฯ อย่างชนิดใหม่เข้ามาใช้
แทนของเก่าที่มีอยู่ เพราะฉะนั้นเมื่อเรายังไม่ได้จัดการปกครองโรงเรียนเสียใหม่ ก็นับ
ว่าเป็นการจริงอยู่มากที่เราจะให้นักเรียนหญิงชายเรียนรวมกันไม่ได้ หลักจิตวิทยาที่
เราควรระนำมาพิจารณาอีกข้อหนึ่งก็คือว่า สิ่งใดที่เราห้ามไม่ให้ทำแล้ว เด็กก็กลับยิ่ง
อยากรู้ อยากเห็น อยากลอง มากยิ่งขึ้นไปอีก และในเรื่องการรวมแห่งเพศทั้งสอง
ที่เรากำลังคอยหาทางกีดกันไม่ให้เขาเดินทางเข้ามาร่วมกันได้นั้น ลงสุดท้ายก็ต้องมา
รวมกันจนได้ ถ้าไม่เช่นนั้นก็จะไม่ยังเกิดการสืบพันธุ์ต่อไปได้ มนุษย์เราจะมีแต่วัน
ศูนย์พันธุ์ไปทุกวัน เมื่อห้ามไม่ได้เช่นนั้น เราจะมีทางอย่างไรหรือไม่ ที่จะนำเอาหลัก

อุดมคติแห่งครอบครัว แห่งการเลือกคู่ แห่งการนอกใจกัน ยกล่อกัน ไม่ข่มเหงกัน ไม่เขารักเอาเปรียบกัน มีความทะเยอทะยานต่ออนาคต มีความสุขอย่างอุดมคติและถาวร มากกว่าหวังความสุขชั่วครู่ ชั่วยาม และให้การทะนุถนอมเกื้อหนุนกันในชีวิตกัน ชึ่งเกิดมั่งคั่งทางศีลธรรม แ่งทางความยุติธรรมขึ้นด้วย เราจะให้เขาได้รับการอบรม อันแท้จริง แต่เราให้เขารู้จักชีวิตจากตำรา จากความฝัน จากความนึกคิด จาก ของไม่จริง เราจะให้เขารู้จักรักตน รู้จักรักชาติตน ปกครองตนเองได้ต่อไป แต่เราไม่ไว้ใจเขา เราคอยให้เขารับคำสั่งจากเรา ต้องทำตามอย่างเรา เราไม่ให้เขารู้จักความรับผิดชอบ ไม่ให้ความรับผิดชอบบังเกิดขึ้นในตัวเขา เช่นนี้จะเรียกว่าการอบรมนั้น เป็นการอบรมที่แท้จริง เป็นการอบรมที่จะได้ผลอย่างไรได้

เมื่อมีความเห็นใดเช่นนั้น ความเห็นก็เกิดแตกแยกเป็นสองฝ่ายขึ้นมา พวกหนึ่ง บอกว่าไม่ควรให้หญิงชายเรียนรวมกัน อีกพวกหนึ่งบอกว่าควรอย่างยิ่ง

ความจริงการเรียนแบบสหศึกษาเป็นของใหม่สำหรับเมืองไทยเรา ใหม่มากกว่า วิธี Direct Method เสียอีก เพราะวิธี Direct Method ยังมีการสอนกัน แต่แบบสหศึกษายังไม่ได้ตั้งขึ้นอย่างจริงจัง เช่นแต่การศึกษาบางแห่งไม่มีที่จะแยกหญิงไว้ต่างหากต้องปล่อยให้เด็กเรียนหญิงบางส่วนมารวมเรียนอยู่ด้วยได้ และจะมาแย้งว่า เด็กเรียนประจำลาถ่วงหลายแล้ว ไม่ได้เรียนแบบสหศึกษามากออกหรือ? เด็กยังไม่พอจะมีอะไร เด็กยังไม่มีความรู้สึกในเรื่องเพศ เด็กยังไม่รู้เกี้ยวสาเช่นนั้น และไม่ได้ออกให้เกิดเป็นปัญหาในแง่การจัดโรงเรียน ให้เราต้องลำบากในการปรายปรามกัน จะถือว่าเป็นเรื่องของวิชาครูแล้วหรือ? เด็กยังไม่ได้อะไรให้เรารู้ของชกกัน จะถือว่าเป็นวิชาครู แล้วนำเอาขึ้นมาถกกันทำไม? เมื่อปัญหาไม่มีแล้ว เราทำไมจึงต้องชกกันมาพูด เรามาพูดกันถึงเรื่องที่ถกกันแล้ว คือความเกี้ยวของกันระหว่างเด็กหนุ่มกับ หญิงรุ่นสาว

ข้าพเจ้าจะได้นำเอาความเห็นในเรื่องการศึกษาของท่านผู้มั่งคั่งในโลกแห่งนี้
ศึกษามากล่าวเพื่อให้ท่านเห็นประกอบพิจารณาต่อไป

การศึกษาวะลานกำลังแพร่หลายอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในประเทศ
ตอนเหนือๆ ของทวีปยุโรป เช่น สวีเดน นอร์เวย์ เดนมาร์ก ฟินแลนด์ สวิตเซอร์แลนด์
และเยอรมนี ในรัฐปรัสเซีย ในจำนวนนักเรียนในโรงเรียนภาคทวิราษฎร
(Volksschulen) ทั้งหมด ๕ ล้านคน เด็กหญิงชายที่เรียนรวมกันมี ๓ ล้านคน ใน
ประเทศเยอรมนี มีการสอนแบบสหศึกษาในที่ต่างๆ กัน คือ เคอร์เฟลท์ เฮมไฮท์
บาร์เมิน บิลล์เฟลท์ แต่ในท้องถิ่นที่นิยมลัทธิคาทอลิก ไม่นิยมการตั้งโรงเรียนแบบ
สหศึกษา สตรีชาวเยอรมันต้องการความเสมอภาคในทางการศึกษาให้เท่ากันกับผู้ชาย
ขอให้โรงเรียนเช่นเดียวกันกับผู้ชายทุกอย่าง และมีสิทธิทุกอย่างเช่นเดียวกันกับผู้ชาย
เมื่อมีความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นในเหล่าสตรีแห่งประชาชาติเยอรมัน ก็เกิดความกระตือ
รือร้นที่จะให้ชายและหญิงไปเรียนร่วมกัน ทั้งคู่ขึ้นประณามระบบการศึกษา

ผู้เห็นว่าควรตั้งโรงเรียนแบบสหศึกษาที่สำคัญๆ มีดังต่อไปนี้ คือ โคมินิอุส
(Comenius), เปสตาลอซซี (Pestalozzi), ฟิชท์ (Fichte), ดินเตอร์ (Dinter), เกรฟ-
เฟอ, คูรทมาน, ยางเฟลด์, คาลซมัท, เคอร์เฟลท์, รายน, โพล็ค, ทวายน, เลิทช
เคอร์เฟลท์ (Dörpfeld) กล่าวว่า เมื่อนักเรียนหญิงและชายต้องแยกกันเรียน
แล้ว เด็กผู้ชายก็จะกระตือรือร้นที่จะหาเพื่อนเล่น ไม่มีความรัก ส่วนเด็กผู้หญิงก็จะ
กระตือรือร้น ถ้าให้เรียนรวมกันแล้วต่างฝ่ายก็ต่างจะต้องคอยระวังไม่ให้แพ้หน้า คอยดู
ว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะทำอย่างไร ต่างจึงมีอิทธิพลเป็นเครื่องเร้าใจและส่งเสริมในการอบรม
ของอีกฝ่ายหนึ่งให้บรรลุก้าวหน้าให้ต้องคอยระวังตัวกันยิ่งขึ้น การเรียนร่วมกันจึง

ช่วยชักเงาส่งส่งมากไป หรือส่งเสริมเพิ่มเติมส่งส่งชากไปให้เข้าหาวะคัยกลางแต่
 พอก ๆ เมื่อทั้งสองฝ่ายต้องคอยระวังซึ่งกันและกันเช่นนี้ การปกครองของครูก็เป็น
 ของง่ายเข้าในแง่วินัย เพราะวินัยจะบังเกิดขึ้นไปในตัว เป็นเครื่องช่วยในการปกครอง
 และถ้าวินัยนั้นเป็นเครื่องชักจูงใจของนักเรียนชายให้ต้องมีการจำกัวง มีความระมัด
 ระวังในการประพฤติคนให้ระเบียบประเพณียิ่งขึ้นแล้ว พวกเด็กนักเรียนผู้หญิงก็จะ
 ให้คอยทำตามอย่างบ้าง ในเวลาเรียนนักเรียนหญิงเจริญก้าวหน้าเร็วกว่านักเรียนชาย
 ทั้งในการทำงานและระมัดระวังด้วยความละเอียดลออยิ่งกว่าชาย เป็นเครื่องคอยกระตุ้น
 ให้นักเรียนชายต้องมีความมานะยิ่งขึ้นกว่าเดิม คุณภาพของนักเรียนสตรี ในงานเป็น
 เครื่องเร้าให้ ซึ่งระหยาบอย่างอนมาตักเทียมอีกไม่ได้แล้ว

รอยน (Rein) ให้ความเห็นว่ — ไม่ใช่แค่ว่านักเรียนจะได้ตระหนักความเป็น
 ไปแห่งชีวิต พวกครูก็เช่นเดียวกัน จะได้ทราบความเป็นไปแห่งชีวิตด้วยตนเอง
 ครูที่ประกอบไปด้วยครูหญิงและครูชายร่วมมือกัน จะได้สังเกตเห็นอาการปฏิกิริยาของ
 นักเรียนหญิงชาย ทั่วมาของอิทธิพลซึ่งกันและกัน ในวงกิจการอันต้องทำร่วมกัน ในชีวิต
 เกิดผลเป็นสภาวะอันอาจสังเกตและมองเห็นปัญหาที่จะต้องต่อสู้กับไปจากความจริง ไม่
 ใช่ว่าจากความฝัน หรือจากคำรา ปัญหาในการครองชีวิต ในส่วนวัยฝักชอย ในความ
 ประพฤติ ทวนเวียนไปมาในวงสังคมน้อยๆ แห่งโลกซึ่งบังเกิดขึ้นในโรงเรียน ได้
 ตระหนักความรู้ลึกทั่วๆ ไป ความวัยฝักชอย การระมัดระวังตน การรักษาความยุติ
 ธรรมและข้อเสียซึ่งเกิดขึ้น ความรู้สึกชั้ก่อนโยนมีการเห็นแก่อกเขาอกเรา ไม่คิดแต่
 เพียงผิว ๆ และมีความเห็นในแง่มนุษยธรรมยิ่งขึ้น ความเข้มงวด ความเด็ดขาด
 ความขยายโลน ความรุนแรงโลกโณ ซึ่งเกิดขึ้นในสนามฝึกหัดจะเกิดขึ้นคู่เคียงพร้อม
 ไปกับ ความอ่อนโยน ความละมุนละม่อมของสตรี ทำให้ความมธุระละละงังงังได้

กลายความรุนแรงลงมาตราบเท่าที่ความพอสมควร โดยไม่ทำให้อำนาจการบังคับบัญชาของครูต้องเสื่อมกลายเป็นไป อีกประการหนึ่งการจำกัดการมัธยมศึกษาของสตรีแยกออกจากเหล่านักเรียนชาย ออกไปอยู่คนละต่างหากย่อมเป็นของแพงและหมดเปลืองโรงเรียนชายก็แล้ว ควรแยกโรงเรียนเหล่านักเรียนสตรีเข้ามาเรียนเสียด้วยกัน ไม่ต้องทั้งโรงเรียนขึ้นอีกต่างหาก เพราะมัธยมศึกษาเป็นของแพง และสถิตินักเรียนหญิงมีน้อยกว่านักเรียนชาย ไม่ควรแยกอยู่ต่างหาก

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยในเรื่องสหศึกษา คือ เฟเนอลอง (Fénelon), ซัลส์มาน (Salzmann), นิไมเออร์ (Niemeier), เด็นเซล (Denzel), ฮาร์นิช (Harnisch), แอร์บาร์ต (Herbart), เบเน็คค, กราเสอ, โอเวอร์เบรค, บรูกมาน, เยสเซน, ไฟเฟอ, ชีเกลอ, ฯลฯ

แอร์บาร์ต กล่าวว่า:— การแย่งสาระและหน้าที่กันทำเป็นหนทางที่จะดำเนินไปสู่ความก้าวหน้าในโลกนี้ (จาก Umriss pädagogischer Vorlesungen—สังเขปปาฐกถาวิชาครู)

ในการประชุมใหญ่ของครูผู้หญิงแห่งปรัสเซียใน ค.ศ. ๑๘๐๔ ที่คาสเซิล ที่ประชุมลงมติว่า เราควรส่งเสริมการสหศึกษาทุกโรงเรียน และที่ประชุมนานาชาติสำหรับเรื่องการศึกษาของโรงเรียน เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๐๔ ที่นเรมเบิร์ก ก็เห็นว่าโดยเหตุในทางอนามัย การอบรม การสอน การสมาคม ศีลธรรมและเศรษฐกิจ เราควรมีการสหศึกษา แต่ที่ประชุมของคณะกรรมการออลิคท์เคอเรเฟลท์ ในปี ค.ศ. ๑๘๔๘ กล่าวว่า เราจะไม่ยอมให้นอนใจ อยู่จนกว่าจะได้แยก การศึกษาของหญิงและชาย ให้อยู่กันคนละต่างหากได้หมดทุกโรงเรียน

โรงเรียนในสมัยกรีกและโรมัน และโรงเรียนวัดในสมัยกลางเป็นโรงเรียนสำหรับนักเรียนชายทั้งนั้น มาเมื่อสมัยเร็วๆ นี้เองที่มีโรงเรียนสำหรับนักเรียนหญิง

ทั้งนี้ แต่ในแถบที่มีพลเมืองเขามากไม่สามารถที่จะสร้างโรงเรียนสตรีขึ้นอย่างทั่ว
 ไปได้เป็นพิเศษ ก็จำเป็นต้องรับนักเรียนหญิงเข้าไว้ร่วมกับโรงเรียนชายขึ้น จึงยังเกิด
 การสหศึกษาขึ้นในโรงเรียน โดยความจำเป็นในเรื่องทุนทรัพย์นั่นเอง แต่ในแถบ
 ที่มีพลเมืองหนาแน่นและมีจำนวนนักเรียนแต่ละฝ่ายเพียงพอขึ้น ก็ใช้วิธีตั้งโรงเรียน
 สำหรับสตรีต่างหากได้ หรือมีคณะนักแถมนักเรียนสตรีไว้ชั้นหนึ่งต่างหากภายใน
 โรงเรียนเดียวกัน เมื่อใดเริ่มต้นกันขึ้นแล้ว ก็มีคนชุกชุมมาการศึกษาอย่างขึ้น
 ประเทศต่างๆ ในยุโรปฝ่ายโปรเตสแตนต์ เริ่มนิยมโรงเรียนแบบสหศึกษาขึ้นโดย
 แพร่หลาย แต่ประเทศทางฝ่ายใต้ๆ ซึ่งเป็นประเทศพวกโรมันคาทอลิก ยังคงถ่อมมัน
 ในการตั้งโรงเรียนหญิงและชายแยกกัน ในประเทศปรัสเซีย ในปี ค.ศ. ๑๘๘๖
 ในจำนวนนักเรียน ๔,๘๓๘,๒๔๗ คน ๓,๕๑๒,๑๕๐ หรือ ๗๒.๕๔% อยู่น
 อยู่ในโรงเรียนสหศึกษา ในปี ค.ศ. ๑๙๐๖ ในจำนวนนักเรียน ๖,๑๖๕,๓๘๘ คน
 ๓,๙๓๓,๕๗๕ คนหรือ ๖๓.๘๑% อยู่นในโรงเรียนสหศึกษา

ประเทศที่มีการศึกษาโดยแพร่หลายที่สุดคือสหรัฐอเมริกา การศึกษา
 ในสหรัฐอเมริกา เริ่มตั้งแต่ชั้นอนุบาลตลอดถึงชั้นมหาวิทยาลัย โรงเรียน
 ทั่วๆ ทั่วแดน คือ (๑) Primary School - ตั้งแต่อายุ ๖-๑๐ ปี (๒) Grammar
 School - ๑๐ ปี ถึง ๑๔ ปี (๓) High School - ๑๔ ปี ถึง ๑๘ ปี ต่อจากนั้นไปก็
 เข้ามหาวิทยาลัย โรงเรียนชั้นนี้ Primary และ Grammar School เป็นภาค
 ทวิภาษาและบังคับ การศึกษาในสหรัฐอเมริกาเจริญแพร่หลายในชั่วระยะ
 เวลา ๗๐ ปีเศษ

ในปี ค.ศ. ๑๘๗๐ โรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสหรัฐอเมริกาที่จัด
 แบบสหศึกษามี ๓๐ แห่งเท่านั้น พอถึงปี ค.ศ. ๑๘๘๘ ก็มีถึง ๗๐ แห่งเท่านั้น

และต่อมาการศึกษาก็ยังเพิ่มจำนวนมากขึ้นอีกทุกที ส่วนในชั้นประถมและ
มัธยมต้นนั้นแทบว่าจะเป็นโรงเรียนแบบสหศึกษาทั้งนั้นกว่าได้ ในปี ค.ศ. ๑๙๐๘
จังหวัดทั้งหมด ๖๒๘ จังหวัด วิชาการศึกษาแบบสหศึกษาเลย ๕๘๗ จังหวัด
การที่ในสหรัฐอเมริกาเขาจัดการสอนแบบสหศึกษาได้สะดวกง่ายดาย ก็เพราะว่า
มีวิชาให้เลือกมากมายสะดวกแก่ผู้เรียน เพราะบางวิชาที่เหมาะสมเพราะฝ่ายสตรี และ
บางวิชาที่เหมาะสมสำหรับผู้ชายเท่านั้น เมื่อมีความอิสระในการเลือกวิชาได้ง่าย
กายเช่นนั้น ฝ่ายใดควรจะเรียนวิชาไหนก็จะไปเรียนวิชานั้น ไม่ต้องถูกบังคับให้
เรียนวิชาของอีกฝ่ายหนึ่ง ในโรงเรียนสหศึกษา พวกผู้ชายก็คัดเลือกวิชาที่ถนัดถรม
(Manual Training) แทนการเขียนคัดกรวย และการครัวของผู้หญิง

การที่สหรัฐอเมริกาเลือกการสหศึกษาเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจทุก ๆ มีผล-
เมื่อน้อย ไม่สามารถที่จะตั้งโรงเรียนแยกกันอยู่อีกโรงเรียนได้ และการรวมกันก็
เป็นการที่ง่ายง่าย ออกซิหนึ่งก็คือสภาพของสตรีชาวอเมริกันที่ต้องการความเสมอ
หน้าเท่ากับผู้ชาย

ในปี ค.ศ. ๑๘๙๐ มีการสอบถามความเห็นในกรุงบอสตัน ผู้ที่ให้ความเห็น
คือพวกผู้ตรวจการศึกษา ครูใหญ่ ครุโนย อาจารย์ พวกพระ พวกนายแพทย์ ผลแห่ง
การประชุมคือ ๕๖๕ นาย เห็นว่าควรมีสหศึกษา อีก ๒๕๕ นายไม่เห็นด้วย และ
อีก ๕๑ นายยังไม่แน่ใจ

นาย ท.ว. แฮวส์ ข้าหลวงตรวจการศึกษาแห่งกรุงวอชิงตัน กล่าวว่า การ
สหศึกษามีประโยชน์ดังนี้คือ—

๑. เป็นการอบรมตามหลักธรรมชาติเพราะในครอบครัวก็ ในวงการสมาคม
ก็ ทั้งสองเพศย่อมต้องเกี่ยวข้องกัน

๒. เป็นการยอมรับตามแนวความเห็นของบรรพบุรุษของเรา (ในอเมริกา)
 เพราะการยอมรับชนชั้นนั้นเป็นไปตามความเคยชิน ความรู้สึก และกฎหมายของเรา

๓. เป็นการไม่ลำเอียง เพราะการศึกษาระดับชั้นให้โอกาสในการถ่ายทอดความรู้
 เท่ากันทั้งสองเพศ

๔. เป็นการประหยัดทรัพย์ เงินที่อาหารต้องทุ่มเทเสียไป อาหารนำเอาไปใช้
 อย่างอื่นให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น

๕. สะดวกแก่ครูใหญ่และครูน้อย เพราะจะได้เลือกวิชาได้สะดวก เปรียบ
 เทียบความสามารถได้ และเข้าใจแก่ครูในเรื่องวินัย

๖. เป็นคุณประโยชน์สำหรับส่งเสริมความฉลาด คีลธรรม ความเคยชิน และ
 ความก้าวหน้าของนักเรียน

ในประเทศเยอรมนี นักเขียนหลายคนเข้าปัญหาการศึกษาในอเมริกา
 มาก ที่สำคัญๆ มี Wilhelm V. Polenz, Ludwig Fulda, และคึกษาธิการจังหวัด
 เบอรลินชช กรุนท์ไฮท์ (Grundscheid)

ฟลคากล่าวว่า หลักการยอมรับแบบสหศึกษามีในร.ร. ประถม และมีมัธยมแล้ว
 ถึง ๘ ใน ๑๐ และผลที่ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงกล่าวหา ของพวกที่ไม่ยอมด้วยเพียง
 พออยู่แล้ว คีลธรรมในการสมาคมกัน การยอมรับชาวอเมริกันนั้นหาไม่ได้
 ผลในประเทศฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และประเทศคาบสมุทรอื่นๆ และหาจะต้องเจอ
 อุปสรรค และเผชิญต่ออันตรายมากมาย แต่สำหรับเราเหล่าเยอรมันแล้วจะไม่เจอ
 อุปสรรคอย่างนั้น

กรุนท์ไฮท์ ภายหลังได้ไปเที่ยวตรวจการศึกษาในประเทศต่างๆ กลับมาเมื่อ

ค.ศ. ๑๙๐๖ กล่าวว่า วิธีการของชาวต่างประเทศนั้นผลสำคัญยิ่งในทางศีลธรรม และเราควรจะรียนนำเขาเข้ามาใช้ให้เป็นประโยชน์

ในประเทศต่างๆ ทั้งผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในเรื่องสหศึกษา ในอเมริกา ก็เช่นเดียวกัน ดร. คลาร์ก (Clark) นายแพทย์ผู้หนึ่งกล่าวไว้ในหนังสือเรื่องหนึ่งชื่อว่า "Sex in Education" ว่าชาวอเมริกันกำลังคำนึงถึงความเสื่อม ก็เพราะเนื่องด้วย การศึกษานี้มีข้อบกพร่อง

Stanley Hall อธิการบดี แห่งมหาวิทยาลัย คลาร์ก กล่าวไว้ในหนังสือพิมพ์ Munsey Magazine ว่า รังเกียจส่วนหนึ่งในเรื่องการศึกษาที่มีเหมือนกัน ทั้งสองเพศ ได้รู้จักซึ่งกันและกันจน พวกเด็กผู้ชายมีความประพฤติเรียบร้อยขึ้น พวกนักเรียน สตรีมีความสะอาดในนัยยะ และพูดน้อยลง และเขาก็รู้จักตัวว่าตัวเองต้องพยายาม รักษาเกียรติศักดิ์ของสตรีไว้ให้ดี ทางที่ไม่ค่อยมากเหมือนกัน ชาติใดที่โรงเรียน หนาแน่นมากเพียงไร ความรู้สึกรุนแรงในทางเพศก็มีมากขึ้นเพียงนั้น เครื่องช่วยนวนใจ และสิ่งที่แวดล้อม ก็ยิ่งช่วยอบรมความรู้สึกให้มีความสำคัญตัว รุนแรงทางเพศยิ่งขึ้นไป อีกด้วย การศึกษาชนิดใดที่พอจะเป็นเครื่องชักเข้าให้ความรู้สึกของคนโดยมอดหมายลง ไปก็ได้ การศึกษาชนิดนี้จะนำเราไปสู่สภาพแห่งคนบางคนเสมอ เมื่อครั้งที่เราเดินแถว ใดๆ เดินกันไปด้วยกันมา ก็ยังไม่รู้สึกจกเกยอะไร แต่เดี๋ยวนี้ ชั่วแต่ผลาญก บังคับเขาข้างลงเท่านั้น ไม่ต้งถึงกับเข็ดโง่งเลยก็เคยว ก็ชักใจหายใจคว่าไปแล้ว

เราต้องการการศึกษาชนิดที่จะอบรมให้เด็กผู้ชายเป็นผู้ชายอันแท้จริง และส่วน ลูกผู้หญิงก็ให้เป็นเด็กผู้หญิงจริงๆ ทมความรู้สึกกันก็คดอย่างผู้หญิง เด็กผู้ชายต้องการ การอบรมชนิดหนึ่ง และต้องการวิธีการในการทำางานอีกอย่างหนึ่ง ผิดกันกับลูก ผู้หญิง เช่นนี้จึงเห็นควร ให้ผลร้ายแก่เด็กผู้ชายมาก ที่จะให้ลูกผู้ชายได้รับการอบรม

ภายในกรอบของสัทธิเพค ซึ่งเป็นการจับให้ผู้ชายอยู่ภายในกรอบอย่างเคร่งครัด ซึ่งก็วางให้เหมาะสมและไปกับผู้หญิงซึ่งก็ไปในทางความจำ และความหนักก็ก็จะถูก ละเลยทอดทิ้งเสีย

J.E. Armstrong อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนมัธยม Englewood High School เขียนลงในหนังสือพิมพ์ในกรุงชิคาโก "The School Review" ประจำเดือน ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๐๖ ว่า เราควรให้นักเรียนทั้งสองเพศเรียนแยกกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในชั้นปลายๆ Grammar School และใน High School การแยกกันเรียนมีเหตุจำเป็น หลายอย่าง ผู้หญิงและผู้ชายมีความต้องการและมีอุดมคติแตกต่างกัน การเลือก วิชาให้เรียนจะเลือกให้เรียนเหมือนกันย่อมไม่ได้ จำต้องเลือกวิชาให้เหมาะสมกับสภาพ ความต้องการและอุดมคติของเพศนั้น เมื่อจำต้องเรียนแยกกันไปคนละอย่างเช่นนี้ การให้มาเรียนรวมกันย่อมไม่ได้ผล

ความเจริญในทางกายกึก ในทางใจกึก ของเพศทั้งสองไม่เหมือนกัน ผู้ชายต่อไปจะต้องเป็นผู้นำ เป็นผู้ค้นคว้า เป็นผู้ประพันธ์ เพราะฉะนั้นจึงต้องการ การอบรมต่างกันกับสตรี

แต่ผู้ชายมีความเข้าใจในแบบอนุมาน (Deductive) กล่าวคือ ก่อนที่จะเข้าใจของ ใหญ่ จำต้องไปถึงสิ่งก่อนอันไหน แล้วหว่านล้อมหาเหตุผลที่นำไปให้มองเห็นเจต อันไหน ในการเล่าเรียนแต่ผู้ชายต้องการค้นคว้าหาเหตุผลประกอบ เป็นหลักที่มัน ยิ่งกว่านั้นอันใดของเห็นว่า วิธีการศึกษาของชาวอเมริกันเดิมนั้น เป็นข้อเกิด

แห่งการสู้สาว (School Courtships)

ผู้ที่มีความเห็นพ้องด้วยอันใดของ กคช ศาสตราจารย์แซกส์ (Sachs) แห่ง มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ศาสตราจารย์ ออลมสเต็ด (Olmstead) แห่งมหาวิทยาลัย

คอรเนลล์ นายแอมมีลตันอนาสาสกแห่ง Lufts College ท่านประธานาธิบดีวิลสัน
และผู้มีชื่ออื่น ๆ อีกหลายท่าน

ในประเทศอังกฤษ การศึกษาแบบมีหลายแห่งด้วยกัน เป็นโรงเรียนราษฎร์
แต่ผู้ที่ไม่เห็นด้วยก็มีมากเหมือนกัน ผู้ต้องการทราบรายละเอียดในเรื่องการจัดกา
รแบบ
สหศึกษาในประเทศอังกฤษ ขอให้ท่านหนึ่งชื่อ "Bedales" ของนาย J.H. Bradley.
(Methuen & Co) โรงเรียนเบเดิลส์ เป็นโรงเรียนกินนอน จัดแบบสหศึกษาของอังกฤษ

ในประเทศในทวีปยุโรป การศึกษาแบบสหศึกษาเจริญแพร่หลายในตอนแรก
โรงเรียนแรกที่เกี่ยวเบ็ดขึ้นที่กรุงสต็อกโฮล์มในประเทศสวีเดน เมื่อ ค.ศ. ๑๘๗๖ ชื่อ
Palmgrenska Samskolar โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนมัธยม และจัดการสอน สามแผนก
คือแผนกโบราณภาษา แผนกภาษาเยอรมัน และแผนกวิทยาศาสตร์ มี ๑๒ ชั้น (ชั้น
เตรียมมัธยม สามชั้นรวมอยู่ด้วย) นักเรียนมีทั้งชายและหญิง ตั้งแต่อายุ ๖ จนถึง
๒๐ ปี ทุกๆ ชั้นนักเรียนหญิงและนักเรียนชายนั่งสลับกัน ครัวทั้งหญิงและชาย
ทำงานกัน โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนตัวอย่างแก่โรงเรียนอื่นที่เกิดขึ้นต่อมาในประเทศ
สวีเดน นอร์เวย์ ฟินแลนด์ และเดนมาร์ก แต่ในประเทศเหล่านี้จำนวนโรงเรียนที่
นักเรียนต่างเพศแยกกันเรียนยังมีอยู่มาก

ต่อจากนี้ไปการศึกษาแพร่หลายเข้าไปในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ส่วนใน
เยอรมนีเองนับตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๖๑ โรงเรียนมัธยมแผนกชายในแคว้น
บาเดิน เวสต์ฟาเลีย แอลซาสลอรเรน (เคยเป็นของฝรั่งเศส) เซลเซีย, เบรเมน,
ซัคเซินมาญิงเงิน, ซัคเซินโกธา และฮอลไคเคินเบิร์ก ก็เปิดรับนักเรียนสตรีด้วย ประเทศ
ปรัสเซียมิได้เดินตามรอยแคว้นเหล่านี้ แต่ในโรงเรียนมัธยมสตรีก็ตั้งขึ้นสูงๆ

เตรียมเข้ามหาวิทยาลัยสำหรับสตรี โดยใช้หลักสูตรอย่างเดียวกับโรงเรียนชาย และโรงเรียนสตรีเหล่านี (Lyzeen) ขอมรับฝากนักเรียนชายในชั้นเล็ก ๆ ด้วย

ในการประชุมสภามหาวิทยาลัย ในปี ค.ศ. ๑๘๐๗ นางมาริอานเวเบอร์กล่าว ว่า ในจำนวนอาจารย์ใหญ่ ๒๐ คนในบาเดิน ๑๗ คน เห็นว่าการสหศึกษาให้ผล เป็นที่พอใจ อีก ๒ คนยังกำลังวิรอกผลต่อไปอยู่ ส่วนอีกคนหนึ่งไม่เห็นด้วย

ในการประชุมประจำปีรอบที่ ๒๔ แห่งสมาคมนิรุกติศาสตร์ แห่งบาเดิน ที่จังหวัดคอนสตันซ์ เมื่อ ค.ศ. ๑๘๐๘ ที่ประชุมได้ลงมติว่าโรงเรียนทั้งหมด ในบาเดิน และได้ความว่า นับจากนี้ตั้งแต่โรงเรียนชายทั้งหมดในบาเดินได้รับ นักเรียนหญิงเข้าด้วย ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๐๑ เป็นต้นมา ยังไม่ได้รับความยุ่งยาก ร้ายแรงอย่างไรเลย

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยในเรื่องการสหศึกษา มีความเห็นว่า

๑. ความแตกต่างระหว่างสองเพศเป็นอุปสรรคในการทำให้เรียนรวมกัน ความแตกต่างในทางกายและในทางใจ ซึ่งอาจจะมองเห็นได้ทันทีอย่างไม่มีปัญหา เมื่อได้ซึ่งมันสมองโดยทั่วๆ ไปแล้วจะเห็นว่า มันสมองของผู้ชายหนักมากกว่าของผู้หญิง ความเจริญแห่งหัวสมองผ่านชั้นแห่งความเจริญเรื่อยมาจนครบอายุ ๑๔ ปี ทั้งสองเพศเท่ากันในวัยนี้ แต่ความก้าวหน้าต่อไปของสตรีหยุดนิ่งอยู่ ของผู้ชาย เจริญต่อไปจนเข้าเขตที่หนุ่ม มันสมองของสตรีก็เคยมีน้ำหนัก ๑๒๒๗ กรัม ของผู้ชายประมาณ ๑๓๖๐ กรัม คือมากกว่าเกือบ $\frac{1}{3}$ ส่วนต่างๆ ของสมองก็ เจริญฝึกกัน

โลหิตของสตรี ก็มีคุณภาพดีกว่าของผู้ชาย กล่าวคือ หนากว่า มีน้ำเจือ

อยู่มาก และมีเมล็ดโลหิตที่แข็งแรงกว่า เทียบส่วนกันแล้ว ๘:๑๐ เลือดเหล่านี้
ไปบำรุงมันสมอง จึงมีอำนาจในการบำรุงมันสมองได้ต่างกัน ในส่วนความเร็ว
ทางเพศ สตรีเร็วกว่าผู้ชายถึงสองขี และในการตกเนื้อสาวนั้น ขางที่ก่อให้เกิด
การเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงในเรือนท่เกี่ยวกับกายและใจ ของเด็กหญิง

ความอดทนต้านทานของสตรีมันน้อยกว่าเด็กผู้ชายมาก พาลมแบรคไททาสถิติ
ในกรุงเฮลซิงฟอร์สและได้ความว่า ในชั้นมัธยมต้นเด็ก ๆ ที่ได้รับการยกเว้นวิชา
กายบริหาร มีชาย ๑.๓% หญิง ๓.๘% ในชั้นมัธยมปลาย เด็กผู้ชาย ๓.๐๖%
เด็กผู้หญิงถึง ๑๑.๖๓%

เด็กผู้หญิงเริ่มมีอาการบ่งบอกว่าผู้ชายมากมาย เด็กผู้หญิงมักจะมีโรคเลือดน้อย
และมีปวดศีรษะเป็นประจำมากกว่าเด็กผู้ชาย แพร่เตลัคันควาหาสถิติในเรื่องนกย
โรงเรียนในกรุงโคเปนเฮเก้น ได้ตัวเลข ๓๑.๑:๓๘.๔% คณะกรรมการสอบสวน
ในเดนมาร์กให้ตัวเลข ๒๘.๔๑% ในประเทศสวีเดน คาย (Key) สอดได้ความว่า
มีถึง ๔๔.๔:๖๑.๗% คณะกรรมการสอบสวนสภาวะ ในนอร์เวย์ ให้ตัวเลขไว้
๒๑.๘:๓๖.๗%

ยาเคิน (Tjaden) ค้นหาสถิติในกิ๊สเซ็น (Giessen) ว่าจะมีเด็กทมิเลือดคนน้อย
มากน้อยสักเพียงใด

ก. ในฤดูใบไม้ร่วง	อะะ	เด็กชาย ๕ คน เด็กหญิง ๑๒๑ คน
ข. ในฤดูใบไม้ผลิ	อะะ	เด็กชาย ๑๘๘ คน เด็กหญิงถึง ๑๕๗ คน

ในกรุงเบอร์ลิน ออชเตินแบร์ค (Eulenberg) ทวาทนิกเวียน ๓๐๐ คน เจอะ
 เก็กชายหลังโกง ๑๓ คน เก็กหญิง ๔๗ คน ตามสถิติของเอริสมาน (Erisman)
 เก็กหญิงเป็นโรคหลังโกงมากกว่าเก็กชายถึง ๑๐ เท่าตัว

ความแตกต่างทางใจ

สำหรับนักเวียนชาย มีความเข้าใจ ความตั้งใจจริง มีความสนใจในเรื่อง
 โลกโฉนเอ็กเกริกใหญ่โต และที่เกี่ยวกับความกล้าหาญ ความศักดิ์สิทธิ์ มีพร้อม
 ด้วยเหตุผล เก็กผู้ชายก้าวหน้าช้า แต่มีความเข้าใจลึกซึ้งจนถึงใจกลางของสิ่งทั้งปวง
 ภายในใจให้ทะเยอทะยานอยากทะลุมือทำจริง ลงมือสร้าง และอยากได้ประสพจริง
 เก็กผู้ชายไม่ค่อยระมองกแต่ภายนอกหรือในเรื่องเล็กน้อย ความสังเกตแม่นยำ
 ละเอียดละออ และแน่วแน้อยู่กับสิ่งนั้นจริง ๆ

เก็กผู้หญิงโดยทั่วไปมีความนึกฝันเร็วกว่า ความคิดคำนึงน้อยกว่า แต่มี
 ชีวิตจิตใจและพลังมากกว่า ความรู้สึกมีมากกว่า และเป็นความรู้สึกอันอ่อนโยน
 มากกว่า ในยามต้นต้นเก็กผู้หญิงไม่สามารถระดมความคิดด้วยความใจเย็นได้ ยิ่งกว่านั้น
 เก็กผู้หญิงเป็นผู้ที่เชื่อง่าย สอนได้ง่ายกว่า เพราะฉะนั้นสิ่งที่เก็กผู้หญิงพูดออกมา
 ต้องเอามาซึ่งกเสียก่อน เก็กผู้หญิงยอมจำนนต่อเหตุการณ์ง่ายกว่า และมีความทน
 ทางใจชอบเชื่อง่ายในเรื่องศาสนา อิทธิพลของศาสนาจึงฝังรากอยู่กับผู้หญิงเป็น
 ส่วนมาก สตรีชอบสิ่งทหรรษา และสิ่งทแปลกทแปลกตา เช่นเรื่องทเกี่ยวกับอสูร
 เก็กผู้หญิงไม่ชอบความคึกคักทลซงและไม่มีความตน (Abstract Thinking) ความตั้งใจ
 แน่วแน่มิเก็กผู้ชาย มักมีความรวนเรเสมอ ความสนใจของผู้หญิงมักอยู่กับตัวของ
 ตัวเอง เกี่ยวกับรูปร่างและเครื่องคยแต่งกาย ความพึงพอใจใฝ่ฝัน และความมานะ
 อดทนขงมีมากและบ่อยครั้ง ยิ่งกว่าเก็กผู้ชาย ความเป็นไปของสตรีมักเป็นเรื่อง
 ทเกี่ยวกับสิ่งภายนอก

ความจำที่แตกต่างกันระหว่างหญิงและชาย เห็นได้จากการทดลองของเนต—
ชาเยฟ (Netschajeff) และโลฟเซียน (Lobsien) โลฟเซียนกล่าวว่า ในขั้นต้นความ
จำของเด็กผู้หญิงดีกว่าเด็กผู้ชายจนถึงอายุ ๑๒ ปี ต่อจากนั้นความจำก็เท่ากัน เด็ก
ผู้หญิงมีความจำดีในทางตัวเลขและคำ ความจำของเด็กผู้หญิงก้าวหน้าเร็วในระยะ
อย่างเข้าวัยสาว

แต่คนলেখออก ทดลองในเรื่องความกลัว เด็กผู้ชายมีความกลัวทวชนในระยะ
๗—๑๕ ปี ต่อจากนั้นลดน้อยลง เด็กผู้หญิงมีความกลัวทวชนในระยะ ๔—๑๘ ปี
อุดมคติของเด็กหญิงและเด็กชาย เท่าที่ใดทดลองก็เด็กอเมริกัน และเด็ก
เยอรมัน เทียบเคียงกันเห็นได้พ้องกัน อุดมคติของเด็กหญิงและเด็กชายแตกต่างกัน
กันมาก ความรักความสวยงาม และความรักและความพอใจในสิ่งต่าง ๆ ก็มีแตก
ต่างกัน เช่นเดียวกัน

ต่อไปนี้ขอยกคำพูดของท่านนักประพันธ์ต่าง ๆ ขึ้นมาให้ท่านดูด้วย
เกิทเช (Goethe): ผู้ชายมุ่งแสวงหาความอิสระ ผู้หญิงมุ่งทางศีลธรรม
ชิลเลอร์ (Schiller): ผู้ชายรักสันติด้วยเหตุผล ผู้หญิงรักสันติด้วยความรัก
ยางเพาล์ (Jean Paul): ธรรมชาติของผู้ชายเต็มไปด้วยความนึกคิด ส่วนผู้หญิงเต็ม
ไปด้วยความรู้สึก

กราบเบอ (Grabbe): ผู้หญิงมองเห็นลึก ผู้ชายมองเห็นไกล สำหรับผู้ชายเอาโลก
เป็นหัวใจ แต่ผู้หญิงเอาหัวใจของตนเองเป็นโลก

เมื่อความแตกต่างระหว่างเด็กหญิงกับเด็กชายมีมากมายดังเพียงนี้ พวกไม่
นิยมจึงร้องว่า เราไม่ควรให้เด็กเรียนหญิงและชายเรียนรวมกัน.

พวกที่เห็นด้วยในลัทธิสหศึกษา ให้ความเห็นแย้งดังนี้:—

๑. การที่จิตใจของเท็กหญิงและเด็กชายต้องมีความแตกต่างกันทั้งนี้ ก็
 เพราะเป็นผลของการที่ไม่ให้การศึกษาเท่ากัน และอย่างเดียวกันแก่ทั้งสองฝ่าย ความ
 ก้าวหน้าของเท็กหญิงและเด็กชายจึงเจริญไปคนละแง่คนละมุมเช่นนี้ และทราบอีก
 เราไม่ให้โอกาสเท่ากันแก่ผู้ หญิงและผู้ชาย เราเห็นว่าผู้ หญิงอ่อนแอ และผู้ ชายไม่
 ใฝ่ฝันไม่ได้ (ตามคำพูดของไซฟท์ Seibt) และเมื่อผู้ หญิงและผู้ชายต้องถูกอบรม
 อย่างหนึ่งมาด้วยกัน ผลที่ใครบางคนต้องแตกต่างกันดังนี้

ในชั้นพวกฝ่ายไม่นิยมกล่าวว่า ลองไปถามบ้านนอกดี เด็กเล็กๆ เรียน
 รวมกันมาแต่ไหนแต่ไร ก็ไม่เห็นทั้งสองฝ่ายคล้ายกันเข้าไปได้

๒. บางพวกกล่าวว่า ถึงแม้ว่าจะมีอะไรหลายอย่างที่แตกต่างกันระหว่างเท็ก
 หญิงและเด็กชายก็ตาม แต่มีหลายสิ่งที่ต้องทำร่วมกัน ทดคล้ายกัน ที่มาโดยประสงค์
 อย่างเดียวกัน ซึ่งเราควรจะต้องนำมาเป็นหลักสำหรับการอบรมแบบสหศึกษาต่อไป
 Rein (รายน) กล่าวว่า ถึงแม้ผู้ หญิงผู้ ชายจะมีบางสิ่งบางอย่างแตกต่างกันก็ตาม ภายใน
 ในมีหลายสิ่งที่เหมือนกัน การกระทำของใจ ความนึกคิด ความรู้สึก ความตง
 ใจ ยังเกิดขึ้นเช่นเดียวกันในใจทั้งสองฝ่าย ถึงแม้ว่าฝ่ายชายมีอย่างนั้นมากไปหน่อย
 อย่างนั้นเขาไปหน่อย ก็ยังคงเป็นเรื่องเดียวกันทั้งนั้นทั้งนี้เกิดขึ้น คุณภาพเหล่านี้
 ใช้ว่าคงมีในฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเมื่อไร แม้แต่ในบุคคลคนเดียวด้วยกัน สิ่งเหล่านี้ย่อมจะ
 เปลี่ยนแปลงตามกาลเทศะ หากคงที่อยู่ไม่ เมื่อเป็นเช่นนั้น เราแนะนำข้อดังนี้เข้ามา
 เป็นเรื่องใหญ่โตถึงกับแยกโรงเรียนกันอยู่ หากว่าไม่ ถ้าเช่นนั้น สำหรับบุคคล
 คนหนึ่งๆ เราก็มักมีโรงเรียนเฉพาะใดก็ตามแต่เพียงโรงเรียนเดียวเท่านั้น เพราะว่าแม้แต่
 เพศเดียวกัน ความเจริญทางจิตใจก็ย่อมต้องแตกต่างกันเหมือนกัน

เด็กชายที่ขยัน กับเด็กชายที่ขี้เกียจ เด็กชายที่เอาใจใส่ และเด็กชายที่ไม่

เขาใจใส่ซึ่งอยู่ในชั้นเดียวกัน ยังมีความแตกต่างกันมากไปเสียยิ่งกว่าเด็กชายที่
ขยันและเด็กหญิงที่ขยันพอ ๆ กันเสียอีก

แต่พวกไม่นิยมบอกว่า:— จริงอยู่ เวลาเริ่มต้นอาจารย์ไม่มีข้อแตกต่างกัน แต่
พอเด็กโตขึ้นพวกผู้ชายก็จะออกไปเป็นคนงาน กลักร พ่อค้า พระ แพทย์ ทนายความ
 ฯลฯ ส่วนพวกผู้หญิงก็จะออกไปเป็นภรรยา มารดา และแม่เรือน

การสหศึกษาก่อให้เกิดความเลื่อมเหล่งศีลธรรม ผู้ที่เห็นอย่างนี้โดยมากเป็น
พวกนิกายโรมันคาทอลิก เจสเซน (Jessen) กล่าวในหนังสือพิมพ์เยอรมันชื่อสเตรีย
ไวว่า พอเริ่มต้นการเรียน เด็กผู้หญิงก็เที่ยวไปกัดเอาคอนหยาดๆ ในคัมภีร์ไบเบิล
ลงบนเคาะกระตาค แล้วเขาไปทางพวกเด็กผู้ชาย พวกเด็กผู้ชายก็เอาปากตอมข้าง
คอจากการปากกระคายก็มีแต่เรื่องตึงมือและมีเรื่องประทะกันหนักลงทุกวัน หนังสือพิมพ์
สมัยหนึ่งกล่าวว่า ในวิลลิซา (Willisau) เด็กหญิงและเด็กชาย ๕๐ คนเกี่ยว
ข้องกันในเรื่องขู่สาธยายกระทั่งมีเหตุเกิดขึ้น เมื่อเข็นท้องเรือกว่าสหศึกษาเป็น
ภัยต่อการเล่าเรียนของเด็กอย่างแน่นอน

แต่พวกฝ่ายนิยมการสหศึกษากล่าวว่า

๑. ถ้ามีการควบคุมกันถึงขีดเพียงพอแล้ว อันตรายทั้งวั้นจะไม่เกิดขึ้นได้

๒. ถึงแม้ว่าจะแยกกันเรียน เวลาเลิกเรียนแล้วนักเรียนหญิงชายก็เจอกัน
นอกโรงเรียนได้

ท่านนักศึกษายางคน เช่น รายน, เกรฟเฟอ, เบาเออ, (Rein, Gräfe, Bauer)
อ้างว่าการที่แยกกันเรียนนั้นเป็นการส่งเสริมความรู้สึกแห่งเพศ มากกว่าที่จะได้เห็น
กันเสมอๆ ในเคชชึน พาล์มเกรน (Palmgren) กล่าวว่า เด็กๆ เวลาอยู่ด้วยกัน

ต่างคนต่างมีงานทำที่ระบือระบือกัน และคอยเห็นความผิดและความบกพร่องของ
 อีกฝ่ายหนึ่งเสมอ เช่นนี้ไม่เป็นการเร้าความรู้สึกระหว่างเพศ เด็กๆ เมื่อมีผู้นำ
 ผู้คอยควบคุมดูแลคอยให้ระลึกถึงขนบธรรมเนียมประเพณี และศีลธรรมอันดีงามอยู่
 เสมอๆ เช่นนี้ หากเพิ่มขึ้นแต่ทมิฬเครื่องแวดล้อมอันเลวทรามคอยกระตุ้นอยู่ทุกขณะ
 ไม่ เด็กๆ รู้สึกเกิดความรู้สึกแห่งเพศนั้น ต้องเป็นเด็กชุนกิตของมี สรวา การเห็นว่ามี
 เบี้ยวชอลคอยกระตุ้นหัวใจอยู่ทุกขณะ การควบคุมในโรงเรียนฝึกลักษณะที่แวดล้อมถึงว่า
 เพราะการควบคุมในโรงเรียนส่งเสริมให้รู้จักระเบียบ

ความเห็นที่เราควรจะต้องนำมาพิจารณาในเรื่องที่ว่าเราควรจะมีสหศึกษาหรือไม่

๑. เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของสตรี ในสถานที่ที่สตรีอยู่กับการเมืองและ
 การงานในวงสมาคมต้องการความเสมอภาค ถ้าเป็นอยู่เองที่สตรีจะต้องเข้ามาอยู่ด้วย
 ผู้ชาย และรู้จักผู้ชาย เพราะเขาถือว่าเขาเลี้ยงตัวเองได้แล้ว กฎหมายไม่บังคับให้
 เขาต้องตามใจพ่อแม่

๒. ปัญหาทาง การ สมาคม ต้องแล้ว แต่ สถานที่และกินพาอาภาส เพราะ
 สภาพการณ์ในประเทศต่างๆ ไม่เหมือนกัน ความรู้สึกของมนุษย์เกี่ยวกับสิทธิ ประเพณี
 ขนบธรรมเนียม และความเลื่อมใสของมหาชนด้วย เพราะเราเอาลูกเขามาเรียน เขา
 อารจะไม่พอใจ โรงเรียนก็ตั้งอยู่ไม่ได้ ในที่บางแห่งผู้หญิงผู้ชายเขาไม่ถนัด บางแห่ง
 ถนัดมาก จะลงเอยกันแม้แต่เล็กน้อยก็ไม่ได้ ใจในทางความรู้สึกระหว่างเพศรุนแรง
 ขึ้นตามลำดับ

๓. การศึกษาจำเป็นจะต้องให้อย่างเต็มที่ด้วยกันทั้งสองเพศ ผู้หญิงก็เป็น
 หน่วยกำลังอันหนึ่งของประเทศ เราจะต้องให้ผู้หญิงฉลาดอย่างเต็มที่เหมือนกัน แต่
 เราต้องใคร่ครวญว่าผู้หญิงจะให้มีความรู้ได้อย่างไร ผู้ชายจะให้มีความรู้ได้อย่างไร รวม—

ชาติของผู้หญิงและผู้ชายแตกต่างกันหรือเปล่า และเรากำลังจะได้อะไรเพียงไหน เรา
ต้องใคร่ครวญข้อนี้เสียก่อน ก่อนที่จะทำให้การศึกษาของทั้งสองฝ่ายเหมือนกันดีกว่า

๔. ความแตกต่างในทางกำลังกายกับความอดทน และความแตกต่างในทาง
ใจ เมื่อยังเล็ก ๆ ด้วยกันก็ยังไม่เห็นแตกต่างกันเท่าไรนัก แต่พอโตขึ้น ก็ยิ่งแยกต่าง
ไกลออกจากกันไปทุกที

๕. เกิดขึ้นแต่เล็ก ๆ ก่อนถึงขั้นแตกเนื้อหนุ่มเนื้อสาว (Puberty) ถึงจะเรียนด้วย
กัน ไม่มีอันตรายในทางผู้ชาย

๖. เกิดในเมืองก็เกิดบ้านนอกต่างกัน เกิดบ้านนอกไม่มีความรู้สึกรุนแรง
อย่างไรในทางเพศ อาจจะเรียนด้วยกันได้ แต่เกิดในเมืองซึ่งใกล้ชิดความรู้สึกได้ส
ความจำเป็นที่จะต้องหาเลี้ยงชีพอย่างแปลก ๆ และอยู่ในท่ามกลางแห่งเครื่องหล่อเลี้ยง
ให้มีความรู้สึกในทางเพศเสมอ ๆ เช่น หนังสือนิตยสาร หนังสือสือหายา ๆ ภาพที่น่าแปลกหนึ่ง—
สื่อพิมพ์ ภาพโป๊ ๆ เบียร์ชอล อวดเกินกว่า ฯลฯ เราจะต้องนึกให้มากกว่าเกิดบ้านนอก
เพราะความคึกคักของเด็กย่อมต้องแปลกกว่า และรุนแรงมากขึ้นทุกวัน เมื่อมี
ความกระทบกระทั่งอย่างนี้อยู่เสมอ

๗. อาชีพต่าง ๆ กัน โรงเรียนที่มีการร่วมกันนั้น ฝ่ายพวกนี้มักกล่าวว่าทั้ง
สองฝ่ายเรียนใกล้กันดี แต่จะต้องคำนึงอีกด้วยว่า เด็กผู้หญิงที่เก่งจริงเท่านั้นจึงสามารถ
เรียนเท่าทันผู้ชายได้ เพราะหลักสูตรกลางเวลาทำอาหารไม่ได้จนถึงผู้หญิงเพียง
พอ เพราะต้องทำหลักสูตรกลางสำหรับสองฝ่ายเรียน เพราะฉะนั้นถ้าจะให้เด็กผู้หญิง
เรียนอย่างเด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิงก็เสียเปรียบ แต่ผู้ที่เก่งจริง ๆ ทั้ง ๆ เสียเปรียบก็
เรียนเท่าทันผู้ชายได้ แต่ผู้หญิงเช่นนั้นมีจำนวนน้อย

๘. เด็กผู้ชายเข้าใจความดีของธรรมดีกว่าเด็กผู้หญิง เรื่องกระหายเลือด เช่น การสงคราม เด็กผู้หญิงควรเรียนมากกว่าเรื่องของการรบราฆ่าฟัน เด็กผู้ชายชอบและสนใจศึกษาวิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรมศาสตร์ มากกว่าเด็กผู้หญิง เด็กผู้หญิงสนใจในทางอักษรศาสตร์มากกว่า เด็กผู้ชาย และการเรียน การสอน การศึกษา เรียนของเด็กผู้หญิง ในการเรียน แม้แต่ร่วมกันก็จำเป็นต้องแยกวิชาบางอย่างออก การเรียน การทวน การสอน และผลศึกษา

๙. สถานต่างๆ มีพลเมืองน้อย จำเป็นที่จะต้องเรียนแบบสหศึกษา เพราะไม่สามารถที่จะตั้งโรงเรียนสองโรงเรียนได้

๑๐. ในการเรียนร่วมกัน ทั้งสองฝ่ายต่างมีข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบ ภัยกันทั้งนั้น แต่ก่อนจะเลือกที่จะจัดโรงเรียนอย่างใดแน่ ต้องพิจารณาเหตุผลให้แน่เสียก่อน.

[บทหลักการศึกษาคณะที่ ๒]

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ไตรสุภา

นายสวัสดิ์ กาญจนพิริยะ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๑๕ ตุลาคม ๒๔๕๑

วันกำหนดส่ง

21 ก.ย. 2504

29 พ.ย. 2504

9 ธ.ค. 2505

เลขที่หนังสือ ๓๗๑๐๕

ร. (ค.๑)

ห้องสมุดกระทรวงศึกษาธิการ

ผู้แต่ง ไมเคิล, ม.จ. ๒๓๗๑

เรื่อง ขั้วบรรณานุกรม

๒๓๗๑

๓๗๑.๐๔

ร. (ค.๑)

371.04

✓

(10-2)

